

Hvem var Michael Agerskov?

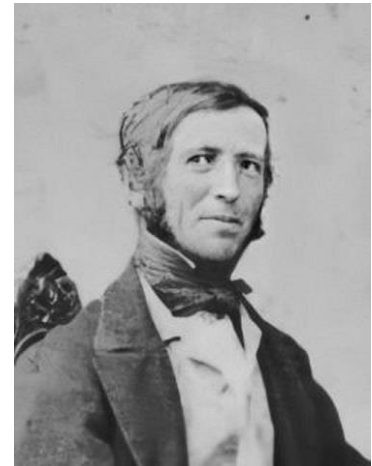
En biografi av Sverre Avnskog.

Michael Agerskovs mor, Andrea Louise, født Stephensen, 1835-1908, med datteren Henny. Foto: Privat.

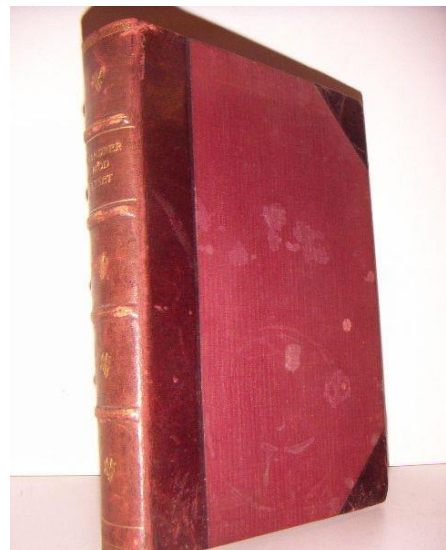
Lektor og forfatter Kaj Michael Andreas Agerskov, 1870-1933. Foto: Privat.

Michael Agerskovs far, Henrik Frederik Michael Agerskov, 1824-1902. Tollforvalter i Nykøbing, Sjælland. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Michael Agerskov og hans livsledsager, Johanne Elisabeth Agerskov, født Malling-Hansen, 1873-1946. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Michael Agerskovs innbundne utgave av Vandrer mod Lyset! Foto: Sverre Avnskog.

Innholdsfortegnelse:

Side 3: Innledning.

Side 4: Michael Agerskov, menneskevenn og forfatter.

Side 6: Familie og slekt på farssiden.

Side 22: Besteforeldre og forfedre på morssiden.

Side 34: Søsken i Agerskov-familien: Christian, Henny og Anna.

Side 46: Michaels barndomsopplevelse med den unge piken.

Side 49: Michael Agerskovs utgivelser.

Side 51: Intervju med Johanne Agerskov i Berlingske Tidende 31. mars 1920.

Side 54: Intervju med Johanne og Michael Agerskov i B. T. 1922.

Side 57: Michael og Johanne Agerskov: Lysets budbringere.

Side 62: Michael Agerskovs siste dager.

Side 72: Michael Agerskovs forfatterskap.

© Copyright: Sverre Avnskog.

Sverre Avnskog, født 1956, er utdannet adjunkt med videreutdanning i spesialpedagogikk og har 40 års erfaring som lærer i grunnskolen og innen voksenopplæringen hvor han underviste voksne med spesielle behov samt flyktninger som får norskopplæring på grunnskolenivå.

Innledning.

Kaj Michael Agerskovs navn vil for alltid være uløselig knyttet til det store religiøse, etiske og vitenskapelige verket, *Vandrer mod Lyset!*, som han sto som utgiver av i 1920. Agerskov var ikke selv forfatteren av verket - det var mottatt gjennom intuitiv inspiratorisk tankepåvirkning fra den oversanselige verden av hans hustru, mediet Johanne Agerskov, 1873-1946, født Malling-Hansen. Men utgivelsen ville aldri vært mulig uten Michael Agerskovs medvirkning - hans betydning som medhjelper og støttespiller for sin hustrus arbeid som medium kan vanskelig overvurderes. Deres personligheter utfylte og supplerte hverandre, og deres arbeid vil for alltid bli stående som et lysende eksempel på den styrke som ligger i et harmonisk samarbeid mellom tanken og viljen - den kvinnelige og den mannlige urkraft, når de danner en ubrytelig enhet. Johanne bidro med sin meget velutviklede evne til å "høre" åndenes tale, Michael med sin klippefaste tro på sin hustrus evner og sannheten i de budskapene hun mottok.

Nettopp dette samarbeidet muliggjorde at lyset gikk seirende ut av kampen mot mørket i den åndelige verden, idet Michael og Johanne Agerskov i dyp tillit til Kristus fattet medlidenhet med det vesen menneskeheten hadde fryktet i årtusener - han som gjennom sine onde planer hadde vært ansvarlig for verdens ondskap og alle menneskehetens grufulle lidelser - Satan. I mars 1912 førte Kristus ham usynlig til Johanne og Michael Agerskov hjem. I sfærene, før "syndefallet" var han en av de fremste lederskikkelsene i lysets tjeneste, men ved en avgjørende korsvei lot han hovmodet og selvtilfredsheten umerkelig få snike seg inn i sitt sinn og ville selv være "Gud", uvitende om at han derved gjorde seg selv til mørkets viljeløse slave. Nedbrutt av lidelse og anger ba han - djevelen - gjennom sin tanke Michael og Johanne Agerskov om tilgivelse for alt det onde han hadde gjort mot dem og mot menneskeheten, og Michael og Johanne Agerskov tilgav ham av sine hjerters medlidenhet og ba en dyptfølt bønn til Gud for hans frelse! I det samme øyeblikket mistet mørket for alltid makten over hans guddommelige vilje og tanke, og selv om mørket fremdeles har stor makt over menneskene, er mørket blitt uten en bevisst ledelse, og det er kun et tidsspørsmål før lyset har seiret fullt ut på jorden!

De som kjenner *Vandrer mod Lyset!* vet at det kun er et tidsspørsmål før dette verket vil være verdenskjent. For selv om Guds mølle maler langsomt, vil hans planer alltid før eller siden bli til virkelighet. Hvor lang tid det vil ta før VmL er kjent av det store flertallet av mennesker, vet ingen, ikke en gang Gud. Kanskje vil det ta 10 år - kanskje 100. Det som er helt sikkert, er at Michael og Johanne Agerskovs navn for alltid vil være skrevet med gullskrift på himmelen! Gjennom deres oppofrende og tillitsfulle innsats er det kun et tidsspørsmål før sannheten om menneskets opprinnelse, og om kampen mellom lyset og mørket vil være kjent av alle. VmL ligger der som en gullgruve og venter på å åpenbare sine gullkorn for alle som søker etter Guds sannhet! Og ekteparets bønn for Ardor, har trolig spilt en stor rolle for den enorme fremgangen for menneskeheten i løpet av det århundret som har gått siden. Det blir stadig færre væpnede konflikter, analfabetismen er på det nærmeste utryddet, det blir stadig færre livstruende epidemier og flere og flere land har blitt velfungerende demokratier.

Vandrer mod Lyset! ble altså Michael Agerskov store livsoppgave og livsverk. Men ved siden av dette arbeidet han som lektor, sensor ved den danske lærerutdanningen og lærebokforfatter, og hadde dessuten en egen skjønnlitterær produksjon.

Johanne Agerskov var en meget ærekjær person, som aldri gikk på akkord med sin samvittighet. Ifølge henne selv hadde hun i bunn og grunn bare spesielle evner på ett eneste området, nemlig som medium, men hennes gudbenådede mediumistiske evner var til gjengjeld forfinet til det absolutt sublime. Foto: Privat.

Michael Agerskov kom fra en meget solid slekt, som i en lang årrekke virket som samfunnets byggere og støtter, og flere av hans nærmeste forfedre innehadde meget høyt betrodde stillinger innen tollvesenet, der ærlighet og pålitelighet var selve bærebjelken for tilliten til dem. Gjennom sin utdanning og sitt arbeid var Michael Agerskov selv en høyt betrodd mann, som lektor og som sensor ved lærerskoleeksamen i Danmark. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Dessverre finnes det ikke særlig mange beskrivelser av Michael Agerskov fra mennesker som møtte ham i levende live. En av de få unntagelsene er journalisten Chr. Houmark, som intervjuet Johanne og Michael for Berlingske Tidende i oktober 1923 i forbindelse med utgivelsen av Agerskovs bok, "Nogle psykiske Oplevelser". Houmark omtaler Michael Agerskov som "en anset Pædagog og Videnskabsmand", og han forteller at "*Hr. Agerskovs tidligere Bøger: "Vandrer mod Lyset" og "Hilsen til Danmark" har skapt ham en betydelig og interesseret Læsekreds, ogsaa udenfor den psykiske Forsknings Tilhængere. Han er ialt en Personlighed, hvis Dannelse bunder dybt, ligesom hans Viden virker baade grundfæstet og omfattende. Her er intet Hysteri, men alt er præget af Alvor og en næsten tung Sanddruhed.*

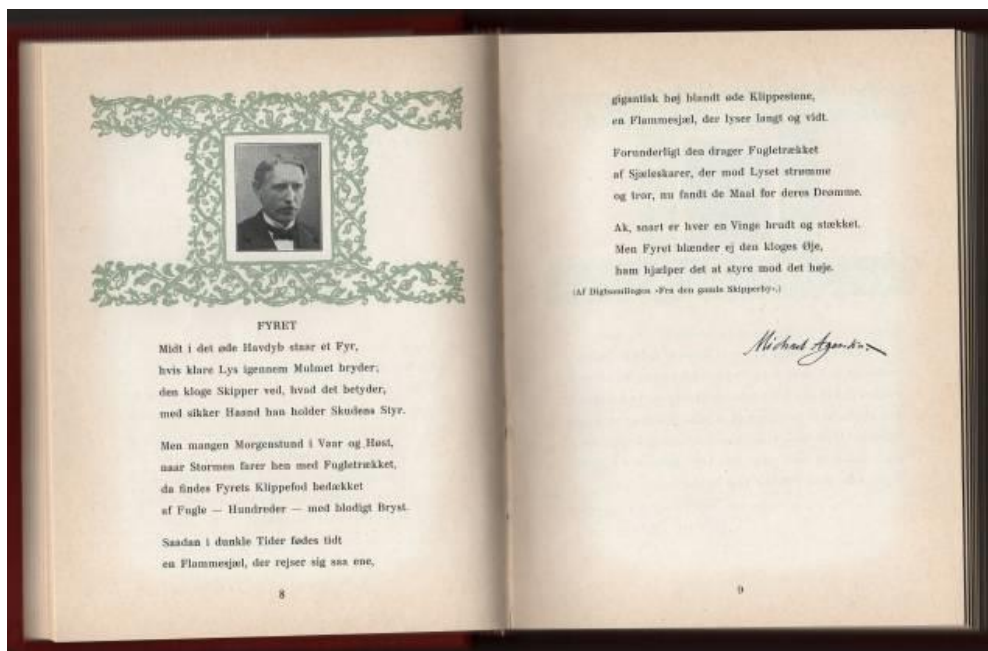
Hr. Agerskov er saa helt blottet for al udvendig Mystik. Han er lige langt fra den himmelske, blaaøjede Lyksalighed som fra mørk Aande-Viktighed. Han taler stilfuldt om det der for ham er blevet det selvfølgelige."

Forfatteren Chr. Jørgensen, 1887-1968, som møtte Johanne og Michael Agerskov ved et flertall tilfeller, skrev om Michael Agerskov i sine memoarer, at "*han var en højt dannet mann, hvis særlige speciale jo var dansk litteratur; men han var også godt inde i andre landes*

litteratur ligesom i historie og filosofi". I "Politikens Konversationsleksikon" fra 1910 står om ham: "Agerskov, Michael, f. 1870, dansk forfatter og sproghistoriker. Medudgiver af håndbøger i dansk og svensk litteratur. Dessuden digte (Fra den gamle Skipperby 1909) og fortællinger ("Livets Kilde" 1897). Han var også censor i dansk ved skolelærereksamen; men jeg har dog ikke kendt ham fra min egen eksamen..."

Michael Agerskov fremstår altså som en meget respektert og høyt utdannet mann, med et meget tillitvekkende vesen, kjennetegnet ved sin sanndruhet og sin respektfulle omgang med de emnene som ble omtalt i bøkene han sto som utgiver av. Hverken han eller hans hustru følte noensinne behov for å skryte av seg selv eller fremheve sin egen innsats, tvert imot fremsto de alltid med ydmykhet og respekt for de sannhetene de hadde formidlet gjennom VmL! Og der var aldri noe forsøk på selv å ta æren for det formidlede - de understreket alltid at de kun hadde nedskrevet og videreformidlet innholdet ord for ord - innholdet stammet fra lysets ånder!

Fra VmL vet vi at Michael og Johanne Agerskov var inkarnert med den spesielle hensikt å bistå Kristus og hans krets, som fra midten av 1800-tallet, som diskarnerte vesener, søkte jordiske medhjelpere for å gjennomføre det Gud kalte for "snarveien", eller "genvejen" på dansk. Til det arbeidet hadde Gud bruk for mennesker av en helt spesiell støpning, som var i stand til å fatte tillit til at avdøde personer kan kontakte jordiske mennesker, og som hadde tilstrekkelig personlig styrke, integritet og hederlighet til ikke å falle for fristelsen til å utnytte sine opplevelser i egen vinnings hensikt. Og i Michael og Johanne Agerskov fant lysets ånder nettopp de kvaliteter som de søkte av sine jordiske medhjelpere, og Guds plan om å vinne Ardor og de jorbundne åndene tilbake til lyset lyktes fullt ut.

Slik ble Michael Agerskov presentert i Dansk Forfatterforenings 25 års jubileumsbok, utgitt i 1919.

Familien Agerskov, fotografert på begynnelsen av 1890-tallet. Fra venstre: Anna gift Lindahl, tannlege (f. 1873), Michael, forfatter og lektor (1870-1933), Christian, ingeniør (1859-1928), sittende, Andrea Louise f. Stephensen (1835-1908), Michael, tollforvalter (1824-1902), Halfdan Kongsted, adjunkt (1857-1894), Henny, gift Kongsted (f. 1857). De to barna er datteren og sønnen til Henny og Halfdan Kongsted. Foto: Privat.

For dem som kjenner til hvordan de ubevisste, astrale egenskapene går i arv i slektsledd etter slektsledd, er det uhyre interessant å studere Agerskov-slektens fortid. Den var nemlig befolket av en rekke meget fascinerende og begavede personligheter, som i stor grad satte sitt preg på sin samtid. Og det er meget lett å kjenne igjen de karakteregenskapene som var så fremtredende hos Michael Agerskov hos flere av hans forfedre. Det er nok ikke å ta for hardt i å påstå at den karakterstyrke og hederlighet som preget Michael Agerskov var bygget opp som en astral slektsarv i hans familie gjennom mange slektsledd. Fra VmL kjenner vi til hvordan de yngste ofte inkarnerte i flere ledd etter hverandre i en og samme familie, for å bygge opp en slektsarv hvor ulike talenter og egenskaper var meget fremtredende, for at de yngstes geniale evner skulle få de best mulige vilkår for å utvikle seg. Den instinktive delen av vår personlighet er en høyst virksom del av vår bevissthet, og ifølge VmL kan personlig vekst godt betraktes som en måte å foredle den, slik at vi gir videre en arv til våre etterkommere av kultiverte personlige egenskaper og talenter.

I Agerskov-familien ragner man med at slekten opprinnelig stammer fra det lille stedet, Agerskov, helt syd i Jylland. Men også i Viborg i midt-Jylland finnes et sted med samme navn, og ingen ting er foreløpig helt sikkert hva angår slektens opphavssted. Michaels forfedre kan foreløpig spores tilbake til begynnelsen av 1700-tallet, og folketellingen fra 1787 kan fortelle at en Chrestian Agerskou, 72 år, ugift, Conferanseraad og deputeret i Rente Cammeret, var husbonde i en tallrik husholdning i Vester Kvarter, Nye Kongens Gade 326. Hans meget fremgangsrike karriere kan man lese om i første utgave av Dansk Biografisk Leksikon og biografien om ham avsluttes med at "Han døde 2. Dec. 1789, anerkjendt som en særdeles nidkjær, redelig og dygtig Embedsmand."

Aggerskov, Christian Pedersen, —1789, Deputeret i Finanskollegiet. I Aaret 1742 blev han Fuldmægtig i Assignationskontoret i Rentekammeret, efter at han «i de sidste 9 Aar havde tjent ved Kammeret i Hof- og Militæretatens Kontor og, medens den forrige Renteskriver og Fuldmægtigen i samme Kontor begge paa én Tid formedelst Svaghed vare fraværende, ved de der forefaldne Forretninger vist Prøve paa sin Habilitet». 1754 blev han Bogholder ved Assignationskontoret, 1759 Kammerraad, 1760 Revisor ved den almindelige Pensionskasse, s. A. tillige Kommitteret i Bygningskommissionen, 1762 Revisor ved Overskattedirektionen, 1768 Justitsraad, 1771 Medlem af og Revisor i Overbygningsdirektionen, 1776 Etatsraad, 1781 Konferensraad, s. A. Deputeret i Finanskollegiet og 1788 paa Grund af Aldersdomssvaghed dispenseret fra sit Embede med Bibeholdelse af sin Gage og Forpligtelse til at bistaa Kollegiet med sine Raad i paakommende Tilfælde. Han døde 2. Dec. 1789, anerkjendt som en særdeles nidkjær, redelig og dygtig Embedsmand.
G. Kringelbach.

Biografien om Christian Pedersen Agerskov, 1715-1789, fra første udgave av Dansk Biografisk Leksikon. Conferanseraad Agerskov var broren til Michael Agerskovs oldefar, men oldefarens navn er foreløbig ikke kjent. Hvordan navnet ble stavet, var man ikke så nøye på den gangen, og det var ikke så uvanlig å sette til en ekstra konsonant, som f. eks. i Aggerskov, dersom man syntes at navnet burde være litt "finere".

Hos denne aller første kjente personen i Agerskov-slekten finner vi altså nøyaktig de samme egenskapene som kjennetegnet Michael Agerskov; redelighet og dyktighet. Og allerede på dette tidspunktet kan vi se at Agerskov-familien hadde opparbeidet seg en sterk posisjon i det danske samfunnet. Og at de må ha vært meget velstående kan man slå fast ut fra antallet tjenestefolk i husholdningen, for de hadde hele 7 av dem; kelner, kusk, gårdskar, husholderske, kammerjomfru, stuepike og kokkepике. Husbonden selv var altså ugift, men sammen med ham bodde hans broders barn og en av disse het også Chrestian Agerskou, 34 år, ugift og var på dette tidspunktet sekretær i General Told Cammeret. Han ble senere den aller første overtollinspektøren i København, og var Michael Agerskovs farfar.

Bildene nederst på side 6. Fra venstre: Kaj Christian Hass Agerskov, 1822-1898, skipskonstruktør ved Sødra Varvet i Stockholm. Foto: Sjøhistoriska Museet. Christian Vilhelm Hass Agerskov, 1809-1892, professor og lærer i Dansk ved Søofficer-skolen og Efterslægtsselskabet Skole. Foto: Det Kongelige Bibliotek. Andreas (Anders) Julius Hass Agerskov, 1811-1872, Kommandør og Udskrivningschef og Ridder av Dannebrog. Henrik Frederik Michael Agerskov, 1824-1902, toldforvalter i Nykøbing, Sjælland. Foto: Privat.

Københavns tollbod slik den så ut i 1820, da Michael Agerskovs farfar, Christian Agerskov, 1753-1832, var den første overtollinspektøren i København.

Det har dessverre vært meget vanskelig å spore opp kildemateriale om overtollinspektør og etatsråd Agerskov. Det vi vet, er at han giftet seg forholdsvis sent, med enken etter sin kollega Henrich Haas, 1771-1817, Johanne Christine Christensen, 1784-1859. (Noen steder skrives hennes navn Hanne Christiane). Hun hadde da allerede født fire barn, men Christian Agerskov adopterte disse, og ekteparet fikk kun en sønn sammen, i 1824; Henrik Frederik Michael Agerskov, Michael Agerskovs far.

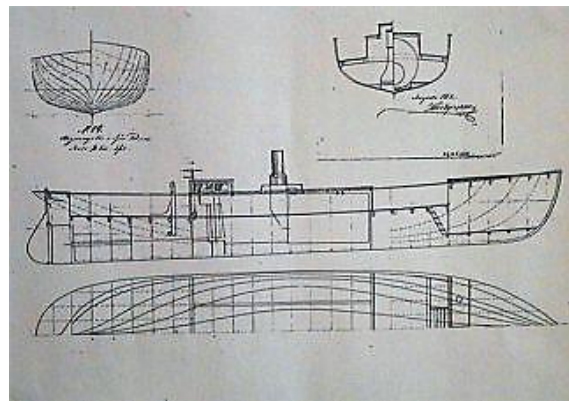
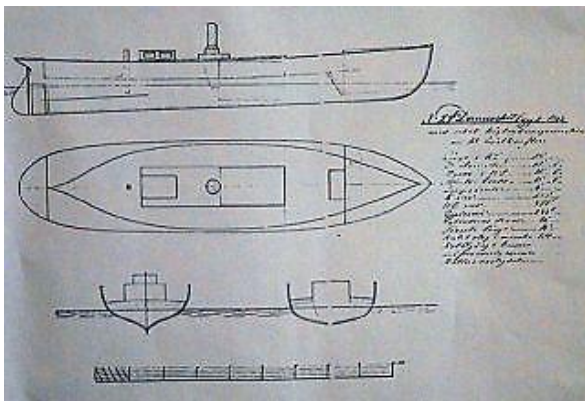
Christian Agerskov ble gravlagt i Vor Frue Kirke, og i et gammelt dokument i slektens eie sto følgende: «*I Vor fru kirke: En Sandstensstøtte med en hvid Marmorplade, hvorpaa læses: Her gjemmes Støvet af den trofaste Mand og Fader, Krigsassessor og kgl. Portcontrolleur Henrich Haas, født d. 21 Aug. 1771, død d. 17 Martz 1817. De jordiske Levninger af Inger C. Christensen fød Hansen, død d. 24 Decbr. 1825, 76 Aar gammel. Ved disses Side hviler Støvet af Christian Agerskov, Etatsraad og første Toldinspecteur i Kjøbenhavn. Fød d. 3 Jan. 1753, død d. 20 Mai 1832. Over et halvt Seculum tjente han sin Konge og sit Fødeland tro og redelig. En kjær Hustru, 5 Børn og 2 Søstre begræde i ham deres trofaste Ven og Støtte. - Ovenover Monumentet findes en hvid Marmorvase.*»

Vi vet dessverre ikke så meget annet om overtollinspektør og etatsraad Christian A. Agerskov enn det som kommer frem ovenfor. Forhåpentligvis vil fremtidig forskning kunne avdekke mer detaljert viten om ham.

Det var ikke så uvanlig at en ugift mann "overtok" en enke med barn på den tiden etatsråd Agerskov levde, og ofte fulgte det et embete eller en formue med. Om det var tilfelle for Agerskovs del, vet vi ikke, men noen måneder etter at hans og Johanne Christianes egen sønn, Henrik Frederik Michael var født i november 1824, fikk alle de fire barna etter Haas ved kongelig resolusjon tillatelse til å føye til navnet Agerskov etter sitt eget. I tillegg til brødrene som er avbildet ovenfor, hadde Johanne Christine og Henrich Haas også en datter, Christiane Wilhelmine Hass Agerskov, født 1813. Hun ble gift med grosserer i København, Bernhard Theodor Emil Petræus, født 1814, men deretter forsvinner foreløbig alle spor etter henne.

Den eldste av brødrene, Kaj Agerskov, 1822-1898, utvandret til Sverige og hadde en meget lang karriere som skipskonstruktør ved Stora (Sødra) Varvet i Stockholm - i hele 44 år hadde han sitt daglige virke der. En av de båtene han tegnet, Tomten, er faktisk Sveriges eldste dampbåt som fremdeles er i drift. Kaj Agerskov var først sjøkadett og utdannet seg deretter ved et handelsinstitut, før han skiftet helt retning og begynte å studere skipsbygging ved kronavarvet i København. Ifølge en nekrolog i Kungliga Svenska Segel Sällskapetets årsbok for 1899 tegnet Kaj Agerskov mer enn 200 seil- og dampbåter i løpet av sin tid ved Stora Varvet - frem til han gikk av med pensjon i 1887. *"Så länge krafterna stodo honom bi, skötte han sitt ansvarsfulla kall med sällspordt nit," heter det i nekrologen. "Han tilvann sig ett stort anseende såsom skicklig skeppskonstruktör, och vid många utställningar både här i Sverige och i utlandet, såsom i Stockholm, Köpenhamn, London, Paris, Wien o. s. v. vann han priser för sina utmärkta fartygskonstruktioner. Under en lång följd av år var Agerskow vår mest anlitade yachtkonstruktör." Og nekrologen avsluttes med följande ord: "Kaj Agerskow var i ordets fulla bemärkelse en hedersman och därtill en person, som genom sitt rättframma, öppna och vänliga sätt att umgås med människor gjorde sig omtyckt af alla, med hvilka han kom i närmare beröring. Om honom kunde med fullt skäl sägas, at han var allas vän och ingens ovän."*

To av Kaj Agerskovs tegninger fra 1862 av dampbåten Domnarfvet.

Til venstre over ses Domnarfvet slik den fremstår i dag. Til høyre over: Tomten - Sveriges eldste dampbåt som fremdeles er i drift i dag – den er også tegnet av Kaj Agerskov.

Den neste sønnen etter Henrich Haas, som Christian Agerskov adopterte, Christian Vilhelm Hass Agerskov, 1809-1892, var en av Danmarks aller mest fremstående kulturpersonligheter på 1800-tallet. I "Illustreret Tidende" var det f.eks en helsides nekrolog med foto om ham, skrevet av forfatter og skolemand, Knud Bokkenheuser, 1869-1936, og her fremgår det at Christian Agerskov omgikkes eller brevvekslet med stort sett alle de store dikterne og forfatterne i 1800-tallets Danmark, og han ble også en meget god venn av den norske dikteren, Henrik Wergeland. Hans fremragende evner som litteraturkritiker ble tydeligvis meget høyt verdsatt, og i mange tilfeller var han som en "fødselshjelper" for unge forfattere. I nekrologen i "Illustreret Tidende" fortelles det at Agerskov ikke gikk så godt overens med H. C. Andersen, "hvis forfængelige Karakter var en absolutt Modsætning til den beskedne Agerskovs. En gang imellem kom det endog til et Sammenstød imellem dem, eller rettere: Andersen var undertiden ikke helt behagelig mod Agerskov. En dag mødtes de saaledes i Strandstræde. Agerskov hilste smilende paa Andersen, hvorpaa denne standsede og i en vred Tone sagde: *"De skal ogsaa altid være i godt Humør - og vise Deres hvide Tænder, fordi mine ere sorte"*. Agerskov søgte at tale ham til Rette og tog ham hjem med sig til et Glas Vin. *Næppe vare de traadte ind i Agerskovs Værelse, førend Andersen ilede hen til Reolen. Da han saa sine egne Skrifter prange paa an af Hyldeerne, vendte han sig rørt pm, tog Agerskov om Halsen og sagde: "De er alligevel et godt Menneske!"*"

Christian Agerskov hadde sitt arbeid som professor og Dansklærer ved Søofficerskolen og ved Efterslægtsselskabets skole i København - samme skole der hans nevø, Michael Agerskov tok sin studentereksamen i 1889. Michael Agerskov kan meget vel ha hatt sin egen onkel som lærer under sin utdanning.

Professor Christian Agerskov, 1809-1892 og hans hustru, Amalie Juliane Agerskov, 1831-1911. Begge bildene er fra Det Kongelige Bibliotek.

Nekrologen over Christian Agerskov i "Illustreret Tidende" var skrevet av en av professor Agerskovs tidligere elever, Knud Bokkenheuser. Formiddagsholdet ved Efterslægtsselskabets Skole, fotografert i 1889, samme året som Michael Agerskov tok sin studentereksamen ved skolen. Michaels onkel, professor Christian Agerskov sitter som nr. 2 fra høyre i første rekke.

Forfatteren Knud Bokkenheuser, som selv var tidligere elev av professor Agerskovs, gir noen meget smigrende personkarakteristikker av sin lærer. Han skriver: *"Det var næsten en Selvfølge, at Agerskov maatte være en udmærket Lærer i Dansk. Dette var nemlig hans Undervisningsfag baade i Efterslægten og paa Søofficersskolen. Han forstod ved sit sjældent elskværdige Væsen og sin milde Maade at optræde paa at vinde sine Elever for sig."* Og Bokkenheuser avslutter sin nekrolog med disse ordene: *"Og alle vi andre Elever af Agerskov, vi saa op til ham og holdt af ham som af ingen anden af vore Lærere, og naar vi drog ud i Livet, gemte vi i Taknemmelighed Erindringen om hans Mildhed og Godhed imod os. Og saa tit vi tænke tilbage til Skolen, vil h a n s Skikkelse staa som et lysende Eksempel for oss." Intet dårlig skussmål for en lærer å få fra en av sine elever!»*

Av alle de personene jeg har blitt kjent med av Michael Agerskovs forfedre og fra hans slekt for øvrig, er professor Christian Agerskov absolutt den han hadde mest til felles med, både hva angikk deres interesse for litteratur og personlige karaktertrekk. Michael Agerskov jobbet, i likhet med sin onkel, også som dansklærer, og i familien huskes han som den mest elskelige og vennlige person man kan tenke seg. Når man leser om Christian Agerskovs vennlige og kloke vesen, bringes derfor tankene meget lett hen til Michael. Av mangel på personskildringer av Michael fra mennesker som møtte ham, synes jeg derfor det kan være på sin plass å bringe enda et lite portrett av professor Agerskov, denne gangen fra Jørgen Hattings bok om Efterslægtsselskabets skole:

"Professor Christian Vilhelm Hass Agerskov var en af Københavns smukkeste Mænd. En af hans Elever skildrer ham saaledes: "Han var af Middelhøjde, ret spinkelt, men fint bygget, førte sig let og elegant. Han havde det mest kridhvite silkebløde Haar og Rundskæg, man kunde se, store blaa Øjne med store Hornbriller for, klassisk rene Træk og et mildt og klogt Udtryk i sit ædle Ansigt. Han gik altid klædt i sort Diplomatfrakke og et lille hvidt Slips, der gav hans Ydre en vis Værdighed, som han dog paa ingen Maade i særlig Grad holdt paa. Tværtimod var han sprudlende livlig, jævn og ligefrem, aandfuld i al sin Tale, med en klassisk Dannelse, der gav sig et fornemt Udtryk i al hans Konversation." Agerskov var født i 1809; i

1837 blev han Lærer ved Skolen, da hans nære Ven, H. P. Holst maatte opgive nogle af sine Timer, og han vedblev at undervise i Efterslægten til sin Død. Hans hvide Haar, fortalte man, var blevet kridthvidt i Løbet af en Nat ved en otteaarig Datters Død.

Agerskov havde i sin Ungdom spillet en saa fremtrædende Rolle i Studenterlivet, at han aldrig fikk taget nogen Embedseksamen. Det var dog ikke saa meget som Senior i Studenterforeningen, at han ydede en Indsats, men som en nær Ven af en lang Række af Tidens største Digtere. Selv produserte han aldrig noget, men med sin fine Smag og store Belæsthed blev han en uvurderlig Raadgiver og Smagsdommer for Mænd som Bødtcher, Hertz, Christian Winther, Kierkegaard og H. P. Holst, hvis Digtværker han læste Korrektur paa. For sine danske Elever stod han som den, der spændte over hele den danske Litteratur; han knyttede de gamle Traditioner til Nutiden.

Det fortælles om ham, at han som ung havde spillet l'Hombre med en Mand, der havde kendt Holberg personligt. Til Studentereksamen blev han eksamineret af Rahbek, med hvem han som ung Student drak Dus. Han havde staaet ved Oehlenschlägers Dødsleje og havde været intim Ven af Søren Kierkegaard. Og paa sine gamle Dage blev han en nær Ven og Raadgiver for Sophus Schandorph. Det attende Aarhundre, Romantikken og Realismen forenedes i hans Person."

Michael Agerskov hadde meget til felles med sin onkel, professor Christian Agerskov, 1809-1892, både når det gjaldt deres interesse for litteratur og personlige karakter-trekk. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Michael Agerskov tok studenter-eksamen ved Efterslægtsselskabets skole i 1889, på den samme skolen der hans onkel, professor Christian Agerskov var dansklærer. Når man leser hvordan Christian Agerskov beskrives av dem som møtte ham, bringes tankene lett til hans nevø - det milde og vakre ansiktet, den klassiske dannelsen og ikke minst det vennlige vesen. Foto: Privat.

Den yngste av Michael Agerskovs onkler på farssiden var også den som døde først - av et astmaanfall, ifølge kildene. Om Andreas (Anders) Julius Hass Agerskovs, 1811-1872, personlige karaktertrekk vet vi ikke så mye. De opplysningene vi kjenner til, bygger på et kapittel om ham i T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquards bok, *Officerer i den Danske Søetat* fra 1935. Det er vel ikke å ta for hardt i at portrettet av Andreas Agerskov viser en meget staselig mann, med en utstråling av ro og tyngde, i tillegg til den karakterfasthet som var så typisk for mennene i Agerskov-slekten. Han var den tredje av brødrene som var biologisk sønn av tollinspektør Henrich Haas, men som ble adoptert av hans kollega Christian Agerskov i 1825, fem år etter at Haas var død. Andreas Julis Agerskov giftet seg i 1853 med Kathinka Elisabeth Jacobine Prahll, datter av kgl. Hofjuveler Samuel Nicolaj Prahll, 1800-1885. Agerskov startet sin karriere i sjøforsvaret allerede i 1832 som kadett og avansert i 1832 til secondløytnant. Han seilte i noen år til Vestindien og Middelhavet, var for en tid innrullingsoffiser i Stubbekøbing, før han i 1848, da han befant seg i Altona i Schleswig-Holstein, fikk ordre om å snarest mulig samle besetning til og ekvipere skonnerten *Elben*. Men Agerskov meldte fra Altona at skipet var beslaglagt og han selv satt i arresten fordi han ikke ville avgi troskapsløfte til den provisoriske regjeringen i Schleswig. Etter å ha vært sjef og skipsfører på diverse dampskip i noen år, avgikk Agerskov i 1855 fra sjøforsvaret og ble utnevnt til innrullingssjef og sjøkrigskommisær. Det siste steget i karrierestigen tok han 1/7 1869 da han ble utnevnt til sjef for 3. utskrivningsdistrikt før han døde 27/3 1872 i Svendborg.

Andreas Julius Hass Agerskov, 1811-1872, sjøoffiser, kommandør og utskrivningssjef i den danske marinen. Gjorde en solid karriere i det danske sjøforsvaret, som skipsfører, kommandør og innrullingssjef og sjøkrigskommisær. Hvor langt han kunne nådd i sin karriere er ikke godt å si, da han døde bare vel 60 år gammel.

Som nevnt ovenfor, fikk Johanne Christine og Henrich Haas også en datter, Christiane Wilhelmine Hass Agerskov, født 1813. Hun ble gift med grosserer i København, Bernhard Theodor Emil Petræus, født 1814, men dessverre har det ikke vært mulig å finne ytterligere opplysninger om henne. Henrich Haas døde i 1817, kun 35 år gammel, og Johanne Christine giftet seg med Haas' nesten 20 år eldre kollega, tollinspektør og etatsråd Christian Agerskov, 1753-1832. Sammen fikk de sønnen Henrik Frederik Michael Agerskov, f. 1824, og i 1825 adopterte Agerskov Johanne Christines fire barn fra første ekteskap. Det er for øvrig meget interessant å legge merke til at Christian og Johanne Christine Agerskov faktisk oppkalte deres eneste sønn sammen etter hennes første ektemann, Henrich. En meget fin gest, som jeg synes sier meget om den Agerskov'ske karakter. I nekrologen over den ene av adoptiv sønnene, professor Christian Agerskov i Illustreret Tidende omtales for øvrig tollinspektør Christian Agerskov som en meget rik mann. Sannsynligvis har han vært arving etter sin onkel, Christian Pedersen Agerskov, 1714-1789, som var ugift, og som hadde gjort en fremragende karriere som deputert i finanskollegiet i København, og i tillegg til det er det vel ikke urimelig å tenke seg at det også fulgte en formue med, da Agerskov "overtok" Haas' enke med fire barn. Det var ikke uvanlig at det foregikk slik på denne tiden.

Michael Agerskovs far, tollforvalter i Nykøbing, Sjælland, Henrik Frederik Michael Agerskov, 1824-1902. På bildet til høyre kan man tydelig se glimtet i øyet og smilet som ligger på lur på leppene.. Agerskov var en karakterfast, men særdeles vennlig og godhjertet mann, og Michael Agerskov skriver om ham i Nogle psykiske Oplevelser fra 1922, at barnebarnet Inger Agerskov var meget begeistret for sin bestefar, og at han faktisk viste seg for henne etter sin død i 1902. Foto i midten: Det Kongelige Bibliotek. De to andre er fra etterkommernes private samling.

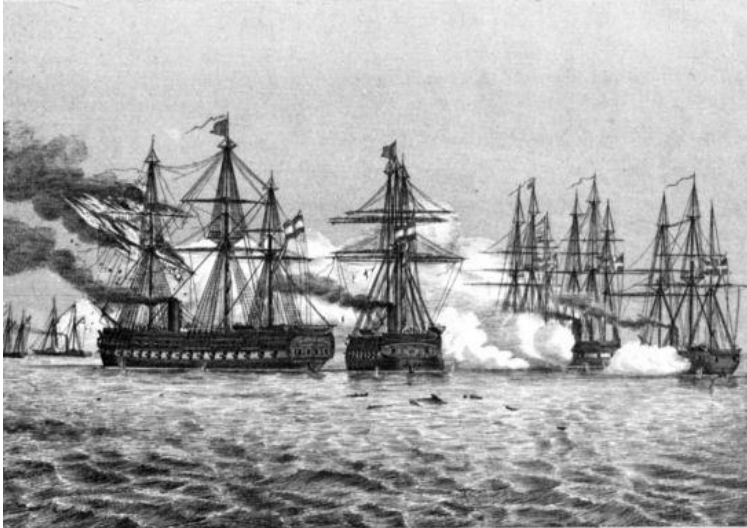
I og med Henrik Frederik Michael Agerskov, 1824-1902, er vi kommet frem til Michael Agerskovs foreldregenerasjon. At tollforvalter Agerskov var rikelig velsignet med Agerskov-slektens gode egenskaper, kommer meget tydelig frem i et portrett som Rune og Jette Sckerl har skrevet om ham, bl.a. basert på nekrologer fra tidsskrifter og aviser fra 1902. Jette er en ekte Agerskov - direkte etterkommer etter Michael Agerskovs søster Henny og hennes mann, Halfdan Kongsted.

"Ifølge Tidsskrift for Toldvæsen, 20. årgang, August 1902: «Toldforvalter i Nykøbing paa Sjælland, Henrik Frederik Michael Agerskov, der afgik ved Døden den 4de f. M., var født 7de November 1824 i Kjøbenhavn og Søn af Toldinspektør dersteds, Etatsraad C. A. Agerskov. Han var oprindeligt bestemt for Søofficersveien, men maatte paa Grund af en haardnakket Tyfussygdom opgive sin Uddannelse ved Kadetskolen. Saa gik han i Koffardifart nogle Aar, tog Handelseksamen og arbejdede paa Pontoppidan's Kontor i Hamborg, indtil han efter Udbrudet af den første slesvigsge Krig udnævntes til Maanedslieutnant (Fordum Navnet paa de Skibskaptainer, Styrmand eller andre Søfolk der i Krigstid engageredes for kortere eller længere Tid at forrette Lieutnants Tjeneste ombord paa Krigsskibene) og kom til at føre en Kanonbaad under Kapteinlieutnant Gottlieb's Overkommando. Den raske unge Mand gjorde i denne Stilling saa god Fyldest, at man i efteraaret 1849 benaadede ham med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Efter Krigen fikk han ansættelse i Toldetaten og virkede i Sønderjylland indtil næste Krigs afslutning i 1864, da han som Edsnægter afskediges af Forbundsregjeringen. Han kom derefter den 31te December s. A. som konst. Toldassistent med vedvarende Tjeneste dersteds. I 1870 blev han ansat som Told oppebørselskontrollør i Rørvig og i 1880 beskikket til Toldforvalter i Nykjøbing paa Sjælland. 1893 blev han udnævnt til Ridder af Dannebrog. I Tidendes løb blev der betroet ham en Række offentlige Hverv; han var saaledes ved sin død Forligsmægler og Statens Representant for Odsherreds- og Tølløse Jernbanerne."

Michael Agerskovs far, Henrik Frederik Michael Agerskov, 1824-1902. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Ifølge familien deltok Henrik Frederik Michael Agerskov i slaget ved Helgoland 9. mai 1864 ombord på fregatten Jylland. Illustrasjonen over viser Jylland (nr 2 fra høyre) i nærkamp mot prøyssiske kanonbåter. Til høyre: Jylland fotografert i 2005, ifølge Wikipedia verdens lengste trebåt.

I "den gamle Toldforvalter" var der, hedder det i en Nekrolog i National Tidende, nedlagt en ualminnelig Virksomhedstrang; ethvert Foretagende, som han ansaa som gavnlige, og enhver bevægelse fremad, i den efter hans Mening rigtige Retning fandt altid hos ham den bedste Støtte; han skaanede ikke sig selv, men lagde sig gerne i Selen for at trække Læsset, og tillige forstod han at vinde Medarbeidere og da navnlig at faae de yngre med. Ved Toldetatsforeningens Udflugt for et par Aar siden holdt Toldforvalter Agerskov en Tale for ungdommen - en Tale, saa formfuldendt, at den efter Sigende mindede stærkt om Bille's Oratorik. I politisk Henseende tilhørte han afgjort Høire og var i en Række af Aar den stedlige Høireforenings Forman og sikkert største personlige Kraft, ligesom han i sin Tid, skønt uden Udsigt til Seir, stillede sig til Valg til Folkethinget som Høires Kandidat i Odsherredskredsen. Men Toldforvalter Agerskov var først og fremmest Patriot med sit kjære Sønderjylland som Smertensbarn. Og Enhver, der omgikkes ham, vil mindes, hvor stærk han, naar Talen kom paa Sønderjylland, kunde være i sin Glæde og Sorg. Agerskov blev gift 1857 med daværende Provst i Broager Jørgen Stephensen's Datter Andrea Louise Stephensen, med hvem han henlevet det lykkeligste Ægteskab. Hun og 4 Børn - en Søn er Ingeniør ved Kjøbenhavns Frihavn - overleve ham.

I "Nykøbing-Posten og Odsherreds Avis" for 12te Juli d. A. læses bl. a.: "Med Toldforvalter Agerskov forsvandt en nidkjær og pligtopfyldende Embedsmand, der endnu Dagen før sin Død gennem Konferencer med Toldpersonalet varetog sine Embedsforretninger, som under hans kortvarige Sygeleie optog ham helt, saavel i vaagen Tilstand som i Drømme. Som Menneske og som Embedsmand var Agerskov lige elskværdig og lige beredvillig til at være sine Medmennesker til Nytte og Hjælp med Raad og Daad, og Ingen henvendte sig forgjæves til ham, naar det i det Hele taget kunde være Tale om Hjælp. Jordfæstelsen fandt Sted den 12. f. M. fra Nykøbing Kirke under megen stor Deltagelse fra Land og By. I følget bemærkedes Landsthingsmand Lunn og Folkethingsmann P. Madsen."

Rune og Jette Scherl, etterkommere i Agerskovslekten skriver følgende om Agerskov:

Efter sin aftrædelse fra Toldetaten byggede Michael Agerskov "Agrisilvana" i Nykøbing, Sjælland, en villa der eksisterer stadig (1999) ved jernbaneoverskæringen syd for stationen. Der var 2 lejligheder og en pragtfuld udsigt over Nykøbing bugt. Villaen blev bygget omk. 1900. Michael havde i følge familien deltaget i slaget ved Helgoland den 9. maj 1864 på fregatten "Jylland". Han var overordentlig rar, meget selskabelig, underholdende og lidt af en "skønånd", en rigtig embedsmand som de dengang var. Han havde en bror der var professor ved søofficerskolen og en anden bror var skipskonstruktør ved "Stora Varvet" i Stockholm.

Agrisilvana (latin for Agerskov) - villaen Henrik Frederik Michael Agerskov tegnet og fik bygget i Nykøbing ca år 1897. Huset ligger praktfullt til med udsigt over Nykøbing bukt. Bildet er fra 1907, og viser de to familier som bodde i huset da. Foto: Privat

En venn skriver i 1887: "Jeg har med megen Interesse fulgt Dem paa Deres Farter under det sidste Valgrøre som Banebryder for Høires retfærdige Sag, og jeg har beundret den Ihærdighed og Ufortrødenhed hvormed De har stillet Dem i Skranken og kjæmpet tiltrods for at det neppe har været Dem tvivlsomt at Deres Virken i alt Fald ikke denne Gang vilde skaffe Høirepartiet Adgang til en Plads i Folkerepresentationen - Dog er det at haabe at Deres Anstrengelser i denne Retning ikke er bleven aldeles frugtesløse, men at det maa være lykkedes Dem at faa Jordbunden saa godt bearbejdet at der naar Experimentet ad aare skal gjentages maa kunde opnaaes et gunstigere Udfald, thi allerede nu at sætte sin Lid til en fuldstændig Seir turde vel nærmest være ensbetydende med at berede sig selv en Bitter Skuffelse. Her paa Egnen, og jeg kan gjerne sige selv Valgkredsen, er Befolkningen saa radikal som vel muligt, vi politiserer derfor aldrig eller dog kun meget sjældent, da vi her i Byen kun ere nogle faa Høiremænd, der af Erfaring veed at naar Samtalen bliver ledet hen paa det politiske Område, da ender det regelmaesig med Sammenstød og det bør man helst

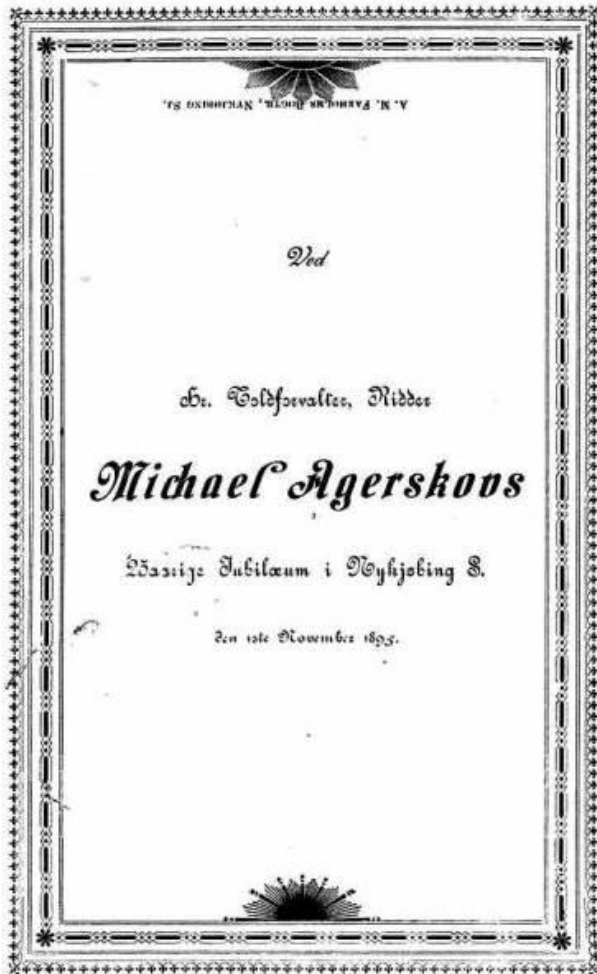
undgaa - Da Etatsraad Juel befandtes at være altfor moderat søgte og fandt man Tutein, der jo ogsaa forøvrigt bestod Prøven -"

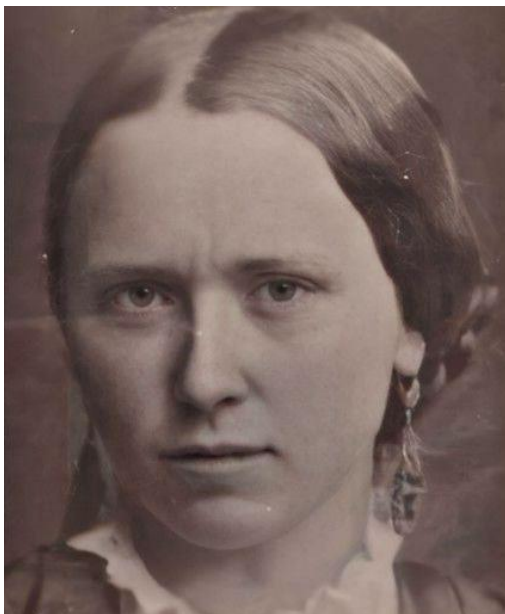
Familien Agerskov samlet foran «Agrsilvana» mot slutten av 1890-tallet. Michael er ikke med på bildet, så det er nærliggende å anta at det er han som er fotograf. Bakerst til venstre ses hans forlovede og senere hustru, Johanne Agerskov, 1873-1946. Ved siden av henne står to tjenestepiker. Til venstre foran Johanne sitter Michaels mor, Andrea Louise Stephensen, 1835-1908, og ved siden av henne, brorens andre kone, Laura (Selma) Liedberg, født i Sverige, død 1948. Til høyre for henne, ses Michaels far, Henrik Frederik Michael Agerskov, 1824-1902. Forrest sitter Michaels eldre bror, overingeniør Jørgen Christian Michael Agerskov, 1859-1928 med sin sønn, Gunnar Agerskov, 1895-1952. Foto: Privat.

I en bok om dansk tollhistorie fant jeg dette gamle bildet fra et tollkontor. Bildet hadde hverken noen tidsangivelse eller billedtekst, men jeg var ganske sikker på å dra kjensel på den eldre, hvithårede mannen til venstre på bildet. Det er uten tvil den gamle tollkontrolløren i Nykøbing Sjælland, Michael Agerskov.

I det lokalhistoriske arkivet i Nykøbing Sjælland findes originalen til denne sangen, som ble forfattet til toldkontrollør Michael Agerskovs 25 års jubileum i Nykøbing i 1895.

Andrea Louise Stephensen, 1835-1908, Michael Agerskovs mor. Bildet er fra 1857, samme året som hun giftet seg med Michael Agerskovs far, Henrik Frederik Michael Agerskov, 1824-1902. I Det Kongelige Biblioteks billedsamling finnes det to fotos som skal være av Andrea Louise. Ifølge Rune og Jette må det ha skjedd en forbyttning av bilder, for de er helt sikre på at DKB's bilder ikke forestiller henne. Foto: Privat.

Me! Hvis et godt Raad.

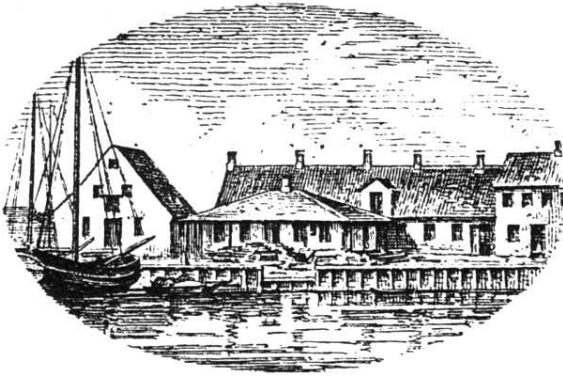
Livsskibet gik for klodsrebet Seil,
Magsveir og Storm rask over Vande,
Styret var rigtigt — Intet feil,
Han sig vogted' ved Kuling at strande.
Rask og besindig var hans Færd,
Ja derfor Lykken stod ham nær.

Rastløse Daad, det var nu hans.
Kvart Seculum til Pulten bænket,
Tiden med Tak ham fletted mangel Krans;
Ved Kjærminder han følte sig lænket
Alt sig formed i Rosenskjær,
Et „Leve“ lyde Fjernt og Nær.

Lykke var Gjenlydstonen overalt,
Husalfar var og ere tilstede.
Faer, Moer og Børn eied Attisk Salt,
Nei og Ja var harmoniske Kjæde.
Alt sig formed i Rosenskjær,
Et „Leve“ lyde Fjernt og Nær!

Theodora Schepeleern.

Jeg lette lenge i ulike arkiver etter et foto av havnen i Nykøbing, der tollforvalter Agerskov hadde sin arbeidsplass. Først dukket tegningen av tollboden opp – den lave bygningen i sentrum av tegningen. Ganske lenge etterpå fant jeg ut at Det Kongelige Bibliotek hadde et foto av nøyaktig det samme motivet. Foto: DKB.

Av det store gruppebildet av familien Agerskov fotografert foran «Agrisilvana», har jeg fått laget disse fine portrettene av Michael Agerskovs foreldre, Andrea Lovise, f. Stephensen, og Henrik Michael Agerskov. Foto: Privat.

Et foto av dagligstuen i «Agrisilvana», huset som Michael Agerskov sr. fikk oppført i Nykøbing. Bildet har jeg funnet i Inger Agerskovs fotoalbum, og hun opplyser at bildet ble tatt i 1922. Så vidt jeg har skjönt, var det Henny som ble boende i huset etter foreldrenes død. Foto: Privat.

Tollforvalter Agerskov giftet seg i 1857 med den vakre datteren til daværende provst i Broager, Andrea Louise Stephensen, 1835-1908. Fra Rune og Jette Sckerl har jeg også fått kopi av et brev Andrea Louise skrev til sine foreldre allerede i 1847, på deres bryllupsdag. Rune og Jette skriver følgende om henne:

"Andrea Lovise Stephensen var en overmåde energisk kone. I et brev til sine forældre på deres bryllupsdag, det er på tysk og med en sød blomstertegning på forsiden der sandsynligvis er tegnet af hende selv, skriver Andrea følgende:

"Dyrebare forældre.

De første dage i dette år erindrer jeg mig levende om alle de velgerninger I i det forløbne år har udvist mig. Hvorledes kunne jeg derfor undlade at bringe jer min gratulation i samme anledning. Frem for alt ønsker jeg jer først, kære forældre, et uspolet helbred i det nye år, thi det er frem for alt andet det der er forudsætningen for glæden ved livet. Så ønsker jeg også at den kærlighedsfulde og algode vil udgyde sin frelses overflødigshorn over jer, skænke jer alt godt her i livet for dermed at forsyne jer med et langt liv. Dyrebareste fader, elskeligste moder, jeg håber på også i dette år at modtage jeres kærlighed og jeres velvilje. Jeg vil bestræbe mig på kun at give jer glæde.

Jeres inderligt elskende Andrea Stephensen.

Broager 1. Jan. 1847."

Prestegården i Broager, der Henrik Frederik Michael Agerskovs kone, Andrea Louise Stephensen, 1835-1908 vokste opp. Hennes far var provst i Broager i en lang årrekke. Prestegården finnes ikke i dag. Foto fra 1952 av Jette Sckerl.

Andrea Louise Stephensens foreldre, Michael Agerskovs besteforeldre, Jørgen Stephensen, 1791-1856, provst og sogneprest i Broager og Henriette Christine f. Grove, 1801-1872. Foto: Privat.

Om det har vært vanskelig å følge Michael Agerskovs slekt på farssiden lengre tilbake enn til 1700-tallet, forholder det seg meget annerledes med mors-slekten. Adskillige personer har forsket i denne grenen, og den kan dokumenteres i hvert fall 15 slektsledd bakover, helt tilbake til 1300-tallet. Her finner vi bl.a. de to engelske stormennene Ridder av Berwick og Chillingham, Thomas Grey og Hertug av Norfolk, John Mowbray. Og likeledes godseier i Bork, Niels Eriksen Gyldenstjerne og hans kone, Edel Saltensee som var av en kjent sjællandsk stormannsætt med samme navn, hvis stamfar, Toke Nielsen, var gift med med en sønnesønns datterdatter av Skjalm Hvide. Det er mange som har bidratt til det meget detaljrike slektstreet til Michael Agerskov mor! Jeg har vært så heldig å få et nært samarbeid med etterkommer i Agerskov-slekten, Jette Sckerl og hennes ektemann, Rune, og de har sendt meg deres meget omfattende ættetavle på mer enn 80 sider.

Om Stephen Jørgensens karriere står følgende å lese i F. S. Grove-Stephensens biografi om ham i en av årsbøkene fra Broagerland lokalhistoriske arkiv:

"Jørgen Stephensen var født i Helsingør i en håndværkerfamilie. Han blev student i Helsingør i 1809 og cand.theol. i 1814.07.23, den 31. januar ansat som kateket ved Helliggejst kirke og prædikant ved 'Det Harboeske Kloster' i København. Han blev sogneprest i Ærøskøbing i 1824.05.28, provst over Ærø i 1833, og derefter sogneprest i Broager 1834-1856. Fra 1848 var Jørgen Stephensens liv præget af krigene, med midlertidig afskedigelse af den provisoriske regering, hvor familien blev tvunget til at tage ophold i Ketting med deltidsjob på Augustenborg. Januar 1850 blev Jørgen Stephensen genindsat i sit embede i Broager, hvor han derefter virkede til sin død i 1856 han var ligeledes provst over Sønderborg provsti, her blev han konstitutioneret i 1851. Han var ridder af Dannebrog og døde af halsbetændelse. Jørgen Stephensen var født i Helsingør i en håndværkerfamilie. Han blev student i Helsingør i 1809 og cand.theol. i 1814.07.23, den 31. januar ansat som kateket ved

Helliggeist kirke og prædikant ved 'Det Harboeske Kloster' i København. Han blev sognepræst i Ærøskøbing i 1824.05.28, provst over Ærø i 1833, og derefter sognepræst i Broager 1834-1856. Fra 1848 var Jørgen Stephensen liv præget af krigene, med midlertidig afskedigelse af den provisoriske regering, hvor familien blev tvunget til at tage ophold i Ketting med deltidsjob på Augustenborg. Januar 1850 blev Jørgen Stephensen genindsat i sit embede i Broager, hvor han derefter virkede til sin død i 1856 han var ligeledes provst over Sønderborg provsti, her blev han konstitueret i 1851. Han var ridder af Dannebrog og døde af halsbetændelse."

Jørgen Stephensen kom fra en velstående håndverkerfamilie og faren drev en innbringende bødker-virksomhet - det vil sa at han produserte og reparerte tønner. Men faren døde i 1806, og i 1812 moren, og familiens innbo ble solgt på auksjon og innbragte en betydelig pengesum, som imidlertid ganske snart svant hen da daleren bare noen måneder senere ble nedskrevet til 5/48 av sin opprinnelige verdi. Stephensen hadde da 2 år igjen av sine embedsstudier og hadde ikke mye å leve av. Samtidig med at Stephensen tok sin embedseksamen, kom Kielfreden, og brått ble det stor konkurranse om embedene i Danmark, da det ikke lengre ble aktuelt med dansker i embeder i Norge.

Om hans kone, Henriette, heter det i biografien:

"Henriette Groves mødrene slægt var fra Vestslesvig og havde fra Frederik V's tiltrædelse af tronen været nært tilknyttet til ham og navnlig hans anden dronning Juliane Marie. Tilknytningsforholdet var gået videre til arveprinsen og hans børn, og da Christian VIII og hans gemalinde Caroline Amalie i 1830 besøgte Ærø blev det besluttet, at Jørgen Stephensen ved vaccance af et passende embede skulle søge om audiens for at henlede opmærksomheden på sig selv. Det skete i 1834, da sognepræstembedet i Broager blev ledigt og tronfølgerens indstilling af Jørgen Stephensen til embedet blev fulgt af kongen."

Henriette Groves morssekt vær nært knyttet til det danske kongehuset, og Christian VIII, 1786-1848, som da var tronfølger innstilte Jørgen Stephensen til stillingen som sogneprest i Broager - en innstilling som den daværende kongen fulgte. I originalmanuset i årsboken fra Broager står det at Christian besøkte Ærø med sin gemalinne Louise Augusta, men hun var aldri gift med Christian VIII, han var i 1830 gift med Caroline Amalie, 1796-1881 (bildet). Louise Augusta, 1771- 1843 var moren til Caroline Amalie. Christian VIII var også en kort tid konge i Norge - fra mai til august 1814 under navnet Christian Frederik.

Dette billedet av Michael Agerskovs besteforeldre på morssiden, må sies å være et virkelig klenodium, da fotograferingen var i sin aller spede barndom da dette billedet ble tatt. Jørgen Stephensen døde i 1856, og det var først på 1850-tallet at den nye foto-teknikken ble tatt i bruk i Danmark. Billedet har jeg fått fra det lokalhistoriske arkivet i Broagerland, der Stephensen var sogneprest.

En Broager provst

F. S. Grove-Stephensen

Jørgen Stephensen
sognepræst i Ærskøbing 1825-1834
sognepræst i Broager 1834-1856
provst over Ærskøbing 1831-34
provst over Sønderborg provsti 1856, konstitueret 1851
* Helsingør 3. januar 1791
+ Broager 9. november 1856
00 København 20. marts 1825
Henriette Christine Grove
* København 24. november 1801
+ Flensborg 6. februar 1872

DEN, der efter at have haft en økonomisk jævn opvækst senere kommer i gode kår, har en tilbøjelighed til at beskrive sin oprindelse som god men fattig. Jørgen Stephensen havde mulighed for selv at vælge, hvad han kunne sig om den ting. Sålænge hans fader levede til 1806, kom han fra et velstueret håndværkerhjem i Helsingør, hvor faderen at dømmen efter hans ejendoms størrelse må have haft en betydelig bødkervirksomhed i Stengade. Efter faderens død er værkstedet gået over på andre hænder, og moderen har efter inventariet over hendes efterladenskaber formentlig levet af at handle. Da der i alle årene til hendes død i 1812 var krig, har det sikkert ikke været det store sus.

Boets indbo var intakt i 1812 og på auktionen, der blev holdt fordi en søn var forsvundet i Rusland, og en var mindreårig, ser man, at det efterladte blev solgt til velhavende kaperkaptajner og til byens honoratiories. Der var købere med navne som Olrik og de Meza.

Auktionen indbragte temmelig mange penge, men da daleren en måned derefter blev omskrevet til bankdaler og nedskrevet til $\frac{5}{16}$ del af den gamle værdi, var der ikke mange penge at rutte med for en studerende, der havde to år tilbage af sin studietid.

Freden i Kiel kom samtidig med J.S.'s embedseksamen og mange af dem, der skulle have haft embede i Norge stod nu med i køen om et dansk embede.

I første række blev det derfor kun til et embede som kateket ved Helligåndskirken i København, der noget senere udvidedes med betjeningen af kapellet i det Harboeske Fruekløster i Stormgade.

Her lærte han sin senere hustru at kende og blev gift i 1825, da det

77

Takket være ovenstående artikkel i en av årbøkene til det lokalhistoriske arkivet i Broager, har vi relativt fylldige opplysninger om Michael Agerskovs besteforeldre på morssiden. Bestemoren, Henriette Grove Stephensen, var av slekten Grove, hvorav mange var offiserer i den danske flåte. Groveslekten er en meget gammel dansk slekt, som er meget grundig utforsket og dokumentert i flere bøker.

Det er ikke mye tvil om at Jørgen Stephensen var en dyktig og meget godt likt prest i Broager. Hans prestegjerning ble riktig nok preget av de dansk/tyske krigene allerede fra 1848, da Stephensen ble avsatt av den provisoriske regjeringen. I sin biografi skriver Stephensen-Grove dette om hans prestegjerning:

"Oprøret var en særlig oplevelse for den travle præst og hans 10 børn, De blev fordrevet og var borte fra sognet i et år, Da de blev genindsat skete det under befolkningens jubel, men det er en særlig historie, som Jørgen Stephensen selv har fortalt i kirkebogen. Allerede da Jørgen Stephensen i 1839 havde fejret sit 25 års præstejubilæum havde menigheden hædret ham ved en fest i Broagers største lokale og skænket ham en pragtbibel. Men modtagelsen familien fik ved hjemkomsten i 1849 var en endnu større glæde. Da Sønderborgs provst gennem flere år i 1851 bad om sin afsked konstitueredes Jørgen Stephensen som provst og udførte denne gerning til sin død den 9. november 1856. Selve udnævnelsen kom nogle dage før denne dato. To mislyde er fundet i hans forhold til menigheden, dels med hensyn til en herrnhuterisk familie, som han ikke ville anerkende, og dels med hensyn til del daglige forhold til

Ottemændene, der sad på pengekasen. De var påholdende med menighedens penge, når der skulle bygges i kirke og præstegård, men de synlige minder der i dag er om Jørgen Stephensens virksomhed i Broager er slet ikke så få. Diakoniet, det nu nedrevne fattighus, de vinduer, der indtil 1924/27 sad i kirkens skib og udformningen af Broager bys park, præstegårdshaven, der blev omdannet fra køkkenhave til et engelsk haveanlæg, og allerede fra 1901 lejet ud til kommunen for 99 år.”

Den 4. december 1856 stod der i Den danske Slesviger:

*En trofast, ædel sjæl har os forladt
et liv os alle dyrebart er slukket.
Tung faldt på vore hjerter sorgens nat
da dette øje blev i døden lukket.*

*Broager præstegård, du før så rig
på huslig fryd og sand familielykke
hvor fattig nu i sorg du hyller dig.
I graven ligger gjemt dit bedste smykke.*

*Til sorgens hus du see i nåde ned
hvor måler dybet af den store smerte.
Her brast et bånd af ægte kjærlighed,
det ømmeste, det bedste faderhjerte.*

*Ja see i nåde ned, algode Gud!
Du kjender smertens dyb og kan den stille.
Send til de sørgende dit julebud,
og led dem selv til nådens trøstekilde.*

Jørgen Stephensens kone, Henriette Christiane Stephensen, overlevde sin mann med mer enn 15 år. Hun flyttet etter hans død til Flensborg, der hun døde i sitt hjem i Mariegade i februar 1872. Om Henriettes personlighet vet vi ikke mye, men det skulle være nok å betrakte hennes portrett for å se at dette var et meget hjertevarmt og vennlig menneske. Ekteparet fikk i alt 10 barn sammen, hvorav altså nummer seks i rekken var Andrea Louise, Michael Agerskovs mor. Det har lyktes å fremskaffe bilder av i alt 9 av søsknene, alle unntatt nr fem, Christian Frederik Grove Stephensen.

Her er hva som står i slektens stamtavle om de ti søsknene:

Jørgen Stephensen blev gift med Henriette Christine Grove, gift 1825.03.20 i Frue kirke i København,

Børn:

i **Henriette Christine Stephensen**, født 1826.01.15, aldrig gift

Henriette Christine Stephensen boede i Rønnenkamps Stiftelse ved Næstved. I 1873 til 1898 og efter er hun på Christiansdal Kloster på Fyn

ii **Marie Andrea Cathrine Ragnhilde Stephensen**, født 1828.02.22 i Ærøskøbing, død 1913.10.27 i Trudsholm, Mariager. Hun blev gift med Christian Carl August Schwensen, gift 1855.03.23 i Hørup, Als.

iii **Hans Andreas Grove Stephensen**, født 1829.12.21 i Broager, død 1874, aldrig gift stilling: Østrigsk Søkapitain.

iv **Petrine Regine Wilhelmine Stephensen**, født 1831.12.03,26,10 aldrig gift

Petrine Regine Wilhelmine Stephensen boede i Nyboder i København og hun havde slægtens unge boende efterhånden som de kom til København for at studere, Henriette Agerskov, Christian Agerskov, Svend Einar Bjørn Rønne. Hun satte sin nevø Christian Agerskov til ved testamente at fordele hendes penge blandt niecer og nevøer.

v **Christian Frederik Grove Stephensen**, født 1833.12.08, aldrig gift, stilling: Skibsbygmester, Kalundborg.

1. vi **Andrea Lovise Stephensen**, nært beslægtet navn Andrea Louise, født 1835.10.24 i Broager, død 1908.04.17 i Nykøbing Sjælland. Hun blev gift med Henrik Frederik Michael Agerskov, gift 1857.05.29.

vii **Peter Carl Grove Stephensen**, født 1837.06.18, død 1905.07.18, aldrig gift stilling: Landmand.

Peter Carl Grove Stephensen var farmer, Riverhead, Auchland, New Zeland

viii **Tycho Emanuel Grove Stephensen**, født 1837.06.18 - 1839.09.09, død 1878.09.13,37 stilling: Apotheker, New Orleans.³⁵

ix **Christine Jørgensigne Stephensen**, kaldenavn Signe, født 1841.11.28 i Broager sogn, Nybøl herred, død 1907.01.01. Hun blev gift med Peter Falk Rønne, gift 1864.05.27

x **Andreas Christian Gotthilf Grove Stephensen**, født 1843.12.12 i Broager, død 1918.04.22 i Hals, stilling: Fyrmester.^{44,45}

Andreas Christian Gothilf Grove Stephensen havde sin opvækst i Sønderjylland under treårskrigen og tiden derefter. Han stak til søs og oplevede en utrolig mængde i årene indtil han gik i land for at gå ind i fyrvæsenet i et job på Kronborg. Der lærte han sin kone Ulrikka at kende og de fik et langt, lykkeligt liv sammen hvor det eventyrlige stadigvæk kendetegnede familien. Han blev senere fyrmester i Egense, Romsø og Helnæs. Han blev gift med Ulrikka Caroline Sabroe, gift 1886 i København, Vor Frelses kirke.

Henriette Christine Stephensen, 1826-1902, konventualinde. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Marie Andrea Stephensen, gift Schwensen, 1828-1913. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

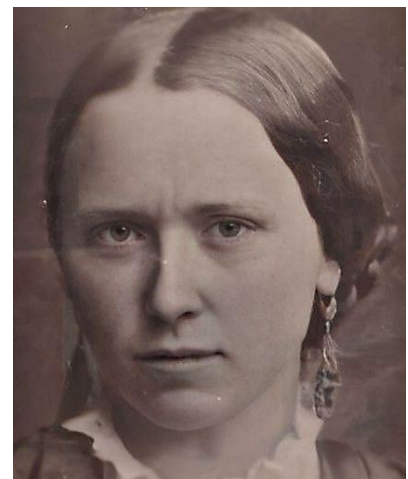
Christian Carl August Schwensen, 1811-1899. prest, Maria Andreas ektemann. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Hans Andreas Grove Stephensen, 1829-1874, sjøofficer. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Petrine Regine Wilhelmine Stephensen, 1831-1904, lærerinde. Foto: Privat. Det finnes også et foto etter sigende av Petrine Regine i Det Kongelige Biblioteks billedsamling, men ifølge familien er det ikke henne som er avbildet.

Andrea Louise Stephensen, 1835-1908, gift Agerskov - Michael Agerskovs mor. Det finnes også to portretter i Det Kongelige Biblioteks billedsamling som blir oppgitt å være av Andrea Louise, men heller ikke det stemmer ifølge familien. Foto: Privat.

Peter Carl Grove Stephensen, 1837-1905, farmer i New Zealand. Foto: Det kongelige Bibliotek.

Tycho Emanuel Grove Stephensen, 1837-1878, apoteker i New Orleans. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Andreas Christian Gothilf Grove Stephensen, 1843-1918, fyrmester. Foto: Det Kongelige Bibliotek

Christine Jørgensigne Stephensen (Signe), 1841-1907, gift Rønne. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Signes ektefelle, Peter Falck Rønne, 1825-1887, prest. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Signe Rønne med et av sine barn på fanget. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Etter denne gjennomgangen av Michael Agerskovs nære slekt på morssiden, vil jeg også nevne at det finnes personer lengre tilbake i hans morsslekten som fortjener å omtales. Noen av dem finnes det faktisk også portretter av, alle fra Det Kongelige Biblioteks meget omfattende billedsamling. Den første jeg vil nevne, en av Michael Agerskovs tippoldeforeldre, omtales slik i slektens stamtavle:

Johan Christian Grove, født 1713.12.18, døbt 1713.12.21 i Trinitatis kirke i København, død 1784.10.09 i København, stilling: *Etatsråd, bureauchef på Holmen København*

Johan Chr. Grove kom 18. år gl. i tjeneste hos sin senere svigerfader, Notarius Publicus Rasmus Æreboe. I Johans Families Besiddelse er endnu en anbefaling af 28. Dec. 1734 for ham fra Rasmus Æreboe, der viser, at denne vordende Svigersøn, har tjent ham som Dreng og Skriverkarl (Kopist) i 3½, Aar. Han blev siden Fuldmægtig i 3die Divisions Mynsterskriverkontor, 13. Dec. 1759 Registrator ved General-Kommissariatet, 24. Dec. 1769 Mynsterskriver, 28. Marts 1772 Departementssekretær i Admiralitets- og Kommissariats-Kollegiet, 12. Mai 1779 Etatsraad.

Under trange Kaar gav Forældrene en sjælden talrig Børneflokk en god Opdragelse, og det var i Tidens Aand, at Mynsterskriver Grove d. 23. Marts 1771 paaskjønnes ved en Bevilling paa Frihed for alle ordinære og extraordinære Skatter "for hans 7 Sønners Skyld", og at der paa Ligpladen paa Moderens Kiste stod: "Staten skylder hende nie Borgeres Opdragelse". Disse ni betraadte alle Embedsbanen og naaede ret ansete Stillinger. Ikke færre end 4 Sønner og 6 Sønnesønner af dette Ægtepar vare Søofficerer foruden flere Descendenter af Mands- og Spindesiden i senere Generationer, hvoriblandt afd. Orlogskapt., Marineminister H. H. S. Grove og Vice-Admiral G. F. W. Wrisberg.

*Han blev gift med **Mette Marie Æreboe**, gift 1755.11.06.*

Johan Christian Grove var altså svigersønnen til den kanskje aller mest kjente personen fra Agerskovs morsslekt: Rasmus Æreboe, som da skulle bli en av Agerskovs tippoldeforeldre.

Rasmus Æreboe, født 1685.04.26 i Svendborg, døbt 1685.04.19, død 1744.10.24 i København, begravet 1744.10.31 i Holmens kirke i København, stilling: *Notarius Publicus i København.*

Rasmus Æreboe blev til dåben båret af Birte Kyllings og faddere var Hans Nielsen, Niels Bornholm, Erick Schippers hustru, og Peder Mattzens hustru. Rasmus blev Notarius publicus i Kjøbenhavn efter sin tjeneste i det danske gesandtskab i St. Pedersborg i Rusland.

Faderen, der sad i smaa Kaar, døde allerede 1693. Besjælet af Læselyst fik den fattige Dreng, hvis Rigdom bestod af 2 mark 8 skilling og Sølvknapper til en Trøje, i sit 12. Aar Lov til at følge sin Farbroder til Skolen i Næstved, hvorfra han dimitteredes 1704. 19. maj 1705 tog han 'Bakkalaur' hvilket betyder, at han havde modtaget en solid teologisk-filosofisk uddannelse. Han maatte døje megen Nød under sin Skolegang og som Student, men var meget flittig og lærte at skrive og tale Latin med Færdighed, hvilket 1709, efter at han havde taget Attestats, skaffede ham Plads som Sekretær hos Just Juel, der rejste som Envoyé til Rusland. Fra dette Øjeblik havde hans Fattigdom Ende, han fik nu af sine studentervenner både Kaarde med Sølvgreb og lokket Paryk, og Vennerne kaldte ham «den nye Æreboe». Han lærte ogsaa snart at begaa sig blandt de fornemme og vandt ved sin Aandsnærværelse, Troskab og

Paapasselighed Juels Yndest. Ved hurtig at lære det russiske Sprog gjorde han sig end mere nyttig, og han førte baade for sig selv og nedskrev for Gesandten Dagbøger over deres Oplevelser i Rusland i de bevægede Aar, da det ret begyndte at lykkes Zar Peter (efter Slaget ved Pultava) at hæve Rusland til en ukjendt Anseelse. Hans fine Forstaaelse af Lydovergange i det russiske Sprog har vakt Beundring selv hos en moderne Sprogmand som Karl Verner. Bekjendt for Eftertiden er han bleven ved sin Selvbiografi, der giver mange Oplysninger om Studenterlivet her hjemme for 200 Aar siden, naivt opregner hans 26 mere eller mindre «yderlige Livsfarer», fra hvilke han jævnlig kun redder sig ved usædvanlig Kjækhed og Snarraadighed, og som navnlig beretter om mange mærkelige Optrin af Zar Peter og hans nærmeste Omgangskreds. Æ. bidrog til at skaffe Just Juel Vicekansler Schafirofs Gunst ved at undervise dennes Søn og stod paa en fortrolig Fod med den fremragende og indflydelsesrige gejstlige Feofan Prokopovitsch.

En af hans drøjeste Prøvelser var, da han i Efteraaret 1713 sendtes med 12 Mand i en aaben Jolle, der kun stak to Fod dybt, til Peter den store i Finland med stor Fare for at opbringes af Svenskerne. Han naaede med det ganske udmattede Mandskab til Kronstadt, hvor Admiralinde Cruys gav sig til at græde ved Synet af hans bedrøvelige Skikkelse med de paa Kroppen opraadnede Klæder, og Peter den store noterede i sin Dagbog, at den danske Konges Sekretær havde gjort denne Rejse i aaben Baad. Da Rasmus Æreboe kom hjem, søgte han Præstekald, men Kongen udnævnte ham 1715 til Notarius publicus i Kjøbenhavn, hvortil hans Sprogkundskaber i Tysk, Fransk, Hollandsk, Latin, Engelsk og navnlig Russisk gjorde ham særlig kvalificeret, fordi man da ventede en livligere Handelsforbindelse med Rusland, i hvilken Anledning Rasmus Æreboe aabenbart ogsaa har udarbejdet det mægtige Manuskript med Uddrag af russisk Handelslovgivning i dansk Oversættelse, der blev dediceret Kongen og endnu findes paa det kongl. Bibliothek. Han var den første der nogensinde havde fået denne ansvarsfulde stilling uden at være jurist. Den 17. september sender han et langt takkebrev til kongen for hans udnævnelse (dette brev findes ogsaa på det kgl. bibliotek), og den 1. marts 1715 begynder han i sin nye stilling.

Rasmus Æreboe var en tid en ret velstående mand, men hans direktion af den første 'Kjøbenhavnske Fajancefabrik', hvoraf han var medejer og som han sammen med Nicolai Burmeister, Jørgen Kirckstein, Peter Wartberg og Jens Lassen ansøgte om at starte den 2. september 1722, skaffede ham en del ærgrelser. Kongen gav dem meget gunstige privilegier den 22. november 1722 til denne fabrik, der var en af de første af den slags i Danmark-Norge. Da Rasmus Æreboe var den ledende direktør, var hans forbogstaver så vidt vides som mærke på varerne de første år. Ved ildebranden i 1728 mistede han en ikke ringe del af sin næring, og en svogers fallit ramte ham haardt. I skiftet efter hans første hustru i 1726 er fabrikken takseret med gård, møllehus, småboliger, grund, varer og værktøj til 11.500 rigsdaler, hvoraf Rasmus ejede en femtedel, en dengang ret stor formue.

Rasmus Æreboe skriver, 'Og som ieg havde denne Sorg hiemme, (hans kone var meget syg efter en fødsel) saa paakom mig een anden ej liden Bedrøvelse ude, da dend 20de Octobr 1728 om Aftenen ved 9 Slet den stoere ulyksalige Ildebrand i denne kongelige Residentz Stad paa kom, som i toe Dage og Nætter lagde toe Trediedeele af denne forhen skionne Stad øde tillige med 5 Kirker, heele Accademet og Skoelen, Biblioteqverne og Collegierne med eendel af min timelige Velfært og for mig fornemmelig tilligemed Staden, af hvilken ieg skal fortiene Brødet for mig og mine, een stor Deel af min Bestilling eller Indkomster. Hvor bedrøvelig og

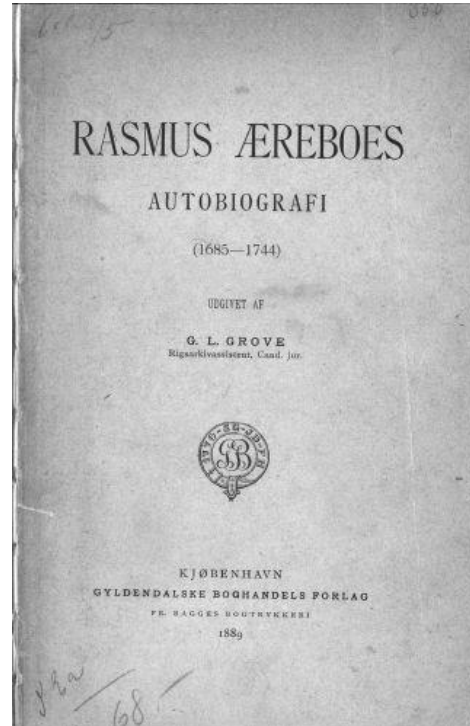
ønskelig een Tilstand her var i Staden i disse tvende og de dernæst efterfølgende Dage, er ej let at beskrive.

*Han blev gift med (1) **Karen Wartberg**, gift 1717.01.22, døbt 1696.07.20, død 1724.03.22 - 1724.09.22, begravet 1724.09.27 i Holmens kirke i København.*

*Han blev gift med (2) **Catharina Maria Alsberg**, gift 1726.09.26, født 1706.07.11 i København, begravet 1754.06.19.*

Den kanskje aller best kjente av Michael Agerskovs forfedre, Rasmus Æreboe, 1685-1744, Notarius Publicus i København. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Gjengivelsen av maleriet av Rasmus Æreboe er hentet fra hans selvbiografi, som ble utgitt i 1889 av G. L. Grove, formodentlig en av Æreboes etterkommere, og således sannsynligvis også slektning av Michael Agerskov.

En annen av Agerskovs tippoldeforeldre var:

Nicolai Jacob Jessen, født 1718 i Preetz i Schleswig Holstein, død 1801 i Helsingør, stilling: Kammertjener.

Nicolai Jacob Jessen var kammertjener hos Fr. Vs Sabelfabrikant, Etatsråd og Kæmmererer ved Øresunds Toldkammer. Efter at have været kammertjener forsøgte Jessen sig som filehugger og sabelfabrikant i Rådvad, men fallerede 1765, hvorefter han blev vinhandler på Amagertorv. Med sit kendskab til Christiansborgs krinkelkroge blev han en god vejviser for de sammensvorne i opgøret med Struensee under fængslingen af Caroline Mathilde, Brandt og

Struensee. Som belønning fik han store pengegaver, 2000 Rdl og 1780 en årlig godtgørelse på 400 Rdl, og udnævntes til Etatsraad.

*Han blev gift med **Marie Christine Jacobi**.*

En annen meget fargerik person fra Agerskovs morsslekt var:

Johan Christian Ollufsen Hundsgaard, også kendt som Olsen, født 1641, død 1704 - 1705 i Hellestrup, begravet i Asminderup kirke, stilling: Ritmester i England.

Johan Christian Hundsgaard var Ritmester ved dragonerne og Staldmester hos Prins Georg i England, han blev senere rytterbonde i Danmark fra 1696 i Hellestrup, Sdr. Asminderup i Holbæk amt.

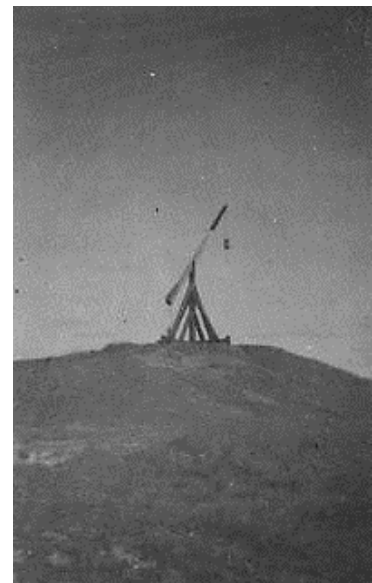
*Johan Chr. Hundsgaard er kendt som staldmester hos prins Jørgen i England. Hvor han tidligere kom fra, og hvordan han har fundet Maria Grove er endnu ikke opklaret. Men det er nævnt i en bog (?) om Prins Jørgen i England, at enkelte af hoffolkene var antaget på stedet, og ikke rejste hjem med de øvrige. Hvorom alting er, dukker han op i Sdr. Asminderup sogn ved Holbæk, hvor han overtager fæstet efter sin broder på en gård i landsbyen Hellestrup omkring 1686. Han bliver udskrevet til rytterbonde og i 'Portions- og Jordebog' fra 1696 får man indtryk af, at han er usædvanligt driftig og dygtig. Hans kone, Maria, dør ca. 1695, men det synes som om han har levet ca. 10 aar mere. Der nævnes i en af de første kirkebogsindføringer i Sdr. Asminderup en Else Johansdatter af Hellestrup, som passer til at være barn af de to. Han blev gift med **Maria Elisabeth Andersdatter Gyldengrove**.*

*Nicolai Jacob Jessen, 1718-1801, kammertjener og etatsråd.
Copyright: Det Kongelige Bibliotek.*

Herredsfoged og fyrforvalter Jens Pedersen Grove, 1584-1639. Copyright: Det Kongelige Bibliotek.

Jens Pedersen Groves vippefyr i Skagen, scannet fra "Slægtsbog over Frederik Julius Grove og hans hustru P. Pedersen" utgitt av Slægtshistorisk Institut, Viborg.

Jeg kunne nevnt veldig mange flere meget interessante og fargerike personer fra Agerskovs morsslekt, men velger å avslutte med mannen som er malt sammen med sine levende og døde koner og barn på epitafiet på neste side, og da skal vi 5 slektsledd tilbake fra Michael Agerskov:

Jens Pedersen Grove, født 1584 i Wiigstrup, død 1639 i Helsingør, stilling: Herredsfoged, Fyrforvalter.

Under et epitafie i Sct. Olai kirke i Helsingør står Grove i parentes, hvilket viser, at Jens Pedersen ikke er døbt Grove, men - som det var almindeligt i disse tider - fik navnet efter hjemstedet. Fødestedet står opgivet som Wingstrup og blevet udlagt Ungstrup i Lysgaard herred, der ligger langt fra Grove. Der kan næppe være tvivl om, at det skal være Wiigstrup eller som det også undertiden bliver skrevet, Wivstrup, som ifølge professor Oluf Nielsen omkring år 1600 var et nu udgået stednavn i det nuværende Grove sogn (daværende Haderup sogn). Omkring Jens Pedersens fødsel i 1584 boede kun en eneste mand i Grove, nemlig Peder Sørensen. Grove har sikkert været gårdens navn. Hans far herredsfoged Søren Christensen blev gift noget før 1559, så årstallene passer udmærket. Pedersen har han efter sin far og Jens sikkert efter sin morfar, og han må således have været den næstældste søn. At morfaderen hed Jens fremgår af en beretning i Jens Abildtrups bog: "Selvejerslægten Bjødstrup 1380-1740". En fru Karen Nielsdatter betaler bondeskyld først til Søren Jensen og efter dennes død til Villads Jensen, der sikkert er Sørenns bror. Og endelig til Peder Sørensen i Grove, der formodes at være svoger til de to brødre, hvis far har måttet hedde Jens. Jens Pedersen (Grove)s ældste broder nævnes også i denne bog. 1610 figurerer hans navn på Varberg slot som slotsskriver for Mogens Gyldenstjerne. 1614 bliver han kgl. ridefoged i Favrås og Himble herreder. 1620 bosatte han sig i Helsingør, hvor han bl.a. var medlem af det kompagni, der forpagtede tolden og handelen med Norge. Han gjorde sig desuden meget fortjent af det danske fyrvæsens udvikling og omdannede i 1626-1627 Skagens Lygtefyrtår til Vippefyrtår, der i dag danner et af Skagens vartegn og i 1960 i anledning af Fyr- og Vagervæsenets jubilæum var aftegnet på frimærker. I 1632 fik han bestalling på at tage vare på Danmarks fyr, så længe han levede. Han ejede to gårde, en ladegård og en have i Helsingør, en gård i Landskrona, et skib 'Neptunus' etc. og efterlod sig over 5000 daler.

Jens Pedersen (Grove) var først herredsskriver og senere herredsfoged og var ud af en udpræget herredsfogedslægt, eftersom 4-5 af hans nærmeste forfædre alle var herredsfogeder. Denne stilling var i disse tider ofte arvelig, og forflytninger var ret almindelige. Den høje position, Jens Pedersen (Grove) og hans efterkommere senere indtog i samfundet, var en fortsættelse af den position hans aner indtog før ham.

Det indtryk man i øvrigt får af Jens Pedersen privat er ikke absolut sympatisk. Han synes at have været en noget stridbar og meget påholdende herre, der ustandselig ligger i proces og ustandselig taber og desuden bruger et unødigt groft sprog i retten. Jens Pedersen ejede en toetages hus i Stengade i Helsingør og synes at have haft en forkærlighed for at anbringe penge i fast ejendom. Han ejede også en mindre naboejendom, et strandhus, en gård i Stengade endnu større end den, han beboede, et vænge i byparken og tre hosliggende boliger og må betegnes som en absolut velstående mand som Fyrforvalter.

Han blev gift med (1) **Anna Andersdatter Skovgaard**, gift 1613.01.22 i Helsingør, født 1586 i Helsingør, død 1633 i Helsingør.23, Han blev gift med (2) **Dorthe Mortensdatter Rasch**.

Jens Pedersen Grove, 1584-1639, hans to hustruer og deres barn. Fotografii av maleriet i Sct. Olai kirken i Helsingør. I en slektsbok utgitt av Slægtshistorisk Institut, Viborg står følgende om personene på bildet: "Fra venstre: Sønnerne Peder, Anders og Axel, Jens Pedersen (Grove), hans 1. hustru med 2 døtre, der døde unge, hans anden hustru og datteren Anne. Af de 5 små børn i skyen er de 3 sikkert de afdøde tringer af 1. ægteskab, Helle, Mette og Maren."
 Copyright: Det Kongelige Bibliotek. Bildet er gjengitt i bokverket "Danske maledede portrætter" av E. F. S. Lund fra 1903 - bind 9.

Etter denne gjennomgangen av Michael Agerskovs foreldre og deres forgjengere, vil jeg presentere Agerskovs søsken, som også var svært begavede og ressurssterke personer. Michael hadde en eldre bror, Jørgen Christian Michael Agerskov, født 10.02.1859 i Kappel, Sønderjylland, død 10.10.1928, begravet i 1928, stilling: Overingeniør, Københavns Frihavn, konfirmeret 01.10.1876.

Christian var gift tre ganger, først med Inger Marie Jensen, død 01.11.1919, og senere med Laura (Selma) Liedberg, født i Sverige, død 1948 og til slutt med Henriette Stevelt, født 1862.

I det første ekteskapet fikk de datteren Ella Jensen født 1889, og det andre, Gunnar Agerskov, født 23.07.1895, død 1952 i Paris, begravet 1952, stilling: Fremmedfører i Paris, konfirmeret 03.04.1910. Det siste ekteskapet var, så vidt vi vet, barnløst.

Christian Agerskov var utdannet ingeniør, og var mest kjent for å ha ledet den store utbyggingen av Københavns Frihavn der han var overingeniør. Han var også oppfinner, og fant opp en dampventil, som han kalte Admonitor, og ifølge familien fikk de jevnlig utbetalt fortjenester fra denne oppfinnelsen helt opp til vår tid.

Vi vet ikke hvordan Christian stilte seg til brorens spirituelle aktivitet og utgivelsen av *Vandrer mod Lyset*, men fra Johanne Agerskovs brev, vet vi at han hadde stor interesse av den modellen finsmeden A. Ander laget av universet, etter VmLs beskrivelse.

Over: Den eldre Christian Agerskov. Foto: Privat. Til venstre: De fire søsknene Agerskov samlet på ett brett. Fra venstre, bak: Johanne Henriette (Henny) og Christian. I midten foran, Anna og helt til høyre, den unge Michael. Foto: Det kongelige bibliotek.

Christian Agerskov ble omtalt i Dansk Biografisk Leksikon med en egen biografi:

Agerskov, Jørgen Christian Michael, 1859—1928, Ingeniør. F. 2. Okt. 1859 i Kappel ved Slien, d. 10. Okt. 1928 i Kbh., Urne bisat i Nykøbing S. Forældre: Strandkontrollør i Stevelt, senere Toldforvalter i Nykøbing S. Henrich Frederich Michael A. (1824—1902) og Andrea Louise Stephensen (1835—1908). Gift 10. Maj 1894 i Nyland, Norrland, Sverige med Laura (Selma) Liedberg, f. 19. Maj 1863 i Engelholm, D. af Hotelejer Johan Frederik L. (1825—94) og Hedda Gustafva Hamnqvist (1822—1916). A. fik en meget fyldig teknisk Uddannelse. Efter at have taget Præliminæreksamen fra Efterslægtens Skole 1877 kom han i Lære paa Sodra Varv i Stockholm. 1878 kom han ind paa Orlogsværftet som Maskinlærling, tog 1881 Afgangseksamen fra Skolen for Maskin- og Skibsbygning og blev derefter ansat paa Orlogsværftet. I 80'erne var han flere Gange paa Tjenesterejse til London for paa Marineministeriets Vegne at kontrollere Bygningen af Marinens Torpedobaade hos Thornycroft. Samtidig forberedte han sig til polyteknisk Adgangseksamen og tog 1888 1. Del af polyteknisk Eksamen; skønt han under Studiet mistede sit højre Øje ved nogle kemiske Eksperimenter med den nedenfor nævnte Opfindelse, tog han allerede næste Aar 2. Del af Eksamen. Han virkede nu et Par Aar som Maskininspektør ved Fyrvæsenet, men blev 1892 ansat i deri Virksomhed, hvori hans Livsgerning skulde falde, nemlig som Sekretær i Frihavnsaktieselskabet, idet han samtidig virkede som projekterende og tilsynsførende Ingeniør ved Opførelsen af Pakhuse, Siloer, Kraner, Kraftanlæg og elektriske Anlæg. De herhenhørende Opgaver løste A. med stor Dygtighed og ikke sjældent med betydelig

Originalitet. Fra 1899 var han tillige Konsulent for Kbh.s Overtoldinspektorat. I en Aarrække var han Censor i mekanisk Teknologi ved Polyteknisk Lærestalt. Da der 1917 dannedes en Ingeniørorganisation til Varetagelse af privat ansatte Ingeniørers økonomiske Forhold, Ingeniørforbundet af 5. Marts, var han en af de ledende. A. fik 1889 Eneret paa et Termoalarmapparat til Sikring mod Varmløben af Lejer. — R. 1904. Tekn. Foren. Tidsskr., XIV, 1890—gi, S. 94. Ingeniøren, 1928, S. 521. Povl Vinding.

Michael Agerskovs eldre bror, overingeniør ved Københavns frihavn, Christian Agerskov og hans andre hustru, Selma. Foto: Privat.

Christian Agerskov mistet altså det ene øyet i en ulykke, og i artikkelen over hevdes det at det skjedde ved en kjemisk eksplosjon. Ifølge familien skyldtes det en dampekspløsjon, men det kan jo være to måter å betegne eksplosjonen på.

Nederst på forrige side: Tre portretter av Christian Agerskov. De to til venstre er fra Det Kongelige Bibliotek, mens bildet til høyre er privat.

Michael Agerskovs to søstre, Johanne Henriette (Henny), f 1862 til venstre og Anna, f 1873 fotografert sammen med Hennys to barn, Torkild Kongsted f 1889 og Andrea Elisabeth Kongsted, f 1891. Foto: Privat.

Christian Agerskov, f 1859 fotografert sammen med sin andre hustru Selma, d 1948 og deres sønn Gunnar f 1895. Foto: Privat.

HILDEBRANDT & CO. FREDERIKSBORG. GADE 38. KJØBENHAVN, K.	PATENT ADMONITOR PATENT FOR SKIBSMASKINER	HILDEBRANDT & CO. FREDERIKSBORG. GADE 38. KJØBENHAVN, K.
	FOR LÅNDMASKINER	
	FOR JERNBANER	
VERDENS PARIS 1889 USTILLING		

ADMONITOR PATENT BREVETÉ système AUTOMATIQUE AGERSKOV.
A ADMONITOR FORHINDRER BESKADIGELSER VED FRIKTIONSARMEN
HILDEBRANDT & CO KJØBENHAVN.

En annonse for Christian Agerskovs oppfinnelse, som han kalte Admonitor. Det var en dampventil som kunne brukes i alle dampmotorer og forhindret overoppheting. Ifølge familien mottok de inntekter fra denne oppfinnelsen helt opp til vår tid. Som annonser viser, var oppfinnelsen utstilt ved Verdensutstillingen i Paris i 1889. Copyright: Privat.

Den neste i rekkefølgen av Agerskov-søsknene var Johanne Henriette, 1862-1946, som ble kalt Henny. Hun var lærerinne i Randers og Lyngby. Jeg har hatt personlig kontakt med en av hennes etterkommere, Jette Kongsted, gift Sckerl og jeg har sjelden møtt mere hyggelige og imøtekommende mennesker enn henne og hennes mann, Rune Sckerl. Da jeg begynte å søke rundt i dansk slektsforskning, kom jeg i kontakt med de to, og vi ble veldig gode venner takket vår felles forskning for å finne personer i Agerskov-slekten. Vi delte alle våre funn, og jeg var så heldig å bli invitert hjem til dem, og fikk innsyn i alle deres arkivalier som gjaldt Agerskov-slekten. Det var en uforglemmelig opplevelse. De hadde en stor samling brev til og fra Agerskov familien, og i tillegg hadde de hele boksamlingen og fotoalbumene etter Johanne og Michael Agerskovs datter, Inger Agerskov, 1900-1968. I albumene var det noen få bilder av Johanne Agerskov, men mange av Michael og datteren. Min takknemlighet var ubeskrivelig da de donerte med hele boksamlingen og fotoalbumene. Blant bøkene befant seg både Michale og Johannes originalutgaver av «Vandrer mod Lyset!»

Henny opplevde en dyp tragedie som ung kvinne, da hennes ektefelle, Halftan Kongsted, 1857-1894, døde da de kun hadde vært gift i få år, og etterlot henne som enslig mor til to barn. Halftan Kongsted var utdannet adjunkt og cand. theol. og ble omtalt som en livsglad mann av sine venner, og dødsfallet vakte stor sorg i hele familien Agerskov.

Hennys ektefelle, Halftan Kongsted, 1857-1894, adjunkt og cand. theol. døde ung og etterlot Henny med to små barn. Torkild Kongsted, 1889-1970 og Andrea Elisabeth Kongsted, 1891-1972. Stilling: Cand. pharm. Laboratoriechef, Århus. Kaldet Andre` Lisbeth. Foto: Privat.

Michael Agerskovs eldste søster, Henny, 1862-1946, lærerinne og mor til to barn. Ifølge familien lever det mange hundre etterkommere etter henne og hennes sønn, Torkild Kongsted, 1889-1970. stilling: Cand. polyt., Civilingeniør og direktør.

Noen flere portretter av Michael Agerskovs søster, Johanne Henriette (Henny) gift Kongsted, 1862-1946. Bildet til venstre er et utsnitt av et familiebilde fra slektens fotosamling. Bildet i midten er fra Det Kongelige Bibliotek. Bildet til høyre av den eldre Henne, tilhører også familien.

Dette portrettet av Henny Kongsteds ektefelle, Halfdan Kongsted, 1857-1894, er også et utsnitt fra et familiebilde. Foto: Privat.

Henny og Halfdan fikk to barn sammen. Sønnen Torkild Kongsted, 1889-1970, var gift to ganger. I det første ekteskapet fikk han fire sønner, og i det andre fikk han fire døtre. I familien forteller de at det er et stort antall etterkommere etter Torkild. Jette, som jeg har hatt nær kontakt med, er en av døtrene til Torkild. Foto: Privat.

Datteren til Henny og Halfdan, Andrea Elisabeth Kongsted, 1891-1972. Som alle i Agerskov-slekten var hun en begavet kvinne, og utdannet seg til cand. Pharm. Og arbeidet som laboratoriesjef. Foto: Privat.

Vi vet ikke noe om hvordan Christian Agerskov eller Henny Kongsted stilte seg til brorens psykiske forskning og utgivelsen av «Vandrer mod Lyset!», men den yngste søsteren, Anna Lindahl, deltok sammen med sin ektemann, Karl Lindahl, i seansene i det Agerskov'ske hjem der de mottok meddelelser fra oversanselig side. Det tredje paret som var trofaste deltagere, var Johanne Agerskovs søster, Juliane Danckert og hennes ektemann Maximilian Danckert. Det var flere personer som deltok sporadisk i begynnelsen, men det var disse ekteparene som ble oppfordret fra oversanselig side til å holde sammen, og det gjorde de.

Det var altså i løpet av disse seansene at disse kjærlige og hjertevarme menneskene ba for en stor del av de åndelige personlighetene som var dypt villfarne og satt fast i mørkets knugende grep, og på den måten hjalp dem hjem til sine himmelske boliger i Guds rike. Dette inkluderte den aller dypest falne, mørkets slave, den ondeste av de onde, Satan selv. Og også han fattet håp om tilgivelse da Kristus førte ham til Johanne og Michael, som tilga ham fra dypet av deres hjerter og ba for ham i Guds navn. Dette medførte et grunnleggende skifte i menneskehetens historie, og i tiden etter dette skillet, har levevilkårene på jorden endret seg kapitalt i bedre retning for menneskene.

Nå mangler mørket en intelligent ledelse, men stadig vekk gjør de eteroppteignelsene (=onde planer) Ardor skapte før sin hjemvendelse stor skade, til tross for at både Gud og hans medhjelpere gjør en enorm innsats for å gi oss styrke til å motstå eteroppteignelsenens onde innflytelse. Men dessverre så lar mange mennesker seg fremdeles styre av mørkets makt.

Anna og Karl var aktive medvirkere til at denne grunnleggende seieren for lyset i den oversanselige verden ble mulig, sammen med Johanne og Michael Agerskov og Juliane og Maximilian Danckert.

Anna Regina Agerskov, f. 1873, og hennes ektemann, Jens Adolf Karl Kristian Lindahl, f. 1875. De ble gift i 1901 og var begge to tannleger. De deltok trofast i seansene sammen med ekteparet Agerskov. Foto: Privat.

Det andre ekteparet som bisto Johanne og Michael i dere psykiske forskning i seansene der de mottok mange lidende ånder og ba for dem. Og som vi vet, endte dette arbeidet i fremkomsten av det store etiske, religiøse og vitenskapelige verket «Vandrer mod Lyset!». Livet på jorden blir aldri det samme etter disse menneskenes enestående arbeid. Lyset har seiret! Foto: DKB.

I likhet med de tre andre søsknene Agerskov, var også Anna en meget begavet person, som var forut for sin tid på flere måter. I lokalhistorisk arkiv i Randers, står følgende å lese om henne:

”Da de første piger begyndte på Randers Statsskole, blev ærbarheden hævdet på det strengeste: til morgensang stod de blandt lærerne, og i frikvartererne opholdt de sig i Rektors lejlighed. Med Anna Regina Agerskov (senere gift Lindahl) var det imidlertid en overflødig beskyttelse, for hun beherskede selv med en hurtig hjerne og en kvik replik den mandlige overmagt uden hjælp.

Frk. Agerskov var datter af toldforvalteren i Nykøbing Sjælland, og hun var lidt ældre end sine klassekammerater, da hun i 1896 blev den første kvindelige student i Randers. Så drog hun til København og blev tandlæge i 1899, hvorefter hun straks begyndte at praktisere privat, først i hjembyen Nykøbing og hurtigt efter i København. I 1901 blev hun gift med Jens Lindahl, der også var praktiserende tandlæge i hovedstaden.

Dansk skolelovgivning tillod fra 1875 kvinder at tage studentereksamen, men der skulle altså gå næsten 20 år, før den første pige dristede sig ind på Randers lærde Skole, der så til gengæld kunne byde på en 350-årig skoletradition.

I dag er mere end to tredjedele af Randers Statsskoles elever piger, og det ville nok have glædet Anna Regina Agerskov, gift Lindahl, der ved et bal på skolen holdt en ironisk tale om "berettigelsen af mandens kritik over for kvinden".

Anna Agerskov fotografert sammen med de mannlige studentene i 1896. Som enslig kvinnelige student i Randers, hadde hun ingen problemer med å hevde seg. Og i 1899 ble hun tannlege. Foto: Randers lokalhistoriske arkiv.

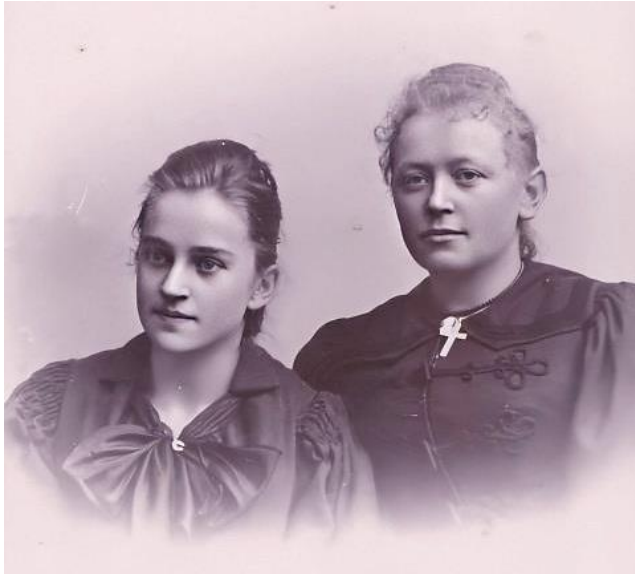
Ifølge familien, er Anna åtte år på dette bildet. Hun skulle vise seg å være en meget begavet kvinne, og sammen med sin ektefelle var hun en trofast støttespiller for sin bror. Foto: Privat.

Anna fotografert sammen med sin bror, Michael. De to søsknene sto hverandre meget nær gjennom hele livet, og samarbeidet om den psykiske forskningen, som ledet frem til «Vandrer mod Lyset!». Foto: Privat.

Karl og Anna Lindahl fikk to barn sammen, Agnes, til venstre og Mogens, til høyre. Dessverre har vi ikke særlig mange personlig data om disse to, men ifølge familien var Mogens psykisk utviklingshemmet og ble ikke særlig gammel. De forteller også at Agnes ble født i 1902 og ble tannlege, men ikke fikk et godt liv. Hun ble fascinerte gjennom hele sitt liv av en gift mann, og det endte ikke lykkelig. Foto: Privat.

Anna Agerskov fotografert sammen med en venninne. Jeg lurte en stund på om det kunne være Johanne Agerskov, men nærmere studier gjorde at jeg slo fra meg den ideen. Foto: privat.

Vi vet ikke nøyaktig når Anna gikk bort, men dette bildet av henne sammen med sin katt er ifølge familien fra 1933. Foto: privat.

Lindahl, Anna Regina, f. Agerskov, født 16. Marts 1873 i Rørvig, Holbæk Amt. Datter af Toldforvalter Michael Frederik Agerskov og Andrea Louise Stephensen. — Studentereksamen 1896 fra Randers Statsskole. Tandlægeeksamen 1899. Assistenttjeneste i Danmark 1899—1900. Praktiserede i Nykøbing Sjælland i 1900. Praktiserer i København siden 1900.

Gift 28. December 1901 med Tandlæge Jens Adolf Karl Kristian Lindahl.

Lindahl, Agnes, født 15. August 1902. Datter af Tandlæge K. Lindahl og Anna Agerskov. — Tandlægeeksamen 1925.

Lindahl, Jens Adolf Karl Kristian, født 17. September 1875 paa Frederiksberg. Søn af Assurandør Valdemar Lindahl og Cecilie Lindahl. — Præliminæreksamen 1892 fra Vesterbros Realskole. Prokurist i Forsikringsfirmaet »Grøn og Witzke«. Tandlægeeksamen 1909. Studieophold i England, Frankrig, Tyskland og Schweiz 1909—10. Praktiserer i København siden 1912.

Gift 28. December 1901 med Tandlæge Anna Regina Agerskov.

I et dansk leksikon over danske tannleger har jeg funnet disse små biografierne over Anna og hennes mann, Karl, samt datteren deres, Agnes.

To bilder fra Inger Agerskovs fotoalbum, som jeg fikk i gave av Jette og Rune Sckerl. Bildet øverst er tatt i 1926, og fra venstre ses Torkild Kongsted, Michael Agerskov, Mogens (Anna og Karl Lindahls sønn, Anna Lindahl, ukjent kvinne (muligens Torkolds hustru), Agnes (datteren til Anna og Karl), Henny Kongsted og Karl Lindahl. De to barna er sannsynligvis to av sønnene til Torkild Kongsted. Bildet nederst er tatt i 1929 og de to voksne er Michael Agerskov og hans søster, Henny Kongsted. De fire guttene er sønnene til Torkild og heter Olav, Eiler, Halfdan og Helge. Foto: Privat.

I "Nogle psykiske oplevelser", der Michael Agerskov gir en meget fyldesgjørende og fascinerende redegjørelse for omstændighederne omkring hans og hans kones arbejde med å motta og utgi *Vandrers mod Lyset!*, forteller Michael en svært rørende historie om hvordan han og Johanne "møttes" en gang som barn. Det er en meget fascinerende historie, som viser hvordan man fra oversanselig side kan knytte bånd mellom mennesker som har lovet før sitt jordeliv å samarbeide.

"Jeg kommer nu til en Begivenhed fra min egen Barndom, en Begivenhed, der gjorde et uudsletteligt Indtryk paa mig, og som dengang og endnu mange Aar efter var mig ganske uforklarlig.

En Dag - jeg maa dengang have været i 9-Aars Alderen - befandt jeg mig tæt ved mit Hjem, Toldkontrollør-boligen i Rørvig, paa en Markvej, der førte op til en Klitrække, Højesand, som strækker sig fra et Sted Nord for Byen til Dybesø tæt ved Kattegat.

Pludselig stod en lille Pige ved Siden af mig. Jeg kendte hende ikke, hun sagde ikke sit Navn, og jeg spurgte ikke; men jeg syntes straks umaadelig godt om hende. Hun lagde sin Haand i min, og sammen vandrede vi ad Markvejen ud til Højesand; her blev vi en Tid lang, hvorefter vi atter gik hjemad. Hvad vi talte om, erindrer jeg aldeles ikke; men vi havde meget at sige hinanden, og hun gjorde et uendelig sympatisk Indtryk paa mig, et Indtryk, som staaer levende for mig den Dag i Dag.

Da var hun med et forsvundet, lige saa pludselig som hun var kommet.

Jeg gjorde et Par forgæves Forespørgsler hos enkelte angaaende den lille Pige, men betroede mig i øvrigt ikke til nogen.

Da min Hustru i 15 Aars Alderen første Gang kom til Rørvig, blev hun forbavset over, at Højesand forekom hende saa bekendt, mens ellers Byen og Omegnen var fremmede for hende. J. sagde ofte, at hun ikke kunde begribe, hvorfra hun kendte Stedet, og da hun paa det Tidspunkt ikke havde været paa Steder, hvor der fandtes Klitter, Lyng o.l., kunde Kendskabet jo ikke skrive sig fra landskabelige Ligheder.

Ingen af os tænkte dengang eller i de første Aar af vort Ægteskab paa, at Forklaringen maatte søges deri: at J. var den omtalte lille Pige, der, medens hun engang var syg af Feber i sit Hjem i København, under en Søvnfrigørelse for en kort Tid havde været min Legekammerat - i Rørvig. Men 30 Aar efter at jeg som 9-aarig Dreng havde haft denne Oplevelse, fik vi, da vi var kommet i Forbindelse med min afdøde Svigerfader, Pastor R. Malling-Hansen, en Forklaring, der for os var fuldgyldig, men som vil forekomme dem, der er ukendte med okkulte Fænomener, mer end fantastisk og maaske skaffe mig Ry for at være mindre vel forvaret. Min Svigerfader fortalte følgende:

Før vor Inkarnation havde min Hustru og jeg lovet at finde hinanden i den jordiske Tilværelse for som Mand og Hustru muligvis at blive de Midlere mellem den sanselige og oversanselige Verden, der i saa høj Grad var Brug for. (Se "Vandrers mod Lyset" Side 221). For at skabe en psykisk Forbindelse mellem os, havde J.'s Skytsaand under hendes Sygdom bragt hendes aandelige Jeg til mit Hjem og materialiseret hende ved Hjælp af Lysudstraalinger, saa at hun for mig fremtraadte som et levende Væsen, et Barn som jeg selv.

Min Hustru havde ingen Erindring om denne Metamorfose (frasen, som tidligere omtalt, Indtrykket af Landskabet); og da jeg lærte hende at kende i 15 Aars Alderen, satte jeg hende ikke i Forbindelse med min Oplevelse, skønt jeg straks følte mig tiltrukket af hende."

Tre barnebilder av Michael Agerskovs hustru, Johanne Agerskov f. Malling-Hansen, 1873-1946. De to bildene fra venstre tilhører etterkommernes fotosamling. Bildet til høyre har jeg fått fra Heiberg-museet i Sogndal, Norge. De to bildene til høyre er utsnitt av gruppefotografier.

Den unge Michael Agerskov. Utsnitt fra et gruppebilde av de fire søsknene Agerskov. De hadde også ytterligere en bror, Kai Andreas Agerskov, født i 1864, men han døde som spebarn. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

Et meget interessant maleri, malt av Michael Agerskovs kusine, Kathinka Agerskov, 1859-1890, i 1879, med tittel "Rørvig Toldbod". Michaels familie bodde på denne tiden i Rørvig, der faren var tollkontrollør, og kanskje har Kathinka malt bildet i forbindelse med et besøk hos sine slektninger der? Kathinka Agerskov var datter av Michaels onkel, kommandør og utskrivningssjef Andreas Julius Hass Agerskov, 1811-1872, og hans hustru Kathinka Elisabeth Jacobine f. Prahl i 1831. Bildet tilhører i dag biblioteket i Nykøbing Sjælland.

Jan 24te Januar.

Du uortige Langben
 Hvis Du ikke skriver
 inden den 29, saa faar
 Du ingen Fødseldags
 present, hør Du det!
 saa kan Du have det
 saa godt. Fra den
 lille Johanne

og det dufter dog saa yndigt
 over hele Marken. Min
 Hanekam er allerede udspru-
 gen. Henriettes Tulipaner ere
 næsten sprunget ud.
 Hils Fru Hildebrandt Karl
 Alfred og Georg.
 Michael Agerskov

I sine samlinger, har både etterkommerne i Malling-Hansen- og Agerskov-slektene brev og hilsener skrevet av de unge Johanne og Michael. Til venstre skriver den lille Johanne til sin søster Engelke, som hun omtaler som "Langben". Til høyre skriver Michael til sine søsken i et brev fra 1880. Copyright, begge brev: Privat.

MIN BARNEKÆRESTE.

Jeg husker nu kun dette solgyldne Haar
 og hendes Øjne, blaa, blide,
 men hvad hun hed, og hvem hun var,
 jeg véd ej, fik det aldrig at vide;
 hvorfra hun kom, hvorhen hun gik,
 jeg véd ej, fik det aldrig at vide,
 men jeg kender endnu hendes Haand i min,
 jeg ser os mellem Kornmarker skride

Hvorom vi talte? jeg mindes det ej mer,
 men jeg husker drømmevagt en Blomster-
 vrimmel,

alle Vegne Sang, Lærkemusik
 fra den blaa, høje Himmel;
 og jeg husker en grønnende Skrænt, hvor
 vi sad,

Haand i Haand, Side ved Side,
 og en Sol, som laa om et gyldent Haar
 og i disse Øjne, blaa, blide.

26

Som en Drøm gled Timerne — Aften det blev,
 Aften, graa Nat, før vi det vidste,
 og da vi sagde hinanden far vel,
 var det som Hjertet maatte briste.
 Hvem hun var, hvorfra hun kom,
 jeg véd ej, fik det aldrig at vide,
 kun Mindet leger end med et solgyldent Haar
 og to Barneøjne, blaa, blide.

Nederst forrige side: Har det omtalte "møtet" mellom de helt unge Michael og Johanne vært forbilde for dette diktet, mon tro? Det vet vi ikke. men det er en svært nærliggende tanke at det er barndommens uforklarlige opplevelse som har inspirert til denne poetiske fremstillingen. Diktet, "Min barnekæreste", er hentet fra boken "Fra den gamle Skipperby og andre digte" av Michael Agerskov fra 1909.

Som de hadde lovet før sine inkarnasjoner, fant Michael og Johanne hverandre i den jordiske tilværelse, og ble forlovet og gift. De visste ingenting da om hva som ventet dem, men levde et helt vanlig liv som ethvert dansk ektepar. I 1900 fikk de datteren Inger Johanne Agerskov, 1900-1968. Michael var utdannet cand. mag og ble etter hvert lektor. Han hadde en egen litterær produksjon både av dikt og romaner i tillegg til utgivelsen av «Vandrer mod Lyset!». Han hadde sitt arbeid ved Marie Kruses pikeskole, og var dessuten sensor ved den danske lærerutdanningen.

Men det var det etisk, religiøse og vitenskapelige verket, «Vandrer mod Lyset!» som var hans hovedutgivelse. Verket var fremkommet ved intuitiv tankeinspirasjon gjennom hans kone, Johanne Agerskov, som var medium. Johanne Agerskov var datter av den kjente danske forstanderen ved Det Kongelige Døvstummeinstitutet i København, dessuten prest, oppfinner og naturvitenskapelig forsker, Rasmus Malling-Hansen.

Michael Agerskovs litterær produksjon, bestod hovedsakelig av diktsamlinger, men også noen romaner. Og sammen med Erling Rørdam forfattet han leseverk både for barneskolen, mellomklassene og realklassen. Leseverket ble også bearbeidet og utgitt på svensk.

Ekteparet Agerskov kom på begynnelsen av 1900-tallet i kontakt med det spiritistiske miljøet i Danmark, og fikk meget raskt noen særdeles oppsiktsvekkende opplevelser. Det ble kalt på dem fra den oversanselige verden, og Johanne Agerskov fikk vite at hun var medium, og hadde før sitt liv lovet å være formidler av de oversanselige sannheter til menneskeheten. Gjennom ukentlige seanser som pågikk gjennom flere år, mottok så Johanne Agerskov tankedikter, formidlet fra forskjellige avdøde ånder, og de øvrige seansedeltagerne - de var seks i alt, medvirket ved å fremkomme med spørsmål vedrørende religiøse, etiske og vitenskapelige emner og ved å nedskrive de svar som Johanne Agerskov mottok.

Resultatet av dette arbeidet, ble boken Vandrer mod Lyset!, utgitt av Michael Agerskov. Verket ble utsendt til samtlige danske biskoper og i tillegg 60 prester, som ifølge lysets ånder alle hadde lovet å medvirke til en reformasjon av den danske kirke på grunnlag av VmL. Men den ventede reformasjon uteble - til tross for at VmL fikk en rekke tilhengere blant menigmann ble den møtt med taushet fra kirkelig hold. Michael Agerskov utga senere flere bøker i tilknytning til hovedverket. I boken "Nogle psykiske Oplevelser" forteller han om de opplevelsene som ledet frem til at ekteparet utga Vandrer mot Lyset!

Vandrer mot Lyset! er i dag utgitt på en rekke språk, bl a engelsk, tysk, spansk, italiensk, russisk, fransk, svensk og norsk.

Michael Agerskovs litterære produksjon:

*To Mennesker og Skumring, dikt 1893

*Adathysta, roman 1897

- *Livets Kilde, fortelling, 1897
- *Tusmørkets Stemmer, dikt 1899
- *Den store Krudtsammensværgelse, roman 1902
- *Fra den gamle Skipperby og andre Digte, 1909
- *Vejen Sandheden og Livet, Aandelige sange, 1928
- *Paa forklarelsens Berg - En digtkreds

Skolebøker (i samarbeid med Erling Rørdam):

- *Dansk Læsebok for mellemlklasserne, realklassen og børneskolen, i flere opplag fra 1904-1933
- *Lesebok i svensk
- *Dansk Litteratur før 1800, utgitt i 1919
- *Dansk Diktning med hovedvekt på det 1900. århundre

Bøker i tilknytning til Vandrer mot Lyset!

- *Hilsen til Danmark, 1915
- *Vandrer mot Lyset! 1920
- *Forsoningslæren og Genvejen, 1920
- *Nogle psykiske Oplevelser, 1922
- *Kirken og Kristendommen, 1923
- *Spørsmål og Svar I og II, 1929-30

Johanne Agerskovs far, Rasmus Malling-Hansen, 1835-1890, forstander, prest, oppfinner og naturvitenskapelig forsker. Foto: privat.

Johanne Agerskovs mor, Cathrine Georgia f. Heiberg, 1841-1876, datter av forstander Søren Johan Heiberg, 1810-1871. Foto: Privat.

Johanne Agerskovs far, Rasmus Malling-Hansen var meget begavet, og ble internasjonalt kjent for sin oppfinnelse av en av de aller første masseproduserte skrivemaskinene, den såkalte skrivekuglen. Den første offisielle modellen ble lansert i 1860, og var innebygget i en treboks. Foto: Sverre Avnskog.

Malling-Hansen jobbet kontinuerlig med å forbedre sin oppfinnelse gjennom 70-tallet og begynnelsen av 80-tallet. Den meste kjente modellen, var den transportable, høye modellen, som bla annet vant gullmedalje ved verdensutstillingen i Paris i 1878. Foto: Auction Team Breker.

«Vandrer mod Lyset!» fikk dessverre ikke det store gjennomslaget verken i kirken eller ellers i samfunnet som man hadde håpet fra oversanselig side. Det var temmelig begrenset hvor mye omtale den fikk i de danske avisene, og de danske biskopene og prestene fulgte ikke opp utgivelsen slik de hadde lovet før sitt jordeliv. Men ifølge Johanne Agerskov, var det fra oversanselig side, regnet som kun en liten mulighet for at kirken ville reformere sin tros lære på grunnlag av VmL. Men Guds mølle maler langsomt med stødighet, så vi kan være absolutt sikre på at VmL vil danne grunnlag for menneskehetens felles tro en gang i fremtiden.

Vi kjenner til noen få intervjuer med Johanne og Michael i danske aviser, og allerede kort tid etter utgivelsen av VmL i 1920, ble Johanne intervjuet i Berlingske Tidende:

«Intervju med Johanne Agerskov i Berlingske Tidende 31. mars 1920.»

Mærkelige mediumistiske Meddelelser.

Fru Michael Agerskov modtager gennem sin afdøde Fader bl. a. en Tale fra Kristus til menneskene. Fruen fortæller derom til B. T.

Den Række af besynderlige spiritistiske Fænomener, paa hvilken denne Sæson har været så rig, har nu fundet en Foregelse i et over 300 Sider Værk, som er udkommet igaar, og som er

udgivet af Adjunkt cand. mag. Michael Agerskov indeholdende en Række Meddelelser, der skyldes Adjunktens Hustru, en Datter af den for længst afdøde kendte Pastor, Malling Hansen. Vi havde igaar Lejlighed til at tale med Fruen om hendes mærkelige Værk, og det blev ikke mindre mærkeligt ved hendes Forklaring.

-Hvordan har De faaet deres Meddelelser?

-Paa en anden maade end de fleste andre som modtager Meddelelser af mediumistisk Karakter. Jeg har modtaget dem under stadig Kontrol.

-Af Dem selv?

-Ja, jeg har ikke været i Trance.

-De har ikke skrevet "automatisk"?

-Som Julius Magnussen? Slet ikke. Jeg har fået det hele til Givende. Og Budskabet skyldes hverken min Overbevidshed eller Underbevidshet, og jeg ved at jeg kun har været det nødvendige Redskab for de Intelligenser der har manifesteret seg.

-Hvad fikk De givet?

-Forklaring på hele Universets Tilværelse, paa Kristus' forhold til menneskene, paa alle de Inkarnationer menneskene maa gennemgaa inden de naar den endelige Udrenskning, Mørkets kamp med Lyset, det Ondes kamp med det Gode. Desuden forskellige Taler, bl. a. en Tale fra Kristus til Menneskene. Det hele er ledsaget af en Kommentar af min Far, Pastor Malling-Hansen.

-Han er død?

-Ja.

-Hvornaar?

-I 1890.

Og hvornaar har han givet sin Kommentar?

-I 1914-1916 blev Bogen til.

-Saa gav han sig tilkende for Dem?

-Nej, jeg fik Forbindelse med ham i 1910.

-Af dere afdøde Fader?

-Ja.

-Hvorfra vidste De, at det var Ham?

-Han gv mig straks Beviser, men de var af privat Natur, saa dem kan jeg ikke føre frem.

-Men de var afgørende?

-Ja absolut. Jeg stod til at begynde med ganske udenfor Mediumismen. Men fra den Dag stillede jeg mig til Disposition. Jeg forstod det var min Fader paa Grund af de Beviser. Nogle af dem nævner jeg i min Bog, men andre var saa Private at jeg ikke kan legge dem frem.

-Har De ikke modtaget noget fra deres Fader efter 1916?

-Jo, men Bogen blev til i 1916. Det blev saa meddelt mig, at jeg havde naaet hurtigere gennem det, end det var planlagt. Derfor skulde jeg lægge Bogen hen indtil videre. Det gjorde jeg saa.

-Og naar hørte De saa igen fra deres Fader?

-Den 1. November.

-Hvordan kom det?

-Gennem Tankeinspiration.

-Og hvad lød det paa?

-Nu skulde jeg gaa med Bogen til Græbes Bogtrykkeri, saa vilde den komme ud de siste Dage før Påske.

-Det sidste stemmer altså overens med Virkeligheden. Men noget afgørende Bevis for de forud for Bogens udgivelses forekommende Hændelsers Realitet er vel dette næppe. Jernmasken.»

Dessverre vet vi ikke hvem som skjuler seg bak psevdonymet «Jernmasken».

Johanne Agerskov ble intervjuet i Berlingske Tidende 31. mars 1920, kort tid etter at «Vandrer mod Lyset!» var utgitt. Kopi fra Det Kongelige Biblioteks avissamling.

Johanne Agerskov fotografert i 1920 sammen med sin datter, Inger Johanne Agerskov, 1900-1968. Fotografen er sannsynligvis Michael Agerskov. Bildet fant jeg i Inger Agerskovs fotoalbum, som jeg fikk i gave fra etterkommere i familien Agerskov.

Et intervju med Johanne og Michael Agerskov i B. T. 1922.

En person som betød svært mye for Johanne og Michael Agerskov, var forfatter og bibliotekar Chr Jørgensen. Blant hans etterlatte korrespondanse med Agerskov'ene, finnes også en kopi av et intervju som han har fikk tilsendt sammen med et brev fra Johanne Agerskov, skrevet

21. januar 1923. Intervjuet er gjort i forbindelse med udgivelsen av Michael Agerskovs bok "Nogle Psykiske Oplevelser" i 1922, og sto på trykk i B. T. den 3. oktober 1922. Jeg gjengir først et utdrag fra Johanne Agerskovs brev, og deretter intervjuet. Som det fremgår av hennes brev, var hun ikke særlig godt fornøyd med journalistens, Christian Houmarks arbeid.

Kjære Hr. Jørgensen!

I dag maa jeg da se at faa skrevet lidt til Dem i Anledning af Deres Forespørgsel om, hvorledes Pressen har modtaget vor sidste Bog, "Nogle psykiske Oplevelser". Ja, hvorledes den er bleven modtaget der, det er let nok at besvare,- vi har nemlig ikke set mere end een Anmeldelse i Berlingeren c: 1 Maaned efter Bogens Udgivelse. Anmeldelsen var meget kort, ganske velvillig, men Bogens Indhold blev ikke omtalt. Kort efter havde vi Besøg af Hr: Chr: Houmark fra B. T. Hans Interview gør mere Indtryk af at være velvilligt end af at være vellykket! Adskilligt af det, vi sagde, har han misforstaaet eller anbragt paa forkerte Steder, saa det ikke har meget til fælles med det, vi mente. Jeg sender Dem dette Interview, saa kan De selv dømme derom....

B. T. 3. Oktober 1922.

"Jeg ved mere end Jordens atten Hundrede Millioner".

Cand. mag. Agerskov og Spiritisterne.

Der er stadig og stigende Uro indenfor vor hjemlige Spiritistverden, Og en i disse Dage udkommen Bog: "Psykiske Oplevelser", vil bringe Ufredens Bølger til at fraade, fordi Forfatteren er den ansete Pædagog og Videnskabsmand, cand. mag. Michael Agerskov. Hr. Agerskovs tidligere Bøger: "Vandrer mod Lyset" og "Hilsen til Danmark" har skapt ham en betydelig og interesseret Læsekreds, ogsaa udenfor den psykiske Forsknings Tilhængere. Han er ialt en Personlighed, hvis Dannelse bunder dybt, ligesom hans Viden virker baade grundfæstet og omfattende. Her er intet Hysteri, men alt er præget af Alvor og en næsten tung Sanddruhed.

Hr. Agerskov er saa helt blottet for al udvendig Mystik. Han er lige langt fra den himmelske, blaaøjede Lyksalighed som fra mørk Aande-Viktighed. Han taler stilfuldt om det der for ham er blevet det selvfølgelige.

-Jeg vil saa gerne, siger Hr. Agerskov, eller rettere, min Hustru og jeg, for vi har oplevet alt i Fællesskab, vi vil så gerne den v u l g æ r e Spiritisme til livs. Den, der dyrkes selskabeligt, med den forargelige Paakalden af de Døde og meget, meget mere, som er en bespottelse af de hellige, de store og skønne Kræfter, som ikke alle er vidende om, i alt fald paa den rette Maade; Mennesker, som ikke i Alvor, har uddannet sig i psykisk Forskning, er udsat for Fejltagelser, for Overgreb fra de stærkere, aandelige Intelligenser fra den anden Side, og det er at begaa en grov Synd mod de rige, underfulde Værdier, som er skænket os i den usynlige Verden, at dyrke dem som Underholdning.

-Hvad vil De med Deres mærkelige Bøger?

-Mærkelige, aah ja, det kan man nok kalde dem, de henvender sig jo til den Del af Menneskeheden, som længes efter at vandre mod Lyset..... Hvad jeg vil..... jeg vil blandt andet ogsaa gerne rense K i r k e n for alt, hvad den gennem Aarenes løb har samlet af Støv, befri den for alle overflødige Dogmer.....

-Hvilke?

-Forsoningslæren maa falde.....

-Hvorfor dog?

-Fordi et enkelt Væsen, han være saa stor, han være vil, ikke k a n sone, hvad v i har gjort galt. Det maa hver enkelt om, og dertil har vi de mange Jordeliv, de enkelte Inkarnationer.

-Hvordan vil De forklare det?

-Vi h a r været her, og vi kommer her igen, saa lenge til vi har lært at behærske det Onde i os selv. Naar det er sket her paa Jorden, saa fortsætter vi vor aandelige Udvikling indtil vi er naaet saa højt, vi kan, nemlig til Guds Rige. For dèr mødes vi a l l e.

-Hvor er Guds Rige?

-Jeg kan besvare Dem: da Giordano Bruno gjorde Menneskeaaender hjemløse med hensyn til Guds Rige ved at hævde, at der ikke er noget "opad", men kun noget "udad", saa har vi gennem vor Forskning, mødt Guds Rige, som et virkeligt Sted, vi kan vende vore Tanker imod. Guds Rige er v i r k e l i g t, og Guds Rige bærer hele Universet.

-Hvor er Helvedet?

-Der v a r et Helvede, hvor de dybest faldne Aander holdtes fast i Kraft af deres egen Ondskab, men Helvedet er bortslettet, og Djævelen er vendt tilbage til Gud, hvor han har faaet Tilgivelse for alt.

-Hvor véd De det fra?

Hr. og Fru Agerskov siger samtidigt og med dyb Alvor i Stemmen:

-V i v é d d e t. Vi ved det gennem de Meddelelser, som er givet os gennem de højstaaende Aander, der er skænket Menneskeheden som dens usynlige Ledere.

-Hvad er det for Aander?

-Mange af dem, siger Hr. Agerskov, har levet her paa Jorden: Jesus af Nazareth og Paulus og mange andre.

-Tror De paa Kristus?

-Vi tror paa Jesus af Nazareth, som det ophøjede Menneske, som vor gode Broder.

-De Digte, De udgav, som inspirerede af de afdøde Guldalderdigtere - hvad var det?

Fru Agerskov svarer:

-De blev indgivne min Mand, men det synes jeg ikke, var Bevis nok for, at det var selve de afdødes Aand, der talte gennem ham, han skriver jo selv. Jeg sagde til ham, at jeg først vilde føle mig overbevist, naar Digterne talte gennem m i g. Jeg har a l d r i g kunnet skrive to Linier, som rimede. Men saa skete det. Nogle af Guldalderdigterens Digtere gav mig i Søvn, naar min Aand var frigjort, Bevis paa Personlighedens Bestaaen ogsaa efter Døden. Jeg lærte Digtene i søvne og skrev dem ned om Morgenen i vaagen Tilstand. Min Mand kendte baade Ordvalg og Rytme. Snart var det Aarestrup, snart Grundtvig eller Chr. Winther. J e g kendte ingen af Digtene, de var nye for mig alle, alle uden Undtagelse.

-Hvor var De, medens Deres Aand var frigjort i Søvn?

-Jeg var i den Sfære, hvor den Digter var, som vilde inspirere mig - jeg er selv uden Begreb om Lyrik.

-Hvad sagde Kritikerne?

Hr. Agerskov svarer:

-De gjorde Nar.... det var et Falsum.... en klogt gennemført Pastiche.... Vi sigtedes altsaa for aandeligt Bedrageri, for den laveste Spekulation. Jeg vilde være umulig som Lærer, hvis noget sådant var Tilfældet.... Og hvis den Bog var en saa glimrende Pastiche, som man skrev, hvorfor skulde jeg saa ikke tage Æren hjem.... Jeg er da ogsaa et Menneske.

-Er det ikke svært til dagligt altid at være omgivet af Aander?

Fruen svarer i et dybt suk:

-Aah jo.... Selvfølgelig er vi tit forpint af Aandernes Lidelser - men vi kan ogsaa hente Kraft og Styrke gennem dem.

-Har Menneskene en fri Villie?

-Ja, siger Hr. Agerskov, det har vi. Og vi har en Skytsaand, som hjælper os. Gud tvinger ingen til at gøre det Rette. Hvad vi har syndet imot Gud og de evige Love, kan Gud tilgive os, naar vi angrer. Hvad vi har syndet mod Mennesker, maa Mennesker tilgive os. Hvert Menneske, som dør, bliver bragt til den Sfære, hvor dets aandelige Jeg hører hjemme, og dér faar vi al den Hjælp og Pleje, som er nødvendig.

-Af hvem?

-Af Lysets Aander. Og dér mødes a l l e. Ingen gaar fortabt. Hvis blot E n gik fortabt, var Gud ikke almægtig, thi da vilde noget af Gud selv gaa tabt, vi indeholder alle en guddommelig Livsgnist. Det véd jeg. J e g v è d m e r e e n d J o r d e n s a t t e n H u n d r e d e M i l l i o n e r M e n n e s k e r.

-Hvor tør De sige Det?

-Jeg kan sige det med Rette, fordi vi gennem en Række af Aar er blevet skænket Meddelelser fra Lysets højeste Aander, men vi er i k k e Spiritister. Vi tager Afstand fra den vulgære Spiritisme og gaar vore egne Veje, under den Højstes Ledelse.

Christian Houmark.

Christian Jørgensen var en meget god venn og støttespiller for familien Agerskov. Dessverre brøt mor og datter forbindelsen med han p.g.a. en uoverensstemmelse vedrørende det såkaldte «Bispebrevet» fra 1938. Men han fortsatte å støtte dem resten av sin levetid. Fotografier fra 1905, 1920 og 1936. Foto: Privat.

Over: Det originale interviewet i Berlingske Tidende fra 3. oktober 1922, ved journalisten Christian Houmark fra B. T. Bildene til højre: Michael Agerskov var sammen med sin hustru, Johanne Agerskov inkarnert med det formålet å bistå Kristus og hans medhjelpere i å virkeliggjøre "snarveien" - den direkte kontakten mellom lysets ånder og menneskene. Takket være ekteparet Agerskovs tillit til lysets ånder lyktes det å vinne alle de jordbundne åndene, inkludert Ardor, tilbake til lyset, og Gud kunne slette helvetessfæren. Deretter begynte det møysommelige arbeidet med å motta beretningen om opprinnelsen til kampen mellom lyset og mørket, menneskenes skapelse, og det sanne forholdet mellom Gud og menneskene. Begge fotos: Privat.

Det vil ikke være å overdrive å hevde at både Johanne og Michael Agerskov var mennesker av en helt særskilt støpning. De stammet fra slekter som hadde hatt stor betydning i det danske samfunnet, og som gjennom generasjoner hadde bevist sin pålitelighet og store begavelse. Johanne stammet fra den store dansk-norske Heiberg-slekten, og hennes far var personlig rådgiver for den danske dronningen. Michael stammet fra de den store Grove-slekten og flere av hans forfedre var offiserer og høyt betrodde tjenestemenn innen det danske tollvesenet.

Michael omtales som dannet og stilfull, og en meget varm og vennlig mann. Han jobbet som lærer ved Marie Kruses pikeskole i mange år, og jeg er sikker på at han var en særdeles dyktig og omsorgsfull lærer for alle de jentene som tok sin utdanning der. I tillegg var han sensor ved den danske lærerutdanningen, og hadde sin egn litterære produksjon.

Johanne ble nok oppfattet som en noe mer myndig og viljesterk personlighet, og også hun arbeidet noen år som lærer før hun giftet seg med Michael – ved søstrene Branners pikeskole i Slagelse. Der jobbet for øvrig også to av hennes søstre, Emma og Marie. Johanne var en helt vanlig, hjemmeværende husmor i flere år etter at ekteparet giftet seg og fikk datteren, Inger Johanne Agerskov, 1900-1968, og lite ante de nok den gangen om hva som ventet dem noen år fremover i tid.

Johannes søster, Juliane, hadde kommet i kontakt med det rike spiritistiske miljøet i Danmark på den tiden, og oppfordret søsteren, Johanne, og hennes mann til å delta i en seanse. Johanne, som var noe skeptisk av natur, var ikke særlig lysten på dette, men lot seg likevel overtale til å forsøke. Og ganske snart ble det helt tydelig at de oversanselige åndene ønsket å komme i kontakt med nettopp Johanne. Ved seansene anvendtes ofte små bord med tre bein til å fremkalle bankelyder for å bokstavere, og bordet løftet seg på en slik måte at det pekte mot Johanne. I begynnelsen likte Johanne slett ikke dette, men flere hendelser av spesiell karakter gjorde at hun til slutt ble overbevist om at oversanselig side hadde et spesielt budskap som de ønsket å meddele henne.

Og det ble starten på noen utrolige år, der Johanne og Michael stilte seg helt og holdent til rådighet for åndene. En svært viktig grunn til at de ble overbevist om realitetene i henvendelsene, var at Johanne Agerskovs avdøde far, Rasmus Malling-Hansen, 1835-1890 tok kontakt med dem i en seanse, og det han kunne fremføre av beviser på at han virkelig var hennes far, var av en sånn karakter at ingen andre kunne ha visst det samme. Johanne ble en meget trofast og utholdende «sekretær» for lysets ånder, og hennes mann var hennes like trofaste støttespiller. Sammen med Michaels søster, Anna og hennes mann, Karl Lindahl og Johannes søster og hennes mann, Maximillian Danckert utgjorde de en gruppe som holdt ukentlige seanser gjennom flere år.

Når først Johanne hadde blitt overbevist om at hun hadde lovet å påta seg oppdraget med å være den oversanselige verdens medhjelper i sitt jordeliv, dedikerte hun seg fullt og helt til denne oppgaven. Hun hadde vært svært glad i sin far, og tok det veldig tungt da han døde da hun bare var 17 år. Møtet med ham som voksen gjorde åpenbart et sterkt inntrykk på henne, og ga henne motivasjon til å samarbeide med farens himmelske ånd, Leo. Hun avsto fra stort sett alt av sosialt liv og andre opplevelser i disse årene, fordi hun merket at det svekket hennes mediumistiske evner. Likeledes unngikk hun sterkt sollys, av samme grunn.

Fra VmL-bøkene har vi fått vite at Michael og Johanne tilhører en gruppe av de yngste, som gjennom mange århundrer har bistått Kristus i den ene store oppgaven: Å vinne mørkets fyrste, den falne engelen, som sto i spissen for kampen mot det gode, tilbake til lyset. Gud hadde lagt en plan for de yngste, den såkalte «snarveien» og om den lyktes ville lysere tider opprinne for jorden. Kristus og hans medhjelpere oppsøkte de eldste i helvetessfæren og brakte dem til ekteparet Agerskov, som ba for dem, slik at mange av dem ble vunnet tilbake til lyset og kunne bringes hjem til Guds rike. Samtidig som de yngste tilbrakte lange, tunge tider

i det grufulle mørket i helvetessfæren for å lete etter de falne, var Johanne og Michael inkarnert på jorden for å be for alle de førmørkede, men forsiktig håpefulle åndene som hadde lidd i århundrer og årtusener. Og Johanne og Michael ba for dem av sitt hjertes medlidenhet og kjærlighet, og hundre og atter hundre vendte hjem.

Til slutt var nesten bare Satan og hans dual tilbake. Satan forsøkte fortvilet å rømme, for han var overbevist om at Gud i sitt raseri ville knuse og tilintetgjøre ham. Men Kristus fant ham, takket være sin uendelige tålmodighet, og ved hjelp av sin kjærlige opptreden vakte han håpet hos Satan om at Gud ikke ville knuse ham, men tvert imot møte ham med kjærlighet og tilgivelse. Da lå veien åpen for at lyset endelig kunne vinne tilbake Guds bortkomne sønn, den onde selv. Men ifølge Guds lover kunne ikke mørkets makt over Satan brytes før et jordisk menneske viste seg sterkere en mørkets makt, og ga Satan sin tilgivelse og ba en bønn for ham. Og på Kristi ord, ba Johanne og Michael Agerskov en kjærlig bønn for mørkets fyrste og dermed var han løst fra mørket, og Kristus kunne bringe ham hjem til Guds rike, hvor Gud tok imot ham med sin kjærlige tilgivelse, og gleden i himmelriket var ubeskrivelig.

Endelig, etter mange årtusener, hadde Kristus og hans medhjelpere lyktes med sitt aller største og viktigste oppdrag – å vinne den bortkomne sønnen tilbake til lyset. Og ved denne store seieren for lyset over mørket, startet en helt ny æra i universets historie og menneskenes liv.

Et jubileumbilde av personalet ved Marie Kruses pikeskole i Fredriksberg. Ifølge boken det var trykket i, skal bildet være fra 1827, men ut fra Michael Agerskovs utseende, vil jeg holde en knapp på at bildet må være tatt etter 1930. Michael sitter i forreste rekke, ved siden av skolens rektor. Michael Agerskov pådro seg et kraftig tilfelle av den såkalte Spanske-syken i 1928, og en ettervirkning av sykdommen var tiltagende muskellammelser som til slutt rammet hjertet. Han var svært redusert de siste årene av sitt liv, og døde i 1933.

For oss som kjenner Vandrers Mod Lyset! Og hele historien rundt det store arbeidet med å vinne de onde åndene i helvetessfæren tilbake til lyset, slik at Gud kunne slette «helvete», kan det ikke herske noen tvil om at Johanne og Michael Agerskov, sammen med Kristus og de andre yngste, var de som gjorde dette gjennombruddet for lyset mulig. Men både Johanne og Michael var beskjedne og trofaste mennesker, som aldri søkte noe for seg selv. Akkurat slik som Jesus aldri søkte makt eller berømmelse for seg selv da han levde på jorden som Jesus. Og intet ville vært mulig uten Guds hjelp og støtte, og alle de involvertes store tillit til Guds hjelp i tunge stunder.

Johanne var endog så beskjeden på egne vegne, at hun samlet inn bilder av seg selv fra sine nærmeste venner, og fikk noen av vennene til å tilintetgjøre dem ved å brenne dem opp. Motivasjonen for å gjøre dette, var for å unngå at det noensinne skulle bli noe fokus på henne, eller oppstå noen persondyrkelse. En av de som deltok i brenningen, Børge Brønnum, har skrevet en erklæring der det fremgår at Johanne Agerskov ikke ville bli ansett som noe annet enn en sekretær for lysets ånder og intet mer.

Jeg tror personlig at Johanne Agerskov vurderte dette helt feil. Det er ikke noe som skaper persondyrkelse mer enn når man mangler opplysninger og sikker viten om historiske personer. Vi ser det veldig godt i deler av det danske VmL-miljøet. De anser Johanne Agerskov som et ufeilbarlig medium, og har ikke rom for en eneste kritisk tanke om det Johanne foretok seg. Det er DETTE som er persondyrkelse. På min side har jeg viet flere tiår for å finne historisk viten om disse menneskene, fordi jeg tror det er den aller beste metoden for å se dem som ekte mennesker, med mulige feil og mangler, men også styrker.

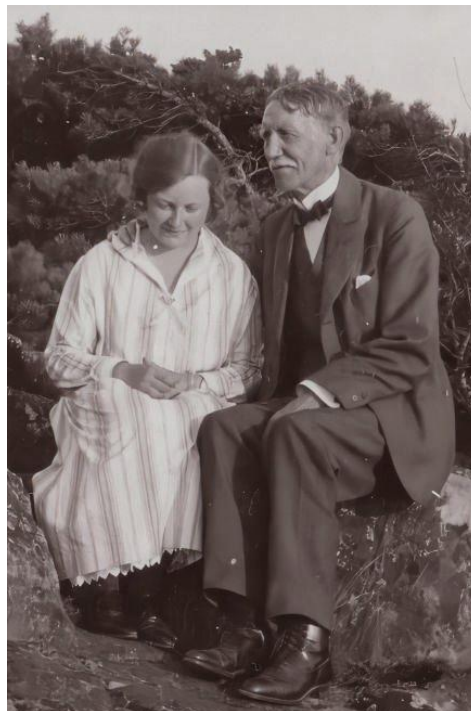
Jeg håper jeg har klart å vise at de var svært troverdige, beskjedne, helstøpte, samvittighetsfulle og begavede, men også bare mennesker, som kan feile.

Michael Agerskov fotografert sammen med niesen Agnes (til venstre), søsteren Henny og datteren Inger (til høyre). Det ser ut til at bildet er tatt utenfor Agrisilvana, huset faren Henrik Michael fikk bygget i Nykøbing. Foto: Privat.

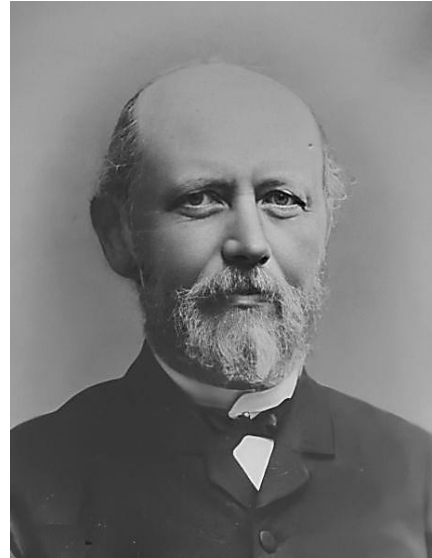
Tre barnebilder av Johannes og Michaels datter, Inger Johanne Agerskov, 1900-1968. Bildet til venstre er fra 1902 og bildet til høyre er fra 1905. Vi kjenner ikke så mange detaljer fra Ingers liv, men hun tok en akademisk utdanning med hovedfag i Tysk, og omtales som tysklærerinde. I familien sier de at Johanne var en ganske streng mor, som holdt Inger i stramme tøyer. I Ingers fotoalbum finnes det mange bilder av henne på ulike turer sammen med faren, og mange kjærlige kort og hilsener er bevart fra henne. Da faren døde i 1933, ble hun boende hos moren, og pleiet henne, slik hun hadde gjort med faren under hans sykdom etter Spanske-syken. Inger var aktiv i mange år i Vandrer mod Lyset miljøet og var med i bestyrelsen av Selskabet til VmLs udbredelse. Hun oversatte også VmL til engelsk sammen med Poul Ørsten i 1950. Dessverre fikk Inger psykiske helseplager mot slutten av sitt liv og ble innlagt på psykiatrisk sykehus. Jeg har vært så heldig å få hele hennes samling av VmL-bøker av etterkommere i Agerskov-slekten. Alle fotos: Privat.

Inger Agerskov hadde et meget nært og kjærlig forhold til sin far, og hennes fotoalbum viser at de var på mange turer sammen. Bildet til venstre er fra Silkeborg i 1927. Bildet til høyre er ikke datert, men naturen minner om omgivelsene i Nykøbing. Begge fotos: Privat.

Johanne Agerskov og datteren Inger Johanne Agerskov. De pleiet Michael i de siste årene av hans liv, og begge to fortsatte sitt engasjement for VmL frem til 1938, da Johanne ga ut det meget omdiskuterte «Bispebrevet».
Foto: Privat.

Det var det spirituelle møtet med faren, Rasmus Malling-Hansen som overbeviste Johanne Agerskov som medførte at hun dedikerte seg fullt og helt til å være de høyre åndenes medhjelper på jorden.
Foto: Privat.

Michael Agerskovs siste dager.

En av de aller viktigste støttespillerne for Agerskov'ene, var forfatter, lærer og bibliotekar, Christian Jørgensen. Han var dypt fascinert av Vandreren mod Lyset!, omtalte verket i en rekke artikler og bøker, og var en varm talsmann for boken. Store deler av Spørsmål og Svar II, bygger på spørsmål stillet av Jørgensen, og han støttet også utgivelsen økonomisk, og fikk utbetalt et lite utbytte for sin investering. Det vil si, det var kun snakk om noen usle kronestykker i utbytte, for supplementet solgtes nesten ikke i de første årene, 3, 12 og 18 eksemplarer de tre første årene.

Hans forhold til de tre Agerskover utviklet seg i løpet av årene til et meget nært og varmt vennskap, som dessverre ble ødelagt i 1938, da han ikke kunne akseptere at Bispebrevet stammet fra lysets ånder. Han ba Johanne Agerskov gjentagne ganger om å kontakte Leo, for å få ham til å utdype Bispebrevet nærmere, men Johanne svarte at Leo intet hadde å tilføye, og både Inger og Johanne Agerskov gjorde store anstrengelser for å gjøre sine synspunkter klare for Jørgensen. Men når han likevel fastholdt sin skepsis, erklærte Johanne Agerskov til slutt at hun ikke ville ha noen videre korrespondanse med ham, og at alle hans eventuelle fremtidige brev ville bli returnert uåpnet. Så man kan trygt si at striden vedrørende Bispebrevet ikke er av ny dato. Det er trist å lese hvordan det nære vennskapet mellom Johanne Agerskov og Chr Jørgensen ble ødelagt av stridigheten dem imellom over

I denne omgang var det Michael Agerskovs sykdom og bortgang jeg ville omtale. I 1933 er Jørgensen fremdeles en nær venn av Agerskov-familien, og allerede dagen etter Michaels død, 12. desember 1933, skriver Johanne Agerskov til Chr Jørgensen:

Kjære Hr Jørgensen!

I Gaar kl. 12:2 Formiddag gik min kære Mand hjem. Han sov stille og roligt ind, bevidst til det sidste. Sygdommen havde i den sidste Tid angrebet Hjertemuskelen, kun meget faa Smerter havde han nu og da i hjertet, han led mest af en altovervældende Træthed. Min Datter og jeg er kun taknemmelige over, at han nu faar Ro og bliver sig selv igen, men Savnet vil nok melde sig ved Tanke om tidligere Tidens gode og lykkeligere Dage, han var et sjældent elskeligt Menneske, jeg har kun gode og skønne Minder om ham fra vort lange Samliv.

For kort Tid siden bad min Mand mig om at bringe dem en hjertelig Hilsen, naar jeg skrev til Dem om hans Bortgang, og takke Dem for deres Venskab for ham og for os andre. Og fra min Datter skal jeg takke for den tilsendte tyske Stiløvelse, hun synes den er udmærket!

Da der ved Aarsopgørelsen af Salget af Supplement II kun var solgt 3 Eksplr, har vi lagt de faa kroner der er indkommet til Side til næste Aars Opgørelse. Saa vidt jeg kan forstaa paa Hr Arkitekt Brønnum er der Kludder i Regnskabet over de solgte Bøger. Boghandler Fugls Regnskab udviser saaledes et andet Facit end Forlagets. Brønnum ha paa egne og vore Vegne gjort Indsigelser herimod og Forlaget har lovet å gennemtælle alle resterende Bøger og faa Fejlene rettede ved næste Aars Opgørelse. Saa længe maa vi altsaa have Taalmodighed. -

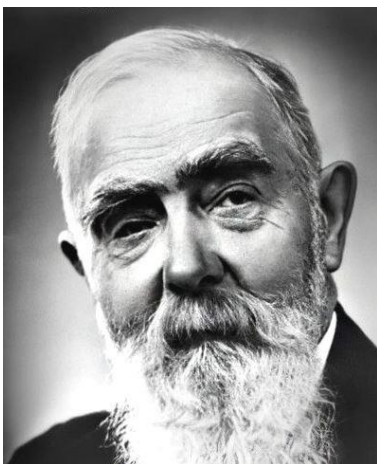
Nu haaber jeg at De næste Gang De kommer til København vil glæde min Datter og mig med et Besøg - min Mand var jo alt for træt til at se og tale med vore gode Venner. -

Hjertelig Hilsen fra min Datter og

*Deres
Johanne Agerskov
f. Malling-Hansen*

I et brev skrevet til redaktør Christian Brinch 31.12.32, gjengitt i en av copibøkene, skriver Johanne Agerskov følgende om årsaken til sin manns sykdom:

Ja, desværre er min Mand meget syg og svag. For c: 4 Aar siden havde han et slemt Anfald af Influenza eller spansk Syge, Eftervirkningerne af Sygdommen er blevet en Nerve- og Muskellidelse, der har bevirket, at han har maattet tage sin Afsked som Lektor. Han er saa svag, at han ikke uden Hjælp kan gaa fra den ene Stue til den anden.

Til venstre: Christian Brinck 1859-1952, redaktør av Spiritisternes Blad, «Lys over Landet». Til høyre: Christian Houmark, 1869-1950, som intervjuet Johanne og Michael Agerskov i Berlingske Tidende i 1922.

*Christian Jørgensen var en meget nær venn og støttespiller for Agerskov'ene i mange år. Selv om vennskapet med Inger og Johanne Agerskov ble ødelagt pga en uoverensstemmelse i 1938, forble han en varm forsvarer både av VmL og Johanne Agerskov hele sitt liv. Er er han fotografert på sine eldre dager sammen med sin søster i hennes hjem.
Foto: Privat*

Den 6. juni 1933 skriver Johanne Agerskov meget utførlig om sin manns og sin egen sykdom i et brev til Chr Jørgensen. Det hadde oppstått en misforståelse om at Agerskov-familien betraktet Jørgensen som en fremmed, som de ikke ønsker uanmeldte besøk av, og Johanne Agerskov gjør meget for å oppklare denne misforståelsen. Hun skriver bl a:

.....En Fremmed kan De aldrig være eller blive for os, vi betragter Dem som en af vore bedste Venner, og vi kan ikke nok takke Dem for alt det som De har gjort baade for os og for "V.m.L." Men det var rigtig nok at jeg havde bedt Arkitekten (Knud Brønnum, SA's kommentar) at sige til Dem hvis De besøgte ham: at vi ikke kunde tage mod Besøg af nogen, fordi baade min Mand og jeg var syge. Vi tager i det Hele kun imod uanmeldte Besøg af min og af min Mands nærmeste Slægt. Det har været nødvendig at sige dette til alle vore Venner, fordi min Mand er saa syg og svag, at han ikke kan taale at tale med nogen. Og vi har mange Gange maattet bede vore Venner og min Mands Kolleger fra Skolen om at gaa igen inden at komme til at hilse paa min Mand. Det har altid gjort mig ondt og derfor bad jeg Arkitekten om at fortælle Dem om min Mands Sygdom, for at De ikke skulde gaa forgæves. Ja, det er en trist Tid for os alle, min Mand bliver svagere og svagere for hver Dag og mere hjælpeløs, vi har derfor maattet tage en Plejerske til Hjælp; en elskværdig, ældre, hjælpsom og omhyggelig Dame, som vi er meget glade for, hun kommer om Morgenens Kl. 8 og bliver til 7 om Aftenen; men naar jeg har mine Galdestensanfald bliver hun til c: 10 og hjælper min Mand i Seng. De Læger der behandler min Mand er enige om, at hans Sygdom er en Nerve og Muskelatrophie, der langsomt svækker hele Legemet, men det kan tage Aar inden Døden indtræder. Nu har Sygdommen varet i godt fire Aar - og hvor lang Tid, der endnu er tilbage, ved ingen. Nu for Tiden har vi kun vor Huslæge, men Dr. Levisar - Overlæge ved Frederiksbergs-Hospitals Nerveafdeling - har undersøgt ham og ordineret forskellige Giftindsprøjtninger for muligvis at standse Sygdommen. Han stod i længere Tid i Forbindelse med vor Huslæge, der gav ham Besked om Tilstanden, men saa ved Juletid mente Dr. Levisar, at vi hellere maatte opgive Indsprøjtningerne, da der ingen Bedring viste sig. - Fra Midten af Januar til for en fjorten

Dage siden har jeg haft det ganske godt med kun faa og smaa Anfald, men saa har jeg haft en slem Periode med 6 à 7 meget store Anfald, antagelig fordi jeg blev overanstrengt ved at holde min Mand oppe en Dag, han var ved at besvime, medens Plejersken og jeg hjalp ham. Vi maa altid være to om ham, da han ikke kan holde sig oprejst ved egen Hjælp. Nu haaber jeg imidlertid at denne slemme Periode maa være forbi for denne Gang, de sidste Par Dage har jeg haft det meget bedre.....

.....Ja, saa haaber jeg, kære Hr. Jørgensen, at De ikke oftere er af den Mening at De er en Fremmed for os, nej tværtimod De hører til vore bedste Venner og vi vil altid være Dem taknemmelige og er altid glade for at se Dem. Men i Fremtiden vil De nok pr. Telefon eller pr. Brev være saa venlig at meddele os, naar De kan se op til os og saa maa De nøjes med min Datter og meg, da ingen uden den nærmeste Slægt faar Lov til at tale med min Mand. I Tiden fra Kl: 3 til Kl. 5 ligger han altid paa Sofaen i Spisestuen, saa kan vi andre tage mod besøgende i den Tid; men der er Dage, der er saa slemme for min Mand at vi ikke engang kan gøre det, derfor vil jeg saa gerne forind vide, naar vi kan vente Dem, det vil gøre meg meget ondt om De matte gaa forgæves.

Endnu en Gang hjertelig Tak og mange venlige Hilsener til Dem fra os alle tre.

Deres Johanne Agerskov

Et av de aller siste bildene vi kjenner av Michael Agerskov, tatt i Haveselskabets hage i 1931. Man ser tydelig at han er meget redusert på dette tidspunktet. De andre på bildet, er Anna og hennes sønn, Mogens, bak, og Michaels datter Inger Agerskov ved siden av faren.. Foto: Privat.

*Historie Vandrer mod byset
Michael Agerskov-gaet hjem*

København 3' Juledag 1933.

Kæreste Hr. og Fru Prior.

Først og fremmest hjertelig Tak for Deres kære Julebrev og det forudgaaende Brev. Da jeg ikke havde Mr. Jensens rigtige Adresse er et Brev til Dem gaaet tabt, men nu skal jeg nok skrive til den rigtige Adresse, saa at det ikke sker oftere. Postvæsenet er ganske uskyldigt.

At jeg sender Dem dette Brev midt i, eller rettere lige efter Juledagenes Komsammer, skyldes, at jeg har lovet Fru Agerskov, at skrive til Dem og fortælle Dem, at vor elskede og prægtige Ven Lektor Agerskov nu er gaaet hjem; han forlod denne Verden den 11 December ved halv-et Tiden, stille og ganske umærkeligt for ham selv.

Fru Agerskov, der har saa meget at tage Vare paa, kan ikke faa Tid til at skrive til Dem endnu, derfor bad hun mig om det, da jeg var op hos Fru og Frøken Agerskov nogle Dage efter.

Da De jo ved, at Hr. Agerskov i de sidste to Aar har været meget svag er vi alle kun glade over, at han nu har faaet Helse, men vi nær ham, det er en betydningsfuld Plads, der nu er tom; en meget betydningsfuld Mand, en af Verdens Store, og dog ukendt i Verden udenfor den Kredse, der kendte ham og elsker ham. Hvor er det ejendommeligt at tænke paa, nu er han ikke mere Hr. Agerskov, men fuldstændig sig selv, en af de Mand, der har fuldendt sin Opgave her i Verden, nu er han hjemme, og for os langt nærmere, naar jeg tænker paa ham, og jeg, som vi alle glæder os til atter at møde ham, naar Tidens Fyld kommer. Vidunderligt bliver Fru Agerskov fortalte os, at Hr. Agerskov om Morgenen vildt stødte som sædvanligt, men fælte sig alligevel saa træt, at han bestemt blev og blev liggende, og da han ved Tolv-tiden skulde have Frokost, saa han ikke saa godt i Sengen, hvorfor de hjalp ham, saa han kunde slæbe sig Benene ud af Sengen. Han blev pakket godt ind, og Fru Agerskov stødte hans Ryg med en Pude, medens Sygeplejersken begynte at give ham lidt Mad; da Fru Agerskov kom ind lidt efter, bad Fru Agerskov hende stotte Faderen, saa vilde Fru Agerskov hjælpe Frøkenen, og da Fru Agerskov

foran ham og spurgte, om han nu sad godt, svarede han: Ja, det er rart at faa Benene ud af Sengen! og saa rallede han et Øjeblik, bøjede Hovedet ned til Siden og var død. Stille, uden selv at mærke det mindste til, at hans Legeme nu ikke mere var Bolig for hans aandelige Jeg.

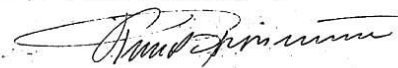
Samme Aften blev det dede Legeme ført ud til Krematoriet, og nogle Dage efter fik Fru Agerskov at vide at Brændingen havde fundet Sted, og derefter blev det officielt meddelt.

At vi allesammen føler Savnnet er jo kun vidunderligt; thi den man elsker, savner man altid; naar han ikke er til Stede, men bliver saa ikke Gensynet saa langt rigere, langt skønnere? Jo, absolut! Og det ved vi, at vi alle vil komme til at opleve, og derfor er det saa hyggeligt at sidde ude hos Fru Agerskov og tale med hende og Frk. Agerskov, nu hvor vi ved, at han har det godt, er fri af sine Lidelser, er hjemme! —

Ja, kære begge To, det er hvad jeg dennegang maa fortælle Dem, jeg havde haabet, at jeg kunde have svaret mere indgaaende paa Deres Breve, men Tiden er løbet fra mig, og jeg kunde ikke lide, at De skulde vente længere paa dette Brev. —

Nu har De vel faaet de længe ventede Billeder m. m., saa at De har kunnet fejre Julen i rolig Beviethed om, at Billederne er i Deres Eje, vil De hilse hele Kredsen fra os og bringe Dem vor hjerteligste Nytaars-hilsen, som vi ogsaa sender Dem begge To vore kærteste Hilsener og alle gode Ønsker for det Aar der, naar Brevet er Dem i Hænde, er begyndt.

Med den hjerteligste Hilsen fra os begge to ved Deres
meget hengivne Ven,

I et brev til Eric og Bodil Prior fra 3. juledag, 1933, fortæller arkitekt Knud Brønnum om Michaels sidste dag i livet.

Knud Brønnum om Michael Agerskovs sidste dag!

I Det danske Udvandrerarkiv i Ålborg, findes en hel del arkivalier etter Agerskovs gode venn i USA, Eric Prior. I denne samlingen fant jeg noen brev skrevet av arkitekt Knud Brønnum, som ogsaa var en nær venn av Agerskovs, til Eric Prior og hans kone på den tiden, Bodil, f. Kjær. I et av disse brevene fortæller Brønnum ganske detaljert om Michael Agerskovs siste dag. Jeg gjengir her hele Knud Brønnums brev til Eric og Bodil Prior:

København 3' Juledag 1933.

Kæreste Hr. og Fru Prior.

Først og fremmest hjertelig Tak for deres kære Julebrev og det forudgaaende Brev. Da jeg ikke havde Mr. Jensens rigtige Adresse er et brev til Dem gaaet tabt, men nu skal jeg nok skrive til den rigtige Adresse, saa at det ikke sker oftere. Postvæsenet er ganske uskyldigt .

At jeg sender Dem dette Brev midt i, eller rettere lige efter Juledagenes Komsammer, skyldes, at jeg har lovet Fru Agerskov, at skrive til Dem og fortælle Dem, at vor elskede og prægtige Ven Lektor Agerskov nu er gaaet hjem; han forlod denne Verden den 11 December ved halv-et Tiden, stille og ganske umærkeligt for ham selv.

Danskamerikaneren Eric Prior, en nær venn av Agerskovs og Knud Brønnum. Foto: Privat.

Fru Agerskov, der har saa meget at tage Vare paa, kan ikke faa Tid til at skrive til Dem endnu, derfor bad hun mig om det, da jeg var ope hos Fru og Frøken Agerskov nogle Dage efter.

Da De jo ved, at Hr. Agerskov i de sidste to Aar har været meget svag er vi alle kun glade over, at han nu har faaet Hjemlov, men vi savner ham, det er en betydningsfuld Plads, der nu er tom; en meget betydende Mand, en av Verdens Store, og dog ukendt i Verden udenfor den Kreds der kendte ham og elsker ham. Hvor er det ejendommeligt at tænke paa, nu er han ikke mere Hr. Agerskov, men fuldtud sig selv, en af de Yngste der har fuldendt sin Opgave her i Verden, nu er han hjemme, og for mig langt nærmere, naar jeg tenker paa ham, og jeg, som vi alle glæder os til atter at møde ham, naar Tidens Fylde kommer. Vidunderligt bliver det.

Fru Agerskov fortalte os, at Hr. Agerskov om Morgenens vilde staa op som sædvanligt, men følte sig alligevel saa træt at han bestemte seg om og blev liggende, og da han ved Tolv-tiden skulde have Frokost, sad han ikke saa godt i Sengen, hvorfor de hjalp ham, saa han kunde sidde med Benene ud af sengen. Han blev pakket godt ind, og Fru Agerskov støttede hans Ryg med en Pude, meden Sygeplejersken begyndte at give ham lidt Mad; da Frk. Agerskov kom ind lidt efter, bad Fru Agerskov hende støtte Faderen, saa vilde Fru Agerskov hjælpe Frøkenen, og da Fru Agerskov stod foran ham og spurgte, om han nu sad godt, svarede han: Ja, det er rart at faa Benene ud af Sengen! og saa rallede han et Øjeblik, bøjede Hovedet ned til siden og var død. Stille, uden selv at mærke det mindste til, at hans Legeme nu ikke mere var Bolig for hans aandelige Jeg.

Samme Aften blev det døde Legeme ført ud til Krematoriet, og nogle Dage efter fik Fru Agerskov at vide at Brændingen havde fundet Sted, og derefter blev det officielt meddelt.

At vi allesammen føler Savnet er jo kun vidunderligt; thi den man elsker, savner man altid; naar han ikke er til Stede, men bliver saa ikke Gensynet saa langt rigere, langt skønnere? Jo, absolut! Og det ved vi, at vi alle vil komme til at opleve, og derfor er de tsaa hyggeligt at sidde ude hos Fru Agerskov og tale med hende og Frk. Agerskov, nu hvor vi ved, at han har det godt, er fri af sine Lidelser, er hjemme!-

Ja, kære begge To, det er hvad jeg dennegang maa fortelle Dem, jeg havde haabet, at jeg kunde have svaret mere indgaaende paa Deres breve, men Tiden er løbet fra mig, og jeg kunde ikke lide, at De skulde vente længere paa dette brev.--

Nu har De vel faaet de længe ventede Billeder m. m., saa at De har kunnet fejre Julen i rolig Bevisthed om, at Billederne er i Deres Eje, vil De hilse hele Kredesen fra os og bringe Dem vor hjerteligste Nytaarshilsen, som vi ogsaa sender Dem begge To vore kjærligste Hilsner og alle gode Ønsker for det Aar der, naar Brevet er Dem i Hænde, er begyndt.

Med den hjerteligste Hilsen fra os begge to ved Deres

meget hengivne Ven,

Knud Brønnum

Eric og Bodil Prior ble noen av Agerskov'enes beste støttespillere og gode venner. Alle de tre brødrene Prior, Eric, Kay og Viggo, ble svært dedikerte tilhengere av VmL og det samme gjorde Erics sønn, Harry Prior. Foto: Det danske udvandrersarkiv.

Den kanskje aller mest engasjerte tilhengeren av VmL, var arkitekt, Knud Brønnum. 1878-1953. Han var en av grunnleggerne av «Selskabet til VmLs udbredelse og skrev flere bøker om verket. Han holdt dessuten gudstjenester på grunnlag av VmL, og det var et trofast publikum som fulgte disse på 1930-tallet.

Alle de tre brødrene Prior, var tilhengere av VmL og gjorde en aktiv innsats for å gjøre verket kjent. Eric, til venstre, skrev et antall artikler i Pioneren, et tidsskrift for utvandrede dansker i USA. Kai, i midten, lagde en oversettelse av VmL til engelsk i 1975. Viggo laget en tegnemaskin som kunne tegne opp planetens polene til modersolene i universet, basert på Knud Brønnums tegninger.

Det eksisterer ikke så mange fotografier av Michael Agerskovs hustru, Johanne f. Malling-Hansen. Det skyldes først og fremst at hun fikk noen av sine venner til å tilintetgjøre de bildene hun selv hadde av seg selv. Men datteren hadde spart på noen bilder av moren, og noen hadde blitt donert til Det Kongelige Biblioteks billedsamling. Ovenstående bilde fant jeg inne i en av bøkene Inger Agerskov etterlot seg, og jeg er ganske sikker på at den eldre, hvithårede damen helt til venstre, er Johanne Agerskov. Det ser ut som bildet er tatt på et sykehus, men jeg vet ikke hvor. Foto: Privat.

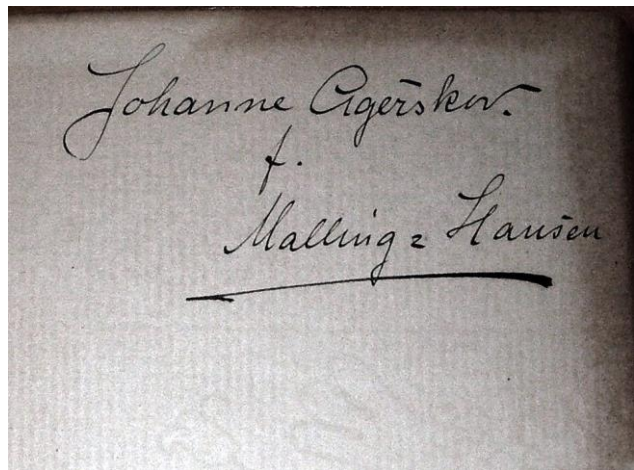
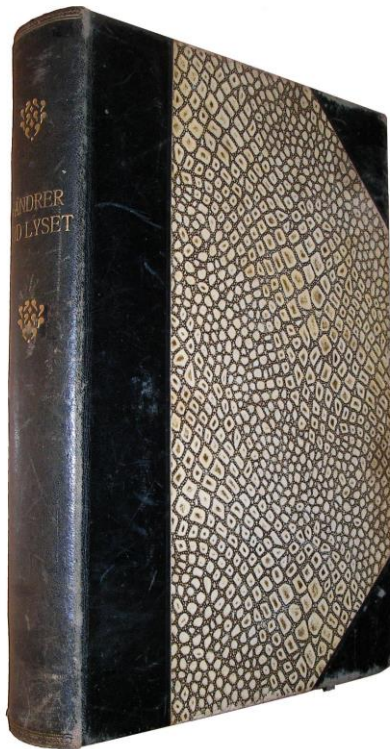
Alle brødrene Prior var dedikerte tilhengere av VmL, i likhet med arkitekt Knud Brønnum. Her ses Viggo Prior og hans kone, Gertud sammen med Brønnum ved det som skulle bli deres hus. Bilder er fra 1937 og jeg har funnet det i Dansk Udvandrerarkiv. Eric Prior donerte hele sitt arkiv til dem.

Her i Grundtvigsvej 3, i andre etasje, hadde Michael Agerskov sin bolig sammen med sin hustru og deres datter Inger Johanne Agerskov, 1900-1968. Foto: Sverre Avnskog.

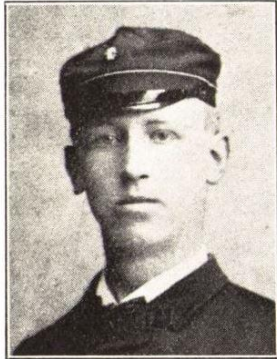
Ved Marie Kruses Skole i Frederiksbjergs Allé 16 arbeidet Michael Agerskov i stort sett hele sin yrkesaktive karriere. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

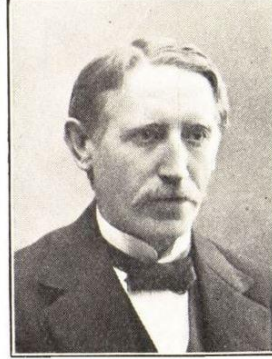
Til venstre: Johanne Agerskavs egen innbundne utgave av VmL. Hun har nummerert alle linjene med blyant. Til høyre: Johanne Agerskavs signatur i boken. Foto: Sverre Avnskog.

KAI MICHAEL ANDREAS AGERSKOV
CAND. MAG., GYMNASIELÆRER, KJØBENHAVN

Født 28. Juli 1870 i Guldborg paa Lolland, Søn af Toldforvalter Henrik Frederik Michael Agerskov og Andrea Louise Stephensen.

Skoleembedseksamen (Dansk, Tysk, Latin) 1895, Gymnasielærer i København; Medlem af Eksamenskommissionen for Seminarierne 1912; har udgivet en Del skønlitterære Værker og Skolebøger. — Gift 4. November 1899 i St. Jacobskirke i København med

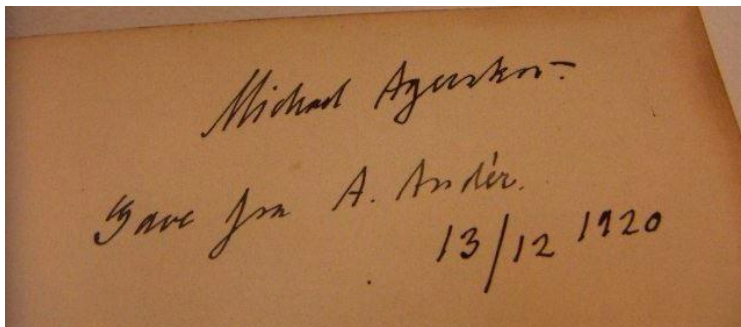

Johanne Elizabeth Malling Hansen, født 13. Juni 1873 i København, Datter af Præst og Forstander ved Døvstummeinstituttet Hans Rasmus Johan Malling Hansen og Cathrine Georgia Heiberg.

Slik ble Michael Agerskov presentert i studentboken over danske studenter fra 1897-1914. Begge disse fotografiene eies i dag av Det Kongelige Bibliotek i København. Agerskov utvidet senere sin utdanning til lektor. Han hadde sitt daglige virke ved Marie Kruses pikeskole i Fredensborg. Han arbeidet også mange år som sensor ved den danske lærerutdanningen.

De to andre ekteparene som deltok jevnlig i seansene sammen med ekteparet Agerskov. Fra venstre Johannes søster Juliane, 1866-1929, hennes mann, Maximilian Danckert, f. 1864. Deretter Michaels søster, Anna, f. 1873, og Karl Lindahl, f. 1875. Alle fotos: Privat.

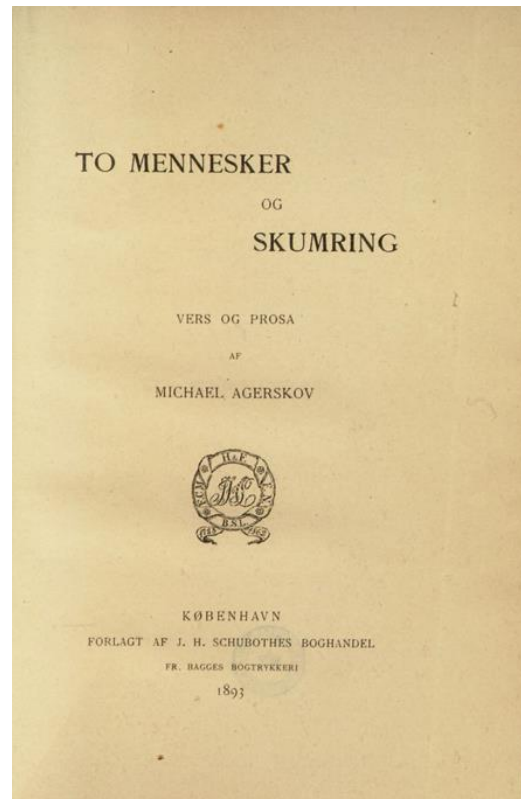
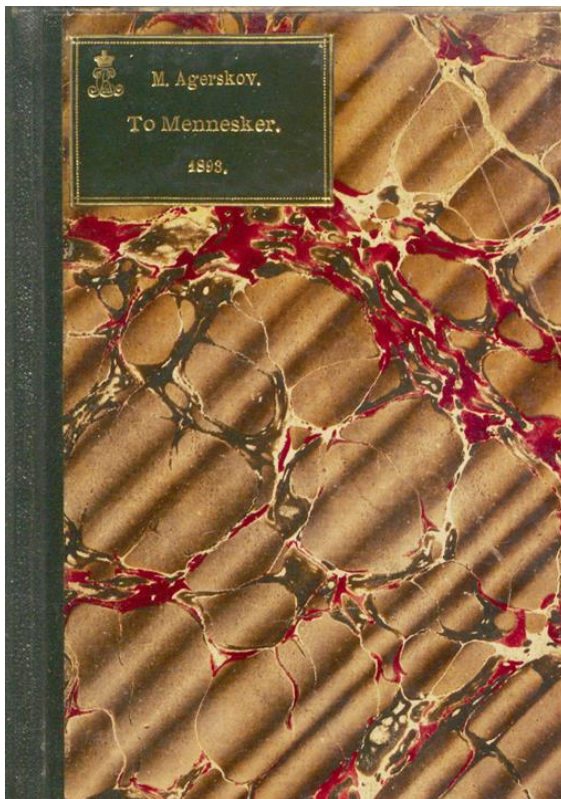
Michael Agerskovs signatur i den innbundne utgaven av VmL, som han fikk i gave fra finsmeden A. Ander. Ander var en stor tilhenger av VmL, og laget flere modeller etter VmLs beskrivelse av universet. Foto: Sverre Avnskog.

Michael Agerskovs forfatterskap.

I tillegg til å publisere «Vandrer mod Lyset» og alle bøkene i forbindelse med dette verket, hadde Michael Agerskov også et eget forfatterskap. Hans første utgivelse ble publisert i 1893, og i årene som fulgte, kom flere utgivelser, både diktsamlinger og romaner. Flere av dem fikk gode omtaler i de danske avisene.

To bilder av den unge Michael Agerskov. Han ble student i 1889 og utdannet seg til cand. mag. med fagene dansk, tysk og latin. Han ble senere lektor og arbeidet i mange år ved Maria Kruses pikeskole og var i tillegg sensor ved den danske lærerutdanningen. Begge fotos: Det Kongelige Bibliotek.

Omslaget og tittelbladet til Michael Agerskov aller første litterære verk, To Mennesker og Skumring fra 1893. Agerskov var da 23 år.

”To Mennesker og Skumring”, 1893.

Michael Agerskov debuterte som forfatter i 1893 med diktsamlingen ”To Mennesker og Skumring”. Det vil si, boken inneholder ikke kun dikt, men også noen korte prosatekster. Agerskovs var altså kun 23 år da han utga sin første publikasjon, en ganske liten bok på 87 sider inneholdende 30 dikt uten titler, men nummererte med romertall. Til slutt i boken er det trykket seks prosatekster, under tittelen ”Skumring”.

På dette tidspunktet holdt Agerskov på med sin cand. mag. grad, med fagene dansk, latin og oldnordisk, og han var kjæreste (muligens forlovet) med Johanne Malling-Hansen, som han hadde møtt i 1888. Så selv om Agerskov var ung av alder, var han allerede en velutdannet mann, sannsynligvis med meget god kjennskap til både dansk, nordisk og internasjonal litteratur. Skolerte litteraturanmeldere kan sikkert finne påvirkning fra ulike av datidens forfattere i Agerskovs dikt, selv må jeg nøye meg med å vurdere diktene som legmann, dog med utdannelse i norsk på høyskolenivå.

Agerskovs dikt er, med meget få unntak, skrevet på rim etter klassiske verseformer, og jeg finner personlig megen dybde, klokskap og visdom i hans lyrikk. Diktene i hans første diktsamling omhandler i høy grad de store emnene i livet, som kjærlighet, tap og drømmer. Diktene er ofte meget romantiske, drømmende og ettertenksomme – og meget rike på bilder, gjerne fra naturen. Det aller første verset i det aller første diktet lyder f. eks.:

Der fløj en fugl fra en øde kyst
til forår og fagre lande;
dér saa den et syn, som fyldte dens bryst
med sitrende sød, usigelig lyst.
Den glemte sitt hjem, de drømmende vildsomme
strande.

Kjærligheten er ofte tema i ”To mennesker”, og her er dikt som priser og tiljubler kjærligheten i meget romantiske og høystemte vendinger – uten at det noensinne blir banalt eller klisjéaktig, etter min mening. Det er som man levende kan forestille seg Agerskovs store sinnsbevegelse over å bli elsket av en kvinne, og jeg synes at både språket og bildene meget godt gjengir de følelsene som synes å ligge bak ordene. I dikt nr. III heter det:

”Min sjæl kan fast ej fatte den forunderlige
tanke,
at du er ingen andens, men min, ja min alene;
jeg svimler, som gikk jeg mellem søjler himmel-
slanke:
Du elsker mig, du guddom, du milde jomfru-
rene.»

Agerskov synes å oppfatte kjærligheten som en forløsende kraft, som kan frelse de elskende fra tungsinn og trolldom. Men det hviler i det hele tatt en mørk, truende skygge over kjærligheten i mye av Agerskovs diktning, noe som blir enda mer tydelig i noen av hans senere bøker, f. eks. Adathysda fra 1895. Det er som om han bærer med seg en arv av tung sorg over død og tapt kjærlighet i sitt innerste vesen, og dette kommer til uttrykk i flere av hans dikt. Som f. eks i dikt nr XXIII:

«Solfylde, dirrende dråber
 På alle de sænkede graner.
 Og langt, langt kan jeg se,
 hvor vejen taber sig i dis.
 Alt ånder i salig forventning.
 Da kommer et sagte pust,
 og alle de solfulte dråber
 falder ned, bliver tunge
 og mørke som gråd
 gråd – gråd over døde minder.»

Hvis jeg ikke visste annet, ville jeg ut fra diktene i ”To mennesker og Skumring” undres på om ikke Agerskov hadde opplevd en dyp sorg ved å miste en av sine aller nærmeste i sykdom eller ulykke. Hva som er kjent, er at hans søster, Henny, mistet sin mann i kreft, noe som førte til meget stor sorg i familien, men det var først i 1894, så den hendelsen kan ikke ha hatt noen innvirkning på Agerskovs valg av tema i hans første diktsamling. Agerskov og hans kone hadde kun en datter, Inger, som ble født i 1900, ett år etter at de giftet seg.

I alle fall går sykdom og død og sorgen over å miste en kjær igjen i hele hans forfatterskap, og særlig i den aller første diktsamlingen. I dikt nummer XXV fortviler dikteren, og kan ikke akseptere døden:

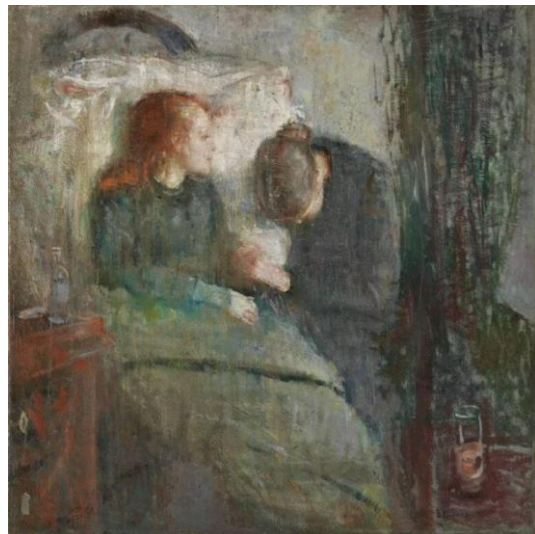
«Syg til døden –
 Jeg kan ej fatte det, det er ej muligt;
 skal alt da være nu forbi?
 skal du da dø, før du fikk lov at leve?
 skal morgenrøden følges da af natten?»

Jo lægen sagde: hun kan ikke leve;
 jeg tror dem ej, de hjerteløse ord.
 Aa du må ikke dø – jeg skal dig pleje
 så lempelig så varsomt,
 som vestenvinden heger vårens blomster,
 så at de usle små trods vintrens strengthed
 dog voxer op og trives.”

Men så, i dikt nummer XXVII forsoner han seg med at døden gjør slutt på hans kjæres liv, og han finner likevel ro i sitt indre:

”Så skulde hun strides med døden;
 samlet var slægt og venner.
 Der lå hun og krammede tæppet
 med de gennemsigtige hænder.

Snart hørtes en dæmpet græden
 snart lød der en sagte kalden,
 og uophørlig imellem
 den døendes hæse rallen.

Edvard Munchs maleri, «Det syke barn» fra 1885-86. Man antar at bildet er inspirert av hans søsters, Sophies sykdom og død.

Jeg strøg hendes hår fra panden,
 jeg søgte de kære blikke,
 jeg græd og bad og kaldte,
 men ak, hun kendte mig ikke.

Jeg turde ej blive derinde,
 der la som bly på mit hjerte;
 så gikk jeg og gikk i timer
 i navnløs, fortvivlet smerte.
 Men da jeg ved aftenstide
 kom hjem til den kendte bolig
 og hørte, nu havde hun udstridt,
 blev jeg så underlig rolig.”

I et av versene i et av de siste diktene i samlingen (XXX) finnes en passasje som nesten kan tolkes profetisk, som om Agerskov på et dypere nivå i sin bevissthet hadde en anelse om hva som ventet ham senere i livet. Han og hans kone, Johanne Agerskov, hadde et meget rikt liv foran seg, hvor de hadde lovet å være lysets medhjelpere for å formidle mange av de himmelske sannhetene til jorden. I den forbindelse ble det åpenbart for dem en mengde åndelig viten, som de ikke skulle bringe videre. Den ytre rammen i dikt nr XXX er riktignok om at Agerskov minnes en gammel kjær som for lengst er død, men mot slutten av diktet skriver han følgende:

”Nu går jeg bævende ind
 i den sælsomme skov.
 Men før jeg går did,
 før trolddomssangen hvisker mig glemsel
 og væver sit slør
 over min ungdom –
 vil jeg rejse dig kære
 en bautasten.

På den sten skal ristes ind
 hele vor lyse
 ungdoms saga.

På den sten skal ristes et kvad,
 hvis fulde rigdom
 kun du og jeg kan fatte.”

”To mennesker og Skumring” avsluttes med seks prosatekster, og i den første av dem ”I en båd” møter vi det samme temaet som går igjen i mange av diktene - to elskendes kjærlighet og en truende stemning av svik og død. I den korte teksten på kun drøyt fire sider møter vi et ungt, forelsket par, som ror ut på fjorden en kveldstid. Allerede i innledningen aner vi en truende stemning: ”ude på havet lå endnu aftenrødens bløde skær, og i den stille aften hørte man bølgerne slikke mod den mørke bro, der som en sort arm krummede sig du i havet.” Og når det lykkelige paret er kommet vel ut på fjorden, setter de seg sammen og lar båten drive med vinden, og han forteller henne et gammelt sagn om ”ellepigen”.

En kveld «ellepigen» var ute, sto hun tett ved et elskende par, som satt «arm i arm, læbe mod læbe. De hviskede om kærlighed, som de tænkte evig; fremtiden lå begravet i lyse nætter; de saa kun elskovs uudsigelige lykke. Ikke dens grænseløse sorg.» «Ellepigen» elsket også den unge mannen, og i det paret stiger ut i en bår og ror ut på fjorden, roper hun på sin kjæreste, åmanden, og ildner ham opp mot mannen, som hun hevder har forsøkt å stjele hennes kjærlighet. Og åmanden lar stormen ta båten, så det unge paret omkommer. Og sagnet avsluttes med at vi får vite at «inde mellem rørene, dér hvor tågen er tættest, sad ellepigen; og hun græd.»

Stemningen er dystert hos det unge paret etter at han har fortalt ferdig sagnet. ”De to sat tæt ind til hinanden i en sær betagethed. De turde intet sige.” ”Det blev sent, før han atter styrede båden mod land”.

Om ikke Agerskov selv opplevde den store sorg det er å miste en av sine nærmeste, hva kan ellers være årsaken til at dette temaet har en så sentral plass i hans forfatterskap? I og med at det er utgiveren av verket ”Vandrer mod Lyset!” det er tale om, kunne man jo undre seg om det er minner fra dypere lag av hans bevissthet som kommer frem, fra tidligere tilværelser? Dulgte minner om tapt kjærlighet og truende mørke. Det kunne endog så være underliggende minner om det tapte paradiset – nærmere bestemt hans eldste søskens fall for mørkets makt, den gangen de yngste levde i harmoni og lykke i Guds rike. En truende grunnstemning, preget av hans skjulte minner om mørkets kamp mot lyset – og de yngstes uendelige sorg over ondskapens midlertidige seier over lyset og kjærligheten? Jeg ville ikke se bort ifra at dette kan forklare Agerskovs valg av tema for hans første bok.

I den neste teksten, ”Sene tider”, er stemningen om mulig enda mer dystert. Teksten handler om de to siste levende menneskene på jorden, ”Jorden gyser. Thi isnende kulde begynder at klamre sig om dens hjerte, og dens blod er stivnet.” Så dør også kvinnen og mannen, og alt liv på jorden er utryddet. ”Over hele jorden intet pust av liv.” Da trår selve døden frem, og han forteller at hans ”værk er forbi”, og han begraver gråtende det siste mennesket, og ”Da morgenrøden begyndte at farve sneen, gikk Døden, den høje og tavse skikkelse bort til et fremmed land.” Er dette mon Agerskovs beskrivelse av mørkets endelige bortslettelse fra jorden?

Tematikken fortsetter å være den samme i alle de gjenværende tekstene i Michael Agerskovs første lille, diktverk. Mon ikke tekstene kan ses på som en av de yngstes meget medfølelsesfullt sorg med den lidende menneskeheten, som må gjennomleve så mye lidelse, sykdom og død? Agerskov fremstår gjennom sin diktning som en mann med stor følelsesdybde, med innlevelse, omsorg og omtanke i rikt monn overfor de menneskelige lidelser. Og jeg kommer i tanker om at han må ha vært særdeles godt utrustet til å gjennomføre den frelsende kjærlighetsgjerningen han og hans kone hadde planlagt å gjennomføre i deres jordeliv: tilgivelsen av og bønner for Ardor – mørkets fyrste, ondskapens slave og hersker. Ingen kan ha vært bedre egnet til denne kjærlighetsgjerningen enn det kjærlige mennesket, Michael Agerskov.

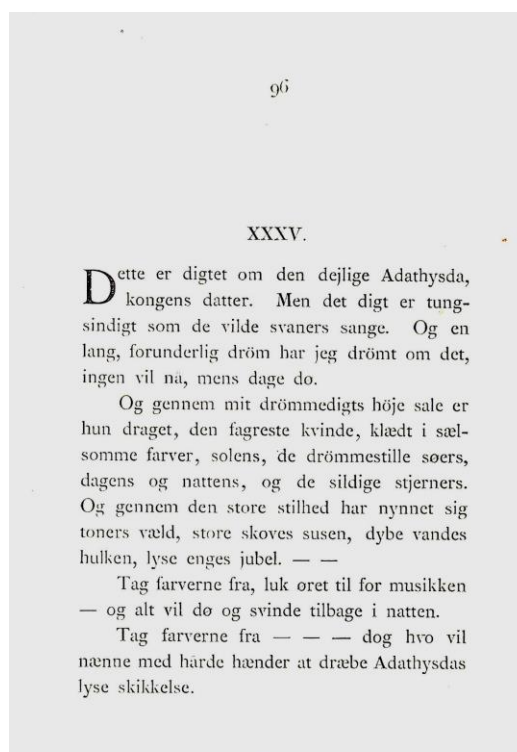
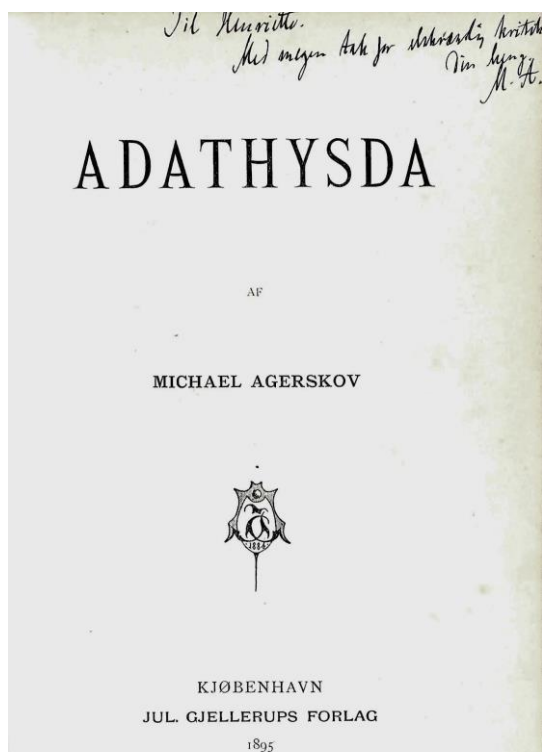
Adathysda, roman 1895.

Med Adathysda fra 1895 utga Michael Agerskov sin første roman, og den er en forunderlig liten bok på kun 96 sider. Jeg må innrømme at jeg ikke kjenner verdenslitteraturen godt nok til å kunne si om navnet Adathysda har noen referanse til mytologiske figurer, men tankene ledes i hvert fall hen til de store kjærlighetstragediene, som Tristan og Isolde, Romeo og Julie, Bendik og Årolilja eller Papageno og Papagena fra Mozarts Tryllefløyten. Tema for Adathysda er det største og alltid tilbakevendende, nemlig kjærligheten og kjærlighetens vilkår i det jordiske liv.

Så det er ikke småtterier Michael Agerskov begir seg ut på å skulle beskrive. Bokens handling er ganske raskt å referere, da det ikke egentlig skjer så mye i løpet av bokens 96 sider, og handlingen skrider ganske sakte fremover i et meget bilderikt og nærmest mytisk, drømmeaktig språk. Selv kaller fortellerstemmen fortellingen for et dikt, og det er også bygget opp av 25 meget korte kapitler eller vers, hver på ca 2-3 små sider. Vi får vite at Adathysda tilhørte et folk som levde for lang tid siden i landet Urahan, og at hun døde av sorg da hennes store kjærlighet, den unge Verleno ble drept fordi hennes far ikke kunne akseptere deres kjærlighet. Det hviler en mørk og dyster stemning over begynnelsen av fortellingen, hvor vi leser på side 2:

”Tag farverne fra, luk øret til for musikken, og alt vil dø og svinde tilbake i den mørke nat, hvorfra jeg har manet det frem!

Tag farverne fra - - - dog, hvo vil nænne med hårde hænder at dræbe Adathysdas lyse skikkelse.”

Tittelbladet og siste side av Michael Agerskovs roman, Adathysda fra 1895. Som man kan se, har han skrevet en dedikasjon til sin søster, Henriette, også kalt Henny: Med megen tak for elskverdig kritik. Avfotografering: Sverre Avnskog.

Adathysdas mor, som var høyt elsket av sitt folk og av sin ektemann, kongen, mistet sitt eget liv da hun fødte sin datter, og kongen kom aldri riktig over dette tapet. Hans sorg forherdet ham og gjorde ham hard og bitter, og han klarte aldri å elske sin datter, slik hun hadde fortjent, ren og uskyldig som hun var i sin mors død. Kjærligheten har derfor særdeles dårlige vilkår i kongens rike, som styres av en ond og ærgjerrig rådgiver, Athyriel, som etter hvert legger sin elsk på kongens vakre datter.

Adathysda vil finne svaret på hva som er kjærlighetens gåte, og utlover at hun vil gifte seg med den frieren som best kan forklare henne hva kjærligheten er for noe. Mange friere kommer for å delta i konkurransen, men Adathysdas kjærlighet vekkes av den vise og vakre, unge Verleno. Kongens onde rådgiver, Athyriel, har derimot kongens gunst, og driver i det skjulte sitt renkespill for å sikre seg Adathysda til sin brud, og kongen lover at så skal skje, uansett Adathysdas vilje.

Men Adathysda svikter ikke sin kjærlighet, og hun rømmer med sin Verleno for å unnsnippe tvangsgiftet. Men de blir innhentet av kongens menn og Verleno blir drept. I raseri over tragedien, angriper folket Athyriels slott og dreper ham, men tragedien er uavvendelig; Adathysda dør av sin sorg over tapet av sin elskede.

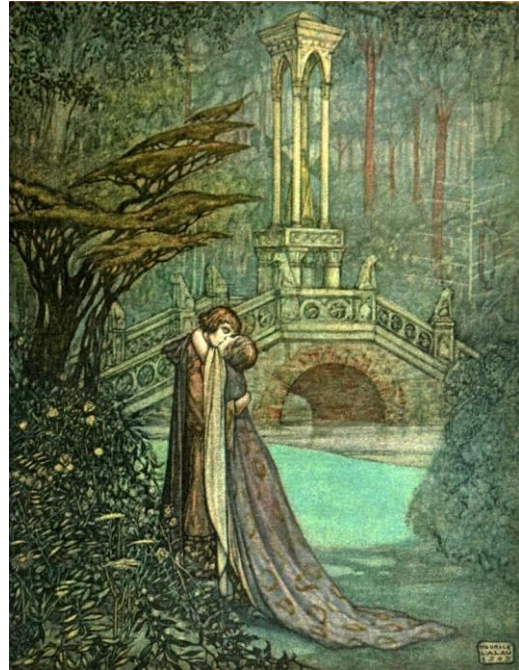
Det siste kapittelet eller verset, nummer XXXV, lyder således:

”Dette er digtet om den dejlige Adathysda, kongens datter. Men det digt er tungsindig som de vilde svaners sange. Og en lang, forunderlig drøm har jeg drømt om det, ingen vil nå mens dage dø.

Og gjennom mit drømmedigts høje sale er hun draget, den fagreste kvinde, klædt i sælsomme farver, solens, de drømmestille søers, dagens og nattens, og de sildige stjerners. Og gjennom den store stilhed har nynet sig toners væld, store skoves susen, dybe vandes hulken, lyse engels jubel. - -

Tag farverne fra, luk øret til for musikken – og alt vil dø og svinde tilbake til natten. Tag farverne fra - - - dog hvo vil nærne med hårde hænder at dræbe Adathysdas lyse skikkelse.”

For en som kjenner VmL, som senere skulle bli Michael Agerskovs store livsverk, er det lett å kjenne igjen idéen om lyset og mørket i Agerskovs lille, vakre fortelling om Adathysda og Verleno. Lysets fineste kvalitet er kjærligheten, og jeg synes Agerskov beskriver meget godt, i et poetisk, eventyrlig språk, hvordan kjærligheten kveles av dens motsetning, mørket – fraværet av godhet, omtanke og forståelse. Det er ikke kongens soldater som dreper

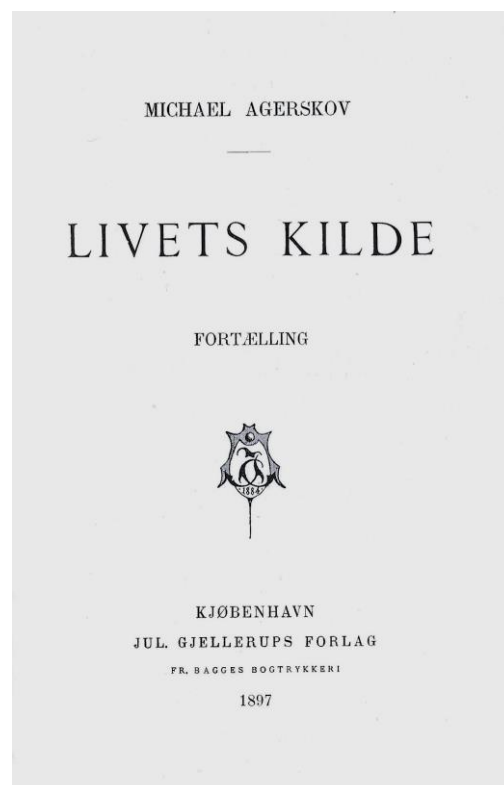
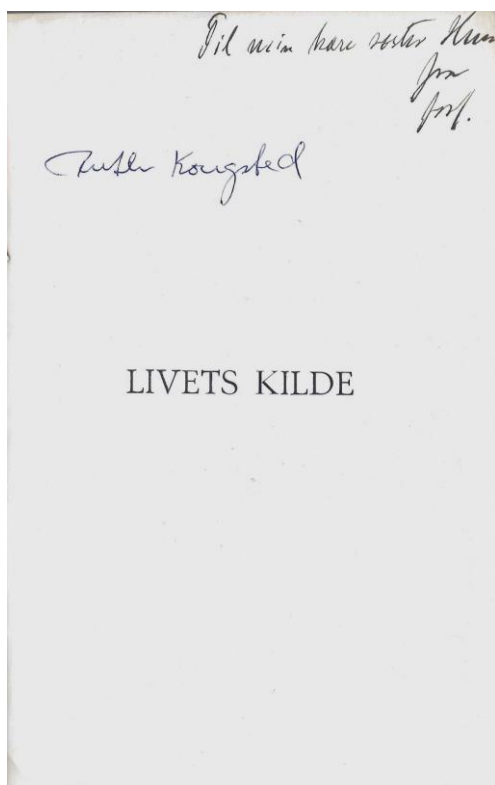
En annen klassisk kjærlighetshistorie, var legenden om Tristan og Isolde. Her fremstilt av kunstneren Maurice Lalau.

Adathysda – hun dør av sorg over drapet på hennes store kjærlighet, utført av ondskap, svartsyke og eiertrang.

Adathysda er en bok det er lett å bli glad i, og som det er fint å vende tilbake til i ettertenksomme stunder. Den inneholder partier av meget vakkert, høytidsstemt og poetisk språk, og beskriver de evige verdier på en måte som setter seg fast i ens sinn. Om enn den er tragisk, så er den akk så vakkert skrevet!

”Livets Kilde” – en selvbiografisk roman?

Roman 1897 av Michael Agerskov. *Om kjærlighetens inderlighet og irrganger.*

Michael Agerskov roman «Livets Kilde» fra 1897. Forfatteren har skrevet en dedikasjon til sin søster, Henny. Hun har gitt boken videre til sitt barnebarn, Ruth Kongsted. Jeg fikk boken av Ruths søster, Jette, gift Sckerl.

Illustrasjon fra boken. Dessverre er ikke illustratørens navn oppgitt.

Del 1.

Jeg hadde store forventninger da jeg begynte å lese Michael Agerskovs roman fra 1897, ”Livets Kilde”. På tittelbladet kaller Agerskov boken en «Fortelling» og har dedikert den til sine foreldre. Det var svært spennende å tenke på om denne boken faktisk er en biografi over de første årene i forholdet mellom Michael og Johanne Agerskov. Å få førstehånds informasjon om det unge paret, som senere skulle bety så utrolig mye for lysets utbredelse på jorden, ville være fantastisk. Så mine forventninger da jeg startet lesningen, var store.

Jeg må forresten fortelle at mitt eksemplar av boken, har jeg fått av Jette og Rune Scherl fra Danmark. Jette er barnebarn av Michaels søster, Henny, og kjente Michael meget godt, da han i en periode bodde hos hennes familie i sine yngre dager. På tittelbladet i boken står en dedikasjon til Henny fra forfatteren, og under er skrevet navnet Ruth Kongsted. Jeg antar at det er søsteren til Jette, som også het Kongsted før hun giftet seg. De er døtre av Hennys sønn, Torkild, som hun fikk sammen med sin mann Halfdan. Torkild var gift to ganger, og fikk fire sønner i første ekteskap og fire døtre i det andre.

I første del, Kapittel 1, møter vi et miljø fra det øvre borgerskapet i Danmark, som sikkert var meget godt kjent for Michael Agerskov. Den første personen som omtales, er borgmester Fürst og hans skriver, «gamle Clausen» som befinner seg på borgmesterens kontor. Man tenker umiddelbart at Agerskovs far, må være forbildet for borgmester Fürst, men registrere straks at det ikke kan gjelde utseendet, for beskrivelsen av Fürst ligner på ingen måte på tollforvalteren i Nykøbing Sjælland, Henrik Michael Agerskov.

Michael Agerskov avslører allerede når han beskriver borgmester Fürst at han har en svært god evne til å skildre miljøer og personer.

”Hans skikkelse er kort og massiv, ansiktet åpent, rundt og noget rødlig. Under sterkt buskede øjenbryn lyser et par små, overordentlig venlige og kloge blå øjne. En lille næse, som kun besvær holder fast på lorgnetten – borgmesteren er lidt forfængelig og bruger helst lorgnet. Mellem næse og mund et stort mellemrum, som gør den brede, skarptskårne mund endnu mere markeret. En lille, energisk hage og små, tæt ind til hovedet trykkede øren. Armene – korte og luffeagtige – bruger den letbevægelige mand meget som udtryksmiddel; han taler hurtig og er urolig i sine bevægelser.” (s. 10).

Fürst har en meget sentral posisjon i den lille Købstaden Strøbæk, med 2000 innbyggere, han er både borgmester, byfogd og politimester. Og når vi først treffer ham sitter han og arbeider med ”fattigregnskapet».

Borgmesteren er noe urolig denne dagen, og vi får vite at han venter hjemkomsten til sin førstefødte og elskede sønn om få timer. Han kommer hjem etter vel overstått studentereksamen. ”Hans kære, flittige Kai, familiens stolthed, den første student, byen havde præsteret.” (s. 11).

Om man leter etter mulige selvbiografiske trekk i Agerskovs roman, er det verdt å merke seg at han hadde Kai som et av sine fornavn, men han var ikke det eldste barnet i familien Agerskov, men hadde både en eldre bror og søster. Beskrivelsen av borgmesterens svært sentrale stilling i den oppdiktete kjøbstaden Strøbæk, minner derimot svært sterkt om Agerskov seniors rolle i Nykøbing, Sjælland. Han ble beskrevet som en viktig drivkraft i

lokalsamfunnet og ble utnevnt til flere sentrale offentlige verv. Han hadde dessuten det samme meget vennlige vesenet og de samme kloke og vennlige øyne som borgmester Fürst.

Etter den både detaljerte og fargerike beskrivelsen av borgmesteren, skifter forfatteren scene og forflytter seg til borgmesterens hjem, som han omtaler som en stor og romslig leilighet, som ligger kun en lang gang fra borgmesterkontoret. Leiligheten ligger over en etasje i et gammelt, stort teglstenshus med gamle trekkfulle vinduer.

«Men hvor hyggeligt og venligt var ikke det gamle hus; hvor hjerteligt så det ikke ud på enhver gennem sine mange ruder. Dér stod det som en levning fra den gode gamle tid, da der var plads nok, og man ikke behøvede at bygge etage ovenpå etage.» (s. 12).

Et gammelt fotografi fra Nykøbing Sjælland der familien Agerskov bodde fra 1881 og Agerskov sr. var tollkontrollør. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

I dette rummelige og lune hjemmet med hele tre stuer, møter vi først familiens særdeles dovne og forkjælede katt, Mini. Og selv denne katten tar Michael Agerskov seg tid til å gi en meget omfattende beskrivelse av. Og det er typisk for hans fortellerstil - hans karakterer blir meget levende og detaljert beskrevet. Man er nesten fristet til å si at han nærmest sprudler over av fortellerglede og fantasi. Og bak alle disse levende beskrivelse må vi anta at det ligge en skarp observasjonsevne av mennesker forfatteren har truffet og kjent.

Agerskovs beskrivelse av boligen til familien Fürst kan for øvrig ikke være det teglstenshuset over flere etasjer som Agerskov sr. lot oppføre i Nykøbing omtrent samtidig som Agerskov jr. utga «Livets kilde». Om forfatteren har hatt et forbilde for beskrivelsen, kan det kanskje være deres bolig i Rørvig, der de bodde frem til 1880, eller tollforfalterboligen i Nykøbing der familien bodde frem til huset «Agrisilvana» sto ferdig på slutten av 1890-årene.

Neste person vi blir presentert for, er «en rødkindet ung kvinne med en stor sommerhat på hovedet og uden handsker.....». (s. 13). Vi får straks vite at også hun gleder seg til at Kai skal komme hjem, og vi skjønner ganske hurtig at hun er hans litt yngre søster, og etter hvert skal det bli tydelig at de to har et svært nært forhold.

»Køn var hun ikke den lille Jenny Fürst, borgmesterens syttenårige datter; men der lyste så megen klogskab og godhed ud af de blå, klare øjne, der lignede farens. Nej, hun var slet ikke

køn; thi det rødmussede ansigt var for rundt, næsen for stumpet og munden for stor; der var også noget forviltret ved det storkrøllede, brune hår.” (s. 15).

Agerskov hadde ganske riktig en litt yngre søster som het Anna og det er nærliggende å tro at det er hun som har tjent som forbilde for romanens søster, Jenny. Michael og Anna hadde et nært og fortrolig forhold, og som vi vet fra hendelsene senere i deres liv, var Anna og hennes ektemann det ene av tre ektepar som holdt sammen gjennom alle årene da de ba for de falne og jordbundne åndene, og etter hvert fikk diktert «Vandre mot Lyset» fra den oversanselige verden.

Senere i «Livets kilde» får vi også vite at Kai har ytterligere tre småsøsken - to gutter og en jente, henholdsvis Hans og Christian og Ellen. Men de spiller ikke noen særlig sentral rolle i boken. Men jeg kan jo nevne at Agerskov selv hadde en eldre bror som het Christian. Han var ingeniør og ansvarlig for utbyggingen av København Frihavn.

En av Michael Agerskovs onkler het også Kai, og var skipskonstruktør i Sverige. Han tegnet flere dampskip som er restaurert og fremdeles er i drift. En av dem er Domnarfvet, som ses på bildet over. Foto fra internett.

Og så møter vi endelig den unge studenten, som alle venter så lengselsfullt på, Kai Fürst, som kommer med båten fra København. Og vi skjønner hurtig at han har en sjelden natur til å være en ung mann. Hans sinn er fylt med drømmer og han søker rastløst etter ny forståelse og nye erkjennelser. Kai er en sann romantiker, en ekte skjønnånd og poet og er nærmest overmannet over alt han skal oppnå i fremtiden, der han sitter på båten og drømmer seg bort.

”Det var for Kai Fürst, som ejede han allerede det meste af værdiernes verden, og snart skulde vinde resten. Det var for ham, som om han lige var trådt ind i en forunderlig dejlig egn, der smilende strakte sig i al evighed og hver fjed bragte sjælens nydelse og ny rigdom.” (s. 17).

Jeg er personlig temmelig overbevist om at det egentlig er seg selv Michael Agerskov beskriver i Kais skikkelse, og utover i boken får vi mange eksempler på forfatterens dikteriske evner gjennom både sanger og dikt. Agerskov utga jo flere diktsamlinger, i tillegg til alle verkene som var mottatt gjennom tankeinspirasjon til hans senere hustru, Johanne Agerskov.

Når den unge studenten endelig ankommer hjemmet, får vi også endelig møte den siste personen i familien – hans mor, som åpenbart elsker ham like høyt som alle de andre familiemedlemmene.

«Goddag, goddag, min egen kjære dreng.» «Det var den lille borgmesterfrue, som tog imod dem i entréen og knugede sin lange, spinkle søn til sit hjerte, og kyssede ham utallige gange.» (s. 22). Beskrivelsen av Kais mor, er som å lese en beskrivelse av Michael Agerskovs egen mor. Hun var en overordentlig kjærlig og snill mor med rikelig med hjertevarme.

”Hun var hjemmets stilfærdige og dog alt ævnende gode genius. Hendes milde øjne trængte vel ikke ind i sjælen; men sjælen gav sig selv ind under deres varme lys og fandt hvile. Hun tilgav alt, og føjede til tilgivelsen de blødeste trøstens ord. Og dog var hun stærk og ubøjelig; aldrig slog hun af på det, hun anså for det rette. Hun kunde tale til alle: hjertets oprigtige og oprindelige ord forstås af høje og lave, og mange bragte hun den dybeste lindring.” (s. 25).

Jeg lar meg gang på gang imponeres over Michael Agerskov rike evne til å beskrive kjærligheten i sitt meget poetiske og høytidsstemte språk, og det er nesten så jeg føler at mine egne ord blir for fattige til å yte ham rettferdighet. Og mer enn en gang kommer jeg i tanker om Pauli vakre ord fra Bibelen, om den himmelske kjærligheten, som intet krever, men som tåler alt, tilgir alt og utholder alt.

Moren forsvant ut på kjøkkenet igjen, men snart viste «hennes milde ansigt» seg i kjøkkendøren idet hun erklærte at maten var på bordet.

Og da alle vel hadde tatt plass rundt spisebordet forærede gamle Clausen studenten et velkomstdikt, som han på oppfordring proklamerte høyt:

«Knap vokset ud du vorden er student;
At far og mor er glade, let vil ses
I deres øjne, som nu på dig hviler.
Fra Axelstad til Strøbæks liden by
Ynglingen drog, hvem alle holder af.
Råb derfor, ædle sjæle, stemmer i!
Student Kai Fürst han leve højt hurra,
Til glæde for hver mand og kvind' i Strøbæk!»

Da er de fleste hovedpersonene presentert, og utover i boken utvider Agerskov gradvis persongalleriet, og vi får innsikt å hvordan livet i de formuende og velutdannede klassene artet seg i Danmark på slutten av 1800-tallet. Og i familien Fürst hersker den reneste idyll og harmoni, og sjelden har man lest om en familie så preget av kjærlighet og omtanke for hverandre.

Familien er i høy grad det man vil kalle en kultivert familie, som dyrker musikk, litteratur og poesi. Men for å bruke Agerskovs egen forkjærlighet for å bruke været som metafor, så hviler det umerkelig et svart mørke og truende skyer over familien. Og tragedien skal komme til å ramme både familien, og ikke minst Kai selv, som skal få erfare hvor lett en romantisk,

kjærlig og hensynsfull ung mann kan komme til å vikle seg inn i et ødeleggende kjærlighetsforhold som han egentlig ikke ønsker selv, men blir sugd inn i nærmest av hensynsfullhet overfor en kvinnes følelser for ham.

Nå er vel ikke dette et ukjent fenomen for kvinner, som av natur lett kan komme til å føle at de må forbli i forholdet for mannens skyld, men hovedpersonen i Agerskovs roman, er en mann med et svært medfølende hjerte, kanskje ulikt de fleste menn, men åpenbart finnes også menn som er så rikt følelsesmessig utstyrt. Jeg kjenner jo Michael Agerskov best fra hans medvirkning til bønnene for alle de falne og lidende åndene som befant seg på jordeplanet og i helvetessfæren, og hans svært rike evne til å fatte medfølelse med de lidende, var selvsagt høyst påkrevet for å kunne leve seg inn i deres lidelser.

Jeg tenker at denne svært rike kjærlighetsevnen er veldig typisk for de yngste, som de høyt utviklede åndelige vesenene som inkarneres som menneskehetens hjelpere kalles i «Vandre mot Lyset». Og deres opplevelser av følelsenes intensitet kan tidvis forvolde dem problemer, fordi få andre har evnen til å fatte dybden i deres opplevelser. Men innimellom møter de og gjenkjenner de sin like akkurat som i tilfelle med Johanne og Michael Agerskov, og de kan sammen oppfylle sitt himmelske oppdrag.

Men som menneske, kan denne evnen til dyp medfølelse med andres lidelse også gjøre seg utslag i en følelse av å være forpliktet til å holde ut i et kjærlighetsforhold for andres skyld, for at ikke de skal få det vondt. Denne kjærligheten må på ingen måte forveksles med den lidenskapelig, fysiske tiltrekningen mellom kvinne og mann, som i vår tid nærmest er opphøyet til målet med samlivet. Det er ikke lett for en ung, umoden person å skille så tydelig mellom de forskjellige aspektene av tiltrekning, og lidenskapen kan ofte forveksles med ekte romantiske hjertefølelser.

Snart får vi høre at det dukker opp en kvinne i Kais tilværelse, en av søsteren, Jennys venninner, som gradvis vekker den unge studentens interesse. Første gang han hører om henne, er på en tur sammen med søsteren, Jenny, og hun minner Kai på at hun har skrevet til ham om sin venninne, prestedatteren Therese Winther.

«Måske du lige har berørt det. Hvordan er hun ellers denne frk. Winther; holder du af hende», undres broren. (s. 34).

Og søsteren svarer: ”Jo, hun er rigtig sød; men præsten er storartet, skønt han er så forfærdelig stille. Theres siger nu heller ikke meget.”

”Hvor gammel er hun?” undres broren. ”Lige på alder med mig. Bare du ikke bliver voldsomt forelsket i hende. Hun har sådan dejlige grå store øjne (Jenny misundte alle med store øjne) men hun er så rædsom bleg.” (s. 35).

Og så forteller Jenny at Therese mistet sin mor for et års tid siden, og jeg kommer straks i tanker om Johanne, datteren til presten Rasmus Malling-Hansen, og hennes mor som døde i 1897, samme året som ”Livets kilde” ble utgitt. Men Malling-Hansen var nok ikke kjent for å være særlig stille, men ytret gjerne sine meninger, og han døde allerede i 1890.

Vi forstår ganske tidlig i romanen at det er Therese som skal bli Kais store kjærlighet. Familien Winther er naboer til borgmesterboligen og Jenny tar med broren på besøk til dem mens Kai er hjemme på juleferie. Og det er nesten så vi aner at Kai har en forutelse om

hvor uendelig mye Therese skal komme til å bety for ham. Hans hjerte banker og hans ansikt rødmer i møtet med henne. Og i det skjulte studerer han henne.

”Hvor faldt dog håret blødt og mørkt om den hvide panne. Men også kinderne var hvide, altfor hvide. Hendes hud syntes han ligesom lyset. Hendes læber var fyldige og meget røde. Var hun smuk? Nej, vel snarere meget ejendommelig. Han følte allerede hendes væsens gåde bemægtige sig ham. Og dog hadde han endnu ikke ret set hendes øjne, dybe, grådunkle alruner, hvorover to mørke øjenbryn trak sig uregelmæssigt, som trudsler om død efter livets hemmelighedsfulde sødhet, som onde, sorte klippe over strålende, tågegrå vande.” (s. 49).

Og ganske snart vekkes Kais kjærlighet til Therese, men han føler seg usikker, synes ikke han klarere å tale åpent med henne, men blir forpint over sin egen taushet. Et ikke ukjent fenomen for følsomme ungdommer. Man kan snakke åpent og ledig med alle de jentene man ikke føler noe for, men overfor ens hjertes utkårede blir man stum og keitet. Hun betyr så uendelig mye for en, og man skulle så gjerne vise henne sine aller beste sider, sin humor og sitt vidd. Men så blir man helt stum overfor den ene som betyr så uendelig mye mer enn de betydningsløse jentene.

«Så tav han stille og så stjålent på hende. Nej, han måtte skam sige noget. Og hans hjerte bankede voldsomt af bevægelse, da han pegende på en stor brumlebasse, der kom dinglende gennem luften, sagde: ”Det er morsomt, hvor sådant et dyr kan lave musik.” ”Ja, det er unægtelig morsomt;” hun hævede de store grå øjne langsomt et øjeblik fra ærtebælgen. Pause. Han følte sig pint, ulykkelig. Han Brændte efter at sige hende de tusinde alvorlige hjertelige ting, som kunde bringe deres sjæle sammen. Og så var han fuldstændig afmægtig.” (s. 57).

Men Kai treffer ofte sin utkårede i ulike sosiale sammenhenger, og som alle stormende forelskede unge menn, følger han henne i alle hennes bevegelser. Og hans sjalusi vekkes til live hver gang hun viser interesse for andre unge menn, ler av deres morsomheter og snakker med dem for lenge, etter Kais mening.

Han er nå helt forgapt, og vet ikke ut eller inn om hvordan han skal vekke hennes interesse og hennes følelser. I fortvilelse velger han en eldgammel, taktikk, å late som han overhodet ikke har noen interesse for henne, og overser henne helt og holdent. Men det er sjelden noen god taktikk, og rammer oftest kun den svermende unggutten selv, hva som også skjer i Kais tilfelle. Hans oppførsel gjør Therese svært forvirret. Som når de har vært på ball sammen, og Kai, som en hevn fordi Thereses oppmerksomhet er rettet mot en annen ung mann, ignorerer henne og gir sin blomsterbukett til en «frøken likegyldig», men så plutselig danser som en gal med Therese resten av kvelden likevel.

Dagen etter ballet, tenker Therese i sitt stille sinn på «Jennys besynderlige broder, hvis adfærd hadde været hende komplet ubegribelig.» (s. 130). Ja, kjærligheten forvoldte virkelig den unge studenten store besværligheter. Men hvor godt man kjenner seg igjen fra sin ungdom da man var en like følsom og usikker ungdom.

Therese er prestedatter, og det viser seg etter hvert at hun selv er en meget hengiven kristen, og synes den lille kjøpstaden der de bor i så måte er en stor skuffelse. Der finnes åpenbart ingen grobunn for verken kristne foreninger eller forsamlinger. Dette står i sterk kontrast til Kai Fürst, som er en utpreget fritenker og er alt for vidtflyvende og rastløst søkende i sine tanker til å finne ro i et fikst ferdig tankesett.

Og hans søster, Jenny, som nesten er litt sjalu på hans intense forelskelse i Therese, konfronterer broren med den store ulikheten mellom Kai og hans hjertes utkårede. Men han feier det bare bort, og erklærer at han er villig til å oppgi alt sitt eget og bli kristen, om han bare kan få sin elskede. Og man tenker at han kanskje er temmelig naiv i sin kjærlighetserklæring. Jenny spør han om han så er villig til å ofre sitt eget livs gjerninger, for kjærlighetens skyld. Og det er han.

Men i denne forbindelse tenker jeg at det var godt at Michael Agerskov og hans kjære Johanne i det virkelige liv, viste seg å ha den samme planlagte livsgjerning, og ingen av dem måtte ofre noe, men utførte sammen den oppgaven de hadde påtatt seg for den oversanselige verden.

Det er dessuten meget interessant å lese mange av disse fortrolige samtalene mellom Kai og søsteren, og hun forteller ham at livet i den lille kjøpstaden begynner å bli litt for kjedelig for henne, og at hun har begynt å lure på om hun skal utdanne seg til lærer. Forbildet for beskrivelsen av Jenny, Michaels søster, Anna, tok ganske riktig høyere utdanning, og ble den aller første kvinnen i Danmark til å ta tannlegeutdanning. Og sammen med sin mann, Karl Lindahl, som også var tannlege, deltok hun fast i den lille seansekreten der også Michael og Johanne var med. Det siste paret var for øvrig Johannes søster, Juliane og hennes ektemann, Maximilian Danckert.

Etter å ha gjort ferdig første semester i sin filologiske utdanning, vender Kai hjem til sin barndoms by i juleferien, og for første gang siden sommeren, befinner han seg alene med Therese på en spasertur, når de tilfeldigvis havner ved siden av hverandre, og turfølget går litt foran dem. Og for første gang våger Kai å gjøre et fremstøt for å vise sine følelser for henne. Han ber om han kan få et fotografi av henne. Men, nei, hun rødmer og synes det er ganske upassende. Men Kai er ganske pågående, og insisterer, og til slutt må hun love at han skal på et portrett. Men han merker seg at hun ikke ber om å få et bilde av ham i retur.

Når Kai atter vender hjem til sommeren, blir vi første gang presentert for hans «kvartkusine», Annie Fürst, som Kai og Jenny i ungdommen kalte den «gale Annie», men som nå har blitt forlovet med en rik handelsmann etter kun tre dagers bekjentskap. Annie viser seg å være en meget levende og sprudlende ung kvinne med en smukk latter, men når Kai betrakter henne, ser han bare bildet av sin egen utkårede Therese og hennes gåtefulle øyne. Men uten at Kai vet den ennå, skal fremtidens tildragelser bringe han sammen med Annie i et svært ulykkelig kjærlighetsforhold. Ja, slik kan begivenhetene ta en vei, som på et tidspunkt kan virke som de aller mest usannsynlige.

Men Kai kommer i svært store kvaler når Annie viser seg å komme ham nær, ja, nesten driver kur til ham, og erklærer hvor like de er og såmenn kysser ham. Er han så lett å bringe på avveier fra sin store forelskelse, undres vi. Og det ser det faktisk ut som om han selv også undres over.

Den lille illustrasjonen av et par som spaserer sammen på forrige side, avslutter Del 1 av «Livets Kilde». Jeg antar den skal vise Kai og hans store kjærlighet, Therese, mens de fremdeles var kjærester. Illustrasjonen over, som innleder Del 2, taler sitt tydelige språk. Kai står i et uløselig dilemma mellom sin egen, frilynte tro, og hans kjærestes krav om at hun kun kan bli hans dersom han blir en hengiven kristen. Begge illustrasjonene er fra boken.

Del 2.

I del to av Agerskovs roman, forflytter vi oss to år frem i tid, Jenny er forlovet og har tatt sin lærereksamen, og vi møter Kai en kald desember aften i København. Kai har ikke forlatt sitt forsett om å bli kristen, og vi får vite at han leser tre kapitler i Bibelen hver dag, og går i kirken hver søndag. Og han håper at dette skal føre ham til kristendommen. Men det viser seg at dette forvolder Kai visse kvaler, for han er ikke særlig glad for at dette er noe han kun gjør for å kunne vinne Thereses kjærlighet, og ikke noe han egentlig gjør av egen interesse. Og enkelte dager orker han slett ikke å lese noe i Bibelen. Og som for å forsterke beskrivelsen av den indre striden i den unge studentens sinn, får vi vite at utenfor høres lyden av en vinterstorm.

Kai fant det særdeles vanskelig å forholde seg til det en bekjent hadde fortalt ham om hvordan bli kristen; man måtte ikke tenke selv, kun tro og så be og be. Han skjønnte egentlig så godt at dette stred helt imot hans sanne natur. Og det førte til nesten uutholdelig indre strid og kvaler, når han samtidig var overbevist om at det var helt nødvendig å bli kristen om han skulle vinne Thereses kjærlighet. Det eneste som beroliger ham en smule, er når han kan ta frem Thereses bilde og kysse det.

Når han er hjemme på juleferie klarer han ikke en gang å gå i kirken fordi han skammer seg sånn over sin falskhet. Men, så, endelig er det som han føler seg tvunget til å erklære sin kjærlighet til Therese. Følelsenes intensitet og hans kvaler og tvil driver han nærmest til henne for å endelig få et svar på sin uvisshet. Han oppsøker henne i hennes hjem. Først sitter de en stund i pinefull konversasjon og Kai må formelig presse ordene ut av seg, og han nøler med å erklære sin kjærlighet til henne. Men så klarer han ikke å holde inne med sitt egentlige ærend lenger, og etter den lange tiden med intense drømmer, lengsler og kvaler har hans sinn blitt nærmest som en trykk-koker under høytrykk. I hans overspente sinnstilstand blir ikke hans kjærlighetserklæring fremført med særlig romantiske eller nennsomme, kjærlige ord. Tvert imot, han buser ut om sin kjærlighet til henne nærmest i affekt og ber henne uten videre om å bli hans hustru.

Men det synes å komme fullkomment bardust på henne og hun blir både forbauset og overrumplet. Hun viser seg snart å mislike intenst det som skjer, og sier hun skulle ønske han aldri hadde sagt dette til henne. Hun nekter å svare ham på om hun kan gjengjelde hans kjærlighet og ber ham til slutt om å gå. Men han gir seg ikke, og nærmest krever et svar. Det ender med at hun gråter av fortvilelse, og han må til slutt gi seg. Hun svarer bare nesten uhørlig på hans farvel. Det var neppe dette som var i den unge studentens tanker da han endelig klarte å fortelle henne om sin kjærlighet. Han må ha vært sønderknust.

Etter dette gjør forfatteren et tidshopp, og neste gang vi møter Kai og hans høyt elskede Therese Winther, har de likevel funnet sammen, uten at vi får vite noe mer om hvordan det kan ha skjedd

Under en av deres svært følelsesladete samtaler har hun til slutt ytret de ord som han så lenge hadde ønsket å høre:

«Kai, jeg vil si deg noget, Kai, sagde hun så sagte, at han næppe kunde høre det. Han fór tilbage. Hun kastede sig om hans hals og hviskede: "Jeg er din." Han bedækkede hendes ansigt, hendes hænder med kys, og stammede alle forelskelsens forvirrede, inderlige kæleord, men overvældet ved hans voldsomhed rev hun sig med magt løs og sagde sitrende: "Kai, du må ikke, gå nu." Og så styrtede hun ud i køkkenet og lukkede døren efter sig. Han stod lidt og betænkte sig; så forlod han huset." (s. 221).

Men så viser det seg etter hvert at tvilen, denne menneskets største fiende, våkner i Thereses sinn, og hun kan slett ikke slå seg til ro med at hennes kjæreste ikke er en erklært kristen. Hun finner mer og mer å utsette på hans livsholdning, og ser stadig tegn på at han på ingen måte har de riktige kristne holdningene til det livet som forventes av en kristen.

Kai på sin side gjør noen ørsmå fremstøt for å få henne til å fatte interesse for hans verden, med poesi, litteratur og undring over livets mysterier. Men hun finner slettes ikke hans verden forlokkende, heller nærmest uinteressant og uforståelig. Og hun tviler mer og mer på hvor oppriktig hans forsøk på å bli kristen egentlig er, og bebreider ham for at han heller går i kirken for å treffe henne og på ingen måte fordi han vil møte Kristus.

Ja, hun får med tiden en følelse av at Gud selv misbilliger deres forhold, og ber henne om å gjøre det slutt med Kai. For min egen del er jeg fristet til å legge til, at det fremstår som om den unge Therese tillegger sin Gud all den tvil og misbilligelse som egentlig er hennes egen. Kun de færreste av oss har så nær kontakt med den guddommelige tanke, at vi kan skille mellom hva Gud ønsker og hva som er våre egne ønsker. Tvilen er svært menneskelig, og kan

dessverre stundom forhindre oss fra å gi oss hen til den kjærligheten vi egentlig føler innerst inne. Svært samvittighetsfulle mennesker kan tidvis være så redde for å handle mot sin samvittighet at de ikke tør å tro på kjærligheten når den faktisk er der rett framfor dem.

Man kan også trekke paralleller til mennesker som har gjort seg svært dårlige erfaringer i et kjærlighetsforhold, og av ren frykt for å oppleve det samme på nytt, ikke våger å gå inn i et nytt forhold, fordi angsten for de vonde erfaringene dukker opp nytt. Det er ikke uten grunn at det heter «once bitten, twice shy» i det engelske idiomet. Men som i tilfellet med Kai og Therese, er det gjerne en svært utholdende person med en dypfølt kjærlighet som må til for at kjærlighetsevnen endelig skal forløses igjen.

Vi får ikke vite særlig mye om hva slags Gud Therese trodde på, men på den tiden var jo den kristne kirke preget av den strenge guddommen som fordømte all synd, og stilte store krav til den enkelte persons livsførsel. Vi må vel kunne si at Therese synes å ha vært preget av denne strenge Gud og en tilsvarende svært streng samvittighet, og hadde nærmest angst for å handle mot Guds ønsker til henne. Og til slutt er Therese i ferd med å gi etter for det hun tror er hennes Guds ønsker. Hans strenge krav til hennes elskede kjærestes kristentros oppriktighet synes å stå i veien for hennes egen ungpikeforelskelse i den mannen hun innerst inne drømte om.

Hun ber Kai komme hjem til henne, fordi hun har noe viktig å fortelle ham, og som et forvarsel om flere kommende «katastrofer» for den unge mannen, treffer han en venn av familien som har vært der for å fortelle om et tragisk selvmord. En kvinne som opplevde en uoppnåelig kjærlighet, forsøkte først å skyte den mannen som ikke ville ha henne, og deretter skjøt hun seg selv i hodet og døde. Et virkningsfullt litterært grep som varsler hva som venter Kai Fürst i den kommende tiden.

Kai er temmelig bekymret når han etterpå treffer Therese, og han skjønner hurtig at noe er galt. Therese vegrer seg lenge for å fortelle ham hva hun føler, men det er tydelig at tvilen om oppriktigheten i hans kristentro og de store forskjellene dem imellom, nesten har overmannet henne. Og til slutt kommer hun frem med sin tvil:

«Kai, jeg tror aldri vi bliver lykkelig. Jeg elsker deg ikke som du fortjener det.» (s 228).

Som vi så levende kan forestille oss, går det svært sterkt inn på Kai, når hun forteller ham dette. Han hadde kjempet så hardt for å oppnå hennes kjærlighet, og hadde opplevd å få den til slutt, da hun hadde erklært at hun ville være hans. Men i denne dramatisk og opphetede samtalen forteller Therese ham om sin tvil som plager henne. Og Kai reagerer både med vantro og anklager om at hun egentlig elsker en annen og slett ikke elsker ham. Disse påstandene sårer Therese voldsomt, for hennes motiver var på ingen måte slike, men hun var drevet av sin egen angst for at deres kjærlighet ikke var det Gud ønsket av henne.

De snakker en stund til sammen, og finner en slags ro sammen, og Therese er glad for at hun i hvert fall fikk Kai til å gå med på å utsette offentliggjøringen av forlovelsen og at alt foreløpig skulle holdes hemmelig. Mens Kai, på sin side, skammer seg over at han igjen har fått Therese til å tro at han virkelig har funnet kristentroen. For det er jo ikke sant.

«Jo, Therese, jeg er kristen, jeg tror sikkert, jeg er kristen, selv om der er meget, jeg ikke kan gå ind på endnu. Du sagde i sommer, at jeg skulde læse i bibelen, bede og gå i kirke; jeg har gjort det, og jeg synes, daglig jeg er kommen nærmere til Kristus. (Den sidste usandhed

krympede han sig hårdt ved at si; men hun måtte vindes og beroliges frem for alt). Men jeg har endnu et stort stykke vej at gå, og det skal du lede mig, og det vil du, det ved jeg, ikkesandt?” ”Ja, svarede hun tonløst, og veg hans blik.” (s. 230).

Men er det noen av dem som virkelig tror på dette? Det virker ikke slik.

Et gammelt bilde fra København, der studenten Kai Fürst bodde og tok sin utdanning. Foto: Det Kongelige Bibliotek.

«Så reiste han da neste formiddag tilbake til den store by, og hvor han var bedrøvet. Afskeden med Therese hadde vært pinlig; kald og stiv hadde han stået dér ... men kanskje det var fordi faderen hadde vært til stede.» (s. 232).

Vi møter det unge paret neste gang i København, der han fortsetter sine studier, og hun har flyttet inn hos en slektning. De har nok noen fine stunder sammen, på lange spaserturer og i dype samtaler, men Therese overmannes stadig sterkere av sin tvil, til den slutt oppleves som uoverkommelig, og hun må fortelle det til Kai.

Begge to er voldsomt fortvilet og sorgfulle, men hun ser ingen vei utenom å gjøre det slutt, fordi hun er overbevist om at det er Guds vilje.

«Ja, Kai, jeg har bedt så inderlig til Gud, mest i den sidste tid, om at give mig råd; og jeg har følt så fast og sikkert, at han så med vrede øjne til vår forbindelse; jeg mærkede, at Gud ikke var med mig, når jeg længtes efter dig; han vilde ikke have, at jeg skulde grunde mit liv på dig.» (s. 246).

Og dermed raste hele Kais verden sammen. Han klarte ikke lenger å studere, han gikk hvileløst rundt og ble overmannet av tanker han selv opplevde som onde, som at Therese «...hadde bedraget ham, at hun var en afskyelig kokette, der med koldt blod hadde røvet ham

hans lykke; og denne tanke trådte snart i forgrunnen som en fikts idé, uden at dens ensidighed blev klar for ham. Alligevel var han sig fuldt bevidst, at han var på vej til at blive et slet menneske – men han brød sig ikke om at være god længer; alt var jo forbi.” (s. 250).

I sin fortvilelse skriver han utallige dikt, som dette:

”Her står jeg da alene sent i høst
Og tramper vildt på mine døde minder;
Jeg skriger – kender næppe selv min røst,
Af smerte skriger jeg – – hvert håb forsvinder.

Hvad er, hvad er din vilje med mig, Gud!
Du under mig vel hævn – nægt mig den ikke.
Jeg kunde rive hendes øjne ud,
De gør mig vild og gal, de dunkle blikke.

Jeg kunde slynge sprogets værste ord
med hån min fordums kærlighed i møde,
til hun blev dødsenstræt af denne jord –
ak, nej, mig selv jeg piner kun til døde;
til ingen nytte jeg mod brådden stamper,
og skrive onde, tåbelige jamber.”

”Ja, han følte at den som kunde skrive sligt, var ond, men han brød sig ikke om at være andet. Og så kom atter bøgerne frem; atter talte de til ham disse tørre \, forstandige tanker, der langsomt lægger deres grå spindelvæv omkring alt, elskov og had, de tomme drømme og den evige længsel – – – –” (s. 252).

Det er en plaget mann vi møter i den siste delen av «Livets Kilde», og verre skal det bli. Kort tid etter de triste hendelsene i forhold til Therese, får Kai et brev fra sin far, og får vite at hans mor har blitt alvorlig syk. Selv om faren ikke skriver det rett ut, skjønner Kai, at sykdommen er livstruende. Det er et hardt slag for Kai, som er i en skrøpelig forfatning fra før av, så morens sykdom rammer ham hardt.

«Og dér i hans sjæl, hvor så længe havde stået en kvinde, klædt i had, lidenskab og trods, dér drog h u n nå ind, den uendelig milde, elskelige kvinde, der havde skænket ham livet. Han så hende pludselig for sig, så tydelig, med det flammede hår og den varme glans i øjet; men hun var lidende og bedrøvet; hun så bebrejdende på ham, som vilde hun sige; Og mig kunde du glemme så længe!» (s. 254).

Kai overmannes av minner om moren, helt fra barndommens første år, og oppover i barne- og ungdomsårene. Han sinn er åpenbart meget lettbevegelig etter hans vonde kjærlighetshistorie med Therese. Og minnene om moren er mange, og gode, og beveger ham sterkt.

Fem dager før jul, kommer et telegram fra faren, som forteller at moren ligger for døden, og Kai tar båten hjem til Strøbæk sammen med sin slektning, Jørgen Sander. Han tas imot av sine to søstre, Jenny og Ellen – de to små brødrene bor hos noen slektninger mens moren er syk.

Det blir et meget følelsesladd og rørende møte mellom mor og sønn. Moren hadde fått vite en natt i drømme at hun skulle dø når den første stær fløyttet ute i gården. Hun har vært redd for at hennes siste dag skulle komme før hun fikk tid til å snakke med sønnen, og det sier svært mye om hennes natur at hun så gjerne vil få tid til å be ham om tilgivelse. Tilgivelse for at hun føler hun ikke har maktet å være en god mor for ham de siste årene. Hun har merket at han har stridd tungt, men synes hun ikke kar imøtekommet han og trøstet han for hans problemer.

Men Kai avviser helt og holdent at hun har sviktet ham. ««Mo'r ... mo'r»», hulkede han, «jeg har ikke noget å tilgive dig, du har altid været min eget mo'r. Nej, nej, jeg har slet ingen ting å tilgive dig, det var alt sammen min egen skyld.» Han knugede sig ind til hende og kyssede hende inderligt på kinderne.» Hun ber ham så inderlig om å la henne få vite hva som har plaget ham de siste årene, og han letter sitt hjerte for henne og forteller henne alt om sin ulykkelige kjærlighet. Og hun trøster ham som så mange ganger før med «...bløde og kærlige ord...». (s. 262).

Moren levde enda noen uker, men hennes liv gikk åpenbart mot slutten. Det ble mildere i været og Kai og de to søstrene benyttet varmen til å ta en spasertur. Da de kom hjem, sto de en stund ute i hagen, og med ett ble Kai likblek.

«Hvad var det, som lød over hans hoved? – – en stær, der fløjtede, og dør kom den og satte sig på havegitret. ”Næ – dør er minsandten stærer, den første stær, råbte Ellen henrykt. Men i det samme sekund åbnede Jenny Hefligt døren ud til gården. Hun så fuldstændig forvildet ud. ”Kom ind, for Guds skyld kom ind; moder har igen fået et anfald.” De styrtede ind alle sammen; og der lå hun og pressede krampagtigt hænderne mod hjertet; ansigtet var aldeles forvredet, og øjnene trådte ud af deres huler.” (s. 265).

Hun døde ikke med det samme, men det trakk ut før hun fikk slippe sine smerter. Det nye året fikk sin begynnelse ved tolvslaget, og samtidig trakk hun sitt siste åndedrag og dro ut på den siste lange reisen, som Agerskov kaller det.

”De sat derinde hele den lange, forfærdelige nat ved den dødes leje, og kun lille Ellen faldt i søvn hen ad morgenstunden, udmattet af sin gråd. Næste dag bemærkede Kai endnu en stær i gården; han fik underlige tanker derved, som han ikke turde udtale.” (s. 269).

Leseren forstår straks at dette er et forvarsel om enda mer lidelse og død. Dette var tiden før de store, dødelige epidemiene var utryddet og før penicillinet hadde blitt oppdaget og kunne stanse de mange alvorlige infeksjonene som drepte mange liv. Det var sjelden at en hel barneflokk vokste opp uten at noen av dem ble rammet av dødelig sykdom. Og akkurat det skjedde også i familien Fürst. Fjorten dager etter morens død, da den mest akutte sorgen over hennes død hadde begynt å lindres, kom budet om at de to små brødrene var blitt revet bort av et voldsomt tilfelle av difteri.

Det var nesten ikke til å fatte for de hardt rammede familiemedlemmene – de hadde grått seg nærmest tomme for tårer, og var nesten ikke i stand til å ta til seg enda mer sorg. De gikk i lang tid som i et tåkelandskap av sorg og tristhet. Men som alltid måtte livet gå videre, og etter hvert begynte også de lyse minnene om den kjærlige moren og de livlige guttene å komme tilbake til Kai. Og han tenkte stundom også på sin tapte kjærlighet til den uutgrunnelige Therese.

Udkommet er
Michael Agerskov:
Livets Kilde.

Denne Bog har vakt Opmærksomhed, idet den ved sit lyse, ideale Livssyn da nær en skarp Modsetning til den moderne Literaturs mørke Pessimisme. Den egner sig derfor særlig til Festgave for unge Mennesker.

(Af Bladenes Udtalelser):

Nationaltidende: Denne Bog, 340 Sider stor, indeholder gode og kønne Ting.

København: Man kommer til at holde af de Mennesker, Forf. skildrer, man interesserer sig for dem, man lever med dem — — — det er en Bog, som man maa ønske mange Læsere.

Højskolebladet: — — •Den foreliggende Bog vil læses med Glæde og Udbytte af baade ældre og yngre. Den fine og kønne Maade, hvorpaa Hjemmets Liv udfolder sig paa dens Blade, vil skabe den Venner just i Hjemmene. •

Nordjylland: — — den rummer megen Friskhed og bæres frem af et lyst og hyggeligt Blik paa Livet.

Loll.-Falsters Stiftst.: Forfatteren skildrer sine Personer sandt og troværdigt; det er ikke nogen ringe Kunst at fortælle saaledes som han om det første unge spirende Kjærlighedsliv.

Randers Dagblad: •Livets Kilde• er en meget underholdende Bog — — man interesserer og fængsles af den hyggelige Tone, der gaar igjennem den.

Nordsev. Søndagsblad: Den sarte Æmhed, hvormed de lyse Billeder fra det hyggelige Borgmesterhjem i Strøbæk ere tegnede, giver denne Bog dens egenlige Charme. (758)

Pris 2 Kr. 75 Øre. Eleg. ib. 4 Kr.

Jul. Gjellerup,
 Sølvgade 87

«Livets Kilde» ble omtalt i flere av de danske dagsavisene, og fikk gjennomgående positiv kritikk.

og igjen bli plaget av depressive tanker, og anbefaler ham å oppsøke sine tidligere studievenner. Og hvorfor ikke besøke sin kusine, den livsglade Annie, som hadde gledet ham så mye sist de var sammen?

Men det siste skal vise seg å være et skjebnesvangert råd. Faren vet åpenbart ikke at Annies ekteskap har vist seg å være en eneste lang tragedie. Hun føler seg innestengt i et miljø der hun ingen livsglede kan finne, og mannen hennes har avslørt seg som en lettlivet og upålitelig mann, som åpenbart kun har skaffet seg en vakker og attraktiv hustru som han kan vise frem i de sosiale kretsene der de vanket. Men selv levde han et dobbeltliv og hadde et utall kvinner på si, og var på ingen måte til å stole på.

Kai visste på ingen måte hva det var han begikk seg inn i da han på farens anbefaling oppsøkte kusinen. Det viser seg ette hvert at hans inntreden i hennes liv er den redningen hun

Kai visste kun en eneste måte å døyve sin tristhet på, og det var ved å fordype seg i studiene. Det hadde vært hans trøst tidligere, og hjalp på sett og vis også denne gangen. Lesingen fikk i hvert fall tiden til å gå uten at han trengte å dvele ved alt det vonde, men over ham lå likevel en skygge av tristhet.

Og så kom da eksamenstiden, og den unge studenten var egentlig godt forberedt til å gjøre en god prestasjon. «Men livet hadde en ny dyb skuffelse at berede ham; forpint, som han var, af nervøsitet og overanstrengelse måtte han gå fra ved den sidste skriftlige opgave. Som en søvngænger, som en dødsdømt, gik han hjem fra universitetet, og først om aftenen var han i stand til at skrive hjem; samtidig bad ham faderen om en lille sum penge for at kunde rejse bort, et eller andet steds hen.» (s. 272).

Kais far er en forståelsesfull mann og skjønner hvor tungt den siste tidens hendelser har vært for sønnen. Han foreslår at de to kan reise bort en tid sammen, slik at sønnen forhåpentligvis kan komme over sitt tungsinn og legge de triste opplevelsene bak seg. Faren søker permisjon fra sitt arbeid og kommer til København, og han og sønnen reiser sammen til Norge. Og reisen viser seg lykkeligvis å ha en svært gunstig innvirkning på Kai. Han kommer seg ut av sitt tungsinn og de knugende tankene og forhåpningene om en lysere fremtid våkner i hans sinn. Og full av fortrosthing tar han igjen opp sine studier.

Faren var redd for at sønnen skulle isolere seg

har følt at hun trenger så inderlig, og vekker hennes kjærlighetshunger, som har blitt så dypt krenket av hennes utro mann.

Og hva så med den unge studenten? Blir hans egen lengsel og kjærlighet vekket av hennes åpenbare begeistring over deres samvær? Spiller han med og oppmuntrer hennes lengsler? Ja, mer eller mindre bevisst blir han dratt inn i deres omgang med hverandre på grunn av sine egne lengsler og savn etter et kjærlighetsforhold. Men han kan aldri slå seg til ro med at dette er et forhold som han selv ønsker. Han har aldri glemt sin Therese, og blir plaget mer og mer av sin dårlige samvittighet for at han oppmuntrer sin kusine til å tro at deres forhold er noe som kan føre til noe.

Men for en ung mann som Kai, er det lett å bli fanget i et forhold han mer og mer skjønner at han ikke ønsker. Både fordi han ikke vil såre den unge piken, men også fordi den som handler imot sin samvittighet, blir stadig svakere i sin beslutningsevne. Kai er en mann av en helt annen støpning, enn hensynsløse forførere som ingen følelser har for dem de nedlegger. For Kai sitter det langt inne å klare å avslutte et nært forhold til en kvinne som har knyttet seg til ham.

Men til slutt blir hans samvittighetskvaler uutholdelig for ham, og han blir tvunget til å fortelle Annie at de må avslutte sitt forhold. Det går svært hardt inn på henne, og hennes fortvilede gråt er vanskelig å takle for Kai. Men han holder på sitt, selv om det volder ham voldsomme kvaler å se henne så fortvilet. For Annie må Kais beslutning ha vært en katastrofe som la alle hennes nye forhåpninger i grus. Men så måtte hun jo gjøre noe med sitt eget liv og sitt forhold til sin ektemann. Forholdet til Kai var kun en slags flukt fra å konfrontere ektemannen med hans måte å krenke henne på.

Kai skulle så gjerne gjøre henne glad og tilfreds. Og det var en del av hans natur at han ikke ønsket å gjøre andre ulykkelige. Men om han skulle bli værende i forholdet til Annie, ville det i så fall være å svikte sine egne idealer og sin egen lengsel etter en annen kvinne, som han var overbevist om var ment for ham. Og han kunne jo ikke ta på seg å være en slags redningsmann for en kvinne som hadde gått inn i et fullstendig feilslått og kjærlighetsløst ekteskap.

Jeg vet ikke hvor vanlig det er i våre dager, at man opplever en kjærlighet til en kvinne som så sterk og altomsluttende, at man blir overbevist om at man er forutbestemt for hverandre. Fra «Vandre mot Lyset» vet vi jo, at vi alle har en dual som er vår andre halvdel og som vi alltid vil lengte etter. Og i jordelivet er mange så heldige å gjenfinne sin dual i et kjærlighetsforhold. Men man kan også møte sin dual på jorden som en søster, en mor eller en annen nær venn eller slektning. Jeg tolker den måten Agerskov skildrer Kai sin dype lengsel og inderlige kjærlighet til Therese dithen at han selv har opplevd denne dual-kjærligheten til sin Johanne, som han allerede hadde møtt da han skrev «Livets Kilde».

Det er kun de yngste som har evner til å oppleve en så dyp og intens kjærlighet som det Agerskov beskriver. Og når Kai lider så voldsomt under følelsen av å ha sviktet sine innerste lengsler, vitner det om en dyp kjærlighetsevne som ikke mange er i stand til å oppleve.

Hvordan går det så med vår hardt prøvede, unge helt, som har vært gjennom så mange store påkjenninger? Er han langt nede på grunn av bruddet med Annie, eller er det bare en lettelse for ham å komme seg ut av dette forholdet som har forvoldt ham så mange kvaler?

«Det var to vidtforskellige følelser, der beherskede Kai den første tid efter denne begivenhed, først en sælsom, usikker, urolig befrielsens glede; det syntes ham, at han var undgået en forfærdelig ulykke, der måtte være bleven skæbnesvanger for hele hans liv; men dernæst også en følelse av ubeskrivelig skamfuldhet og anger.» (s. 318).

Kai gikk lange turer i ensomhet og de vonde opplevelsene kom mer og mer på avstand. Han fant atter sine bøker frem og tok fatt på studiene igjen. Og når han nå var fri for alt det som hadde plaget han i lengre tid, våknet atter en liten grønn spire frem i ham: Drømmene om den kvinnen han hadde elsket så mye – Therese, og om den tiden da de hadde hatt det godt sammen. Han fikk brev fra sin søster, der hun fortalte at Therese hadde vært gjennom en alvorlig sykdom, men atter hadde kommet seg, og at hun hadde talt om Kai.

Kai reiste hjem til jul, men det var en trist tid for ham. «Udenfor rasede en heftig snestorm. Inde sad de alle tavse og så på hverandre; al glæde blev dræbt af tunge tanker». (s. 320).

Minnene om den forrige julen, morens sykdom og død, og den plutselige bortgangen til de små guttene i difteri, preget dem alle. Selv den sedvanlige skålen for det nye året, brakte dem ingen glede, tvert imot, hadde de alle gråt i sine hjerter.

Kai hadde både gruet og gledet seg til at han kanskje skulle treffe Therese i løpet av tiden i hjembygden, men hun hadde reist tidlig til København for å få rekonvalesens for den alvorlige sykdommen hun hadde vært gjennom. Kais søster, Jenny, som hadde møtt Therese og talt med henne, fortalte til Kai at Therese hadde betrodd seg til henne og fortalt at hun syntes hun hadde begått en stor synd mot Kai, og det ønsket hun å få tilgivelse for. Men noen detaljer utover dette, hadde ikke Jenny fått greie på.

Vi kan lett forestille oss at denne meddelelsen må ha vakt et lite håp hos Kai, om at hun kanskje ikke helt hadde oppgitt ham, men at hun hadde noe på hjertet som hun meget gjerne ville meddele ham. Kai reiste tilbake til København, og etter den sterke, stille frosten etter julen, meldte Kai seg inn i en skøytekløperforening. Og der fikk han en dag øye på sin kjære Therese. Han ble sterkt beveget av synet av henne – så beveget at han ikke våget å dra tilbake til skøytebanen på flere dager. Men den dype lengselen etter Therese drev Kai tilbake til skøytebanen noen dager senere, i håp om å treffe henne. Da så han henne på ny, og de ble begge oppmerksomme på hverandre.

Rent litterært legger jeg merke til at Agerskov legger denne scenen til en islagt skøytebane i en periode med sterk kulde. Det gir en atmosfære av nedfrossen kjærlighet mellom de unge. Og for å bygge på Agerskavs eget bilde, spør man seg: Vil de samme intense følelsene som tidligere befinne seg inne i isen, forløses når den smelter?

Men hun gikk på skøyter sammen med en ung mann, og Kai ble urolig for hvem det kunne være. Hun hadde vel ikke møtt en annen? De to unge møttes ansikt til ansikt etter hvert, men ble begge to meget forlegne og flau. Til hans lettelse presenterte hun sin kavalier som sin fetter. Og det falt seg langt lettere for Kai å tale med den unge mannen i stedet for å avsløre sin forlegenhet overfor Therese. Men endelig tok han mot til seg og spurte Therese om de skulle gå litt sammen rundt på banen, og de tok noen runder sammen.

Som leser undrer vi oss over hva som kan komme ut av dette tilfeldige møtet mellom de to etter det lange fraværet fra hverandre. Hva er det Therese vil be om tilgivelse for? Har hun

endelig innsett hvor unik og sterk Kais kjærlighet til henne var, og at det var en feil å avvise den?

Livets Kilde.
 En Fortælling
 af
Michael Agerskov.

— — — „Livets Kilde er Navnet paa en Fortælling af Michael Agerskov; den er i disse Dage udkommet paa Gjellerups Forlag. Bogen er i det Hele **velskreven**, og navnlig er et Borgmesterhjem i en lille Købstad skildret **smukt og levende**. Iøvrigt handler Bogen om en Kærlighedshistorie mellem en ung Student, Søn af det ovenfor omtalte Hjem, og en ung Pige, Præstedatter fra samme By. Efter adskillige Brydninger, der foraarsages af den unges strænge Fordringer i religiøs Henseende, vinder Studenten hende. Bogens **kvindelige Hovedperson, Therese**, er noget uklart skildret, men iøvrigt indeholder Bogen **meget kønt og godt, og den vil sikkert finde mange Læsere, maaske mest mellem unge Piger**.

— — — Den rummer megen Friskhed og bæres frem af et lyst og hyggeligt Blik paa Livet.“

Pris 2 Kr. 75 Øre. Eleg. indb. 4 Kr.
 Faas i alle Boglader og hos Forlæggeren,
Jul Gjellerup,
 Sølvgade 87.

«Livets Kilde» fikk mye positiv omtale i de danske avisene. Her er anmeldelsen i avisen København fra 21. oktober 1897.

Sett med nåtidens øyne, kan det være vanskelig å skjønne hvordan hun kunne velge sin tro fremfor kjærligheten, i hvert fall i vår del av verden. Men Therese var jo prestedatter, og en svært samvittighetsfull og seriøs troende. Men likevel, mens jeg leser håper jeg inderlig at de to vil finne kjærligheten sammen, etter så mange prøvelser.

Samtalen gled ikke så lett. Men etter å ha utvekslet noen høflighetsfraser, klarer endelig Kai å få presset frem: ««Hvor er det længe siden, vi har talt sammen, Therese.» «Ja, det er meget længe siden». Så fattig var samtalen, og dog syntes den Kai å være den rigeste, han længe, længe, hadde ført. Han syntes, da han gikk hjem, at der var sket med ham noget nyt, betydningsfullt og gladeligt. Han følte så usvigeligt, at hun også hadde længtes etter ham, at hun nu tenkte på ham”. (s. 323).

Er det bare et falsk, innbilt håp han klynger seg til, eller er hans intuisjon virkelig så sterk at han faktisk kan se at hennes kjærlighet til ham har våknet igjen? Kai er jo en ganske usedvanlig ung mann, en drømmer og romantiker med følelser som er så intense at få menn opplever det samme.

«Skulde mirakler være sket! Skulde

kærlighedens blomst have åbnet sig! Skulde den store gædes søde hemmeligheder være begyndt at løses! Og der vekslede uafbrudt i hans sjæl et håb, grønt som den syngende vår, og en mørk fortvivlelsens mismod. Forpint og urolig faldt han sent i søvn, med Therese i sine tanker og Therese i alle sine drømme.” (s. 324).

De to dras mot hverandre, og skøytebanen har nå blitt åstedet for deres møter. Agerskov skriver at de løper lett og taktfast sammen. Og vi aner ved denne setning at det er i ferd med å oppstå noe mellom dem igjen. De taler ikke så mye sammen neste gang de treffes, men begge nyter den vuggende, rytmiske bevegelse. Og det skal snart vise seg at det ikke bare er Kai som lengter etter at deres forhold skal bli som før. Når han betror seg til henne om hvor glad han er over å treffe henne igjen, svarer hun at hun føler det samme.

For oss som elsker en lykkelig slutt og at kjærligheten skal seire, er det svært rørende og bevegende å lese at de to ser ut til å finne tilbake til hverandre. Men det viser seg snart at Kai er den samme gamle. Når de igjen treffer på Thereses fetter, og hun forteller at han er kristen,

stikker sjalusien så dypt i han, at han regelrett flykter hjem fordi han ikke kan utholde å se Therese skøyte av sted sammen med fetteren.

Denne konflikten vedrørende hans manglende kristentro, er nok på langt nær over. Men hvor sterkt er hennes krav til ham om at han må bli en overbevist og hengivende kristen for at skal kunne være kjærester? For Kai var det i hvert fall ingen som helst tvil om hans følelser.

«Han kæmpede og kæmpede imod. Der var intet at gøre; hans livs store elskov var over ham igen. Og han følte så grant, at vandt han hende ikke nu, så måtte han gå til grunde; det var en kamp på liv og død; han vilde ikke have kræfter til at rejse sig på ny. – Og næste dag, da solen tindrede fra frostblå himmel, drev det ham ud igen – han måtte se hende, atter tale med hende.» (s. 327).

Og når de atter møtes, viser det seg at også hun har hatt et inderlig ønske om at de må bli nære venner igjen og snakke sammen på samme fortrolige måte som før i tiden. Og det kommer frem at hun har vært plaget med dårlig samvittighet, og har vært redd han kan ha fått det inntrykket at hun bare hadde lekt med hans følelser uten å ta dem alvorlig, og det vil hun be om tilgivelse for. Men Kai kan berolige henne med at han aldri har trodd noe sånt, og i tiden som kommer, viser det seg at de meget hurtig finner tilbake til det nære og fortrolige forholdet dem imellom.

Og for den unge Kai, oppleves det som å tre inn i en drømmeverden som løfter ham opp til uante nivåer av dyptfulte følelser og begeistring over livet. Jeg vet nesten ikke hvordan jeg kan yte full rettferdighet til Agerskov i hans beskrivelser av hvordan hans romanfigur opplever kjærligheten. Språket han er så rikt, så romantisk og høytidsstemt, og det gjør et dypt inntrykk på meg.

Jeg kan ikke si med sikkerhet hvor Agerskov har sin inspirasjon fra, om det er fra hans eget liv og følelsesliv eller om det er fra verdenslitteraturen, men det er uendelig vakkert å lese om de to unges kjærlighet, som våknet for fullt igjen og fant sin endelige forløsning i en betagende og vakker scene hjemme hos hennes onkel:

«Stumme sto de to unge og så på hinanden; da trådte Therese nærmere, og strakte ligesom bedende armene frem. «Kai..» hviskede hun. Og hun ristede af bevægelse, da han sluttet hende i sine arme. Uden ord søgte deres læber hinanden i hede, voldsomme kys. Hun gispede sagte, og atter trykkede hun sig ind til ham og søgte hans læber. Og intet turde de sige i denne hellige, betagende stund; det var to menneskesjæles andagtsfulde møde; livets udsigelige fryd læste i de åbne, strålende øjne». (s. 334).

Ak, hvor er det vakkert, den måten Agerskov skildrer de to unges kjærlighetsmøte. Dette dreier seg ikke om den overfladiske, fysiske tiltrekningen som mange forveksler med den

Endelig er student Kai Furst ferdig med sitt universitetsstudium. Illustrasjon fra boken.

dypere kjærligheten i vår tid, det er den dypere, sjelelige og himmelske kjærligheten som ikke er forunt så mange å oppleve. Men som vi har sett mellom Kai og Therese, er det ikke bare enkelt å overvinne de mange utfordringene som kan stå i veien for denne dype kjærligheten.

Og i tilfelle med de to unge i Agerskov roman, er de så dypt overbevist om sin tros ekthet og sin seriøse overbevisning, at det ikke er lett å akseptere at den elskede ikke deler deres egen verdensanskuelse. Og denne ulikheten forsvinner på ingen måte selv om de to finner kjærligheten sammen. Therese ønsker fortsatt like inderlig at Kai skal bli en hengiven kristen, og han vil gå fullt og helt inn for det ved hennes hjelp, men han vet så inderlig godt at det strider mot hans søkende natur å slutte seg til en tro som er fastlagt en gang for alle med et sett uforanderlige dogmer.

Kai sitter atter på båten hjem til Strøbæk, akkurat som i starten av Michael Agerskovs roman. Denne gangen har han avsluttet sitt studium, har funnet kjærligheten med sin Therese og drømmer om hvordan han skal erobre voksenlivet sammen med sin elskede. Men som leser skjønner vi at de ikke enda er ferdig med å finne ut av sine ulikheter. Man kan ikke påtvinge andre sin tro – den må komme frivillig ut fra eget ønske. Illustrasjon fra boken.

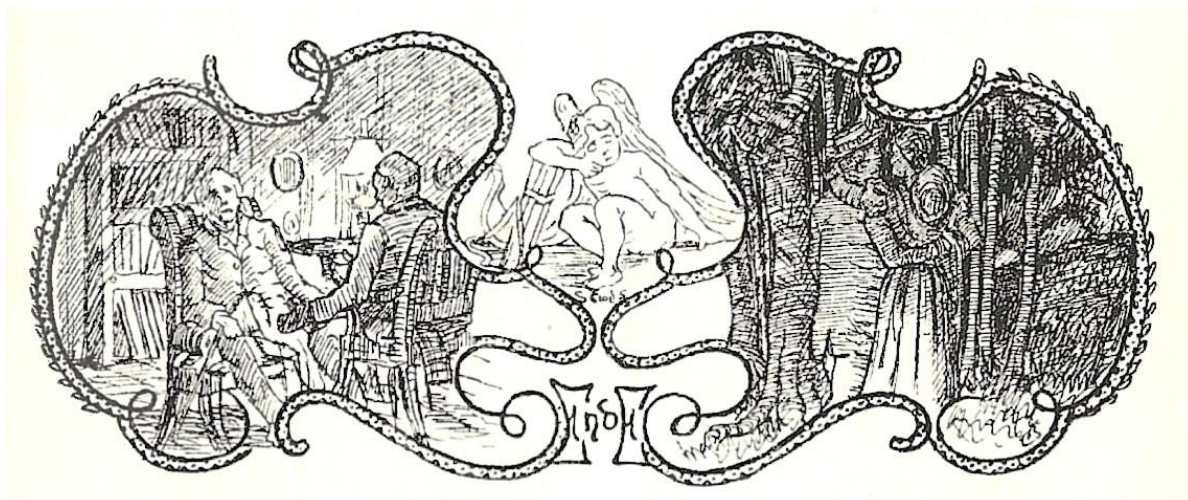
Agerskovs roman slutter med at Kai, som nå er ferdig med sitt studium atter sitter på båten hjem til Strøbæk. «Hvor meget var ikke sket i denne lange tid; såre meget havde han tabt: men hvad havde han så ikke vundet. Dengang var han draget mod det ukendte, fyldt af længsel og sælsom attrå efter livets anede rigdom; nu rejste han mod den sikre lykke med visheden om, at det han så længe havde søgt, var hans. Han vidste, at ungdommen var forbi, at han sto på terskelen til sin manndom. Han svor, at ved *hendes* side skulde det blive en

manddom, fuld af gylden stræben mod alt det bedste i livet, ikke med gølge, uklare drømme”. (s. 340).

Det er deilig å lese om så gode og optimistiske drømmer, og i sitt stille sinn, håper man at Kai og Therese må finne enhet og lykke sammen. Men av egen erfaring, kan jeg tilstå, at det sannelig ikke er enkelt å komme overens, dersom man begge har en dyptfølt tro og overbevisning, som man så inderlig gjerne vil overbevise den andre om og dele sammen. Det *kan* bli en kilde til evigvarende konflikter og uoverkommelige uenigheter.

Som ung mann, var jeg svært lik Agerskovs romanfigur, Kai, og tok tidlig avstand fra kristendommens dogmeverden. Med tiden fant jeg troen igjen i det store verket, «Vandre mod Lyset», som ble til ved Agerskov hustru, Johanne, som var medium og med Agerskov som utgiver. Her fant jeg svarene på alle de spørsmålene jeg hadde hatt under oppveksten.

Men min første hustru var en tradisjonell kristen, og ved starten av vårt ekteskap hadde jeg de samme optimistiske holdningene som Kai. Men der jeg håpet at vår tro kunne bli en berikelse i vårt ekteskap, ble den en stadig kilde til uforsonlighet. Hun ville ikke oppgi sin barnetro og jeg håpet og håpet å kunne overbevise henne om dens feiltagelser.

«Livets kilde» avsluttes med denne illustrasjonen. De to unges fedre finner sammen og snakker om fordums tapte tider, men det unge paret spaserer sammen og drømmer om sin lysende fremtid. Ill. fra boken.

Bedre enn å forsøke å overbevise sin ektefelle om hennes/hans feiltagelser, er det å forsøke å finne det man har felles og så enes om det. I mitt andre ekteskap, er jeg gift med en buddhistisk kvinne fra Thailand, og mellom oss har det vært svært mye lettere å finne fellesskap i vår ulike tro. Og faktisk er det mye fra «Vandre mot Lyset», som man også gjenfinner i buddhismen.

De som leser min anmeldelse av Michael Agerskovs «Livets Kilde» oppdager sikkert hurtig hvor begeistret jeg er for hans bok. Det skyldes ganske sikkert, at jeg føler et nært slektskap med hovedpersonen i måten han opplever kjærligheten. Jeg har selv alltid hatt det med å forelske meg i en, og så være trofast mot følelsene for henne i mange år. Slik var jeg helt fra jeg var gutt. Jeg var betatt av en av jentene i klassen, og hadde en avstandsforelskelse i henne i mange år. Men hun visste aldri noe om det.

Men denne dype følelsen og drømmene om en bestemt person, kan også lett bringe en mann (eller kvinne) på avveie. Man kan komme til å bli lurt av sitt eget dype følelsesliv og holde alt for lenge fast på et forhold, lenge etter at man burde ha skjønt at det ikke har livets rett. Og hensynsfullheten i møtet med andre mennesker, kan også lede en til å ta så mye hensyn til den annen part, at man heller lider selv enn å påføre den andre den smerten det er at din kjæreste gjør det slutt.

Alt dette beskriver Michael Agerskov på en svært overbevisende måte, med et vakkert språk og svært gode skildringer av både miljø og mennesker. Jeg er dypt fascinert av boken. Og særlig fordi jeg tror den inneholder mange selvbiografiske trekk fra Michael Agerskovs eget liv og hans forhold til sin hustru, Johanne Agerskov.

37,000 Kr. og to Arbejdere, der holdt 25 Aars Jubilæum, have hder saet udbetalt 2000 Kr.

Lidt for Kl. 12 samlede Carlsberg Fondens Direction og Bryggeriets Direktør hos Anstefru Jacobina og paa Bryggeriets Fjoghaug vøjede det ful. Spilning — Statens synlige Anerkjendelse for Bryggeriets fortjenstfulde Virksomhed.

Kl. 1 1/2 fandt der en Profost Sted i den underste Etage i Bryggeriets store Lagerbygning, der var smukt dekorert og oplyst med elektrisk Lyg. Der var bakkert til ca. 800 Personer. Direktør R. i. h. le bød Velkommen og talte for Kongen. Professor P. o. m. for O. Carlsberg og Ruff Niels Larsen for J. G. Jacobsens Minde. Der holdtes endnu en Vængde Tale. Stemningen var meget animeret. Der blev afjungtet forskellige Sange og en Kantate; Orkestret Orkestrer m. m.

som Forfatter. Han har blot beovet sin „Ungdom“ og sit Kønne Livslyk, er der ingen Tvivl om, at han vil kunne blive af de Forfattere, der have baade et kjend og et godt Navn.

Et Besøg paa de Spedalskes Ø.

Interessen for disse ulyskelige Livende, disse Menneffslagtes Variater, er i den senere Tid for Alvor bleven vakt overalt i Kulturlandene. Dette viser ogsaa den internationale Lepra- eller Spedalskfebskongress, der er afholdt.

Nu for Tiden betegner man som Spedalskfebs en kronisk Sygdom, fremkaldt ved en særegen Bacille; Sygdommens uboorte Regn viser sig ved ganske uforvarende Angreb paa Huden, Slimhindene, Nerver og Knuder.

Lidt efter lidt blide ogsaa de andre Organer angrebne af den.

Sygdommen begynder ofte med temmelig almindelige Forskjælligheder af Almindeligheden; dertil kommer saa senere Hudsrens Forandring og dernæst Udsvulstning af Knuder og Hulder. Sygdommen gaar saa under afstraffende Vemlæstelse og Afslumpning af de angrebne Legemsdele med Døden (som eneste Hjælp. Lepra forekommer særlig i de sydlige Lande, ogsaa i Sydafrika, dernæst, om end i ringere Omfang, højt imod Nord.

Hvem der for nogle Aar tilbage har besøgt Kapland, har sikkert der truffet Stater af Spedalske paa forskellige Stadier af Sygdommen; der vilde det sig altsedes nødvendigt at i flere de Sæge, hvorfor Kap-Parlamentet besluttede at indrette et Høst til den paa Robben Island, en Ø, beliggende ved den Vugt, der tillige danner Haven for Kapstaden.

I Folkemunde har denne Høst kaldt for mange forskellige Navne, „Ulykkes-Øen“, „Lepra-Øland“ og de „Spedalskes Ø.“

En Dampet gaar engang om Ligen fra Kapstaden over til Øen medbringende Post og Proviant, denne Vej benyttes ogsaa af de Sæges Elægt og Bøener, der vilde spørge til den.

Den Besøgende, fra hvem disse Meddelelser ere sendte „Krisol. Obl.“, sit sammen med en europæisk Sæge, der var paa Studierejse, Kjærlighed til at besøge Stedet. Landingsforholdene ere behøvelige; man bliver af Regere haaren fra Huden gennem Brændingen ind paa Strandbredden, hvor man strax bliver modtaget af en Politibetjent, der naar der med lidt Genær: Foruden de Spedalske er der nemlig ogsaa Kændeboer og Strossfanger paa Øen.

De medbragte Anbefalinger aadne os alle Døre; under Besøget af en Betjent passere vi de Kændeboers Bolig og saa derhen, hvor de ulyskelige Spedalske ere stationerede.

Denne Distrikt er igjen inddelt i forskellige Afdelinger efter Sygdommens forskellige Stadier og Arter. I Midten er den egentlige Bogning. Der er posteret Betjente forskellige Steder, som skulle passe, at de for de Sæge gjældende Foranstaltninger blive overholdt.

Først saa vi Europæernes Afdeling, der var for Tiden 5 Mand; vi passerde lige

Naar man i vore Dage læser en Bog af en Forfatter, som maa henregnes til de Linges Kredb, saa gjør man saa ofte den Erfarung, at det, man i Bogen træffer mindst af, det er Ungdom og Frilighed. Lærimod, det synes manges Gæng, som om de Lunge blandt Forfatterne havetaget Børent paa at le paa Livet og Menneffene gennem sorte Briller.

Da saa have de Lunge en ganske forunderlig Lyb til at udtale deres Meninger paa en saadan Maade, at godtroende Lærere set saa den Antitese, at Bogen, de læse, skalbes en eller anden Olding, som har fibdet ved sit Strivebord med rystende Daand og nedtegnet de mange smertelige Erfaringer og bitre Stussfæller, han har oplevet i sin Tid.

I det Hæle taget er Ungdom en meget sjælden Vare i de Linges literære Produktion. Men det siger sig selv, at Producenterne ogsaa ere derelste. Kjædelige og trættende, udeberhøftige og affekterede, det er de Egenkaber, som maa tilfjendes en stor Del af de Linges Bøger.

Hæsto glidere overrasket bliver man da, naar man træffer paa en Bog af en ung Forfatter og saa udvæger, at Forfatteren ejer Ungdomens Frilighed og Bærene og det lyse Sind og formaar ligesom at gjennemføre sin Bog med sit eget Livsindhold. En saadan Bog er „Livets Kilde“ af Mich. Agerskov. Vad saa være, at man nu og da maatte finde en vis Naivitet i Forfatterens Syn og i hans Fortællemaade, og at han vel ogsaa engang imellem ikke er helt fri for at være lidt ubehjælpelig. Vællere lidt Naivitet og lidt Ubehjælpelighed hos en ung Forfatter end de tomme Fortællinger paa at agere seriøst og fuldt ubivilligt og erfare, som man saa ofte bliver Vidne til hos de Lunge.

Mich. Agerskov fortæller gjennemgaaende jævnt og naturligt, og i Stilbringen af det unge Var, Køl og Lærelse, som ere Bogenes Hovedpersoner, er der saa meget Kjønt og Bærent, saa mægen Ungdomsfrilighed og Begjærling, at man læser sig tilfats deraf. Da om flere af Bogenes Personer gjælder det, at de ere tegnede med lyst og sikker Daand, saa de komme til at saa livslevende for Læseren.

Mich. Agerskov synes at have gode Gæener

Nationaltidende 5. oktober 1897 – omtale av «Livets kilde».

Michael Agerskovs roman ble omtalt i flere aviser da den kom ut. De fleste omtalene var positive. Anmeldelsen i Nationaltidende er undertegnet med signaturen A. F. men jeg har dessverre ikke klart å finne ut hvem som skjuler seg bak disse initialene. Han har adskillig positivt å si om Agerskovs fortelling, selv om han også har sine innvendinger. Han skriver følgende:

”Denne Bog, 340 Sider stor, indeholder kjønne og gode Ting. Der er skildringer fra Hovedpersonens Hjem – han er Søn af Bagermester Først i en mindre Kjøbstad – som tiltale ved en Hjertelighed, der stemmer med, at Forfatteren har dediceret sit Værk ”Til mine Forældre”. (Her har anmelderen dessverre begått en fejl. Faren het Fürst og var slettes ikke bagermester men både borgmester, byfogd og politimester. SA.) Man kan gaa videre og si, at hele Historien gjør Indtryk af at være sand og greben ut af Livet, skjøndt naturligvis ikke i Enkeltheder. Det er trolig nok, at det gaaer omtrent saaledes til i adskillige gode danske Familier, at Forholdet mellem Broder og Søster i Bogen under begges første Ungdom har talrige Modstykker i Virkeligheden, og at det samme gælder Ynglingens Forhold i flere Maader, heriblandt hans Forelskelse i en

Frøken Therese. Først syntes den så drengagtig og kun alene grundet i Fantasteri, som

sikkert mangen Forelskelse er. Dog afnøder han hende et Ja, der vel snarere dikteres af en Barndomsvenindes Godhed end af erotisk Lidenskab; men sagtens stiftes mangen dansk Forlovelse netop saadan. At hun er meget religiøs og ulige mere troende end han, kan ogsaa høre Livet og Virkeligheden til; hans Tvivl og Anfægtelser under Studeringerne i lige Maade.

En Anfægtigelse af anden Art møder ham noget senere, mens Therese har hævet Forlovelsen, fordi hun ikke føler sig ret forelsket i ham og ræddes for hans religiøse Uklarhed. Den unge Hr. Først fristes da af en i København bosat, ung og Indtagende Kusine, ulykkelig gift med en Grosserer, som er hende ganske ligegyldig og for Resten flagrant utro. Hun har ingen Børn, og fatter nu lidenskabelig Elskov til Fætteren, ja undlader ikke ligefrem at byde sig til som hans Elskerinde. Han er imidlertid saa ren og forbliver sit Ideal – skjøndt Forlovelsen, som sagt, er hævet – saa tro, at han afviser den smukke Kusine. Atter her tør man kun sige, at just saadan vilde, om ikke ethvert ungt Menneske, saa dog et og andet stille sig. Imidlertid forenes han paany med sin elskede Therese, enten fordi hun er bleven lidt ældre og noget mere tilgængelig for Erotik, eller fordi hun blot føler sig kraftigere kaldet til at lede ham paa ret, Religiøs Vej. Nok er det, at de blive definitivt forlovede og meget lykkelige, med Haab om Enighed, hvad det Skriftlige angaar.

Alt dette er hverken utroværdigt i og for sig eller usandsynligt i det nutidige Danmark. Alle vore Hjem og Aandslivet i dem, alle vore unge Mennesker ere jo tilvisse langt fra saaledes ”europæiske”, saa lette i sædelig og saa tomme i religiøs Henseende, som man skulde tro ved blot at dømme efter adskillige Bøgers og Avisers Indhold og Tone. Hvad man finder i ”Livets Kilde”, der for øvrigt aldeles ikke har nogen moraliserende, end sige kirkelig prædigende Karakter, turde tværtimod staa i bedre Overensstemmelse med national Kultur i Danmark.

Uheldigvis er Fortællingen lovlige mangelfuld, hvad Interesse og Kunst angaar. Selv om man hævder, at saadan gaar det ofte til, saa bløde og naive ere mange Mennesker, saa idealistisk føle og leve ikke Faa – og ingenlunde de Ringeste – har man dog svært ved at fængsles af disse Mennesker, særlig af de Unge, som ere Bogens Hovedpersoner. De kunde være elskværdige nok, men de ere for ubetydelige, og Forfatterens Behandling svarer i det Hele kun altfor nøje hertil. ”Livets Kilde” gjort et rart, men saare blegt Indtryk.

A. F.”

Skive avis - omtale av Livets Kilde 12. november 189

En meget positive anmeldelsene sto i «Skive avis». Innledningen handler om anmelderens beklagelser over de yngre forfatterens tendens til å være vel skrāsikre og belærende, og at deres litteratur nærmest fremstår som gamle folks pessimistiske syn på livet. Og anmelderen fortsetter:

«...Desto gladere overrasket bliver man da, naar man træffer paa en Bog af en ung Forfatter og saa opdager, at Forfatteren ejer Ungdommens Friskhed og Varme og det lyse Sind og formaar ligesom at gennemsyre sin Bog med sit eget Livsindhold. En saadan Bog er ”Livets Kilde” af Mich. Agerskov. Lad saa være, at man nu og da maaske finder en vis Naivitet i Forfatterens Syn og i hans Fortælling, og at han vel ogsaa engang imellem ikke er helt fri for at være lidt ubehjælpelig. Hellere lit Naivitet og Ubehjælpelig hos en ung Forfatter end de komiske Forsøg paa at agere færdig og fuldt udviklet og erfaren, som man saa ofte bliver Vidne til hos de Unge.

Mich. Agerskov fortæller gennemgaaende jævnt og naturligt, og i Skildringen af det unge Par, Kai og Therese, som ere Bogens Hovedpersoner, er der saa meget Skønt og Varmt, saa megen Ungdomsfriskhed og Begejstring, at man føler sig tiltalt deraf. Og om flere af Bogens Personer gjælder det, at de ere tegnede med fast og sikker Haand, saa de komme til at staa lyslevende for Læseren.

Mich. Agerskov synes at have gode Evner som Forfatter. Kan han blot bevare sin "Ungdom" og sit skønne Livssyn, er der ingen Tvivl om, at han vil kunne blive af de Forfattere, der have baade et kjendt og et godt Navn."

(Anmeldelsen er dessverre ikke undertegnet.)

L i t e r a t u r.

— o —

„Livets Kilde“, en Fortælling af Mich. Agerskov. (Jul. Gjellerups Forlag.)

Denne Bog, 340 Sider stor, indeholder skønne og gode Ting. Der er Skildringer af Hovedpersonens Hjem — han er Son af Vagtermester Først i en mindre Kjøbstad — som taltale ved en Hjertelighed, der stemmer med, at Forfatteren har dediceret sit Værk „Til mine Forældre“. Man kan gaa videre og sige, at hele Historien gjør Indtryk af at være sand og greben ud af Livet, skjøndt naturligvis ikke i Enkeltheder. Det er troligt nok, at det gaar omtrent saaledes til i adskillige gode danske Familier, at Forholdet mellem Broder og Søster i Bogen under begges første Ungdom har talrige Mødstykker i Virkeligheden, og at det Samme gjælder Unglingens Forhold i flere Maader, deriblandt hans Forelskelse i en Frøken Therese. Først syntes den saa drengagtig og kun alene grundet i Fantasteri, som sikkert mangen Forelskelse er. Dog afnøder han hende et Ja, der vel snarere dikteres af en Barnsdomsvenindes Godhed end af erotisk Lidenskab; men sagtens stiftes mangen dansk Forlovelse netop saadan. At hun er meget religiøs og ulige mere troende end han, kan ogsaa høre Livet og Virkeligheden til; hans Tvivl og Ansægtelser under Studeringerne i lige Maade. En Ansægtelse af anden Art møder ham noget senere, mens Therese har hævet Forlovelsen, fordi hun ikke føler sig ret forelsket i ham og ræddes for hans religiøse Uklarhed. Den unge Hr. Først fristes da af en i Kjøbenhavn bosat, ung og indtagende Kusine, ulykkelig gift med en Grosferer, som er hende ganske ligegyldig og for Hesten flagrant utro. Hun har ingen Børn, og fatter nu lidensabelig Elskov til Fættteren, ja undlader ikke ligesom at byde sig til som hans Elskerinde. Han er imidlertid saa ren og forbliver sit Ideal — skjøndt Forlovelsen, som sagt, er hævet — saa tro, at han afviser den smukke Kusine. Atter her tør man kun sige, at just saadan vilde, om ikke ethvert ung Mand, saa dog et og andet stille sig. Imidlertid forenes han paany med sin elskede Therese, enten fordi hun er bleven lidt ældre og noget mere tilgængelig for Erotik, eller fordi hun blot føler sig kraftigere

sat til at lede ham paa ret, religiøs Vej. Nok er det, at de blive definitivt forlovede og meget lykkelige, med Haab om Enighed, hvad det Kristelige angaar.

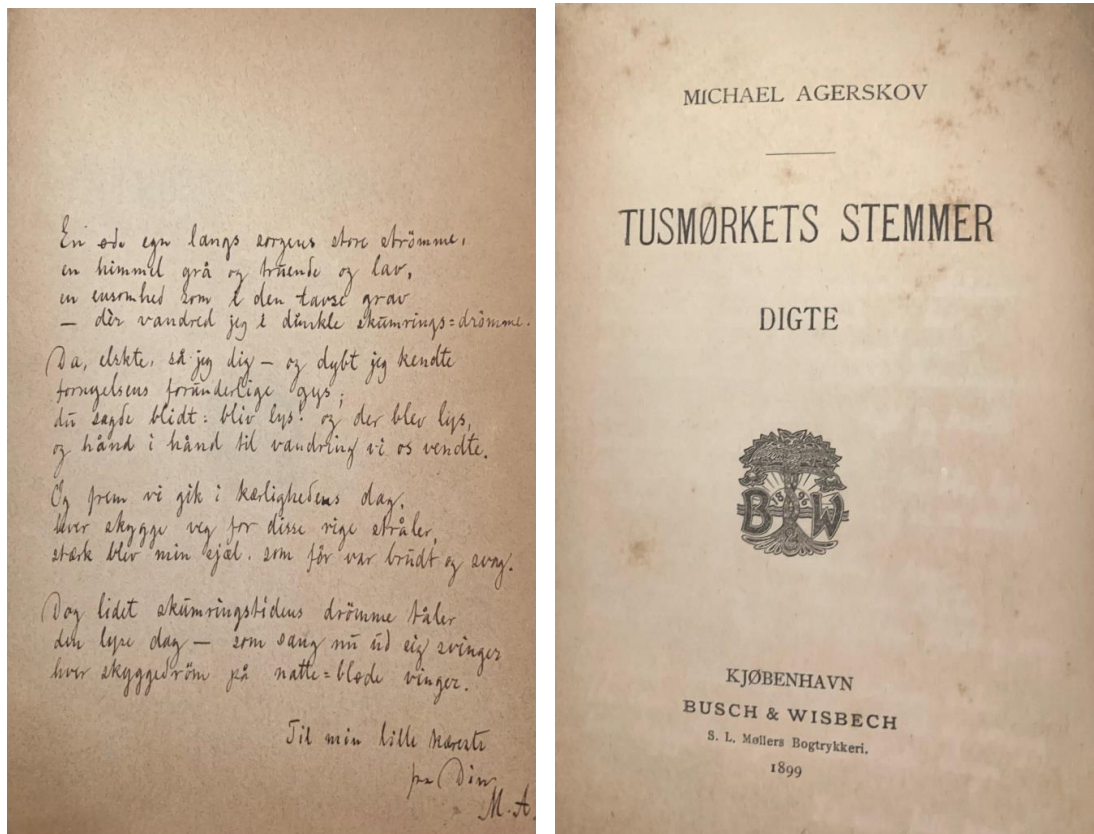
Alt dette er hverken utroværdigt i og for sig eller usandsynligt i det nutidige Danmark. Alle vore Hjem og Landslivet i dem, alle vore unge Mennesker ere jo tilvisse langt fra saaledes „europæiske“, saa lette i sædelig og saa tomme i religiøs Henseende, som man skulde tro ved blot at domme efter adskillige Bogers og Avisers Indhold og Tone. Hvad man finder i „Livets Kilde“, der forøvrigt aldeles ikke har nogen moraliserende, end sige kirkelig prædikende Karakter, turde tværtimod staa i bedre Overensstemmelse med national Kultur i Danmark.

Uheldigvis er Fortællingen lovlig mangelfuld, hvad Interesse og Kunst angaar. Selv om man hævder, at saadan gaar det ofte til, saa bløde og naive ere mange Mennesker, saa idealist føle og leve ikke saa — og ingenlunde de Ringeste — har man dog svært ved at sængstes af disse Mennesker, særlig af de Ulige, som ere Bogens Hovedpersoner. De kunne være elskværdige nok, men de ere for ubetydelige, og Forfatterens Behandling svarer i det Hele kun altfor nøje hertil. „Livets Kilde“ gjør et rart, men saare blegt Indtryk.

A. F.

Anmeldelsen av «Livets Kilde» i
Nationaltidende 5. oktober 1897.

”Tusmørkets Stemmer”, dikt, Michael Agerskov 1899.

Michael Agerskovs andre diktsamling utkom i 1899 og het «Tusmørkets Stemmer». Det er vel ikke å ta for hardt i å hevde at den handler om menneskelivets mørkere sider. Men vi ser også håp og optimisme i enkelte av diktene. I min versjon av boken, som jeg har fått av etterkommerne i familien, har Agerskov dedikert diktsamlingen med et kjærlighetsdikt til sin kjæreste og hustru, Johanne Agerskov,

Med denne lille diktsamlingen, bestående av 50 nummererte dikt, utga Agerskov sin andre diktsamling. Som vanlig er språket hans vakkert og poetisk, med mange metaforer og bilder, særlig fra naturen. Tittelen «Tusmørkets Stemmer», gir leseren en pekepinn om at det er livets mørke og triste sider som er sentralt i mange av diktene. Selv om jeg ikke er en skolert litteraturviter, synes det åpenbart for meg, at diktene er bygget opp etter tradisjonelle versføtter – det være seg jamber eller trokéer. Dette er diktning med klassisk oppbygning i beste forstand. Og selv er jeg så gammeldags at jeg liker best dikt som rimer.

Det krevde ganske mye ettertanke før jeg våget meg på å skrive en omtale av diktsamlingen, og mange av diktene måtte jeg lese mange ganger for å kunne forstå innholdet og fange dets stemning. Det er ikke alltid så lett å forstå hva som er budskapet i diktene, bortsett fra at mange av dem inneholder mange svært vakre skildringer av naturen. Men når det gjelder Agerskov, så har man alltid følelsen av at diktene har en langt større dybde enn det rent bokstavelige, og jeg tar meg selv i å lete etter en større mening bak ordene hans.

I det første diktet, som heter Døden og Drømmen, heter det i første vers:

Illustrasjon fra siden med dikt nummer 1. Illustratøres navn er dessverre ikke oppgitt.

«Døden og Drømmen møttes en kveld,
 da dagen drog hen for at sove;
 end dirrede det glødende sol-farvel
 over de susende skove.»

Dette er jo en vakker og poetisk måte å beskrive at dagen er på hell og natten nærmer seg, men den første linjen om at døden og drømmen møttes denne kvelden, gir oss kanskje et hint om at kvelden egentlig er et bilde på livets avslutning. Døden er et sentralt tema i Agerskovs litteratur, og selv opplevde han at nære familiemedlemmer døde – hans svoger døde ung i 1894, og hans kommende svigermor i 1897. Foruten det, vokste han opp ved kysten, og har sikkert opplevd at døden kunne være en truende følgesvenn for de mange som ferdedes på havet.

Vi må heller ikke glemme at da Michael Agerskov vokste opp, var verden fremdeles preget av flere livstruende epidemier som tok livet av et stort antall mennesker, og i en stor ungflokk hørte det til sjeldenhetene at alle vokste opp og nådde voksenalderen. Penicillin var enda ikke oppdaget og selv en lungebetennelse var livstruende. Selv døde Agerskov av ettervirkninger av den såkalte spanskesyken, er kraftig influensa som tok livet av mange mennesker.

Diktet «Døden og Drømmen» fortsetter med å beskrive en svært trist rød rose som står ved en bekk og gråter hjerteblod. Både drømmen og døden passerer forbi rosen, uten å oppdage den. Til sist får vi vite at rosen ikke tør å forlate skogen for å oppfylle sine lengsler, men føler seg fanget i et fengsel i sin ensomme tilværelse. For meg oppleves det som om Agerskov ønsker å beskrive de uforløste drømmer og lengsler som vi mennesker kan ha i oss, men som vi ikke våger å forlate vår trygge tilværelse og det konforme livet for å forsøke å få oppfylt. Og selvsagt er det å få oppleve kjærlighet – å elske og bli elsket – som er den lengselen som

ligger dypest i menneskene. Og kanskje kan man si at diktet handler om et menneskes sorg når døden nærmer seg, og han/hun tenker gjennom sine uforløste lengsler som aldri ble til noe.

I 1899 var Michael Agerskov 26 år, men åpenbart svært innsiktsfull om livets ulike aspekter, og det er sikkert naturlig at en så følsom og søkende sjel er opptatt av døden. Livet er ikke langt, sett i et evighetsperspektiv, og ofte er tilværelsen så sørgelig lidelsesfull for oss mennesker. Og så skal vi alle ende våre liv ved å bli innhentet av alderdom og død. Hvordan kan noe så rikt som menneskelivet ha en så sørgelig slutt? Vel, det er mine refleksjoner, men det er assosiasjoner jeg får ved å lese mange av diktene i «Tusmørkets Stemmer».

Men heldigvis er det også trøst å hente, og i dikt nr 30, som heter «Fred» skriver forfatteren:

«Se nu lysner atter
alt med vårgrøn silke!
se nu foldes blade
ud paa spæde stilke!

Gennem livet strømmer
vårens unge toner;
nye, glade sange
ler i skovens kroner.

Og jeg selv, som atter
sjælens fred har fundet,
tør ej håbløs græde
nu i skumringsstunden.»

En meget vakker beskrivelse av opplevelsen av indre fred, der man har forsonet seg med sitt liv og kan glede seg over nye håp. Men vi aner også hvor skjørt livet oppleves, med de nye blade på spæde stilker. Og bak ligger likevel de mørke tankene og ulmer, selv om dikteren ikke tør å gråte håpløst. Her er både håp og et bakenforliggende vemod og tristhet. Ganske typisk for Agerskovs diktning, tør jeg påstå.

Jeg skulle gjerne ha skrevet mye om hvert eneste dikt i «Tusmørkets Stemmer». Jeg synes de er svært poetiske, dype og megetsigende. Jeg leser ikke så ofte poesi, men jeg må innrømme at jeg blir både beveget og betatt av Agerskovs vakre diktning. Dikt nummer 40 fascinerer meg og står ut fra de andre, fordi jeg får assosiasjoner til Agerskovs senere utgivelse av «Vandrer mod Lyset». Diktet heter «Bulmueurt», og for dem som ikke kjenner denne planten, kan jeg fortelle at den både lukter svært vondt og er svært giftig. Bladene er «hårete», men planten har egentlig en ganske vakker blomst.

Agerskovs dikt, «Balmueurt» ser for meg ut til å handle om mørkets grusomme innflytelse over dem som faller for dets makt. Og Balmueurt er etter min mening et svært godt valgt bilde. Balmueurt stinker utrolig vondt, og hele planten er svært giftig. Men likevel har planten en blomst som mange vil si er vakker. Et godt bilde på mørket – giftighet kombinert med fristelse. Foto fra internett.

Diktet ser etter min mening ut til å være en beskrivelse av mørkets makt, og i så måte er valget av «Bulmueurt» et svært godt bilde. En giftig og illeluktende plante, men likevel med blomster som kan fremstå som vakre. Slik lyder diktet:

«Liggrå blomst!
liggiftige blomst!
hvor tør du så frægt
blomstre her i det klare solskin?

For du tilhører natten;
da får du din kraft.
og livets fjender de brygger
i de tavse timer
en hæsleg drikk,
som de hælder i dit bæger,
at alt levende skal dø,
som drikker af din kalk.

Men jeg har kendt

en såre ulykkelig mand,
 hans sjæl vilde læske sig
 ved dine liglæber,
 forbandede blomst!
 men for den mand rejste sig
 ingen sol mere,
 ingen dag mere;
 natten ejer hans sjæl
 og dæmonerne hans hjerte.”

Dette kan selvsagt være en beskrivelse av enhver person som har falt for mørkets makt. Men jeg, som kjenner «Vandrer mod Lyset», kommer i tanker om at dette er Michael Agerskovs forvarsel om det som skulle komme gjennom Johanne Agerskovs mediumistiske åpenbaring, der vi møter han som har falt aller dypest og blitt mørkets fyrste: Satan. Men i VmL møter vi altså den Satan, som takket være Kristus og de andre yngste, har vendt om til lyset, og som ber oss mennesker om tilgivelse.

Med dikt nummer 50, får vi kjenne på håpet i diktet «Det lider mod lys –». Og det kjennes godt etter at mange av Agerskovs dikt har beskjefteget seg med det mørke, med det lidelsesfulle og med døden. Men om enn han drømmer om lyse og gode tider, kan Agerskov ikke helt la være å dvele også ved lidelse og død. Det er åpenbart en side ved hans følsomme sinn, at han ikke kan la være å se hvor stor makt mørket har over menneskenes tilværelse. I så måte minnes jeg også Jesus, som følte stor medfølelse med den lidende menneskeheten. Og Michael Agerskov er åpenbart en broder av Jesus.

”Det lider mod lys, det stunder mod vår,
 Det flammer i østerlide;
 Den knugende is i sønder går,
 Og stoltelig bølgerne skride.

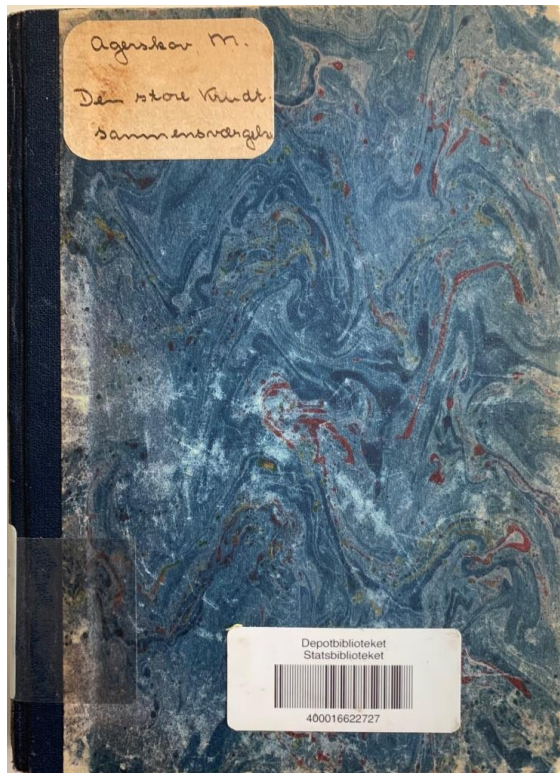
Alt dagens kæmper sig ruste og slå,
 Hvo tør nu længer drømme!
 Frem da, min sjæl! Skal du end forgå
 I de stride, isfyldte strømme.

Det stunder mod vår, det lider mod lys,
 I flammer står morgenrøden;
 Jeg aner – jeg kender fornyelsens gys,
 Til livet med sejr – – eller døden!”

Det er nærliggende for meg å tenke at Michael Agerskov har hatt en fjern erindring om at før hans fødsel som jordisk menneske, så var Kristus og mange av de yngste allerede i gang med «genveien» for å vinne de alle de eldste, inkludert Satan og hans dual tilbake til lyset. Gud lovet dem alle at dersom «gjenveien» lyktes, ville lysere tider opprinne for menneskeheten. Og takket være det unike samarbeidet mellom de diskarnerte yngste og deres inkarnerte, jordiske medarbeidere, som ekteparet Agerskov var en sentral del av, lyktes det å vinne de falne eldste tilbake til lyset.

Satan begynte da et helt nytt kapittel i sin lidelsesfylte tilværelse, som den angrende, hjemvendte, aller dypest falne synderen, som fikk det nye navnet, Ardor. Og lysere tider vil virkelig opprinne for menneskeheten, til tross for at det vil ta tid, fordi Ardor, da han fremdeles var mørkets slave, la en mengde onde planer for grusomme hendelser på jorden. Planene vil være virksomme i flere århundrer fremover i tid – dessverre.

Den store Krudtsammensværgelse, 1902. «En ferieroman for barn» av Michael Agerskov.

Omslaget og tittelebladet til Michael Agerskovs «Den store Krudtsammensværgelse» fra 1902. Dette eksemplaret var ikke inkludert i familien Agerskovs boksamling, og har derfor ingen dedikasjon eller signatur av forfatteren. Men heldigvis var det mulig å fjernlåne den til Norge fra et dansk bibliotek.

Med boken "Den store Krudtsammensværgelse" fra 1902, debuterte Michael Agerskov også som barnebokforfatter. Det er en meget fornøylig og spennende liten bok på 91 sider, bygget opp av 6 små aftenfortellinger, der en onkel forteller sine nevøer og nieser om sine spennende barndomsopplevelser. "Onkel Kaptajn", som barna kalte ham, eller Hannibal Emilius Thramm, som var hans egentlige navn, var kaptein ombord på barken "Concordia", og han brakte alltid mye spenning med seg, både gjennom sine spennende fortellinger, ukjente godterier til barna og ikke minst gaver i form av spikkekniver, spilledåser og dukker. Nå var han kommet hjem for å bo hos sin søsters familie, slik han gjorde hver eneste vinter, og hvert lite avsnitt han forteller foran peisen om kvelden, passer meget fint til å bli brukt som høytlesning, et kapittel hver kveld.

”Den store Krudtsammensværgelsen” synes å ha mange selvbiografiske trekk fra Michael Agerskovs egen barndom. Onkelens far var tollkontrollør, og Agerskov forteller meget levende fra onkelens barndom i en liten landsby ved fjorden, som har mange likhetstrekk med Agerskovs egen barndoms landskap i Rørvig og Nykøbing Sjælland. Det kan være nærliggende å tro at det er Michael Agerskov selv som er forbildet for ”Onkel Kaptajn” og at det er hans egen barndom som danner forbildet for fortellingene. Agerskov var selv onkel til en gutt og en pike, barna til hans søster, Henny. Morsomt nok, heter en av guttene i fortellingen Christian, akkurat som Agerskovs egen bror, ingeniøren Christian Agerskov, 1859-1928. Og som i «Livets Kilde» heter søsteren til fortellerstemmen, Ellen. Og onkelen og morens far var tollkontrollør, akkurat som Michael Agerskov egen far.

Som vanlig i Agerskovs fortellinger, er miljøbeskrivelsen og personschildringene både detaljerte og rike, og vi blir godt kjent med barnas venner og omgangskrets.

Første kveld. (Det gamle Hus ved Stranden – Trolldstenen.)

I det første kapittelet forteller onkelen om stedet der han levde sammen med barnas mor og deres familie da han var gutt. Og han ber barna om å fantasere at de flyr av gårde til «det gamle huset ved stranden». Og snart skal de få høre flere spennende historier fra en sommer

«Den store Krudtsammensværgelse» er illustrert av Svend Rønne, og slik forestiller han seg utsikten fra fjorden, der man kan se trollsteinen i forgrunnen og kirken i bakgrunnen. Scene fra kapittel 5 som viser møllen som brant ned etter et lynnedslag. Illustrasjon fra boken.

da onkelen og barnas mor var barn. Det må ha vært rene idyllen for barn å vokse opp nede ved stranden, i et stort hus med en kjempestor, spennende hage, full av gjemmesteder. Og

barna elsket å bade og løp nakne ned til stranden hver morgen i stedet for å bli vasket. En liten bekk rant også i nærheten av huset, og her kunne barna fange små fisk og leke i vannet.

Onkel Kaptajn fortalte så sagnet om en kjempestor steinblokk som lå ute i vannet i fjorden, og denne store steinblokken, som kaltes Trollsteinen skal komme til å spille en sentral rolle i boken. Barna syntes kjempesteinen så ut som hodet til et troll, som så vidt stakk opp av vannet, og sagnet kunne fortelle at den hadde havnet der fordi et mektig troll eller en jette hadde kastet steinen fra andre siden av fjorden for å forsøke å knuse kirken, men hadde bommet og steinen hadde i stedet havnet i vannet, og kirkens spir tronet fremdeles mot himmelen.

De fleste kapitlene i «Den store Krudtsammensværgelse», starter med detaljerte ornamenter. Det første, som står i innledningen, ses ovenfor. Det er ikke godt å si om de også er tegnet av Svend Rønne, for de er ikke signerte.

«Den store Krudtsammensværgelse» er illustrert av kunstneren Svend Rønne, 1868-1938. Han var Michael Agerskovs fetter, da han var sønn av en av morens søstre, nemlig Christine f. Stephensen og hennes ektemann, Peter Falk Rønne.

Onkel Kaptajn forteller at barna var svært opptatt av trollsteinen. «Underlig saa den ud, Trolldstenen. Vi børn syntes, at den lignede selv en Troll, som løftede sit stygge Hoved op over Vandskorpen. Men folkene i Sagnet paastod, at der sad tydelige Aftryk af mægtige paa den – det var fra den Gang, Jætten havde kastet den.»

Stenen lå ikke på særlig dypt vann, og når det var lavvann kunne barna svømme ut til den når de badet. Av og til rodde de også ut til den i den lille tollrobåten. Stenen hadde spennende former etter forvitring, og det var også et hull, eller en revne i den, der de kunne stikke de små barnehendene inn. Og om vinteren kunne de gå ut til den på isen som dekket fjorden.

Isen ble tidvis skrudd opp og dannet spennende isfjell som fascinerte barna, og onkelen forteller at de hadde mye spenning med å sette seil på sine sleder og krysset isen i stor fart. Om våren, når isen begynte å smelte, våget de seg også ut på isflak og staket seg fremover. Men det kunne være svært risikabelt og en gang ble isflaket som onkelen sto på tatt av strømmen og var på vei ut til havs. Han reddet livet

ved sin snarrådighet, da han hoppet av isflaket i siste liten. Man kan bare forestille seg hvordan det var å havne i det iskalde vannet, som rakte han helt til halsen.

Etter en slik opplevelse fantes ikke noe bedre enn å sitte foran den flammende kakkelovnen i den lune stuen i «det store huset». Og barnas bestemor var også en svært god historieforteller. Det må ha vært et virkelig høydepunkt for barna den gangen for lenge siden, da det verken eksisterte radio eller fjernsyn, og de fleste familier knapt nok hadde bøker.

En annen person som barna gjerne lyttet til, var den gamle tante Christiane, som var over 90 år. Hun var rynket og kunne knapt se, satt alltid i sin krok i huset, men barna elsket henne for hennes evne til å fortelle morsomme historier.

Foruten henne, moren, faren og barna, bodde også en kjøkkenpike i huset. Hun het Stine, og hadde vært hos familien i mange år. Hun sang gjerne viser for barna, og det må sannsynligvis ha vært såkalte skillingsviser, for de var ofte så sørgelige at barna gråt over de elendige skjebnene i visene. Stine hadde i sin tid vært forlovet med en sjømann, som forsvant på havet, og hun hadde aldri siden kunnet glemme han.

Familien hadde også en gammel hund, kalt Unkas, og en katt, som het Marius Mikkelsen. Selv disse kjæledyrene beskriver Agerskov på en ganske detaljert måte, og vi får vite hvordan de havnet hos familien og hvordan de fikk sine navn. Agerskov er svært dyktig til å skildre

Dette er ornamentet som innleder kapittelet «Første Aften».

miljøet og de enkelte personene, og altså også kjæledyrene, og leseren blir godt kjent med dem alle sammen.

Agerskov introduserer etter hvert flere av personene som spiller en rolle i handlingene. Rett ved tollkontrollørboligen lå Skipper Hansens hus, og der bodde barnas beste lekekamerater, en gutt og en liten pike, William og Julie. William var en aktiv gutt, som gjerne ville bli sjømann som sin far, og Julie var en sjeldent skjønn pike med lange, lysegule krøller og milde, blå øyne. Hun hadde et usedvanlig vennlig vesen, og så snill at hun på folkemunne ble kalt «den lille Engel», og noen mente hun var rent for god til å leve på jorden og at vår herre snart ville kalle henne til seg.

Det var alltid morsomt i skipper Hansens hus. Det var fylt av spennende klenodier fra rundt omkring i hele verden, fra skipper Hansens mange reiser. Og hagen var stor og spennende med en tett hekk rundt. Kapteinen fortalte at barna også ofte lekte med skolemesterens tre

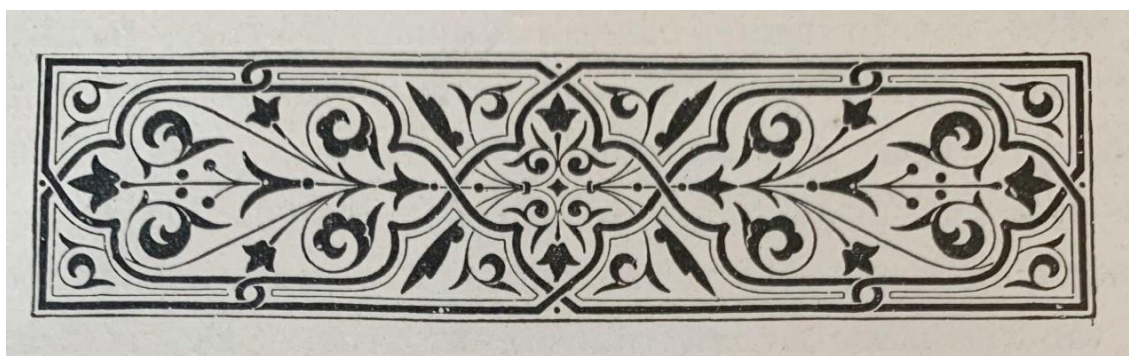
sønner, og de var høye, tynne og fregnet. Barna likte ikke så godt den eldste av dem, for han var litt av en viktigper. En annen person, som barna elsket, var den gamle tollassistenten, Jørgen Spids, som hadde fått tilnavnet Spids fordi han i sine yngre dager hadde ført en skonnert som het Spids. Han pleide å synge viser for barna og fortalte dem historier fra sitt rikholdige liv, og snekret små båter til dem. Jørgen Spids var vanligvis en godmodig mann, men når han drakk, kunne han bli temmelig krakilsk og da holdt alle seg unna ham. Han var gift med en sint hustru, som barna var livredde for, og ute i hagen hadde de en rød ku.

Men med dette bestemte onkel Kaptajn at det måtte være nok for den første kvelden, og til barnas store protester beordret at dem til sengs.

Michael Agerskov beskriver ganske sikkert et miljø som han kjente svært godt fra sin egen barndom og oppvekst i denne boken. Og jeg kan ikke tenke meg annet enn at de detaljerte skildringene av både personer, kjæledyr og natur og hager må ha vært inspirerende å lese om for datidens barn og ungdom. Persongalleriet er mangfoldig og fargerikt og på den tiden, helt uten kino, fjernsyn og radio, og knapt nok elektrisitet for manges vedkommende, måtte barna søke opplevelser i det «virkelige» liv. Da spilte sikkert spennende voksenpersoner som kunne både synge viser og fortelle historier fra sine liv en viktig rolle for de unge.

Og når barna hadde stor frihet til å leke fritt og utforske både land og hav på egen hånd, kan man nesten ikke tenke seg noe mer spennende og utfordrende. Det må ha vært en helt magisk verden for dem. De av oss som husker tilbake til barndommen, kan så levende forestille oss hvor utrolig fascinerende helt nye opplevelser i spennende omgivelser kunne være. Magien ved å oppleve noe for første gang, og selv være oppdagelsesreisende kommer aldri tilbake for de fleste av oss. Og barna i «Den store Krudtsammensværgelse» skal virkelig få tilfredsstillt sin utforskertrang i løpet av boken.

Anden Aften. (En farlig Rotur.)

Dette ornamentet åpner kapittelet om «Anden Aften.»

Den andre kvelden av onkel Kaptajns besøk hos familien, sitter barna igjen samlet rundt kakkelovnens flammer og venter spent på hva onkelen vil fortelle denne kvelden. Der det første kapittelet for det meste handlet om å presentere persongalleriet og miljøet i kystbyen der onkelen vokste opp, blir vi nå presentert for en svært dramatisk hendelse, og når man skriver for barn og ungdom, er det alfa og omega å kunne presentere hendelser som vekker interesse hos de unge. Dramatikken vi presenteres for i dette kapittelet er bare den første av en

lang rekke spennende, morsomme og sørgelige opplevelser som onkelen forteller om fra denne sommeren.

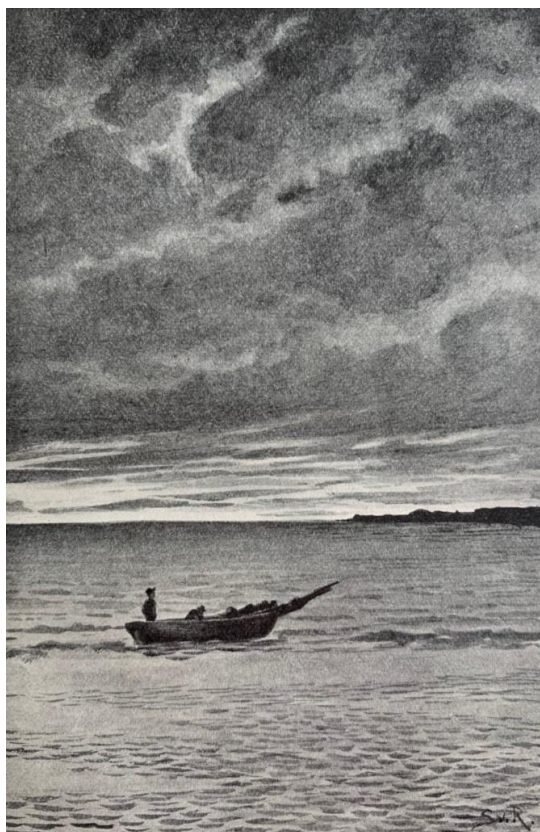
Denne kvelden er barnas far, som var grosserer, på sitt kontor, og moren var ute i forretninger, mørket hadde senket seg over «det store huset», og forventingene hos barna var store.

Onkel Kaptajn forteller at sommerferien var kommet, og han og barnas mor var svært glad for å slippe skolen for en stund, og nyte de varme dagene uten å måtte sitte bøyd over skolebøkene. Barna var nok ikke så annerledes den gangen, enn de er i dag. Et par dager ut i ferien fikk barna besøk fra storbyen av sine slektninger, onkel Frans og onkel Viktor. De var på alder med kapteinen og søsteren, og de ble straks gode venner, selv om de aldri hadde sett hverandre før. De to onklene var svært livlige gutter og fulle av spennende, for ikke å si farlige påfunn. Særlig den yngste av guttene, Frans, forårsaket mye oppstyr p. g. a. sine spillopper. Det fikk de erfare allerede første dagen av besøket. Han hadde kofferten sin full av «kinesiske Pistoler», som forfatteren kaller det, og jeg antar det må være det vi i Norge kaller kinaputter. Som de fleste unge gutter vet, kan de smelle temmelig høyt, og disse kinaputtene tente Frans på og kastet inn både i hønsegården, inn til grisene og til slutt inne i stuen og smellene hadde nær skremt livet av den gamle tante Christiane. Etter dette vanket det selvsagt alvorlig skjenn og alle kinaputtene de hadde igjen ble konfiskert.

Frans fortsatte dagen med å falle ned fra et stort kirsebærtre i hagen og lande oppå den stakkars gamle, tannløse hunden, Unkas, og om kvelden arrangerte han en slåsskamp mellom stormaktene «Frankrike» og «Tyskland», representert ved henholdsvis ham selv og hans bror, mens onkel Kaptajn var «Danmark», som ble utsatt for et alvorlig angrep fra stormaktene. Men da hadde bestemoren fått nok av bråket, og kom «Danmark» til unnsetning ved å stanse hele «krigen» med strenge ord.

*Et gammelt foto fra Rørvig havn, der familien Agerskov bodde frem til 1881.
Foto: Det kongelige Bibliotek.*

Slik så illustratøren Svend Rønne for seg enten barna ute i båten, eller faren og Jørgen Spids som var ute og lette etter dem.. Det ser ut til at han har valgt en scene der vannet fremdeles er rolig og masten og seilene ikke er satt opp. Illustrasjon fra boken.

De to onklene ville gjerne ut på vannet og ro en tur, og det fikk de lov til. Etter mange formaninger om å være forsiktige, dro onklene, samt onkel Kaptajn, barnas mor og søsknene William og Julie ut i båt, utstyrt med en stor kurv med niste. De hadde fått lov til å være borte helt frem til kvelden. Men kvelden kom, og barna hadde ennå ikke returnert, noe som førte til bestyrkelse og stor angst hos de voksne, naturlig nok. Etter at barna hadde vært i land på sitt bestemmelsessted og kost seg med nisten og mange underholdende leker og aktiviteter, hadde det allerede begynt å mørkne, og det hadde også begynt å blåse opp med en frisk vind. Da fikk William den ideen at de skulle sette opp masten på båten og et par seil, slik at de slapp å ro den lange veien tilbake.

Men det skulle vise seg å bli et skjebnesvangert påfunn, for vinden kom i stadig sterkere kast, og selv om båten fikk god fart fremover vannet, begynte den å krenge kraftig i kastene. Dessuten hadde det begynt å regne kraftig, og Julie begynte å gråte av fortvilelse og selv københavguttene hadde helt mistet motet. Barna skjønte etter hvert at den sterke vinden kunne få båten til å gå rundt, og ble enige om at de måtte legge ned igjen både masten og seilene og heller ro hjem. Men vinden drev dem helt i

gal retning, selv den fornuftige William gråt av fortvilelse, og etter store anstrengelser med regnet piskende i ansiktet oppdaget de at de var tilbake der de hadde rastet. Og plutselig sto båten bom stille – de hadde satt seg fast på en sandbanke. Og som om ikke dette var nok, startet et fryktelig tordenvær og himmelen ble opplyst av et blendende lys, som nær hadde skremt vettet av dem alle sammen.

Å forsøke å få båten løs av sandbanken viste seg helt nytteløst, og snart satt alle sammen i en klump i båten – motløse og tause og fulle av frykt for hva som nå ville skje. Men, som det heter i et gammelt norsk munnhell, når nøden er størst er hjelpen nærmest. Og det viste seg å slå til i dette tilfellet. Barna hadde begynt å tenke på at foreldrene kanskje hadde begynt å lure på hvor de hadde blitt av, og dette fremsto som den eneste muligheten til å få hjelp. Og så, i et av de kraftige lysglimtene som lyste opp havet, syntes onkel Kaptajn han fikk et glimt av en båt. Og håpet deres ble tent om at noen kanskje var ut og lette etter dem. Men det var ikke før i daggry at de virkelig fikk se en båt. Pikene hadde grått seg i søvn og alle guttene unntatt William hadde også blitt slått helt ut av trøtthet og fortvilelse.

Men William holdt seg våken, og var den første som fikk øye på tollbåten, og der satt faren og Jørgen Spids, som hele natten hadde kryssset på tvers av fjorden i håp om å finne barna. Men

de hadde for lengst oppgitt håpet og var overbevist om at de alle sammen hadde druknet og var borte for alltid. Men når de nå fant barna i live, gråt faren av glede, og onkelen fortalte at det var den eneste gangen han hadde sett faren gråte.

Onkelen forteller til slutt at havet hadde måttet oppgi og finne noen ofre denne gangen, men at det stakkars lille Julie, som alle mente var for god for denne verden, senere skulle bli de onde kreftenes bytte. Men så ville han ikke fortelle mer, og Julies skjebne ble hengende i luften.

Tredje Aften. (Sammensværgelsen, - Fisketuren til Rundesø.)

Ornamentet som pryder den tredje aftenens kapittel.

Etter at middagen var fortært den tredje kvelden av onkelens besøk, samlet barna seg rundt ham og bønnfalte ham om å fortelle videre fra den spennende sommeren i hans guttedager. Faren syntes onkelen måtte få litt ro, og formanet barna til å la onkelen være i fred. Men straks faren hadde gått til sin forretning, formelig trakk barna onkelen hen til den flammende kakkelovnen. Moren ville gjerne også høre hva onkel Kaptajn hadde å fortelle denne kvelden.

Onkel Hannibal begynner med å kommentere gårsdagens skremmende båttur, som medførte at barna fikk forbud mot å ro ut på det åpne havet, men måtte holde seg nærme land. Onkelen pådro seg en forkjølelse etter de store strabasene, og ble beordret til å tilbringe dagen til sengs. Gale Frans, som de kalte onkelen, kom under dekke av å ville trøste og oppmuntre ham, men det viste seg snart at onkelens seng var full av biller, som skremte livet av ham, og kravlet rundt overalt under nattskjorten. For å ta en passende hevne, fikk onkelen de to pikene i flokken til å hente inn noen grener fra grantrærne utenfor, med mange kongler, og de la han i Frans sin seng, og hans forskrekkelse var minst like stor som Hannibals da han hadde blitt

Forfatterstemmens mor, søsteren til onkel Kaptajn, er også med i fortellingene. Her er et foto av Michael Agerskovs egen mor som eldre. Hun het Andrea Louise Agerskov f. Stephensen, 1835-1908. Foto: Det Kongelige Bibliotek i København.

angrepet av biller. Det hele endte i en kameratslig slåsskamp, og til slutt kom de to København-guttene med noen svært fortrolige betroelser. De ville at Hannibal og de selv skulle bli blodsbrødre, og i en svært høytidsstemt seremoni, skar de et sår i armen til hverandre og drakk hverandres blod. Og Hannibal fikk vite at nå var han del i et brorskap, som var forpliktet til å forsvare hverandre i tykt og tynt, og dersom noen sviktet, hadde de andre rett til å skyte og drepe vedkommende.

Og København-guttene kunne fortelle at de de hadde virkelig store planer for brorskapet. De hadde flere medlemmer i København, og ville også innvie William i planene. Guttene hadde allerede tenkt ut en stor, internasjonal sammensvergelse, som skulle ramme Tyskland. De hadde planer om å sprengre Berlin i luften og etter hvert innta hele Tyskland. Det er kanskje ikke så overraskende at guttene anså Tyskland som en fiende, for senest i 1864, hadde de erobret tilbake Schleswig og Holstein i den Tysk-Danske krigen. Guttene hadde storslagne planer og så for seg at de alle sammen ville bli generaler. Disse relativt voldsomme planene gjorde et skremmende inntrykk på Hannibal, men på ingen måte like mye som den andre sammensvergelsen guttene lanserte – de hadde nemlig bestemt seg for at de skulle sprengre selveste Trollstenen i luften. Og han erklærte umiddelbart at det ville han ikke være med på. - Da har vi rett til å skyte deg, innvendte guttene. Og hva skal man stille opp mot det?

Den påfølgende natt, sov Hannibal svært urolig, våknet stadig opp i angst og hadde de forferdeligste drømmer. «Snart rejste Trollstenen sig foran mig, overnaturlig stor. Det var en Trolld med et truende, forfærdeligt Fjæs, og han aabnede et uhyre Gab for at sluge mig. Til sidst laa jeg badet i Sved, men faldt saa omsider i en fast Søvn av Udmattelse.»

Neste dag blir også William inkludert i brorskapet, men først etterpå blir han også innviet i «krudtsammensværgelsen» som gikk ut på å sprengre trollstenen i luften. Han avviser kontant å bli med på noe slikt, men blir møtt med samme argument som Hannibal: OK, da har vi andre rett til å skyte deg. Men det ser ikke ut til å ha noen virkning på William. Han holder på sitt.

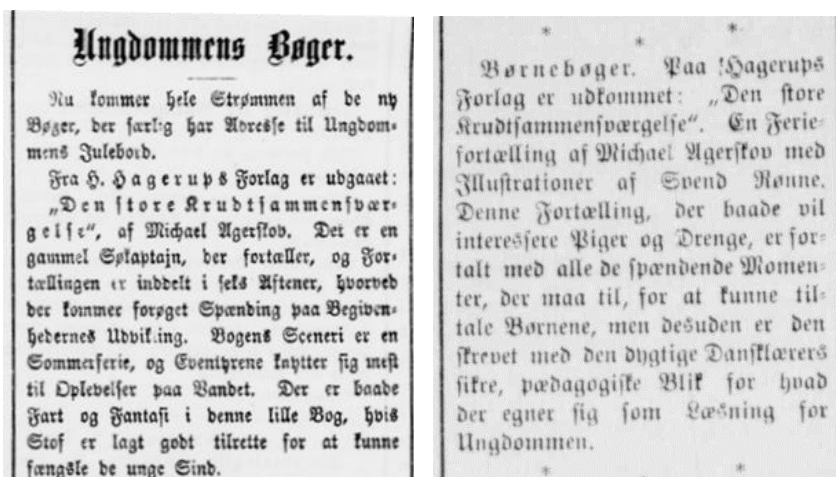
Senere på dagen, har hele familien, utenom far, planer om å dra med hest og kjerre til et tjern som ligger i nærheten, som heter Rundesø. Der skal det visst være rikelig med abbor, og det pakkes klart både nistekurv, kaffe og fiskestenger. Selv før reisen klarer, jeg hadde nær sagt selvsagt, Gale-Frans, som han har blitt kjent som, å falle ut i bekken i et forsøk på å finne levende åte til fiskingen og blir klissvåt, og må legge seg i solen for å forsøke å tørke igjen. I vår tid ville Frans garantert kvalifisert til diagnosen ADHD, som det heter i Norge, for han bærer preg av å lide under alle symptomer som kjenner seg som diagnosen. Og det skal visst ikke bli siste gang Frans havner i trøbbel denne dagen. Underveis underholdes de av Jørgen Spids, som var spesialist på å fortelle helt usannsynlige skråhistorier og spille på munns spill og synge viser.

Selve turen går heller ikke helt problemfritt for seg, for på veg til Rundesø passerer kjerreveien gjennom flere områder med sanddyner, og vognen begynner å svaie farlig fra side til side, og før de vet ordet av det, velter den og kaster alle sammen ut i sanden. Etter det, foretrakk alle å gå på egne ben den siste delen av turen, men snart var de fremme ved tjernet, og steg ut i båten med alt fiskeutstyret. På dansk kalles fiskestengene for «bedestenger» og jeg regner med at det betyr stenger med ganske kort snøre, dupp og krok med åte. I Norge bruker vi gjerne meitemark på slik stenger og jeg regner med at det samme gjelder i Danmark.

Fisket gikk skikkelig trått. Ikke et eneste napp på lang tid. Men Jørgen Spids visste å heve stemningen og fant frem munnspeilet og stemte i med noen friske toner. Og jammen hadde ikke det effekt på fiskenes villighet til å la seg friste. For plutselig skrek Frans at han hadde fått napp, og i forskrekkelsen både mistet han stangen og falt på hodet ut i vannet. Han hylskrek og kjempet for livet, for han kunne ikke svømme. Det burde selvsagt ikke komme som noen overraskelse på noen at akkurat Frans skulle falle uti, men heldigvis var de flere som grep raskt inn og fikk reddet både Frans og fiskestangen – og abboren, som hadde en bra størrelse. Den søkkvåte Frans ble beordret til å løpe hjem og få av seg de våte klærne og legge seg under dynen. Mens de andre fortsatte å prøve fiskelykken. Og fiskingen ble som en ketsjup-flaske som åpnes for første gang – først kommer ingenting, så ingenting og så kommer alt på en gang. Abboene bet ivrig på åtene, og til alles glede fikk de en anselig mengde fisk.

Alt i alt syntes alle det hadde vært en riktig vellykket fisketur – kanskje utenom Gale-Frans, da. Vel hjemme igjen, fikk de aftensmat, og så bar det i seng. Der lå Frans i tung søvn med noen tårer på kinnet, og av og til rykket han til og ropte abbor..... abbor!

Og der avsluttet onkel Hannibal sin fortelling for den dagen, til barnas store protester. Men de hjalp lite, som vanlig.

«Den store Krudtsammensværgelse» ble omtalt i flere danske dagsaviser i meget positive ordelag. Men om omtalen er skrevet av utgiveren eller av avisenes journaliser, fremgår ikke. Til venstre omtalen i Aarhus Stiftstidende og til høyre i Bornholms avis og Amtstidende, fra henholdsvis 2. og 5. desember 1902

Fjerde Aften. (Store Forberedelser. Duellen.)

Det ble noen dagers pause i onkelens kveldsfortellinger, men etter at han var ferdig med sine besøk, samlet alle barna seg rundt kakkellovnen for å høre videre fra hans spennende opplevelser fra hans ferie i kystbyen. Den store kruttsammensvergelsen var under planlegging, og de fire guttene samles for å tenke ut hvordan de skulle klare å få tak i det kruttet som krevdes for å sprengre trollstenen i luften. William hadde også gitt etter og blitt medsammensvoren i sammensvergelsen. Det var mange detaljer som måtte drøftes, hvor i all verden skulle de oppbevare kruttet og hvordan skulle de klare å bore hull i trollstenen uten at det ble oppdaget?

Onkel Hannibal kom på at han kunne få tak i en gammel, tom «Biskuitkasse», som oversatt til norsk skulle bety kjeksboks. Den var tett fordi det var lokk på den, og den kunne graves ned

hvor som helst. De ble alle enige om å bruke den til lager for kruttet, som de ennå ikke hadde, og fant på at de kunne grave et hull ikke langt unna huset, i sanden under lyngtorv, og så legge torven over igjen, så ingen kunne se at noe var begravd der. Som sagt, så gjort. Snart var boksen begravet og lyngtorven lagt på plass oppå.

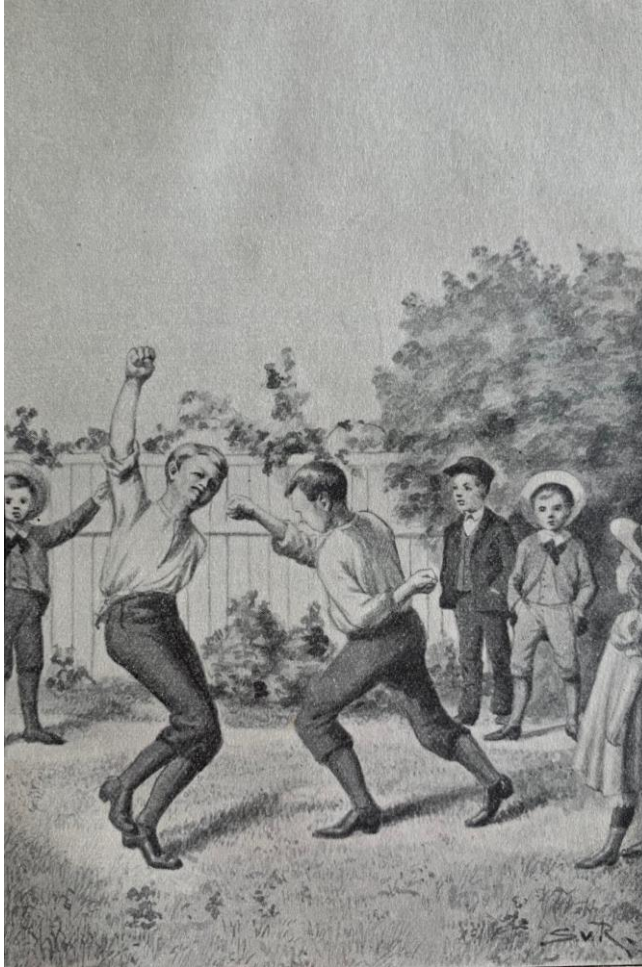
Men hvordan skulle de klare å skaffe nok penger til å kjøpe krutt? De gravde i lommene og samlet sammen alt de hadde tilgjengelig, og det var så godt som ingenting. De vred sine hoder for å komme opp med ideer til hvordan de kunne klare å tjene inn nok til kruttet, og det var Frans, nestkommanderende i sammensvergelsen, som til slutt kom opp med den glupe ideen å plukke kirsebær fra de store kirsebærtrærne i hagen, og selge dem oppe i byen. Han var sikker på at ingen ville merke at en del av kirsebærene hadde forsvunnet. Men det skulle etter hvert vise seg at han tok grundig feil, og guttene fikk både skjenn og pryl og måtte gi fra seg alt de hadde tjent på salget. Og dermed sto de igjen uten penger til krutt.

I gleden over å ha tjent inn penger, og før de var blitt oppdaget, bestemte guttene seg for å bygge ut en liten havn til skipene sine. Hannibal og William hadde opptil flere flotte skip, og de dro først ut for å samle stener til havnen. De gravde ut en lagune som lå beskyttet av havnen, slik at også de skipene som gikk dypt, kunne fortøyas der. Frans, som hadde vært hjemme en tur for å høre om det ikke snart var middag, kom tilbake med en stor, fet «Skruptudse», og jeg antar det må være en frosk eller en padde. Den ville han absolutt plassere som styrmann på en av Hannibals raskeste båter, som han kalte «Pilen». Men det var absolutt imot paddens ønsker som strittet kraftig imot. «Den længes efter sin Kone og sine smaa Børn,» konkluderte William som forbarmet seg over padden og satte den i land.

Men så ropte moren guttene inn til middag, og de avtalte med William at de skulle treffes før et selskap, som alle var invitert til senere på dagen, for at «spille Pind». Vi har en lek i Norge som kalles å «vippe pinne», og kanskje var det det de hadde planlagt. Selskapet var i anledning den skjønne Julies fødselsdag – hun fylte elleve år. Og Julie var Hannibals store kjærlighet.

Guttene rakk å «spille pinne» i ganske lang tid før de andre gjestene ankom, og det var på tide å samle seg om Julies selskap. Barna fikk servert så mye sjokolade å drikke som de bare var i stand til å svelge, og ellers var det rikelig med wienerbrød og kringle. Hannibal og hans søster forærte Julie et vakkert krus der det mellom Roser og Forglemmegei sto «Til fødselsdagsbarnet». Hannibal ble usigelig stolt da Julie valgte å drikke sin sjokolade av kruset, og han kunne ikke la være å legge merke til at hun var nesten penere enn noensinne. Onkelen beundret Julie svært meget, og følelsene var gjensidige. Derfor var det så ergerlig for Hannibal da skolemesterens gutter også skulle være med å leke ute i hagen. Den eldste av dem, Holger, som ingen av dem likte, ville stadig holde Julie i hånden, og kalte Hannibal for en Toldboddreng. Til slutt kokte det helt over for Hannibal, som spente ben på Holger så han falt over ende.

Holger tente på alle plugger og sinnet så ut til å ville ende i et skikkelig slagsmål, inntil William grep inn og erklærte at siden de begge hadde fornærmet hverandre, måtte saken løses med en duell. Man fant et egnet sted, og ble enige om reglene, som innebar at kampen skulle utkjempes med bare en arm, mens den andre skulle holdes bak på ryggen. Hannibal gikk hardt ut og fikk inn flere gode slag, men plutselig svartnet det for ham, og han kjente blodet renne nedover munnen. Holger hadde fått inn en skikkelig fulltreffer, og Hannibal slo løs på ham i et helt ukontrollert, vilt raseri.

Hannibal og Holger utkjemper en duell med en arm, over Hannibals store kjærlighet, den vakre, unge piken, Julie. Illustrasjon av Svend Rønne.

lusinger, pryl og skjenn, og alle pengene de hadde tjent på salget måtte leveres tilbake. Det var selvsagt svært forsmedelig. Men ble likevel relativt fort glemt, for guttene hadde jo langt mere spennende planer for forestående hendelser. En ny og langt mere omfattende duell skulle utkjempes, og guttene ventet med stor forventning på at Holger skulle få en real omgang pryl av William, som var utnevnt til guttenes duellant. De var skråsikre på at William, som var en riktig kraftplugg, ville ydmyke Holger.

De møtte opp ved det stedet de hadde avtalt at duellen skulle finne sted, og i nærheten så de grupper av barn og unge, som åpenbart ventet på å få overvære slåssingen. Men de kunne ikke se verken Holger eller noen av hans venner. Hannibal og hans støttespillere hånet og spottet det andre laget for deres feighet i høye ordelag, som kunne høres i stor omkrets rundt dem. Men så blir de brått noe spakere, når de får øye på selveste skolemesteren i det fjerne, og etter en kort rådslagning bestemte guttene seg for å stikke av. Selv mente de det var et hederlig tilbaketog. De løp ned til stranden, dro ut tollbod båten og rodde hurtig ut til trollstenen, og

De andre guttene måtte gripe inn og erklære kampen for avsluttet. Men nestkommanderende i Kruttsammensvergelsen, Frans, sto frem og hevdet at både han og de andre medlemmene i sammensvergelsen hadde blitt fornærmet av Holger, og de ville også kreve sin oppreisning i en kamp neste dag. Holger ble utfordret til å møte opp neste dag sammen med tre medsammensvorne slik at de kunne få ta sitt endelige oppgjør med ham. Og det måtte Holger godta, om enn ganske blek om nebbet.

Hannibal gikk ned til vannet for å vaske blodet av ansiktet og nesen, og hans hjertes utkårede, Julie, fulgte ham og sa at han ikke måtte ta seg nær av det som hadde hendt. Hun fortalte at det var Hannibal som var hennes hjertes kjær og at hun syntes Holger var vemmelig. Og hun holdt hans hånd når de vandret opp igjen til huset.

Neste dag begynte på verst tenkelig måte. De voksne hadde fått snusen i at barna hadde forsynt seg grovt av hagens kirsebærtrær helt uten tillatelse, og solgt bærene oppe i byen. Det medførte både

Michael Agerskov:
Den store
Krudtsammensværgelse.

Med Illustrationer af Svend Rønne.
 H. Hagerups Forlag.
 Pris indb. 1 Kr. 50 Øre.

»Onkel Kaptajn« boer i Vintermaanederne, naar hans Skule lægger op, hos sin Svoger og fortæller i Mørkningen Søsterens Børn Historier fra sin Ungdom, da hans Fader, Toldkontrolløren, boede ved Indløbet til en Fjord. I Sommerferien kom et Par københavnske Fættre paa Besøg, og der blev lavet mange Spilopper, som naaede Toppunktet i Forsøget paa at sprænge »Trollstenen« ude i Fjorden i Luften.

Forfatteren fortæller naturligt og hyggeligt. (Vejle Amts Avis).

Også Fyens Stiftstidende og Berlingske Tidende hadde notiser om utgivelsen av «Den store Krudtsammensværgelse» henholdsvis den 13. og 20.. desember 1902.

Julebøger for
Ungdommen.

Den store Krudtsammensværgelse.

En Feriefortælling for Børn af Michael Agerskov. Med Illustrationer af Svend Rønne. Indb. 1 Kr. 50 Øre.

»Onkel Kaptajn« bor i Vintermaanederne, naar hans Skule lægger op, hos sin Svoger og fortæller i Mørkningen Søsterens Børn Historier fra sin Ungdom, da hans Fader, Toldkontrolløren, boede ved Indløbet til en Fjord. Bogen ejer den rette Livlighed og Spænding afpasset efter de smaa Tilhøreres Krav. Mangen Onkel vil sikkert glæde sine smaa Slægtninge med Bogen. — Forfatteren fortæller naturligt og hyggeligt. „Flensb. Avis“.

bakken. Guttene var overbevist om at det måtte være spøkelsener. Og ved dette skremmende synet løp guttene i panikk hjemover og rett inn i stuen for å fortelle om sin grufulle opplevelse.

klattet opp på den, for å holde seg i skjul. Fra trollstenen hadde de fremdeles godt utsyn, og kunne følge med på skolemesterens bevegelser. De var ikke i tvil om at den «feige hunden Holger», som de kalte ham, hadde sladret på dem, og de skjønte at snart ventet det dem en real omgang pryl. Men den straffen ville de helst utsette så lenge som mulig, og ble på trollstenen for å undersøke den grundig og planlegge sprengningen. Men da de så at skolemesteren hadde kommet ut fra tollboden og gikk hjem igjen, rodde de i land, fortøyde båten, og løp så hurtig de kunne til et sted som kaltes «Kragekrattet», et kratt ved stranden, der det alltid samlet seg en stor flokk med kråker.

Frans var ikke av de mest utholdende og begynte tidlig å jamre seg over at han var sulten og ville hjem, men de andre mente de burde bli i krattet så lenge som mulig, og håpet at det ville føre til at foreldrene ble redde for dem, og ville bli lettet og tilfreds over å finne dem og ikke straffe dem så hardt. Og de bestemte seg om å bli værende der de var, og etter hvert gikk solen ned og mørket senket seg rundt dem. Etter hvert hørte de stemmer ikke langt unna, og skjønte at det var foreldrene som lette etter dem. Men det de hørte, var ikke akkurat det de hadde håpet. Jørgen Spids, som var med og lette, kalte dem «forbandede Drengene», og faren var ikke urolig i det hele tatt, men mente de bare igjen.

Dette var på ingen måte det de hadde forventet, og sammen med Frans sin stadig tiltagende jamring og sutring, skapte det ikke akkurat noen god stemning. Snarere ble de temmelig bekymrede og nervøse. Og tror du ikke at de snart fikk øye på noen svært skremmende vesener rundt krattet. De var skumle og hvite og beveget seg snart nede ved bakken og snart nærmest svevende over

Et maleri av kunstneren V. Magaard med motiv fra Rørvig på 1890-tallet. Familien Agerskov bodde i Rørvig i flere år da Michael var gutt. Foto fra internett.

Men foreldrenes reaksjoner var slettes ikke som de hadde forventet. Moren satt riktignok og gråt, men faren var rasende. Han tok med sin stökk og kommanderte dem ut igjen, for at de skulle se hva som hadde skremt dem. Og de ble nok sikkert ganske flau da de så at det ikke var annet enn sauer som beitet på engen. Ifølge onkelen var det visst sjanser for at de fikk føle stokken før de gikk til sengs. Men før han avsluttet aftenens historie, ville han svært gjerne innvie dem i en drøm som han hadde den samme natten.

«Det er sandt – inden jeg slutter i Aften, Børn, maa jeg da fortælle jer, at jeg om Natten drømte, at jeg igen stod virkelig udenfor Kragekrattet paa Marken, og nu stod virkelig Højen paa fire gloende Pæle; men jeg blev slet ikke bange, da en skare hvide Skikkelser kom svævende imod mig og sagde, at jeg skulde følge dem ind i Højen for at hente Skatten.

Jeg kom da ind i Højen, gik igennem den ene gyldne Sal prægtigere end den anden, og inderst inde i den allerskønneste Sal paa en Guldtrone sad lille Julie, vidunderlig dejlig, skønnere, end jeg nogen Sinde havde set hende i Virkeligheden.

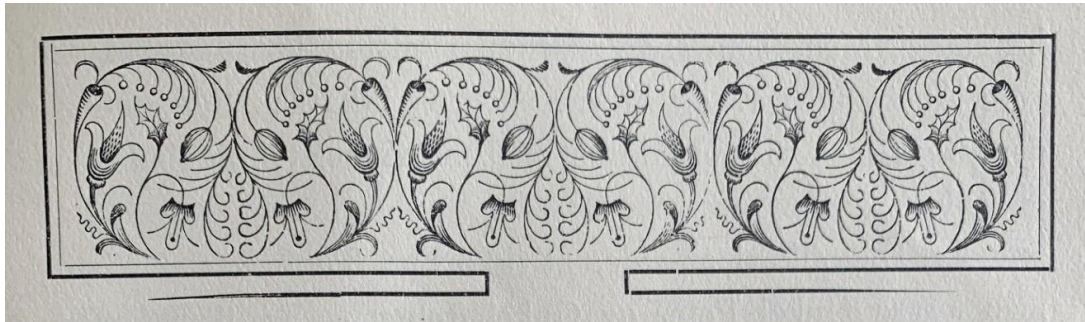
Jeg knælede for hende og følte en Lyksalighed, som jeg aldrig før eller senere har kendt, og vilde lige til at gribe hendes fremstrakte Haand. Da greb haardt fat i mig bagfra. De gjorde saa afskyeligt ondt, at jeg vaagnede, og nu mærkede jeg nok, at det var Æmhed fra de Prygl, jeg havde faaet. – ”

For oss som kjenner hele historien bak «Vandrer mod Lyset's» tilblivelse, slik Michael Agerskov har fortalt den, går tankene til en opplevelse fra Michaels barndom. Som gutt traff han en pike, som gjorde et uutslettelig inntrykk på han, og de var sammen en hel dag i egnen der Michael bodde, og holdt hverandre hånd i hånd, men plutselig var hun borte. Senere forsøkte Michael å finne ut hvem denne piken var, men ingen kunne fortelle ham noe om henne.

Som voksen, da Johanne og Michael var blitt gift og hadde påbegynt det store arbeidet med å be for de falne åndene og til slutt den onde selv, fikk han vite fra oversanselig side, at det var Johannes åndelige personlighet han hadde møtt, og møtet var arrangert fra oversanselig side for å knytte et bånd mellom Johanne og Michael, slik at sjansene ville bli store for at de to ville finne hverandre som voksne, og fullbyrde det oppdraget de hadde påtatt seg overfor Gud.

Personlig er det nesten så hårene reiser seg på kroppen, når jeg leser denne drømmen, og jeg kan ikke si annet enn at det er en drøm av himmelske dimensjoner. Lysutstrålingen er som en guddommelig strøm, og jeg vil på ingen måte utelukke at dette er en drøm som var Michael Agerskovs egen og dypest sett handlet om forholdet mellom han og Johanne.

Femte aften. (Komedien. – Uvejret.)

Ornamentet fra kapittel fem.

Forberedelsene til den store hendelsen – sprengningen av Trollstenen – fortsatte i de nærmeste dagene, kunne Kaptajn Hannibal fortelle når barna atter satt samlet rundt ham i spenning. De hadde vært så heldige å få litt krutt av Jørgen Spids, så bunnen av Biscuitkassen var allerede dekket av svart krutt. Jørgen Spids hadde selvsagt ikke fått vite hva kruttet skulle brukes til, ellers hadde han neppe vært så velvillig å gi dem kruttet.

Det hadde dog vist seg at det var vanskeligere enn antatt å bore et hull til kruttet i trollstenen. Nå hadde kanskje ikke guttene det beste utstyret – kun noen store spiker og en kammer – og det rakk ikke til for å lage hull i den store stenen. Guttene hadde egentlig tenkt at onkelens fødselsdag ville være en fin anledning å feire med den store eksplosjonen, men med tanke på at det kom fint besøk og kanskje vanket noen pengegaver denne dagen, valgte de å utsette den til sommerferiens siste dag. Det ville bli en storstilt markering av at ferien var slutt.

Barna nøt fremdeles sommerferiens gleder, seilte med sine lekeskip, besøkte Jørgen Spids i hans skur og fikk tørket flyndre og hørte på skrønehistorier, eller han tok dem med ut til skipene som seilte forbi fjorden, der de de ble traktert med kjeks og det tørre, harde brødet som sjømenn spiste.

København-gutten Frans, gjorde fremdeles mange sprell og var en gang nær ved å drukne etter å ha falt ut av tollbodbåten. En annen gang ble han angrepet av en stor flokk med gjess utenfor hos smeden opp i byen, og gråt og skrek av smerte og skrekk, så smeden måtte ut for å redde ham. Og enda verre var det den gangen han ertet på seg kuen til Jørgens Spids, og den tok ham på hornene og lett kunne ha gjort enda på han, men heldigvis ble han igjen reddet unna den rasende kuen av Jørgen selv.

Sånn gikk dagene, og barna koste seg i det gode været, og de to Københavner-guttene fikk farge i kinnene av det sunne bondelivet på landet. Men like kjekt var det ikke når det satte inn med er voldsomt regnvær. Det var ikke lenger så fristende med aktiviteter ute, så barna holdt seg inne og fant frem ulike spill for å få tiden til å gå. Men de ble fort lei av det, og det var da Frans fant på å kle ut familiens hund og katt og etter en stund kom Hannibal på at de alle sammen kunne kle seg ut og spille en komedie. Den ideen vakte stor begeistring hos alle de andre, og moren ga dem tillatelse til å finne frem alt utkledningstøy som fantes hos familien.

Moren foreslo at de skulle spille eventyret om «Tornerose», og det bestemte de seg for. De fikk lov til å bruke spisestuen til å rigge til teaterscenen med skjerm Brett og sjal, og øvde hele

ettermiddagen. Stoler ble satt frem til alle tilskuerne, og de måtte alle betale 10 øre i inngangspenger. Alle inntektene skulle gå til Sammensvergelsens krigskasse, men det var det selvsagt ingen som fikk vite.

Skuespillet gjorde stor suksess, og alle tilskuerne klappet og var begeistret. Selvsagt var det Julie som spilte Tornerose, og var mere henrivende enn noensinne. Forestillingen innbragte dem hele 70 øre til krigskassen, og den summen ble omsatt neste dag i krutt, som de fikk kjøpt i Brugsforeningens Udsalg. Kruttet de hadde fra før, hadde heldigvis ikke tatt skade av regnværet og nå hadde de en anselig mengde krutt i kassen.

Senere på dagen rodde de ut til trollstenen, for å ta den i nøyere øyensyn. De hadde opprinnelig tenkt å bore hull i den til kruttet, men det hadde mislyktes. Men da var det Frans som kom på den ideen at de kunne bruke den revnen som allerede var i stenen til kruttet, og så tette igjen alle åpningene fra revnen med papir. Dette fant de alle ut var en riktig god ide. De skyndte seg å ro hjem igjen, for de var livredde for at hemmeligheten deres skulle bli avslørt, men samtidig følte de en stille fryd over å dele mellom seg den forferdelige hemmeligheten om at de skulle sprengre trollstenen i luften.

Mørke skyer bygde seg opp på himmelen før det voldsomme tordenværet. Foto: Sverre Avnskog.

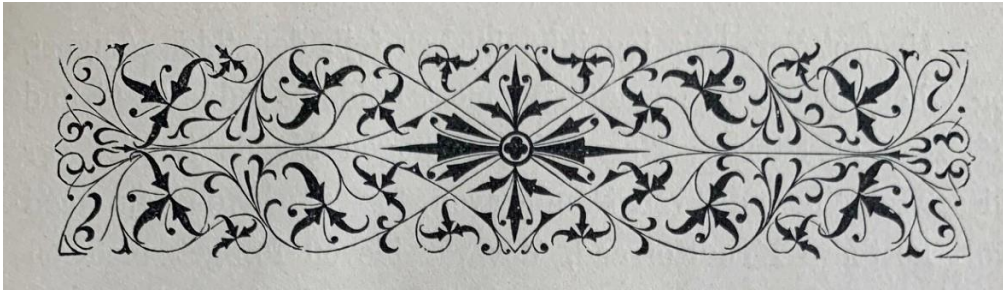
Neste dag var det en trykkende varme og ingen orket noe som helst. Og snart ble de alle skremt over at barometer viste jordskjelv. De hadde alle en foruroligende følelse, og snart oppdaget de voksne at det så ut til å samle seg svært mørke skyer i horisonten. Og overraskende fort, bygde det seg opp tettere med svarte skyer over fjorden, bladene på poplene begynte å risle, og barna kunne kjenne den kjølige vinden i ansiktene.

Og brått brøt uværet løs, det tordnet kraftig, og et lyn lyste opp himmelen mot den mørke bakgrunnen og etterpå drønnet det av torden. Lynene slo ned flere steder, og de kunne se vannposten ute i hagen splintres. Snart etter brøt en voldsom haglskur løs, med hagl av enorm størrelse. Flere av rutene på huset ble knust og haglen trengte inn i stuen. Barna samlet seg skremt i en klynge i stuen, hunden krøp klynkende rundt med halen mellom bena og gamle tante Christiane var sikker på at det var dommedagen som kom.

Etter hvert ga det verste uværet seg og barna ble sendt i seng. Men det varte ikke så lenge før det braket løs igjen kanskje ikke like ille som første gang. Men faren, som var ute for å se til den splintrede vannposten, oppdaget at det brant oppe i byen. Snart kunne de se at det var møllen som brant, og det steg en stor sky av røyk opp over byen og møllen var omgitt av et gnistregn. Det ble gjort forgjeves forsøk på å slukke brannen og den var ikke den eneste. De kunne telle hele seks branner rundt i bygden.

Da barna endelig kom seg i seng, var det sent på natt, og de sov og sov til langt ut på dagen.

Sjette Aften. (En munter Sejltur. – Eksplosjonen.)

Ornamentet som pryder kapittel seks.

Bilde fra internett tatt ved havnen i Rørvig i 1926. Familien til Michael Agerskov bodde i Rørvig frem til 1881.

Så nærmet det seg slutten på kveldene med spennende fortellinger fra onkel Kaptajn. Sommeren var på hell, og hendelsene begynte å nærme seg sitt klimaks – som alle ventet med spenning på å høre om: Den lenge planlagte sprengningen av trollstenen. Onkelen hadde vært opptatt en tid, så man kan bare tenke seg hvordan forventningene hadde bygget seg opp hos barna.

Men endelig satt de atter samlet rundt den brennende kakkelovnen, og til deres skuffelse fortalte onkelen at dette sannsynligvis ble den siste kvelden han kunne fortelle dem fra den innholdsrike sommeren fra hans og morens barndom. Lille Ellen satt på onkelens fang og de andre satt i ring rundt dem.

Etter det voldsomme uværet og brannene i byen, fortsatte været å være urolig og ustabilt, begynte onkelen med å fortelle, og alle var spente på hvordan været ville bli på Hannibals fødselsdag den 10. august. Det var nemlig tradisjon at hele familien dro på en lengre seiltur i den store tollbodbåten den dagen – over på den andre siden av fjorden med medbragt niste og drikke. Hele uken etter uværet fortsatte det å regne og blåse kraftig, og barna måtte holde seg inne det meste av tiden.

Men så fort det lettet litt gikk de ut til sandgraven for å sjekke om de gikk bra med deres kostbare kruttforråd, som hadde vokst litt etter at Jørgens Spids ga dem enda litt mer krutt fra

sitt krutthorn. De hadde narret ham til å tro at de skulle lage fyrverkeri, og for å ikke vekke hans mistanke, lagde de også noen kinaputter. Å dra ut til trollstenen for å inspisere den, ikke mulig i det urolige vannet.

Onklene og tanten som pleide å være med på Hannibals fødselsdagsfeiring og den sedvanlige seilturen ankom i god tid til feiringen, men det så lenge svært mørkt ut for gjennomføringen på grunn av sterk vind og regnvær. Barna sov dårlig natten før den planlagte turen, men var påkledd og klare til avreise grytidlig om morgenen. Og sannelig var været ved å bli bedre, og solen brøt gjennom, selv om det var en frisk bris, som stadig ble litt og litt sterkere. Men de valgte likevel å legge ut på reisen, til barnas store glede.

Og den gladeste av alle var fødselsdagsbarnet, onkel Kaptajn, som fikk gaver i fleng, deriblant flere kroner fra onklene og tanten. Og de gode vennene, William og Julie, som ikke skulle være med på turen, kom også innom med gaver. Av William fikk han en kniv og av Julie en ring, som hun selv hadde brukt og var svært glad i, og de var begge innforstått med at det betydde at de var forlovet. En nydelig liten kjærlighetshistorie midt oppe i dramatikken. Ganske typisk for Michael Agerskovs litterære verk, der dype følelser og kjærlighet alltid spiller en sentral rolle. Det gjør også vanligvis sorg og tragisk død, men det får vi snart høre mer om.

Det ble en på alle måter spennende og begivenhetsrik seiltur. Barna fikk ansvaret for å styre seilene, mens båten krysset over fjorden, men de måtte snart låre storseglet på grunn av den sterke vinden for å forhindre at buten skulle kantre. Både barna og det meste om bord ble gjennomvått, og da de ville forsøke å tenne opp den transportable kokeren som ble fyrt med kull, var det helt umulig å få fyr på den. Moren syntes de alle trengte en kaffekopp for å få varmen i seg, men det måtte de oppgi.

Da de nærmet seg den andre bredden, satte de ut den lille slepebåten som skulle dra seilbåten nærmere land, og deretter frakte passasjerene inn til tørt land, og det gikk fint for de flestes vedkommende. Men på den tredje turen gikk det aldeles galt og båten kantret, onkelen som rodde båten falt i vannet og årene falt ut i vannet og drev av sted. Han måtte i stedet vasse inn til land med båten på slep. Og ute på fjorden satt faren og den andre onkelen igjen i seilbåten, og kunne ikke komme inn til land. Men de manglet ikke gode råd. De fikk ropt inn til de ilandsatte at de ville seile inn til bebyggelsen et stykke unna og gå i land der. Der fantes det også en kro der de kunne få noe å spise. Alle ble enige om å møtes der senere på dagen.

Heldigvis hadde de fått reddet det meste av maten, og nå klarte de også å få fyr på kaffekokeren, og snart duftet det deilig av varm kaffe. Og maten smakte særdeles godt, så snart var de alle sammen svært tilfredse. Etterpå fikk barna lov til å leke mens de ventet på at onkelens tøy skulle tørke. Imens hadde han kledd seg i et teppe som ble holdt sammen av noen knappenåler og alle syntes han så veldig komisk ut.

Og de var ikke de eneste som syntes det. Det var jo et stykke til kroen der de skulle møte faren og onkelen, så de planla å forsøke å få skyss både til seg selv og den lille jollen på den første hestevognen som kjørte forbi. Men det var lettere sagt enn gjort. Da de første vognene nærmet seg dem, og hestene fikk øye på onkelen som kun var kledd i et teppe, ble de livredde og kusken hadde sin fulle hyre med å holde styr på dem. Det skjedde flere ganger at de forbipasserende ekvipasjene hastet forbi, helt til en gammel bonde kom langs veien med en

tom vogn og gikk med på å ta dem med. Men det var ikke til å nekte for at folk som så dem, lo godt av onkelens enkle bekledding.

Nå var det blitt for sent til å tenke på å reise hjem, men heldigvis fikk de alle sammen aftensmat på kroen og der var det også overnattingsmuligheter. Bortsett fra moren og tanten, som fikk stedets ledige soverom, lå de andre på halm som var spredd utover gulvet i den store stuen og sov svært godt gjennom hele natten. Neste dag var det god vind å seile i, og hele forsamlingen kom seg trygt hjem.

De påfølgende dagen var været stabilt og mildt og alt lovet godt for guttenes plan om å sprengne trollstenen i lufta. Dagen for begivenheten var fastsatt til den 15. august og guttene kontrollerte nesten hver dag hvordan det gikk med kruttet som skulle brukes til å sprengne

Svend Rønnes illustrasjon fra boken av guttene som plassere kanonslaget i trollstenen.

hemmelige eksplosjonen. Kanonslaget ble plassert og alle sprekkene i stenen ble tettet igjen med papir. Og med det var alt klart til den store eksplosjonen.

Senere på dagen, fikk guttene tillatelse til å være ute litt lengre enn vanlig og ubemerket for alle rodde de ut til trollstenen i den lille tollbåten. Nå skulle den store hendelsen finne sted. Mørket hadde etter hver senket seg, og guttene var klare til å sette i verk den store kruttsammensvergelsen som de hadde planlagt gjennom hele sommerferien – de skulle sprengne trollstenen i lufta med sitt hjemmelagte kanonslag. Guttene nærmet seg trollstenen helt ubemerket for alle andre, og så var de klare til å sette fyr på papirrøret som skulle antenne det livsfarlige kanonslaget, og luntet ble tent.

stenen. De gikk som i en form for feberfantasi og forestilte seg alle mulige reaksjoner fra familie og venner. Ville det vanke skjenn, straff og det som kunne være enda verre? Eller ville mange bli imponerte og beundre dem, ja ville de faktisk bli berømte?

Guttene hadde laget et kraftig kanonslag av alt kruttet de hadde samlet sammen og surret det sammen med papir og seilgarn, som de hadde tilegnet seg ulovlig fra farens kontor. Til lunte ville de bruke et hult papirrør fylt med krutt. Tiden skulle vise at de kanskje ikke hadde vært helt heldige med konstruksjonen av lunten, men de var såre fornøyd med den egenproduserte «helvetesmaskinen» de hadde skapt. Den ble gjemt i hulen som de hadde gravet ut i sandgraven, der kassen med kruttet hadde blitt gjemt. Guttene var nok ganske ambivalent om hva dagen etter ville medføre da de gikk til sengs, og ingen av dem sov særlig godt, og Frans snakket i søvnen gjennom hele natten.

Så opprørt dagen for å realisere den store kruttsammensvergelsen. Om formiddagen rodde guttene ut til trollstenen og forberedte alt til den

Men hva skjedde? På ingen måte det sammensvergelsen hadde forestilt seg. Eksplosjonen førte riktignok til at deler av stenen sprutet i alle retninger, men det katastrofale var at guttene kun hadde kommet noen få meter unna stenen da den voldsomme eksplosjonen fant sted. Flere av dem ble ganske alvorlig kvestet fordi de var så nærme eksplosjonen. Stener og splinter føyk i alle retninger og den som ble mest alvorlig skadet var Frans, som fikk ansiktet flerret i eksplosjonen. Man kan kanskje si at det var en skjebnens ironi, i og med at hele sprengningen var Frans sin ide. Onkel Hannibal ble også sengeliggende i flere dager men han var mest skadet av trykket fra eksplosjonen. Hannibal kommenterte ganske lakonisk overfor barna at skadene kanskje var ærlig fortjent.

Og dermed hører vi ikke mer om de dramatiske hendelsene.

Men i boken er der, som i så mange av Agerskovs litterære verker, også en tragisk, liten kjærlighetshistorie flettet inn. Vi får høre om den lille piken, Julie, som onkel Hannibal som gutt var meget betatt av og forelsket i. Vi får tidlig vite at Hannibal og Julie er kjærester, og hun gir ham en forlovelsesring som bevis på hennes kjærlighet til ham. Helt på slutten av boken kan vi lese følgende:

«Kaptajnen tav, og alle Børnene sad tavse omkring ham og saa meget betænkelige ud.

Da sagde Ellen paa een Gang:

”Ja men onkel, hva blev der af lille Julie, det har du slet ikke fortalt.”

Kaptajnen sad lenge tavs, ligesom hensunken i mørke Tanker. Da sagde han:

”Jeg er egentlig bedrøvet over, at du mindede mig om Julie, lille Ellen; det er kun trist hva jeg har at fortælle. Men saa hør da:

Samme Dag, jeg kom op, altsaa tre Dage efter Eksplosionen, gikk jeg over til William. Men tænk, hva der var sket, næppe en Time før: den lille Julie var druknet, Gud havde taget sin Engel til sig; Sognets kloge Kone havde haft Ret; hun havde været for skær og fin til at leve paa Jorden.

Hvordan det var gaaet til, var der ingen som vidste; hun havde badet sammen med nogle andre Smaapiger paa ganske lavt Vande, og pludselig havde hun ligget livløs midt iblandt dem. De havde baaret hende i Land, men hun var og blev død.

Jeg kan godt huske, at hele min Barndom troede jeg, at det var Troldstenen, som havde taget den forfærdelige Hævn over mig og William; thi hun druknede lige tæt ved den, dér hvor den stod, lemlæstet, berøvet sin øverste Del ved Eksplosionen.

Stakkels lille Julie! Jeg var inde og se hende ligge i sin hvide Seng. Ansigtet var saa blegt, og de straalende milde Øjne vare Lukkede; kun de gule Krøller var de samme. Dér laa hun, stiv og død, og kunde slet ikke smile til mig, slet ikke tale med mig.

Jeg græd, og kunde ikke holde op igjen; det var saa forfærdelig sørgelig. I ved jo, Børn, hvor meget jeg holdt af henne, og at hun skulde være min Kone, naar vi blev store.

Jeg plukkede en dejlig Buket Blomster og lagde mellem hendes hvide Hænder; dem skulde hun have som en sidste Hilsen fra mig, stakkels lille Julie!”

Og med denne triste hendelsen avslutter Michael Agerskov «Den store Krudtsammensværgelse».

Dersom det er noen som undrer seg over at jeg har skrevet et såpass utførlig referat av både denne og flere av Michael Agerskovs litterære utgivelser, så kan jeg fortelle at det skyldes at jeg er ganske sikker på at hans bøker er delvis selvbiografiske og inneholder mye fra Agerskovs egen oppvekst. Derfor tenker jeg at mange av dem som senere leser disse omtalene av hans bøker, vil sette stor pris på å bli bedre kjent med Agerskovs oppvekst og bakgrunn.

En Bekendelse.

Af en ukendt ånd.
Min hilsen til eder alle!
Jeg har modtaget tilladelse til at tale til eder, - tale i vor Faders navn; men mit navn skal være ukendt for eder.
Jeg ønsker at forme mine ord således, som tanker i dette øjeblik indgiver mig dem; og jeg beder eder være milde i eders dom over mig, da jeg endnu har meget svært ved at forme de tanker, der forekommer.

I tidernes morgen faldt synden over Jorden. I utalte årtusinder kæmpede Lysets og Mørkets magter om herredømmet over menneskenes sjæle.
Af Mørkets magter lærte menneskene ugeringer, laster og manddrag. Og når sjælene ved døden forlod de jordiske legemer, bandt deres syndefulde tanker og begæringer dem fast til Jorden i århundreder eller længere, indtil den guddommelige Gnist, der er nedlagt i hvert menneskehjerte, havde vokset sig så stærk, at sjælen ved hjælp af Lysets ånder formåede at hæve sig op til det hjem, hvorfra den var udgået.
Med sorg og anger overså sjælen der sit forføjede jordeliv, og ofte sendte Herren den, påny inkarneret, tilbage til Jorden for at sone, for at lære at afkaste syndens åg, for at lutres og gå fremad.
Lysets og Mørkets magter kæmpede ustandselig!
Der kom sekler, hvor Lyset bredte sig over Jorden, og mange bundne sjæle droges opad.
Der kom sekler, hvor Mørket bredte sig over Jorden, og utallige menneskesjæle faldt dybt for syndens magt.
Da kom den seneste tid, den tid, hvortil I hører.
Lyset bredte sig atter over Jorden, og mange sydebundne sjæle droges af Lysets ånder, ved hjælp af menneskenes forbønner, opad til hjemmet og modtog vor Faders tilgivelse.
Jeg, der taler til eder, var blandt de dybest faldne.
Med rædsel så jeg Lyset vælde klarere og renere hen over Jorden.
Med rædsel så jeg skarer af sydebundne sjæle hæve sig opad mod Lyset.
Vi, der endnu var tilbage, kæmpede med fordolet styrke, og vi udsendte onde og hadefulde tanker, der ramte menneskene og fødte i deres hjerner og hjerter Mørkets styggeste gerninger.
Da hørte vi i vor kamp menneskestemmer, der bad: "Herre, forbarm dig over alle sydebundne sjæle, tilgiv dem, drag dem opad til dit Rige, bort fra Jorden, så at menneskene kan leve deres jordeliv uden Mørkets indgriben!"
Og vi så en herskare af Lysets ånder stige ned til Jorden. De talte til alle de bundne sjæle, bød dem følge med til hjemmet og lovede dem Faderens tilgivelse. Og alle fulgte!

Kun jeg alene stod tilbage, ene med min rædsel og anger. Hvor jeg end vandrede hen over Jorden, var jeg ene, ene blandt menneskene; og i mit hjerte vågnede længselen efter vor Faders hjem.
Da stod en Lysets engel ved min side.
Han rakte mig sine hænder og sagde kærlig: "Broder, følg mig; thi vor Fader kalder!"
Men jeg skjulte mit åsyn og svarede: "Jeg kan ikke følge; thi intet menneske vil bede for min frelse."
Men han sagde: "Jeg skal føre dig til mennesker, der vil bede for dig."
Og han førte mig til et rum, hvor mange af Lysets ånder var forsamlede. Tavse gjorde de plads for mig, og jeg så, at også mennesker var til stede.
Da jeg jeg i angst tilbage og råbte: "Broder, disse svage mennesker vover ikke at bede for mig;" men min broder og min Frelser svarede: "Sig disse mennesker, hvem du er, og hvad du har syndet, og de vil bede for dig; thi de har lært, at vor Faders barmhjertighed er uendelig, og vor Faders kærlighed er over al forstand."
Da bad jeg skælvende disse mennesker anræbe vor Fader om fred og tilgivelse for mig; og de bad: "Herre, forbarm dig over denne synder, bortslet alt og drag ham op til dit rige."
Da hørte jeg en mægtig stemme, der talte til mig: "Dine synder er dig forladte, vend tilbage til det hjem, hvorfra du er udgået!" og alle de lyse ånder omringede mig, og bød mig kærlig at følge dem, og de førte mig til vor Fader.
I sandhed, vor Faders barmhjertighed er uendelig, og vor Faders kærlighed er over al forstand!

Mere end dette er det mig ikke tilladt at sige eder.
Jeg byder eder alle et inderligt level.

Efter en kort pause.

Den tabte Frugtkerne.

En lignelse af "Kristus".

Kristus bringer eder alle vor Faders kærlige hilsen, fred og velsignelse!
Kristus ønsker at tale nogle ord til eder:

En mand ejede nogle kostbare frugtkerne; med megen omhu lagde han dem i den bedste muldjord i sin have. Men det skete, at han tabte en af kernerne, medens han arbejdede. Tålmodig søgte han overalt for at genfinde den tabte kerne; men han fandt den ikke, og han blev såre bedrøvet.

Michael og Johanne begynte tidlig å publisere sine mediumistiske meddelelser under navnene Kaj og Bettina i Sandhedssøkeren og Jakobsstigen, som ble utgitt av Chr. Lyngs. Og allerede i april 1912, fortalte de om meddelelsen fra Ardor, der han forteller om hvordan Kristus og de yngste, samt bønner fra Michael og Johanne, gjorde at han vendte om og ba om tilgivelse for alle sine onde synder. Gud tilgav ham, og mottok ham med kjærlighet i lysets rike. Chr. Lyngs publiserte samtidig en kraftig advarsel der han betvilte sannhetsgehalten i denne meddelelsen, men understreket samtidig at han på ingen måte betvilte ekteparets troverdighet, men trodde fullt og fast på deres ærlighet. Ovenfor ses et utdrag fra meddelelsen, som Claus Hafstrøm har utgitt i sin bok «Kaj og Bettina», sammen med deres andre publiserte meddelelser i Lyngs tidsskrift.

Redaktør og kommunelærer Chr. Lyngs, d. 1921, publiserte mange av Michael og Johanne Agerskovs mediumistiske tekster i Sandhedssøkeren og Jacobsstigen under navnene Kaj og Bettina. Foto: Det Kongelige Bibliotek i København.

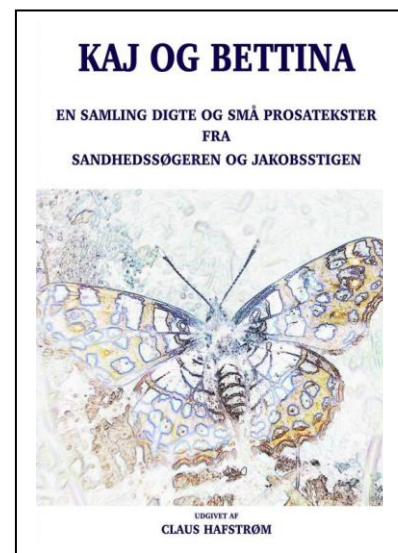

«Fra den gamle Skipperby og andre Digte» - diktsamling fra 1909.

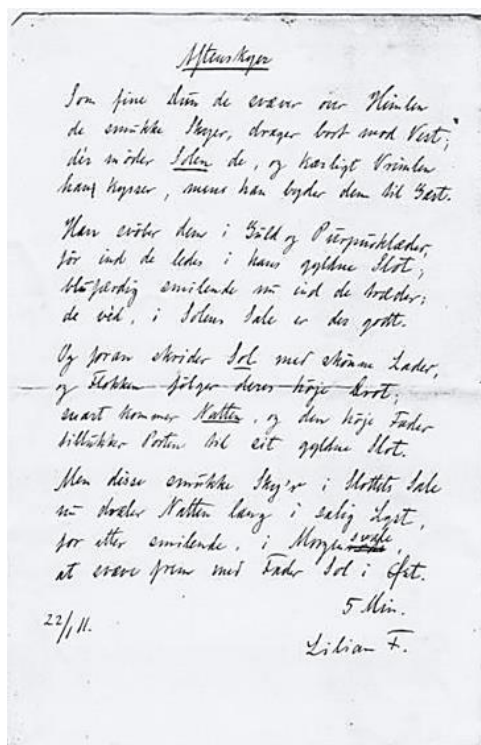

Omslaget og tittelsiden til «Fra den gamle Skipperby og andre Digte».

I 1909 utga Michael en ny diktsamling. På dette tidspunktet hadde både han selv og hans hustru begynt å motta meddelelser fra den oversanselige verden. De hadde begge såkalt «klarhørsel», altså evnen til å «høre» hva de åndelige personlighetene meddelte, og vi kjenner til dikt, som Michael Agerskov mottok. For å være konkret, så hørte de ikke stemmer og setninger helt konkret, men de fikk overført tanker, som så ble omsatt til jordisk språk i deres åndelige hjerne. Etter hvert som det ble mer og mer klart for ekteparet hva den oversanselige verden ønsket av dem, ble det Johanne Agerskov som oftest fungerte som medium, mens Michael bidro med sin klokskap, innsikt og forståelse og deltok i bønner for de falne. Det var også han som sto som utgiver av alle verkene.

Ekteparet Agerskovs første mediumistiske tekster ble publisert i Sandhedssøkeren og Jakobsstigen under navnene Kaj og Bettina. Claus Hafstrøm har gjenuttgitt tekstene, og samlingen omtales slik: "Boken er hovedsakelig en samling digt og småtekster dels med Michael Agerskov som medium, dels af hans hustru Johanne Agerskov. Der er tale om digte af høj kvalitet med forfattere som Holger Drachmann, Christian Winther, Grundtvig m. fl. Af prosateksterne kan nævnes et eventyr af H C Andersen, Snekløkken og Sommerfuglen samt det måske vigtigste skrift i samlingen: En bekendelse af en ukendt ånd (Satan). Der er også to lignelser af Kristus. De findes også i Vandrer mod Lyset, men ellers vil dette være nyt!"

Et av diktene Michael Agerskov mottok som medium i 1911. Den åndelige personligheten som forfattet diktet, blir kalt Lilian F. Agerskovs navn som medium var Kaj. Dette diktet finnes i Det Kongelige Biblioteks arkiv i København.

Det var åpenbart røffe forhold en ung gutt fikk innsikt i når han hadde kontakt med sjøfolkene. Det får vi vite allerede i diktet om skipper Lars vinter. Fortelleren lar oss vite at han ofte besøkte Lars om bord i båten hans. Og i det tredje verset heter det:

«Som Dreng var jeg tidt hos Lars om Bord;
det tør ikke paastaas, Kahytten var stor,
men det var for lidt at agte:
Beskøjter fik jeg, og Snaps og Skraa,
det sidste kneb det at holde paa,
men Gud hvor Beskøjterne smagte!»

Det er ikke så vanlig i våre dager å gi skrå og snaps til barn, men sjøfolkene var av en litt røffere type. Mange førstegangsreisende var knapt blitt tenåringer når de mønstret på som dekksgutter. Beskøjter var en type hardt brød med svært lang holdbarhetstid, som var mye brukt av sjøfolk i gamle dager. Ordet er sannsynligvis i slekt med det engelske ordet for kjeks – «biskuit». Med beskøjter og tørrfisk unngikk sjøfolkene de fleste mangelsykdommer.

Men Agerskov hadde altså i tillegg sin egen litterære produksjon, og skrev også lærerbøker for skoleverket. «Fra den gamle Skipperby og andre Digte», var som tittelen antyder delt i flere deler, og i den første delen kan vi lese meget fargerike portretter av personer fra skipperbyen. Det er fristende å tro at portrettene er inspirert av virkelige personer, som levde i Rørvig eller i Nykøbing, og som den unge Michael traff i løpet av sin oppvekst. Hans familie bodde i Rørvig frem til 1881, da Michael var omtrent 11 år, og flyttet deretter til Nykøbing, Sjælland. Denne oppveksten preger mange av Agerskovs bøker, og har åpenbart være blant en av hans viktigste inspirasjonskilder.

Diktene er skrevet på rim, men jeg har ikke nok litterær innsikt til å vite om de følger bestemte regler for verseform. Men i det første diktet, «Skipper Lars Vinter», som består av syv vers, har alle versene samme oppbygning og rytme, og de to første linjene rimer, og det gjør også linje fire og fem, mens linje to rimer på linje seks. Man kan bare forestille seg hvor krevende det må være å dikte på denne måten. Agerskov var jo lektor i dansk, og han behersker åpenbart mange ulike verseformer og diktene hans gjør stort inntrykk på meg, som elsker diktning på rim. Han var åpenbart en gudbenådet rimsmed, og diktene imponerer med sin rimkunst.

Døden er et ofte tilbakevendende tema i Michael Agerskovs forfatterskap, og diktsamlingen fra 1909 er intet unntak. Allerede i det andre diktet, får vi høre historien om det uferdige huset ved stranden der ingen noensinne har flyttet inn i. I andre vers heter det:

«Det stirrer med trøtte Øjne
Over den øde Sø,
Ret som en livsled, ensom Mand,
Der vil men kan ikke dø.»

Agerskov forteller videre at det ligger en svært tragisk historie bak dette ”triste huset”. Det ble opprinnelig påbegynt av «lodsoldermanden» på stedet, som omtales som «den gamle, sære Knark». Han hadde kun en eneste sønn, som var kaptein på en bark. Og til sønnen og hans kærester, Marie, ble det bygget et hus. Men den dagen «rejsesildet» sto rammet et voldsomt uvær bygden. (Jeg antar at «rejsesildet» er en fest fordi vegger og tak er reist.)

Midt under feiringen fikk de bud om at et skip var gått på grunn, og ble knust mot kysten. Tragisk nok, overlevde ingen av mannskapet eller passasjerene. Og enda mer tragisk ble det for losoldermannen da de fikk vite at var sønnens bark som hadde forlist, og liket av ham drev i land. Faren bestemte at huset aldri skulle gjøres ferdig, og som om ikke sønnens død var nok, døde også hans kjæreste innen et år var gått.

I slike kystbyer som Michael Agerskov vokste opp i, opplevde nok mange familier at en eller flere av deres kjære forsvant på havet. Derfor bør vi kanskje ikke forundres over at døden spiller en såpass stor rolle i Agerskovs diktning. Dette var jo også før antibiotika var oppdaget, og selv en lungebetennelse kunne ofte føre til døden. Dødelige sykdomsepidemier som influensa, tuberkulose, tyfus og poliomyelitt tok også mange liv. Agerskov selv døde jo også selv av den såkalte spanskesyken, som var et influensavirus.

I det neste diktet avslører Agerskov at han vet svært mye om sjøfolkens livsvilkår når de reiste rundt i verden. Og særlig var det en utfordring for en yngling fra Norden som ikke visste noe særlig om hva som gikk fore seg i de havnene der de gikk i land på permisjon. En naiv, ung mann, kunne lett forveksle de prostituertes interesse med ekte kjærlighet. Og akkurat det skjedde med den unge mannen i det neste diktet, som heter «Den fortabte Sønn».

Kanskje er tittelen inspirert av sagnet fra Bibelen om sønnen som vender hjem etter lang tid?

Agerskov sin diktning handler ofte om de mange tragiske skjebnene til sjøfolkene som forsvant på havet, og ikke minst de etterlatte. Foto fra internett.

Den unge gutten har nettopp vendt hjem etter mange år på sjøen, og foreldrene klandrer ham for at han ikke har skrevet et eneste brev i løpet av alle de årene han har vært borte. Den unge mannen er åpenbart syk, og særlig moren klandrer ham for at han helt sikkert har «sviret». Jeg antar at det betyr at han har tilbragt tiden i havn på barer med drikk og lettlevde kvinner.

Og den unge mannen må innrømme at det er sant. Men det er også mer. I sin naivitet innbilte han seg at en ung jente, Laila, som han traff på en bar i Buenos Aires, elsket ham og bare ham. Men hans beste venn, ville lære ham en lekse om sjøfolkenes tilværelse, og bevise at hun kun var en lettlivet og troløs kvinne, som var alle menns kjæreste. Han «kjøpte» hennes tjenester med et perlehalsbånd. For den unge mannen, som var dypt forelsket og overbevist om at hennes kjærlighet var trofast, ble det så rent for mye. Da de to matrosene var på vei til båten sammen, knivstakk han sin venn og drepte ham.

Men drapet forfulgte ham, og han fikk aldri fred i sitt sinn. Vel hjemme var han gusten og gul og la seg i sin mors fang og ba foreldrene om å gi ham frelse, men det skulle bli hans siste dag. Han døde mens moren strøk ham over håret og faren skjelvende gråt av aldrende år. Sønnens gule farge skulle vel tyde på at han hadde en alvorlig leversykdom, f eks gulstott. Det var nok mange sjøfolk som pådro seg alvorlige sykdommer i sin omgang med prostituerte når de var i land – både gonore og syfilis var utbredt der hvor seksuelle tjeneste ble utvekslet.

I diktet heter det:

«Længe var det siden, paa min første Fart, i Buenos Ayres vi laa;
dèr var var det paa en Danseknejpe jeg første Gang Laila saa.
Som Ild var hun, vildt dansed hun – snart blev hun min,
Min, min alene, ingen andens – hendes kys var som Vin.

Jeg kunde slaa dem, de andre, naar de sa' hun var flaret og løs;
Jeg som intet kendte, hvor kunde jeg tro, hun var Allamenads-tøs.
Kurere dig skal jeg! sa' en Matros, min bedste Kammerat;
vil jeg er hun min, en saadan Tøs er altid parat!

Et Perlebaand, tror jeg, blev Lokkemaden – saa var Hjertet vendt;
Luft var jeg for hende, død, som hun aldrig havde mid kendt.

Den Nat hun blev hans, var jeg sanseløs, af intet jeg ved;
Men næste Nat, da vi fulgtes til Skibet, stak jeg ham ned.

Jeg dræbte ham for en Skøges skyld, ham min bedste Ven.
Og – Far og Mor frels mig! – dèr staaer han i Krogen igen!”

Det Agerskov beskriver i dette diktet, kan neppe ha vært selvopplevd, for han var aldri til sjøs. Men hans far hadde vært sjømann, og Agerskov omgikk sikkert mange sjøfolk i sine barndoms- og ungdomsår. Det han forteller i dette diktet rimer godt med det min far og mor

fortalte om deres ungdomsår. De ble kjærester som svært unge, og min far reiset til sjøs få år etter at de hadde blitt forlovet.

Han fortalte meg som eldre at det ble et fryktelig vanskelig moralsk dilemma for ham, når båten var i land, og de eldre sjøfolkene dro på bar og drakk store mengder øl, og var sammen med barjentene i havnen – jenter som i virkeligheten var prostituerte. Ifølge min far ble de oppfattet som «halvprostituerte», som han kalte det. Når de falt for en ung sjømann, holdt de seg gjerne sammen med han i den tiden han var i land, og fikk penger og drikke av han, men når han reiste ut igjen, fant de seg andre sjøfolk. De unge førstereisguttene ble hånet og beskyldt for å være homser dersom de ikke fant seg en jente å forlyste seg med mens båten lå i land og ble losset og lasset. Den gangen hadde man ikke det samme tolerante synet på det å være homofil, som vi har i dag. Det å bli ansett som homofil av de andre sjøfolkene, var ensbetydende med konstant mobbing og trakassering.

Det var tøffe forhold som ventet de unge guttene som reiste til sjøs. Bildet viser tre norske matroser. Foto fra internett.

Det var ikke så lett for en ung, følsom mann å vite hvordan han skulle forholde seg til dette. Skulle han være trofast mot sin forlovede hjemme i Norge og bli hånet av de eldre sjøfolkene, eller skulle han gjøre som dem og finne seg en lettlivet kvinne der de lå i havn og svikte sin forlovede? Jeg skal ikke gå i detalj om hvordan min far løste dette, men de to ble i hvert fall gift og fikk fire barn.

Etter dette følger det flere dikt som handler om fargerike og originale personligheter, som f.eks. «Karen Gaasepige», «Kresten Spillemand» og «Galop-Marie», alle beskrevet på verseform i et rikt språk, som igjen vitner om Agerskovs usedvanlige evner som rimsmed.

Dernest kommer enda et dikt som omhandler sjøfolkenes forhold til kvinner når de var til sjøs, ofte over lang tid, samtidig som de hadde en kjæreste der hjemme. Og likeledes om jenta fant seg en annen kjæreste da den ungesjømannen var borte så lenge – ofte kunne det dreie seg om flere år. Det er kanskje ikke så vanskelig å forstå at unge mennesker med sine sterke lengsler og drifter kunne finne det vanskelig å være uten kjærlighet i så lang tid?

Diktet heter «Forviklinger» med undertekst «En Ballade». De to unge kjærestene, Jens og Sine, hadde begge på hver sin side hørt rykte om at den andre hadde vært utro i det lange fraværet. Hennes var ganske uskyldig, da. Det ble sagt at hun hadde vært på markedet med Hans, hadde danset med han og fått en perlekrans som bevis på hans forelskelse.

Tre japanske Geisha-jenter fotografert på begynnelsen av 1900-tallet. Foto fra internett.

Det Sine hadde hørt, var langt mer opprørende, vil jeg tro. Hun hadde blitt fortalt at Hans hadde vært sammen med en «kinesertøs» og at mannskapet hadde tatt om bord tre «Negerpiger» og holdt dem som koner. Jens tar det hele med en viss humor, og benekter at det var tre fargede piker, men at det var åtte. Og at han var så imøtekommende og humoristisk, var tydeligvis forløsende mellom de to, for så innrømmet hun at hun riktig nok hadde vært på dans med Hans, men at det ikke var henne som fikk en rosenkrans, men en annen jente. Og Sine hadde kun hatt tanker om sin Jens under dansen.

Og så måtte Jens innrømme at det var en viss sannhet i rykte om hans forhold til en «Geisha», og så var atter stemningen god

mellom dem, da han fortalte at han nå ville ta sin loseksamen som sin far, og så kunne han bo hjemme sammen med henne. Og så seiret kjærligheten mellom dem.

Det neste diktet, har jeg nevnt tidligere i min biografi om Michael Agerskov. Det heter «Min Barnekjæresten», og det er meget nærliggende å knytte det til den historien Agerskov forteller om i sin bok, «Nogle psykiske Oplevelser». Her forteller han om en erindring fra sin barndom, der han traff en ung pike, som han følte meget sterk sympati for, og de tilbragte en hel dag sammen i hans barndoms trakter. Men plutselig var hun borte igjen, og selv om han spurte litt rundt om noen kunne vite hvem jenta var, fant han aldri ut av det.

Oppklaringen av hendelsen kom først da ekteparet hadde fått kontakt med de oversanselige åndene. De fortalte dem, at en gang da den unge Johanne var febersyk, hadde de latt hennes åndelige jeg få treffe den unge Michael, for om mulig å knytte et bånd mellom dem, slik at sjansene ville bli større for at de som voksne skulle finne sammen, for å utføre det oppdraget de hadde påtatt seg før sin jordiske fødsel. Nemlig å be for de falne åndene, inkludert mørkets fyrste, slik at de alle ble vunnet tilbake til lyset. Og dernest motta budskapet om de sanne forholdet mellom Gud og menneskene.

Og som vi vet, så lyktes de til fulle å utføre sin misjon. Siden denne hendelsen hadde så stor betydning for både ekteparet Agerskovs personlige historie og for menneskeheten, gjengir jeg det i sin helhet.

«Min Barnekjæreste».

Jeg husker nu kun dette solgylne Haar,
og hendes Øjne, blaa, blide,

men hvad hun ved, og hvem hun var,
jeg véd ej, fik det aldrig at vide,
men jeg kender endnu hendes Haand i min,
jeg ser os mellem Kornmarker skride.

Hvorom vi talte? Jeg mindes det ej mer,
men jeg husker drømmevagt en Blomstervrimmel,
alle Vegne Sang, Lærkemusik
fra den blaa, høje Himmel;
og jeg husker en grønneende Skrænt, hvor vi sad,
Haand i Haand, Side og Side,
og en Sol, som laa om et gyldent Haar
og i disse Øjne, blaa, blide.

Som en Drøm gled Timerne –
Aften, graa Nat, før vi det vidste,
og da vi sagde far vel,
var det som Hjertet maatte briste.
Hvem hun var, hvorfra hun kom,
jeg véd ej, fik det aldrig at vide,
kun Mindet leger end med et solgyldent Haar
og to Barneøjne, blaa, blide.

Det kommer så flere dikt fra «den gamle Skipperby».
Agerskov benytter seg av flere ulike stilarter og
verseformer. Noen av dem har preg av å være tenkt som
sanger, og av og til bruker han gjentakelser nesten som
refrenger. Felles for alle diktene, er at de skildrer bygdas
originaler, den tidens ganske røffe livsforhold og ofte
tragiske hendelser. Men mange av diktene er heller ikke
uten humor, og Agerskov fremstår som en virkelig
språkkunstner.

Vi får høre om «Jomfru Larsen», en vakker og ung
lærerinne, som alltid gikk kledd i den samme, svarte
kjole og alltid var trist og vemodig. På veggen i skolestuen hang et bilde av en mann og en
skute. Og når barna nysgjerrig spør hvem det er, får de vite at det er hennes kjæreste, Ole og
hans skute, som forliste på havet. Og det er som om hun sa farvel til selve livet, da han
forsvant på havet.

Så kommer det store diktet «Bal paa Kroen», som består av fem deler, alle med ulik
verseform. Diktet skildrer det fargerike livet i skipperbyen, da mange skuter lå ankret opp i
bukta i mange dager på grunn av manglende vind. Skipperen foreslo at de skulle arrangere
fest på kroen. Og forslaget falt i svært god jord hos styrmannen:

Barnebilder av Johanne og Michael. Begge bildene er utsnitt av gruppebilder. Det øverste bildet tilhører etterkommere i familien hennes, mens det nederste tilhører Det Kongelige Bibliotek i København.

«Det var faneme et Ord!
 Vi skal minsæl ha' Bal paa Kroen,
 Det blir en Svir for Mor»
     sa' Styrmanden.

Og ungdommene kom fra fjern og nær, ungpiker i sommerkjoler og kjekke sjømenn i matrosdress. Til og med tollkontrolløren og kom i full uniform, og hadde med seg tollassistenten og rorsbetjenten. Tollkontrollørens to døtre er også med:

To Døtre har han
 at vogte paa;
 Astrid, svøbt i Rosa,
 Og Minka, himmelblaa.

Astrid er som en
 tropisk Giraf lang,
 Minka er slank som en
 telegrafstang.

Kresten Spillemand spilte opp til dans, og snart var dansegulvet fullt. Det ble drukket og festet utover natten og stemningen var høy. Helt til fiolinen plutselig stanset og to bråsinte unggutter sto midt på dansegulvet, røde i toppen av raseri og glodde olmt på hverandre. Det var Frans Jungmand og gårdmannsønnen Lange Peter. Publikum hisset dem opp med ukvemsord og tilrop, og de gjøv løs på hverandre med harde slag og brytegrep. Det ble en svært blodig affære, helt til kroverten grep inn og fikk revet dem fra hverandre. Alle var enige om at det var Jungmannen som vant kampen, og gårdmannssønnen måtte vandre blodig og ydmyket hjem.

I siste vers skriver Agerskov:

Par efter par fandt Vej
 til det duggede Krat;
 nye liv tændtes
 i den skælvende Maanenat.

Et virkelig fornøyet dikt, der Agerskov får utfolde sin språkrikdom, humor og gode evner til å ta mennesker på kornet.

Del to av diktsamlingen har dikteren kalt «Blandede Digte».

Det første diktet i denne delen heter «Den store Mølle» og handler om mølleren på den store møllen, som en stormfull dag, hektet seg fast i et av bladene på møllen, og ble dradd med rundt og kastet i luften. Sønnen hans hørte farens fortvilede smerteskrig og løp til for å se hva

som hadde skjedd. Og ved møllen, snublet han i et rep, og fikk samme skjebne som sin far. Agerskov har åpenbart øye for hvor vanskelig livet kunne være for mange mennesker, med tungt slit og mange triste skjebner. Det minner meg om den unge Jesus, som også hadde stor medfølelse med all menneskene han så rundt seg, som led under fattigdom og sykdom. Det tunge menneskelivet på jorden og døden spiller en ikke uvesentlig rolle i hele Agerskovs forfatterskap.

Det neste diktet, «Et Par», er minst like tragisk. Mannen er en drømmende, innadvendt poet, mens hun er frodig og livsglad. Hun skapte liv og farge for sin elskede, men han skjønnte det ei – han var bare opptatt av sitt. Og diktet ender med at hun mister sin livsglede og dør av hjertesorg.

Agerskov fortsetter å dikte over det samme emnet – død og tragedie. I det tredje diktet i denne delen, «Skumring», møter vi en kvinne som bærer på en liten bylt, hennes nyfødte barn, som hun ikke vil ha. Forfatteren maner frem et dystert bilde av kulde, mørke, stillhet og sort skog. Kvinnen er på vei til et tjern, der hun vil drukne barnet sitt og gi det til døden. Men så kaller døden igjen, og kvinnen skjønner at også hun må dø. Det er ikke helt klart om hun drukner seg selv i det samme tjernet der hun druknet sitt barn, eller om hun dør av sorg og sykdom. Slik lyder det siste verset:

Og hun giver Døden sit Barn; dog ej han formildes;
det kalder, det kalder derude, det truer saa vildt.

Da vèd hun, hun selv maa dø;
af rædsel hun hildes,
af Feber hun vildes –

Men sivene suser og Mørket hulker fra den bundløse Sø.

Muligens kan vi tolke dette som et dikt om karma, og det som senere, i *Vandrer mot Lyset*, blir kaldt for gjengjeldelsesloven? Der fortelles det at enhver tanke og gjerning før eller senere vender tilbake og rammer opphavsmannen. I diktet rammes kvinnen av sin gjerning så konkret, at hun lider samme skjebne selv. Men ifølge VmL, vil anger og bønn om tilgivelse kunne mildne «straffen», og «synderen» kan i stedet få i oppgave å utføre en kjærlighetsgjerning for å gjenopprette sin egen onde handling.

Michael Agerskov bruker ofte naturskildringer for å skape bestemte stemninger i sine dikt. Foto fra

Akk, for noen triste skjebner Agerskov forteller om i denne delen av diktsamlingen. Det kan minne litt om såkalte skillingsviser, som

også som regel hadde en tragisk utgang. I diktet «Ung Enke» får vi til gjengjeld høre om håp og forventninger midt i det triste. Enken har mistet sin mann, men finner trøst i å sy barneskjorter og strikke barnestrømper. Og vi skjønner at hun er gravid og venter sitt barn til våren.

Det neste diktet handler om de virkelig store emnene i livet, og det gjenspeiles også tittelen, som er «Livet». Temaet må vel blant annet kunne sies å være hvor vanskelig livet for menneskeheten kan være, på vår mørkets jord med død og forgjengelighet. Men Agerskov ser også lys og håp, som han beskriver i det andre verset:

Ja Liv der Gror
af glemte Graves glemte Spor;
men ak, hvortil, hvortil
hint sære Vekselspil?
et Nu i Dagens stærke Flamme
som solbelyste Bølgekamme –
saa ned i Altings fælles Hjem,
for at et andet Jeg til Liv kan stige frem.

Man kommer lett i tanker om at dette må handle om hvordan livet på jorden har utviklet seg, og fremdeles utvikler seg nærmere og nærmere lyset, og ut av mørket. Selv den minste lille blomsterspire søker fremad mot lyset, og menneskeheten har utviklet seg fra å være ganske ubevisste og primitive, apeliggende vesener, til å bli siviliserte vesener som har dannet høyt utviklede, humane samfunn som bygger på menneskerettighetene og har et humant lovverk, i hvert fall i den vestlige verden. Men veien dit har vært tung og vanskelig, i en stadig kamp mot mørkets krefter som har gitt oss mange tilbakeslag.

Men ikke bare våre samfunn har vært gjennom en utvikling mot stadig større sivilisasjon, det har også hver enkelt menneskeslekt og hvert eneste individ opplevd, gjennom de mange liv hvor vi har måttet høste våre erfaringer og lære av dem. Men vi må vel kunne si at veien frem hit, har vært både tung og lang, og vi har alle måttet erfare livets forgjengelighet gjennom sykdom, lidelse og død. Men så har alle våre seire i kraft av lysets ledelse gitt oss inspirasjon til å stadig søke ny forståelse og ny innsikt.

Jeg synes Agerskov beskriver det meget poetisk og vakkert i dette verset:

Og Sekler led,
før frem af Ubevidsthed skred
Det første tegn til Liv –
Personlighedens Bliv,
Da viste Gud sig i det høje,
hist over Jordens Nød og Møje,
hvert Haab, hver Lengsel, hvert et Savn
skred frem mod Salighedens himmelbygte Havn.

Man skulle kanskje tro at når Agerskov anvender navnet navnet Gud i sine dikt, så mener han den personlige Gud. Men jeg tenker at det like godt kan være en metafor. Altså ikke den personlige Gud, men et symbol på lysets og kjærlighetens kraft. Man kan ikke vite sikkert. Men for meg gir det mer mening til diktet å oppfatte det slik, for jeg tror aldri Agerskov har trodd at Gud kunne forlate oss, slik han skriver i det neste verset:

Dog Himlen brast,
for Verdens-Hvilvrens vilde Hast,
og Joden blev et Gran
i Altets Ocean;
da vandred Gud til andre Egne,
dyb Tomhed blev der alle vegne;
det trøstefulde ”opad” nu
et Rædselens ”utad” blev, opfyldt af Gravens Gru.

En kunstners fremstilling av lys og mørke. Foto fra internett.

Personlig tror jeg dette er Agerskov poetiske beskrivelse av mørkets angrep på menneskene. Og særlig kom det et stort tilbakeslag for lysets jevne og stødige utvikling da de eldste, ondskapens tjenere og slaver, bestemte seg for å inkarneres på jorden som mennesker for ca 12000 år siden, for å kunne nyte alt det menneskene hadde bygd opp gjennom årtusenene. Men de eldste ble onde og slue mennesker, som dominerte med sin hensynsløshet og rev ned alt det de yngste hadde bidratt til å bygge opp. Men i det siste verset viser Agerskov oss

fremtidshåpet, og vi kan alle forvise oss om at lyset vil seire til slutt. Guds mølle maler langsomt, men det Gud en gang har bestemt, vil alltid seire til slutt.

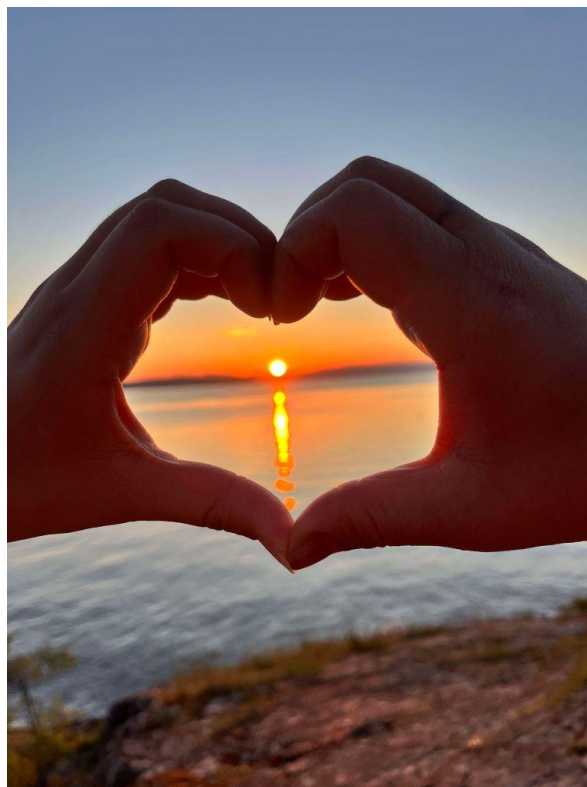
Men Gravens Gru
Skal længe tyngre os endnu,
til Hjertet vorder Is
og glemt er Paradis,
eller til sene Slægters Tanker
faar Magt at bryde Dødens Skranker,
at bygge over Svælget Bro,
og stærke sjele véd, hvor vi kan ikkun tro.

Jeg skulle svært gjerne like å vite hvor mye Johanne og Michael Agerskov hadde fått meddelt om menneskenes sanne forhold til Gud, om Guds vesen, om reinkarnasjon og kampen mellom det gode og det onde da han skrev dette diktet. Akkurat det vet vi ikke sikkert, men rundt disse årene, fikk ekteparet under navnene Bettina og Kaj publisert mange mediumistiske meddelelser i det danske spiritistiske tidsskriftet, Sandhedssøkeren og Jakobsstigen.

Etter dette diktet, som handler om de virkelig store emnene i livet, følger et dikt med en litt lettere og lett gjenkjennelig tematikk, nemlig kjærligheten – diktet heter «Ung Elskov». Og for Agerskov er kjærligheten en hellig kraft, opphøyet og himmels. Og i det siste verset heter det:

O unge Elskov! al den rigeste Lykke, Verden véd,
vaagner her i Skovnattens skælvende Dejlighed.
Ingen Synd, ingen Brøde! I véd ej af Skyld, end er alt kun drømt;
Derfor kyskes I ikke – Hvisken er nok, og et Haandtryk ømt.
Hellig er denne Elskov, som ej af Brøde véd;
derfor lad dem drømme i Skovnattens skælvende Dejlighed.

Det synes åpenbart for meg at Agerskov med dette diktet beskriver den romantiske kjærligheten og ikke den fysiske tiltrekning. I vår tid har dessverre kjærlighet for mange blitt ensbetydende med sex, og mange unge nyter sex i store mengder med ulike partnere, som de ikke har en eneste kjærlig følelse for. Jeg må få si at dette har vært en svært uønsket utvikling i samfunnet vårt, der seksuelt begjær har blitt en slags besettelse for mange unge og voksne. Selvnyttelse, utnyttning av andre, egoisme og mangel på hensynsfullhet og omtanke, ser dessverre ut til å dominere samfunnet i vår tid. Opp mot dette setter Michael Agerskov den himmelske kjærligheten, som er uegennyttig, hensynsfull og blottet for egoisme. Men den kjenner visst ikke så mange til i vår tid – dessverre. Kvinner og menn som kan føle dypere følelser og romantisk hengivenhet, vil aldri være påtrengende eller forsøke å tiltvinge seg

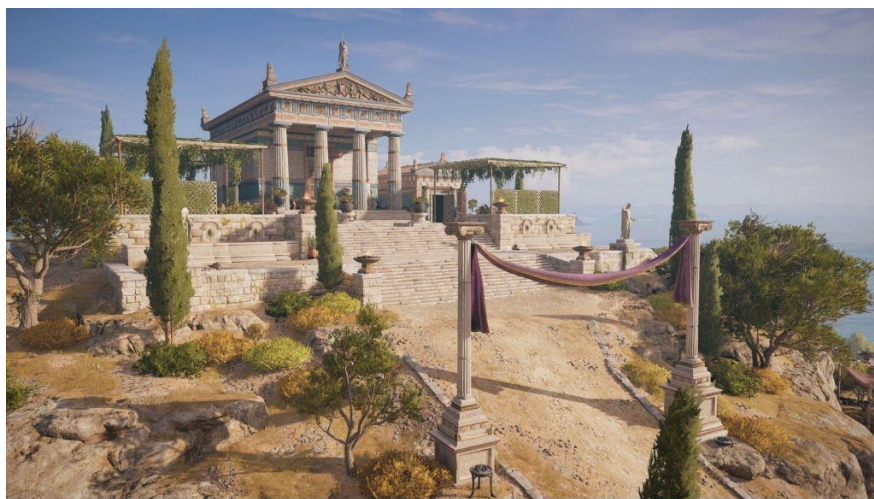
Alt liv har sin opprinnelse i lyset og Guds kjærlighet. Dette bildet er tatt av min datter, Amina, og det er hennes og hennes mors hånd som danner hjertet. Foto: Amina Avnskog

seksuell tilfredsstillelse. Slik er det med de yngste og de mer fremskredne menneskeåndene – for dem vil det aller viktigste være å bli kjent med sin unge kjæreste, være hensynsfull og lære å kjenne kjærestens ønsker og behov, før forholdet fører til fysisk elskov – som begge ønsker og hengir seg til.

Jeg tror jeg tør påstå at for en mann eller ungdom som kjenner de ekte, romantiske følelsene, så er det simpelthen umulig å klare å voldta en kvinne. Når han merker kvinnens uvilje eller motstand, så vil den seksuelle opphisselsen rett og slett slukne og bli erstattet med en medfølelse og dypere interesse for kvinnen. Menn som voldtar er svært primitive vesener som mangler evne til ekte, følelsesmessig involvering med en kvinne. (Eller en mann, dersom man er homofil, da).

De resterende diktene i denne delen, er en blanding av rimvers som ikke går i dybden av livet, men mer bærer preg av å egne seg som barnesanger, men også dikt som ligger nær opp til tematikken i de nokså triste diktene fra første del. Av de litt lettere diktene er «Spindevise» og «Pasops Vise», det siste med undertittelen «Børnevise». I diktet «Den unge Nonne» får vi høre om en ung jente som i utgangspunktet var «en fyring ung Fole» som ble nonne fordi hun ble knekt av den første mannen hun hengav seg til. Og i slutten av diktet får vi vite at hun døde. Livsvilkårene var ikke så enkle for unge kvinner for over 100 år siden. Og dersom de ga seg hen til en mann uten at de er forlovet eller gift, kunne det bety katastrofe for henne. Hjertet til mang en ung jente har gjennom tidene vært skjørt og lett å knuse.

I diktet «Fyret» bruker Agerskov fyret som en metafor for det menneskene har å navigere etter for å nå opp mot det høye, og unngå å bli knust mot klippene. Men fyret trekker også til seg skarer av fugler, som tror at fyret er selve målet for reisen. Men disse sjaleskarer, som Agerskov kaller dem, opplever å få sine vinger «brudt og stækket». Men tidvis fødes en «Flammesjæl» som lyser langt og vidt og forstår at fyret bare er et lys å navigere etter på den videre reisen. Kan det være en beskrivelse av de yngste (flammesjælene) og de mere enkle menneskeåndene (sjaleskaren)? Kanskje.

Til venstre en statue av den mytiske greske kjærlighetsgudinnen Afrodite fra ca 100 år f. Kr. Statuen tilhører i dag British Museum. Til høyre ses en rekonstruksjon av tempelet som var viet til henne på øya Kythira. Rekonstruksjonen ble laget av selskapet «Ubisoft» til dataspillet «Assassin's Creed».

Det neste diktet, «Kytherea» er en meget betagende og vakker beskrivelse av kjærlighetsgudinnen Afrodite og et av templene som ble viet til henne. I wikipedia kan man lese følgende: «Afrodite-tempelet Kytherea var en helligdom i det gamle Kythira dedikert til gudinnen Afrodite. Det var kjent

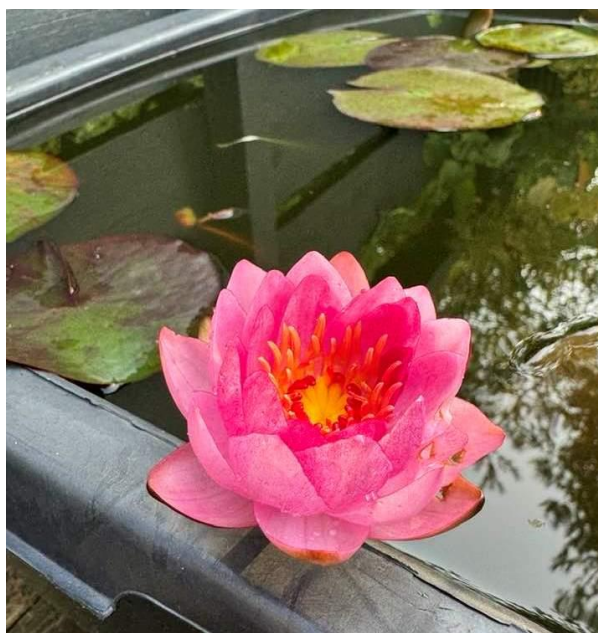
for angivelig å være det eldste tempelet til Afrodite i Hellas. Den ble dedikert til gudinnen under hennes navn og aspekt som Aphrodite Ourania og inneholdt en statue av en væpnet Afrodite. Templet er datert til 600-tallet fvt. Selv om den ble ansett som en betydelig helligdom, ble den beskrevet som en liten bygning.» Det er nærliggende å oppfatte diktet som en hyllest til kjærligheten

Så følger enda et kjærlighetsdikt, skrevet med et nærmest mytisk og svært poetisk språk. Diktet heter «Mirla og Mirliti», og har underteksten «(Scherzo)». De to unge er henholdsvis prinsesse og prins, og forholdet dere beskrives på Agerskovs typiske måte i et vakkert og symboltungt språk. På internett kan man finne definisjonen på en scherzo, og der heter det at en scherzo er «et livlig, optimistisk klassisk musikkstykke med raskt tempo». Agerskov er virkelig flink til å bruke navn som fremstår som mytiske og kanskje litt mystiske i sin litteratur. Ifølge internett er både Mirla og Marliti navn som brukes om en «blackbird» eller altså svarttrost. Det er nok ikke tilfeldig at Agerskov har valgt akkurat disse navnene, for på internett kan vi lese at svarttrost har en symbolsk betydning som gir en ganske spesiell mening til diktet: «Svarttrosten er et symbol på høyere idealer, en høyere viten. Fargen svart symboliserer rent potensiale.»

De unge elskende gikk sammen og så på Lotusblomster og kom til Liljekrat og Rosenskog. Og de sovner sammen liljekrattet, bryst mot bryst etter mange ømme kjærtegn og de drømmer om alt det pene og vakre som finnes. Men i det siste verset er plutselig alt sudd på hodet.

Med Sol de begge blege vaagned.
Prinsesse Mirla og Prins Mirliti;
de lange, melankolske Liljestængler
nu saa fortrædeligt i Verden ud,
og hæsligt Bulmueurten hvæsed
om ræverødt og skiddenblaat,
om skimmelhvitt og galdegrønt
og om alt det stygge og fæle, der findes.

Bulmueurt er en svært giftig og illeluktende men egentlig ganske vakker plante, som Agerskov også har brukt som symbol i andre dikt og de fargene Agerskov benevner i de siste linjene betyr på norsk reverødt, skittblått, hvitmugg og gallegrønn. Ekle og stygge farger. Man undres hvordan man skal oppfatte denne plutselige endringen i diktet, fra det vakre og håpefulle, det rene og de høye idealene til det heslige, ekle og stygge. For min egen del tenker jeg at Agerskov beskriver den store kontrasten mellom lyset og mørket, det vakre i lyset og kjærligheten, og det onde og truende i mørkets makt.

Etter å ha feriert i min kones hjemland, Thailand, i mange år, ble jeg svært fascinert av å dyrke vannliljer, eller lotusplanter, som Agerskov kaller dem. I Thailand har de dammer nærmest over alt med vannliljer i alle regnbuens farger. Foto: Amina Avnskog.

Vi nærmer oss avslutningen av del to av Agerskovs diktsamling. Igjen kommer et dikt med undertittelen «Skherzo», og det er et fornøydlig og humoristisk lite dikt med tittelen «Munken og Skønjomfruen». Begrepet skønjomfru brukes gjerne om en ung kvinne, og i diktet

kommer hun til en bekk der en munk holder på å vaske sin kjortel. Munken tilbyr seg å bære henne over bekken, og til dette takker hun ja. Men når de har kommet halvveis over, stjeler han seg til å gi henne et kyss. Piken blir sint og gir han en ørefik. Og slik lyder de to siste versene:

«Tvi dig, din skidne Graamunk!
da havde jeg førre smusket min Fod.»
Skønjomfru gav ham en Vinge,
man hørte at den var god.

Aa hej, den listige Graamunk!
Stod han og lo af Hjertenslyst:
”Mig skader vel ej en Kindhest,
og dig langt mindre et Kys.”
Nu rinde de Strømme.

Og med det siste diktet, «Pasops Vise», som avslutning, kommer vi frem til den tredje delen i diktsamlingen, som heter:

«Naturstemninger».

Denne delen består av i alt ni dikt som skildrer naturen, og i disse diktene synes jeg Agerskov får utfoldet sin dikteriske begavelse til fulle. Han er, etter min mening en mester i å skildre naturen, og i en del tilfeller inneholder ikke diktene i denne delen noen egentlig dypere mening, annet enn å gi leseren en rik opplevelse av naturstemningene. Men Agerskov er etter min mening en mester i å bruke stemningen han skaper til å knytte diktet til livshendelser. På den måten gir han oss større muligheter til innlevelse i livets ulike tildragelser – ikke så rent sjelden er det livets tragiske sider han beskriver. Som jeg har skrevet før, vokste Agerskov opp i en tid og på et sted der menneskenes livsvilkår var tøffe og utfordrende, og i kystbyen forsvant mange sjøfolk på havet, og de etterlatte ble sittende igjen med sorg og savn etter den forulykkede.

Jeg velger ut det aller siste diktet i samlingen, som et eksempel på Agerskavs rike evne til å skape stemninger og formidle triste hendelser, men kanskje også kan gi oss trøst:

«Vaad Vinter».

Et Rid saf nøgne, fattige Træ’r
mod en Himmel, blyfarvet, skummel og stor;
en pjusket, vingetræt Fuglehær,
som skræppende søger mod Jord.

Et vædeglinsende Bladelag,
falmet og goldt over Vej og Sti;

Taage foran og Taage bag,
Stum hver Vaarmelodi.

Endt er Høsten, Stormens Høst.
O Moder Natur! Var det her jeg laa
i Sommer ved dit skælvende Bryst
og hørte dit Hjerte slaa!

Tys – der nynner sig frem en Sang,
en sælsom Sang af den dypeste Gru:
din Moders Blod har standset sin Gang,
hendes Hjerte har bristet nu.

Man kan jo så spørre, er det kun naturens mors blod (kanskje forstått som naturens livgivende kraft) som har stanset, eller handler dette om menneskelivet. Naturen i vår del av dagen ”dør” jo på en måte hver høst og vinter, og våkner først opp igjen om våren og sommeren. Jeg vet ikke svaret på hva Agerskov ønsker å få frem i dette diktet, men for egen del gir diktet meg assosiasjoner til hvordan både naturen og menneskelivet går i syklus. Vi fødes og dør, og fødes igjen. I hvert fall er det slik for oss som tror at menneskene lever mange liv etter hverandre – akkurat slik som mange av naturens vekster «dør», men så våkner til liv igjen.

Michael Agerskov: Fra den gamle
Skipperby og andre Digte. 78
Sider. Hagerup.

Der findes i denne Digtsamling baade adskillige smukke alvorlige Digte, f. Ets. en Del Naturstemninger, og flere morsomme og kvikke smaa Digtninger som „Munken og Skonjomfru“, „Basops Bije“ — Agerskov har et særligt Talent for Børneveris — og „Karen Gaaspege“. Allerheldigst synes Forfatteren os at være, naar begge disse Elementer er blandede i hans Digte. Af den Sort er en Del af de Stikbringer fra en lille nordjællandsk Skipperby, hvormed Bogen indledes. Der er f. Ets. „Min Børnekæreste“, „Jomfru Larsen“, „Bal paa Kroen“ og den udmærkede „Galop-Marie“ med Slutningsverset:

Hun naaede ej at blive viet i Guds Rum,
men hver Gang der en lille tom. Hun tænkte:
hvor der er Hjættelum, er ogsaa Hustrum. Z.

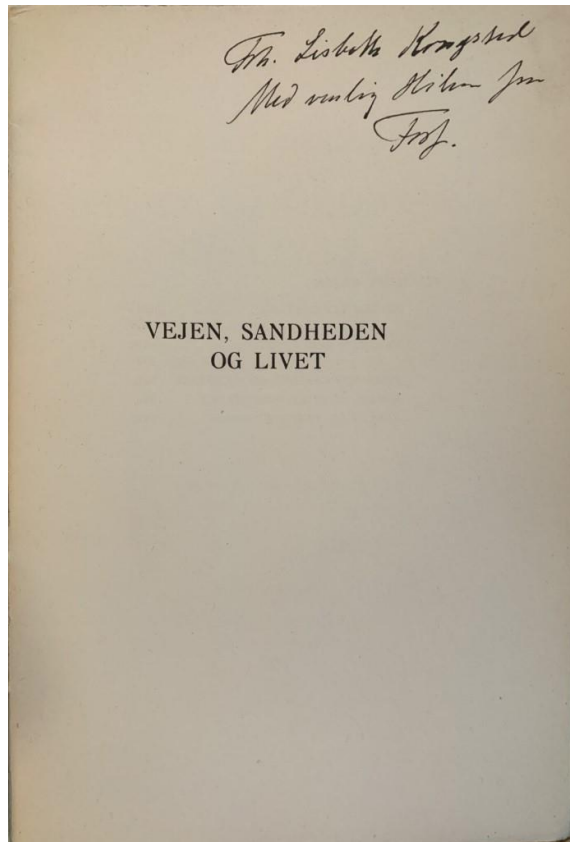
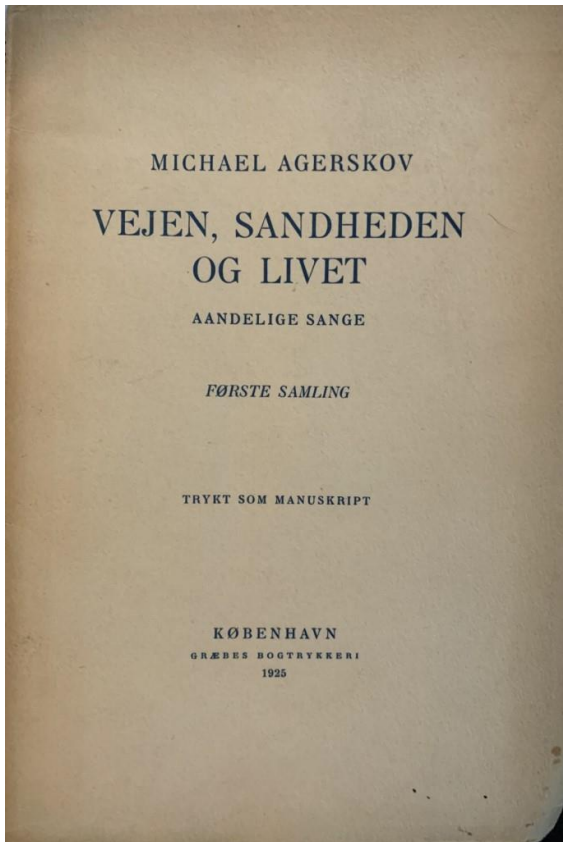
Utgivelsen av «Fra den gamle Skipperby» ble nevnt i flere av de danske dagsavisene, men jeg har kun funnet denne mere detaljerte omtalen i Ribe Stifts-Tidende fra 2. april 1909.

Michael Agerskov var en mester i å skildre naturen med poetisk språk, og samtidig si noe dypere om menneskelivet. Foto: lindeabrun. Funnet på internett-

Vejen, Sandheden og Livet. Aandelige Sange – første samling, 1925.

Mine eksemplarer av Michael Agerskovs "Vejen, Sandheden og Livet" har jeg fått i gave fra Michael Agerskovs niese, Jette Kongsted, gift Scherl. Hun har tydeligvis arvet denne boken fra sin søster, Lisbeth, som igjen fikk den av forfatteren, Michael Agerskov.

Michael Agerskovs "Aandelige Sange" utkom først i to adskilte deler, første samling i 1925 og den neste i 1926. I senere utgivelser er de to delene slått sammen til en bok. I 1925 var det noen år siden ekteparet Agerskov hadde utgitt «Vandrer mod Lyset»-trilogien, og Agerskov hadde publisert sin beretning hvor han beskrev deres opplevelser som midlere av budskapet fra oversanselig side, «Nogle Psykiske Oplevelser».

Agerskov hadde en litterær produksjon bak seg, fra årene før ekteparet ble oppsøkt av den oversanselige verden, og i mine omtaler av de diktene har jeg forsøkt på å finne spor av Agerskovs fjernerindring av sitt liv i sfærene. Agerskovs tilhørte en gruppe av de yngste som i mange inkarnasjoner hadde hatt i oppdrag å erindre bønner for den dypeste falne av de eldste. Jeg synes nok jeg har funnet ganske tydelige referanser til mørkets og lysets krefter og til annet av det som beskrives i VmL i hans tidlige diktsamlinger. Se mine tidligere omtaler i denne boken. Men der det kunne være vanskelig å helt trenge inn i meningen bak mange av de tidlige diktene, er det selvsagt lettere for oss som kjenner innholdet i VmL å skjønne meningen i de åndelige sangene fra 1925 og 1926.

I Agerskovs litterære produksjon etter 1920, er det ganske naturlig at hans diktsamlinger skiller seg fra de diktene han skrev i sine yngre dager, ved at de nå er sterkt inspirert av budskapet i VmL. Men Agerskovs billedbruk fra naturen er like tydelig i de nye diktene, som i hans tidligere utgivelser. Som vanlig er diktene oppbygd etter klassiske verseformer og

tradisjonelle rim og rytmer. Dessverre er jeg ikke skolert i dette, men jeg ser jo at oppbygningen av sangene tilfredsstillende strenger krav til både ord- og bokstavrim.

Jeg, som er en av forfatteren Agerskovs største beundrere, blir svært rørt over hvordan han klarer å gi en fremstilling av VmLs budskap i poetiske og svært vakre formuleringer med rike bilder og metaforer fra naturen og VmLs verdensbilde. Jeg skulle gjerne gjengitt hvert eneste sang (eller dikt) fra samlingen fra 1925, men må begrense meg til noen få av dem som har gjort sterkest inntrykk på meg personlig.

La meg også tillegge at noen av sangene er skrevet til allerede eksisterende melodier, mens andre er merket med «egen melodi». Disse melodiene kjenner vi dessverre ikke, da Agerskov ikke fikk dem publisert, så vidt jeg vet. Men ellers så er mange av sangene ikke merket med melodi, og de innbyr til at dyktige musikere kan sette melodi til dem, slik at de kan synges i våre kirker en gang i fremtiden, når VmL har blitt allemannseie. Tekstene har alle kvaliteter til å kunne bli allemannseie.

Før jeg begynner å kommentere det enkelte dikt, må jeg også si noen ord om den tittelen Michael Agerskov har valgt til sin samling av åndelige sanger, «Vejen, Sandheden og Livet». Dette er jo ord som vi alle kjenner fra Bibelen, der det blir tillagt Jesus i Johannes, 14. 6. at Jesus uttalte at «Jeg er Sandheden, Vejen og Livet. Ingen kommer til Faderen uten ved meg».

Hva kan Agerskovs hensikt være med å bruke akkurat ordene fra dette sitatet, for det er kanskje ikke særlig sannsynlig at Jesus kan ha sagt dette om seg selv? Jeg har alltid tenkt at dersom Jesus uttalte noe i nærheten av disse ordene, kan det neppe ha vært hans mening å påstå at han som person eller den kristne forståelsen av ordene – nemlig at det er troen på den kristne tolkningen av korsfestelsen av Jesus som er veien til frelse. Jesus var i all sin fremferd anti-dogmatiske og krevde ingen spesiell tro av sine tilhengere, slik som de jødiske skriftlærde.

Hans budskap var tvert imot at Gud elsker alle sine skapninger like høyt, rike og fattige, mektige eller utstøtte, og Gud krevde ingen spesiell tro for å besvare en bønn fra hjertet. Og det var dette som var veien, sannheten og livet: Den inderlige troen på Guds hjelp som kom som svar på en ektefølt og inderlig bønn fra hjertet. Det var altså dette budskapet som var veien, ikke en dogmatisk tro på en bestemt lære.

Vi som kjenner VmL, vet at Kristus er hele menneskehetens leder og støtte, og om vi ber til ham, kan han også hjelpe oss, selv om han ikke har Guds enorme styrke. Han ble gitt og har påtatt seg oppgaven overfor Gud, å lede hvert eneste menneske til Guds rike. Derfor kunne han med rette ha sagt at veien til Faderen går gjennom han, for han er i rette forstand vår frelser og beskytter.

Jeg synes det er et svært godt valg av Agerskov å velge tittelen «Vejen, Sandheden og Livet» på sin samling av åndelige sanger, for med det gir han ordene nettopp den betydningen de bør ha. Nemlig at det er Jesu kjærlighetsbudskap som er grunnlaget for ordene, og ikke det dogmatiske kristne budskapet om frelse gjennom troen på Jesu «soningsdød». Vi mennesker trenger ingen frelse gjennom døden på korset – vi er alle skapt av Gud og dermed er vi innlemmet i det evige liv. Gud lar ingen fortapes eller tilintetgjør uansett hvordan de har levd sine liv.

Agerskovs samling åpner med en sang som jeg blir dypt berørt av, og jeg ser for meg at den vil bli flittig sunget i våre kirker og religiøse forsamlinger i fremtiden, dersom en begavet musiker setter en vakker melodi til den. Her forteller Agerskov oss at all vakker musikk og kunst i sin opprinnelse stammer fra Gud.

SANGENS KILDE.

I Sang og Glæde
er Gud til Stede;
saa vil vi kvæde af frejdigt Bryst!
lad Sangen stige
mod Lysets Rige,
ja lad den stige mod Lysets Kyst!

Som Fugl i Lunden
i Morgenstunden
med Jubel hilser den unge Dag,
saa lad os Unge
af Hjertet sjunge,
lad Sangen runge for Lysets Sag!

Som Fugl i Lunden
i Aftenstunden
end kvidret Solen et blidt Farvel,
saa lad os Gamle
os stille samle
og nynne stille i Livets Kveld!

Blant vore Kære
er godt at være;
lad Sang os bære med Fuglesving!
I Sang og Glæde
er Gud til Stede,
thi Gud er Sangenes Kildespring!

Det er flere eksempler i samlingen på at Agerskov velger å bruke symbolikk som henleder tankene til den kristne lære. Skal tro om han har en bestemt hensikt med dette? På den måten vil kristne mennesker jo kjenne seg igjen på samme måte som med tittelen. Men samtidig bør det være tydelig for de fleste at dikteren bruker disse symbolene i en helt annen betydning enn i Bibelen.

Et eksempel på det er diktet «Rosa mystica», der Agerskov har tilføyet at det er «et dikt om Kristus». «Rosa mystica» blir av mange brukt som et poetisk navn på Jesu mor, «jomfru» Maria, og i katolsk tro blir hun tillagt mange overnaturlige evner og står bak mange undere. Men det er også tradisjon for å anse «Rosa mystica» som en benevnelse på den kommende Messias, som profeten Jesaja omtaler i poetisk vendinger i Jesaja 11,1 som et skudd som skal vokse frem fra jødernes stamme. Ofte refereres det også til den tyske salmen «En rose har utsprungen», som begynner slik:

*”I Sang og Glæde
Er Gud til Stede,
Thi Gud er Sangenes Kildespring!”
Copyright: Ben White.*

En rose er utsprungen alt
 fra så fin en rot, av
 fedrene besungen,
 av Davids art og blod.
 Og den en blomst har satt
 midt i den kolde vinter
 og det ved midjenatt.
 Og den en blomst har satt
 midt i den kolde vinter
 og det ved midjenatt.

I Agerskovs dikt beskrives det ikke helt ulikt, men i stedet for kulde og is, velger Agerskov å la rosen vokse blant tistler og giftige planter:

ROSA MYSTICA.

Et dikt om Kristus.

”Jeg er Rosa mystica,
 hvis duft gjennomstrømmer Verden,
 hvis Glans gjennomlyser Verden,
 hvis blomster drypper blod.”

Hvor kan din Duft gjennomstrømme Verden?

”Jeg er Rosa mystica!”

Hvor kan din Glans gjennomlyse Verden?

”Jeg er Rosa mystica!”

Og hvorfor dryppe dine Blomster Blod?

”Jeg er satt blant Tidsler,
 tidslerne stinge mine blomster.”

Til høyre: Så vidt jeg har funnet ut, er det norske navnet på Galnebær, Belladonnaurt. Bærene er svært giftige for mennesker. Til venstre: Tistler er ikke særlig vakre planter.

Her bruker Agerskov altså det poetiske navnet "Rosa mystica", som i katolsk tro forbindes med "jomfru" Maria og med undere og uforklarlige helbredelser, mens dikteren knytter navnet til Messias. Diktet forteller også at "Rosa mystica's" blomster drypper blod fordi tistlene som omgir den stikker blomstene med sine torner.

Jesu blod spiller som alle vet en helt sentral rolle i kristen tro, både i frelseslæren og i nattverden. Men i Agerskovs dikt har det åpenbart en helt annen betydning enn at Jesus ofrer sitt blod og sitt legeme for å gi menneskene frelse. Selv oppfatter jeg blod som et livskraftsymbol, et bilde på legemets livgivende væske. Senere i diktet får vi vite at «Rosa mystica's» blod drypper sitt på alle de andre blomstene, og Jesu kjærlighetslære gir således kraft til alle og vil forvandle mørket til lys ved å få tistlenes torner til å forsvinne og galnebærene til å bli nærende.

«Rosa mystica» forteller videre i diktet, at den ikke alltid har vokst blant tistler, men at den en gang blomstret i den store have blant tusener på tusener av andre blomster. Men på grunn av dens søte duft og blomstenes glans bestemte gartneren (Gud) seg for at den for en stund skulle vokste blant tistler, giftige galnebær og fattige markblomster for å spre sin skjønnhet og deilige duft blant de ringere plantene.

Michael Agerskovs arbeidsværelse med hans arbeidspult i Grundtvigsvej 3 i København, der han bodde sammen med sin kone, Johanne og datteren Inger. Bildet er tatt i 1919 av Inger Agerskov.

Så spør stemmen i diktet om «Rosa mystica» skal stå blant tistlene til evig tid, og får til svar:

«Nej!
Thi jeg er Rosa mystica.
Naar de onde Tidsler tabe deres Torne,
naar de giftige Galnebær bliver nærende,
og de fattige Markblomster bliver rige, da
bringer Gartneren meg tilbage.»

Men dette er jo ikke muligt!

«Husk jeg er Rosa mystica.
 Min Duft gjennomstrømmer Verden,
 min glans gjennomlyser Verden,
 mit blod drypper over alle Blomster.

Jeg er Rosa mystica.”

Med andre ord: Jesu kjærlighetslære vil vinne til slutt! Han gir næring til hver enkelte av oss, symbolisert ved Rosa mysticas blod som drypper på alle blomster.

Til slutt en liten kommentar til at Agerskov bruker markblomster som symbol på linje med stikkende tistler og giftige galnebær. Nå kan jo en eng av markblomster være et meget vakkert syn, og det finnes mange markblomster med både vakre blomster og god duft. Men som metafor mener jeg Agerskov henspiller på markblomster som litt unnselige, ukultiverte blomster sammenlignet med storvokste, vakre roser som er foredlet og fremavlet gjennom mange års kultivering av dyktige gartnere. (de yngste).

Til sammenligning med de litt enklere menneskeåndene symbolisert ved markblomster, fremstår «Rosa mystica» (Kristus) som den vakreste, den mest velduftende og med den aller største begavelsen og kraft til å spre sin skjønnhet og velduft til hele menneskeheten. I den jordiske verden vet vi at de som føler seg litt mindreverdige og ikke har den samme begavelsen som de som står frem som nyskapende genier, lett kan bli preget av misunnelse og møter den mer begavede med hån og spott. Ikke sjelden har de yngste som har bragt ny viten og ny innsikt til verden, blitt både kvestet og drept, akkurat som Jesus.

En blomstereng med markblomster, er også et vakkert syn. Men som symbol, betyr roser som er foredlet og fremdyrket gjennom mange generasjoner noe annet. Foto: Sverre Avnskog.

Man finner noen få andre steder der Agerskov anvender formuleringer som er kjent fra den tradisjonelle kristne læren. I diktet «Langfredag» skriver han f. eks.:

Synger, synger,
i glade Klynger!
synger alle nu Glædens Ord:
Før Langfredags Aftenrøde
Krist var løst fra Angst og Møde,
opstod herlig fra de døde
did, hvor evig Lykke bor.

Ifølge kirkens lære, oppsto Jesus fra de døde i sitt fysiske legeme, men fra VmL vet vi at dette ikke var tilfelle. Kristus var jo egentlig aldri død, kun hans fysiske legeme, som han inkarnerte i som mennesket Jesus. Men igjen bruker Agerskov en formulering fra den kristne tro, at Kristus oppsto fra de døde, men gir den et nytt innhold.

I diktet «Pinsedag» bruker Agerskov en annen metafor fra kristendommen når han skriver:

«Som en Brud, der sin Brudgom venter,
har Naturen sig pyntet i Løn,
hun har stemt sine smaa Instrumenter
til en fuglesang munter og skøn,
og de tusinde Blomster hun henter og
gør Skoven og Engen saa grøn.»

Og i diktet Skærtorsdag kjenner vi godt igjen formuleringene fra nattverden om at Jesus bryter brødet og rekker disiplene vin, men Agerskov nevner selvsagt intet om at Jesus sier at dette er hans legeme og hans blod som skal utgytes i den nye pakt med Herren. Noe så blasfemisk ville selvsagt ikke Jesus noensinne uttale. Det er de eldste sin ide helt og holdent, og Paulus tok den til seg, kanskje inspirert av sin bakgrunn som skriftlærd fariseer, der offertanken sto svert sentralt i det jødiske presteskapets religionsutøvelse.

Jeg blir både vemodig og bedrøvet av å lese diktet Skærtorsdag. Jeg synes Agerskov fanger den skjebnetunge stemningen fra Jesu siste måltid med sine disipler og hans inderlige bønn i ensomhet for den lidende menneskeheten på en svært bevegende måte.

Et av datteren, Inger Agerskovs mange fotografier av Michael Agerskov fra deres turer sammen. Dessverre er ikke fotografiet datert, men ser ut som det kan være fra tidlig på 1920-tallet. Foto: Inger Agerskov.

Det som sies i Bibelen om at Jesus ba til Gud om å slippe unna sin skjebne, var helt fjernt for Jesus, som kun hadde tanker om all den lidelse som ventet menneskene etter at han ikke hadde maktet å erindre bønner for den eldste og ikke hadde klart å bryte mørkets onde makt.

SKÆRTORS DAG.

Egen melodi.

Det er i de hellige Timer.
saa alvorsfuldt Klokkerne kimer;
ja Mindernes mægtige Malmklokker gaar,
Og fjernt gennem Sekler vor Tanke naar
Til Samuels Hus, til hin sorgtunge Kveld,
da Mesteren sagde de Kære Farvel.
Det er i de hellige Timer.

Det er i de natstille Stunder,
og Solen er alt gaaet under.
Vor Frelser beder dem hver især
at mindes ham, naar han ej mer er nær;
han lover at være usynlig Gæst,
hver gang de samles til Paaskefest.
Det er i de natstille Stunder.

Det er i de angstfyldte Stunder,
Og Solen er længst gaaet under.
Vor Frelser beder dem gemme i Hu
hvert kærlige Ord, han siger dem nu;
han rækker dem Vin, han bryder dem Brød,
han taler dem til om sin nære Død.
Det er i de angstfulte Stunder.

Vi skuer en skælvende Stjerne
igennem de Sekler saa fjerne;
vi ser vor Faders kæreste Søn
hensunken i brændende, inderlig Bøn:
Han beder for hver en Sjæl på Jord,
for alle de Slægter, i Mørket bor.
Vi skuer en skælvende Stjerne.

Det er i de kvalfyldte Timer,
ej længere Klokkerne kimer.
Vi øjner Faklernes flammende Skær
og Mænd, der træder vor Frelser nær;
han bøjer sit Hoved, han følger med dem
til Dommens Forsmædelse, Fængselets Gem,
til Korsets kvalfyldte Timer.

Det er i de natsorte Stunder,
Nu bløder de gabende Vunder.
End bløder de Vunder i Tusinders Sind, (vunder=sår)
end strømmer der Taarer paa Tusinders Kind.

Men hvo skal tvætte det strømmende Blod,
og hvo skal tørre de Taarers Flod,
Og læge de blødende Vunder?

Saa sku da hin skælvende Stjerne, end lyser den mat i det fjerne!
End lyser den nat i det fjerne!
Men ej forgæves hin Nat var stridt,
og ej forgæves hans Død var lidt;
thi Stjernen skal vorde saa blank og stor,
dens Glans skal fylde den hele Jord.
Se *Kærligheds* straalende Stjerne!

Dette diktet synes jeg er et av Agerskovs aller vakreste. Beskrivelsen av Jesu siste kveld med disiplene er meget vemodig og trist, men heldigvis slutter diktet/sangen med optimisme og fremtidshåp idet det forteller at Jesu død ikke var forgjeves, men at hans kjærlighetsbudskap vil seire på jorden.

Diktene i «Vejen, Sandheden og Livet», omhandler mange av Vandrers mod Lysets viktigste temaer samtidig som samlingen etter hvert følger årets begivenheter. Agerskovs dikt omtaler og beskriver Gud, Mørkets makt, Paradis, Hjemmets betydning i menneskelivet, Lysets makt, Døden, Godheten, Guds mange veier, Julaften, Nyttårsaften, Skjærtorsdag, Langfredag, Pinsen, Menneskelegemet og Tilgivelse.

Jeg skulle gjerne ha formidlet hvert eneste ett av Agerskovs dikt i «Vejen, Sandheden og Livet», men skal avslutte med ytterligere en av sangene som har gjort aller sterkest inntrykk på meg personlig.

BØN TIL GUD.

Jeg beder for alle de gamle, syge og trøtte,
at du, o Fader, vil gjøre dem Byrderne lette!
Jeg beder for alle, der tynges af Mørkets Lænke,
At du, o Fader, vil dem din Velsignelse skænke!

Jeg beder for alle Jer, i usalige Slægter,
Som i eders Blindhed vor Gud og Fader fornægter;
jeg beder for alle jer, som forbander og hader
Den Gud, som gav eder Liv, eders kærlige Fader.

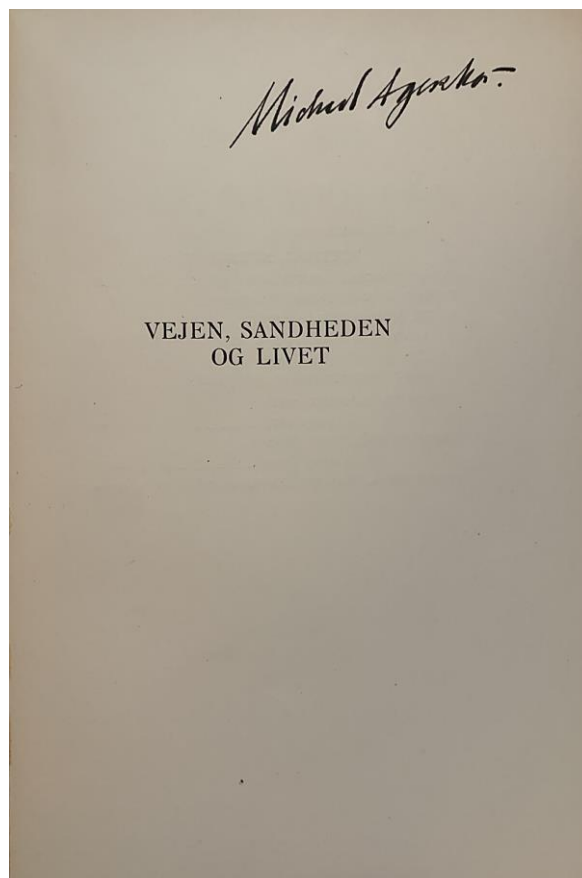
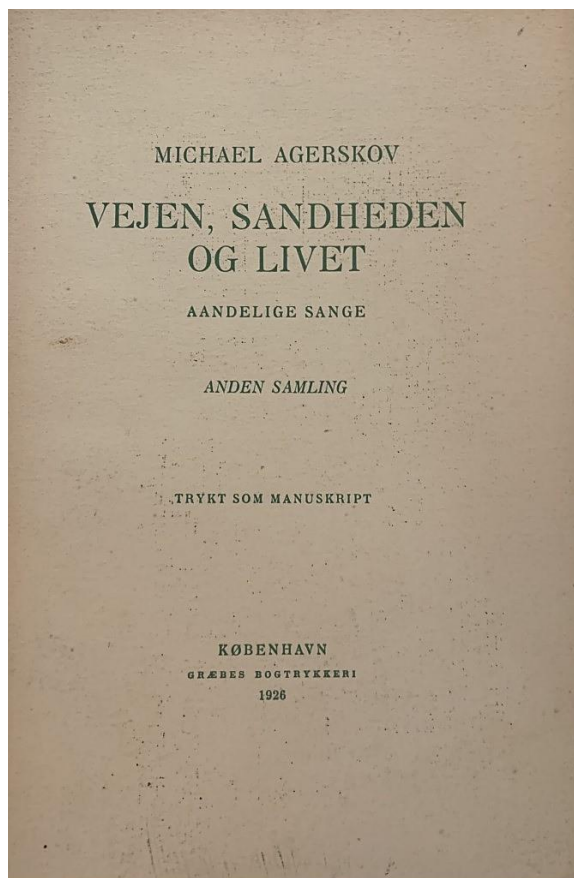
Og eder, I talløse Skarer af henfarne døde,
Som skælvende venter paa Straffen for mangen en Brøde,
en Bøn om Tilgivelse tør jeg for eder vel vove
for hvad I synded mod Gud og de evige Love.

Jeg beder for ham, der faldt saa dybt man kan falde,
at du, o fader, paa Menneskers medynk vil kalde,
og tale til Menneskers Hjerter, saa de kan vide,
at ingen har lidt som han og ingen vil lide.

Jeg beder til sidst for Hjem, for Slægt og for Venner,
for Mennesker nær og fjerne, som ikke jeg kender;

jeg beder for *alle*, hvad vildsomme Veje de vandre,
at engang i Hjemmet vi mødes maa med hveraandre.

Vejen, Sandheden og Livet. Aandelige Sange – andre samling, 1926.

Inger Agerskov hadde førsteutgavene av Vejen, Sandheden og Livet, del en og del to i sin boksamling. Hennes utgave av andre samling fra 1926 har sannsynligvis tilhørt Michael Agerskov selv.

Andre del av samlingen av «aandelige sanger» kom ut året etter den første. Men i senere utgaver er de to samlingene slått saman til en bok. I del to har også noen av sangene oppgitt en kjent melodi, men de fleste har ikkje det. Men som jeg også skrev i min omtale av den første samlingen; Kanskje en gang i fremtiden, når «Vandrer mod Lyset» har blitt allemannseige, så vil en eller fleire begavede musikere forhåpentligvis sette melodi til alle disse vakre diktene.

Sangene i del to er av samme, gode kvalitet som i del en, og vi kjenner igjen Agerskovs rike bruk av symboler og metaforer fra naturen. For min egen del, ble eg kanskje enda meir følelsmessig berørt av diktene i første del, og jeg tenker at det har med diktenes emner å gjøre. På sett og vis appellerer diktene i den andre samlingen mer til mine intellektuelle sanser. Men andre vil muligens oppleve det annerledes.

Emnene i denne samlingen er igjen hentet frå VmL, og de er tolket og formidlet i Agerskovs poetiske språk. Til melodien til «Deilig er jorden», har Agerskov skrevet en vakker hyllest til Kistus:

Kjærlighedsfaklen.

Kristus i Mørket
 højt sin Fakkelløfter;
 kom, lad os følge med trøstig Mod!
 Klart den belyser
 Afgrundens Kløfter
 og viser Vejen for vor Fod.

Slægter skal komme,
 Slægter skal hensvinde;
 aldrig dog slukkes den Fakkelløfter!
 Klart gennem Mørket
 Lyset vil skinne
 og vise Vejen os til Gud.

Fremad mod Lyset,
 fremad uden Vaklen!
 foran er Kjærligheds Guddoms-Sol,
 Kom, lad os følge
 Kjærlighedsfaklen!
 Den vorde Livets Lys-Symbol!

Agerskov kommenterer i en sang også kva det betyr for Kristus at han har blitt guddommeliggjort av kristenheten. Diktet burde være godt egnet til å åpne øynene til verdens kristne om hvilken tyngende byrde det er for en av Guds barn til å bli satt i stedet for Gud.

Kristusbilledet.

Saa du ikke, saa du ikke
 disse vemodfulde Blikke,
 Sorgen dybt frå Sjælens Grund?
 Saa du ej en Smerte ligge
 om den blide, fine Mund?

Saa du Panden, sorgomhvælveth,
 og hvor sælsomt Glorien skælved,
 Straalekransen om hans Haar?
 Guddomsbyrden er hans Helved –
 Ak, hvor lidt du det forståar!
 Saa du disse blide Hænder,
 som til Voldsomhed ej kender?
 Dog med Glæde rev de bort
 Glorien, som vor Fader skænder,
 Guddomsbyrdens bitre Tort. (krenkelse)
 Som et Fnug mod Altets Kloder,
 som en Dugg mod alle Floder,

som en Draabe mod et Hav
er vor Frelser, er vor Broder
mod den Gud, som Livet gav.

Saa du ikke, saa du ikke
Guddomsbyrdens Tungsind ligge
i hans Øjes dybe Grund?
Saa du ikke, saa du ikke
Smertedraget om hans Mund?

Etter dette diktet/sangen om den smerten som trykker Kristus ned, så fortsetter samlingen med en rekke dikt som er bygget opp etter VmLs versjon av «FaderVor», ett dikt til kva av linjene i bønnen som Jesus lærte sine disipler. Den bønnen Jesus er litt annerledes enn den som bes i våre kirker. Kirkens bønn er stadig i endring og heter nå «Vår Far» på norsk, og heldigvis er den uforståelige setningen, «Led oss ikke inn i fristelse» nå endret til «Og la oss ikke komme i fristelse».

I Jesu bønn heter det «Led oss når vi fristes». I mine øyne er det den absolutt beste formuleringen. Gud ville selvsagt aldri lede oss inn i fristelse, og han kan heller ikke forhindre at vi utsettes for fristelser. Derfor er det eneste meningsfulle å be ham lede oss når vi opplever fristelser til å begå gjerninger vi vet strider mot vår samvittighet.

Slik lyder «**Fader Vor**» i «Vandrer mod Lyset»:

Led os, til vi kommer i dit Rige!
Ske din Vilje.
Giv os i dag vort daglige Brød!
Forlad os vor Skyld!
Hjælp os at forlade vore Skyldnere!
Led os, naar vi fristes, og fri os fra det Onde!
Tag de Døde i din Varetægt!
Skærm og bevar os alle!

I mine øyne er diktet som kommer etter «Fader Vor», kanskje det aller mest fascinerende i denne samlingen. Det ser ut til å bygge på en drøm, og det skulle være interessant å vite sikkert om dette er en drøm Agerskov selv har hatt, eller om han bruker drømmen som en metafor. Slik lyder det:

Drømmekvæde.

Til mig, som grubled tungt
 over Menneskenes Lod
 under Solen,
 og end tungere
 over Livets Vilkaar

bag Døden –
 til mig kom *Drømmen* en Nat,
 en Nat uden Maane.

”Se!” sagde en Stemme i Drømmen,
 ”se Kirkens Himmerig,
 se Kirkens Helvede
 med Faarene og Bukkene,
 de hvide Klæder,
 Palmegrenene,
 den evige Lovsang!
 Hva skal vi mene derom?»

Og en annen Røst svarede i Drømmen:
 «Kun Børns smaa Tanker,
 kun Børns smaa Tanker
 fra mørke Tider,
 der ikke er vore!»

”Men se”! lød det atter i Drømmen,
 ”denne sorte Grav,
 denne dybe Tomhed,
 Livsfornægternes!
 Hvad skal vi mene derom?”

Og der lød en stille Latter:
 ”De store Vise
 er større Daarer.”

Da talte en myndig Stemme:
 «Du, der skuer,
 lær Sandheden!
 Af sit flammende Væsen
 sendte den Almægtige
 to Straaler sammen,
 to og to,
 ned i Mørkets Verden,
 at følges, at enes,
 under de evig

Et fotografi fra ett av datteren, Inger Agerskovs fotoalbum av Michael Agerskov. Inger Agerskov har datert fotografiet til 1921.

skiftende Jordeliv,
to og dog een –
Man og Kvinde!”

Og i Drømmen svared det spottende:

”Faa fulgtes
mange skiltes;
faa enedes,
mange stredes.”
Men den myndige Stemme vedblev:
”En gang vil de løses
fra Jordens Mørke,
da gaa de sammen
til andre Egne.
Du, der skuer,
se du staar
paa Uendelighedens Bjerg.
Lær Sandheden!”

Og se, jeg stod
Paa endelighedens Bjerg.
Ukendte Verdener
rulled sig op.
Evigheder samlede sig
i Sekunder.

To og to
vandred Skarerne,
Haan i Haand,
Sjæl i Sjæl;
steg gennem stedse
skønnere Verdener,
fremad, fremad,
mod Saligheden.

”Se!” sagde en Stemme i Drømmen:

”Med evig unge Hjerter,
med evig friske Sanser,
skal disse vandre
gennem Evigheder,
under Faderens Øjne,
skærmet af Hans Hænder.”
Og end skønnere lød det:
”I Gud, Vor Fader, hviler
uendelige Muligheder
til alt Liv.

Godhed, Skønhed, Visdom
 overstrømmer
 disse lykkelige.
 Da sagde jeg i Drømmen,
 hvor jeg stod
 paa Uendelighedens Bjerg:
 ”Vil disse Lykkelige
 naa Guds Rige?
 Vil de se Gud?”
 Og det svared mig i Drømmen,
 hvor jeg stod
 paa Uendelighedens Gjerg:
 ”Vil disse Lykkelige
 naa Guds Rige?
 Vil de se Gud?”

Og det svarede mig i Drømmen:
 ”Efter Evigheder
 vil de naa Guds Rige.
 Faderen elsker
 alle sine Børn:
 Hans Tanke omfatter dem,
 Hans Vilje leder dem.
 Alle vil de skue
 Gud, deres Fader”.

Da spurgte jeg i Drømmen,
 hvor jeg stod
 paa Uendelighedens Bjer:
 ”Blive de aldrig
 eet med Gud?”

Men se, da strømmed
 som vældig Have
 Afgrundes Mørke imod mig.
 Og der blev en usigelig Tavshed.

Men gennem Drømmens
 umaadelige Tavshed
 lød Guds Stemme
 klar og ren:
 ”Min Søn, du spugte,
 jeg vil svare:
 Blev mine Børn
 eet med mig,

da vilde de suges
ind i mit flammende
Væsens Uendelighed,
som de lette Avner
suges af Ovnene.”

Og gennem Drømmens
umaadelige Tavshed
talte Gud atter:
”Min Søn, du spurgte,
jeg vil svare:

Kræve mine Børn
at vorde eet med mig,
da er det Døden,
da er det Døden.
Da er Livsgangen endt,
da er Livets Ring sluttet
-----
da maatte også jeg dø.»

Da sagde jeg i Drømmen,
i usigelig Bedrøvelse
”Fader, vil det ske?”

Men se, da spredte
Strømme af Lys
Afgrundsmørket.
Jublende Stemmer brød
den knugende Tavshed.
Fra Millioners Struber Klang de:

Aldrig!

For en som har vært dypt fascinert av «Vandrer mod Lyset» i mer enn 35 år, er det en mektig opplevelse å lese Michael Agerskovs litterære verk. Jeg har alltid vært dypt overbevist om sannheten av budskapet i VmL, og både herr og fru Agerskov var åpenbart 100 % dedikerte til å

være fortalere for VmL i enhver sammenheng. Michael Agerskov var åpenbart en litterær begavelse, både før og etter at han og Johanne ble kontaktet av de oversanselige åndene, og hans tanker finnes igjen i alle hans verker, helt fra den første utgivelsen, allerede i 1893, da han fremdeles var en ung mann. I 1925 og 1926, bygger diktene/sangene åpenbart på budskapet i VmL, og er på ingen måte preget av at Agerskov var desillusjonert fordi alt tydet på at VmL ikke slo gjennom slik de hadde håpet, men stort sett ble neglisjert både av kirkens menn og pressen-bortsett fra noen ytterst få støttespillere.

Et fotografi fra dagligstuen i Grundtvigsvej 3 III, der Michael bodde frem til sin død i 1933, og der datteren og hustruen fortsatte å bo. Fotografiet er tatt av Inger Agerskov i august 1919, og jeg fant det i et av de mange fotoalbumene hun etterlot seg etter sin død.

Det er selvsagt lett å bli svært skuffet og nedtrykt når det arbeidet man har dedikert seg til gjennom flere tiår ikke møter den forståelsen man hadde håpet på og kanskje forventet. Jeg har kjent på den følelsen selv, når jeg har møtt sterk motstand både fra kristne og fra andre VmL-tilhengere som har en annen oppfatning av viktige emner enn meg selv. Men jeg har også beholdt mitt sterke engasjement gjennom alle år, og det som har gledet meg aller mest, er den enorme støtten jeg har opplevd fra etterkommere i både Agerskov- og Malling-Hansen-slekten. De har vært usedvanlig rause og imøtekommende, og har donert store deler av sine foto-, bok og brevsamlinger til meg fordi de visste materialet ville bli godt ivaretatt.

Det siste sangen jeg har gjengitt fra Vejen, Sandheden og Livet har gjort et særlig dypt inntrykk på meg. Er det virkelig en drøm som Agerskov selv drømte en natt? I så fall er det svært spesielt å drømme at han kunne høre Guds stemme til seg selv. Jeg har selv hatt noen meget sterke stemmer i forbindelse med mitt arbeid med VmL, men intet som kommer i nærheten av det Agerskov forteller om.

Som ung drømte jeg en gang at jeg ble overlevert en konvolutt i en drøm, og da jeg åpnet den, sto det på en notis at jeg hadde fått i oppdrag å vitne om Gud. Og drømmen ble avsluttet med et lags religiøst opprinn eller dans, som var så overjordisk og vakkert, at det ikke lar seg gjengi med ord. De blir simpelthen for fattige. En annen gang drømte jeg at jeg var invitert av Johanne Agerskov til hennes fødselsdagsfeiring, og da jeg møtte henne, var hun ikledd en hvit kjole og hvite slør, og hun takket meg for alt jeg hadde gjort for VmL. Etter at jeg hadde skrevet en artikkel om Jesus, drømte jeg neste natt at jeg fikk en av fru Agerskovs fars skrivekuler i gave. Slike skrivekugler er svært ettertraktet av samlere i hele verden, og verdsettes til ca en million kroner.

Men jeg har aldri drømt noe lignende det Agerskov forteller i sin drøm. Gjennom samtaler med flere drømmestemmer blir det fortalt et budskap til Agerskov, som vi er i hovedsak er godt kjent med fra VmL. Han får høre om tomheten som de kvinner og menn opplever som forneker kjærligheten og Faderen, og som ikke klarer å holde sammen sammen. Og en av stemmene forteller Agerskov at Gud sendte kvinne og mann til jorden som dualer, som alltid vil høre sammen i all evighet. Men kun få lykkes å finne hverandre og mange strider mot hverandre og klarer ikke å holde sammen.

Men Agerskov får vite at han står på Uendelighetens Berg, og han kan skue sannheten om Guds uendelighet av godhet, og han skal få se sannheten. Når Agerskov får vite at han står på Uendelighetens Berg, kan vi kanskje forstå det som at han står over den jordiske virkeligheten, og kan skue ut over uendelighetens sannheter om Gud og menneskenes tilværelse. Og han får høre at alle dualpar en gang vil komme til den himmelske verden, der de vil lære om at de har en dual som de hører sammen med i all evighet.

I sin nysgjerrighet spør Agerskov i drømmen om de lykkelige parene som klarer å holde sammen noen gang vil få se Gud, og om de vil bli ett med Gud. Etter dette blir det en usigelig taushet og en avgrunn av mørke strømmer mot drømmestemmen. Og når det til slutt lyder en stemme, er det Gud selv som taler. Og svaret lyder skremmende. Gud sier at dersom noen av hans skapninger blir ett med ha, så vil de suges inn i hans flammende vesen og for alltid bli borte. Men hans neste svar er enda mer uhyggelig. Om noen av hans skapninger krever å bli ett med

han vil det nemlig bety døden og slutten på livsgangen - ringen ville være sluttet. Og da ville også Gud dø!

Dette førte naturligvis til forferdelse hos drømmeren, og han spør i usigelig bedrøvelse: -Vil dette noensinne skje? Og da strømmer et kraftig lys frem og sprer avgrunns mørket, og millioner jublende stemmer lyder: ALDRI! Uansett om dette var en drøm, en visjon eller en oppdiktet sang, gjør den et mektig inntrykk på oss som leser den.

Sangen minner meg om noe jeg selv skrev for noen år siden i forbindelse med Bispebrevet, som mange av oss mener er et formørkt skrift, som ble inngitt fru Agerskov av mørkets ånder. Jeg filosoferte den ganen over hva som ville skje med universet dersom Gud valgte å følge mørkets tanker og gikk mot lyset. Jeg kan ikke forstå annet enn at resultatet ville bli en gigantisk kortslutning av den strømmen av lys som ugår fra Guds uutslokkelige lyshav og gjennomstrømmer universet og alle hans skapninger. Og resultatet ville etter mine tanker måtte bli en gigantisk eksplosjon som ville tilintetgjøre alt liv. Men eg sier som i Agerskov dikt: Det vil selvsagt aldri skje.

Vel, vel, så langt om mine egne tanker. Så lenge Agerskov ikke selv avslører om hans sang/dikt virkelig er en drøm, kan vi ikke vite med sikkerhet om vi skal ta opplysningen om Guds død bokstavlig eller symbolsk. Vandrer mod Lyset skriver en del om drømmer, og noen av våre drømmer kan stamme direkte fra vårt åndelige selv, og det er all grunn til å ta dem alvorlig.

Men alle drømmer består av symboler, som må tolkes og ikke tas helt bokstavlig. Det betyr at selv i en drøm der Gud, taler så er Gud mest sannsynlig et symbol, og ikke Gud selv. Det blir på samme måte som når man f eks drømmer at man møter en høytstående statsleder, en politiker man beundrer, eller f eks sjefen sin på jobben. De skal alltid forstå symbolsk, og betyr oftest at det er en høyere instans i ens bevissthet som ønsker å fortelje en noe. Min far drømte f eks under tiden med perestojka og glasnost i det gamle Soveunionen at presidenten, Michael Gorbatsjov gjorde honnør til ham. Det er ikke så vanskelig å forstå at det var drømmens måte å bekrefte overfor min far om at han hadde utrettet noe godt og var på rett vei.

Det er slttid farlig å ville tilke andre menneskers drømmer, for kun den enkelte kjenner sine egne tanker og følelser. Men varselet i sangen/diktet om Guds død dersom noen av hans skapninger ønsker å bli ette med ham, *kan* handle om at det ikke er noen grunn for et menneske å ønske å bli lik Gud. «Gud» betraktet som et symbol i en drøm, kan meget vel symbolisere drømmerens åndelige selv, og som mennesker bør vi slå oss til ro med å være nettopp det – et menneske med alle våre begrensninger, og ikke strebe etter å bli gudelike, fullkomne personer utan feil og svakheter. Et menneske kan simpelthen ikke bli lik Gud på jorden – det gjorde ikke en gang Jesus, selv om han er det menneske som har kommet aller nærmest i å gjenspeile Guds kjærlighet. Kanskje er drømmen et varsel til Agerskov om å ikke strebe alt for høyt og stille urimelige forventninger til seg selv? Jeg vet ikke.

Jeg vil heller ikke se bort fra at Agerskovs drøm muligens kan være influert av Agerskovs egen fremtidsangst. Det var jo ikke særlig lyse utsikter for verden da dette diktet ble skrevet, og svært ondsinnede eteroppteignelser truet verden. Agerskov var jo en av de klarsynte yngste, og sannsynligheten var stor for at han kunne sanse det onde som truet. Og vi må nok anta at Agerskov selv og hele hans familie var truet av onde krefter. Ikke lenge etter at disse sangene ble

utgitt, ble Agerskov rammet av et kraftig angrep av Spanske-syken, og som ettervirkning ble han rammet av en tiltagende muskellammelse som til slutt rammet hjertet, og han gikk bort bare ca 63 år gammel, og da var han helt invalidisert og pleietrengende. Da mistet fru Agerskov sin viktigste støttespiller og verden mistet en stor begavelse, som fremdeles kunne ha utrettet mye for «Vandrers mod Lyset».

Opplysningen i sangen om at en menneskeånd kan bli oppsugd i Guds flammende, kjenner vi forøvrig igjen fra VmL. I følge verket blir alle åndelige personligheter spurt om de ønsker å frivillig fortsette sine inkarnasjoner etter en endt inkarnasjon. Og om de ikke ønsker det, vil Gud la dem synke tilbake i lysstrømmen og opphøre å eksistere. Men VmL advarer på ingen måte om at om noen ville velje det ville det bety slutten på selve livsgangen og døden for både Gud og alle hans skapninger. VmL opplyser forøvrig om at ingen åndelig personlighet hittil har valgt å tilintetgjøres, selv ikke de eldste som lider aller mest pga sine forferdelige, onde gjerninger som har vendt seg mot dem selv.

Men en ånd i himmelriket som lider, står selvsagt ikke alene, slik mange ensomme mennesker kan oppleve på jorden. De yngste kan trekke forhenget vekk fra deres lidelse og vise dem det livet som venter dem i fremtiden, dersom de velger å utholde sine lidelser. Og Johanne Agerskov forteller at den eldste av de eldste, som en gang var mørkets slave, har blitt lagt i en slags kunstig søvn for å slippe sine aller verste lidelser inntil menneskene har lært å tilgi ham.

Jeg håper inderlig at Michael Agerskovs diktning igjen vil komme til sin rett en gang i fremtiden. Her ligger det gjemt mange gullkorn og en uendelighet av himmelske sannheter å undre seg over. Hans diktning fortjener så mye mer enn å bli bortglemt av oss mennesker. Jeg håper mine omtaler av hans litterære verk kan vekke nysgjerrigheten hos noen fleire med årene. Men som VmL sier: Guds mølle maler langsomt men vil alltid vinne frem i siste ende.

Spisestuen i Grundtvigsvej 3 III der Michael Agerskov og hustruen Johanne bodde sammen med datteren, Inger Agerskov, som også var en helhjertet tilhenger av «Vandrers mod Lyset». Bildet er tatt av datteren Inger i august 1919, og jeg har funnet det i ett av hennes fotoalbum.

